१३४०

अपभ्रष्टशब्दप्रकाश.

अथवा

संस्कृत, फारसी, आरबी इत्यादि भाषाना

मूळ शब्दोनुं रूप बदलाईने गुजरातीमां वपराता

शब्दोनो कोश.

रचनार

प्रभाकर रामचंद्र पंडित.

वरन्याक्युलर कालेज आफ् सायन्स, वडोदरा.

मुंबईमां

" निर्णयसागर " छापखानामां छपाव्यो.

सने १८८०.

सने १८६७ ना २५ मा आक्टप्रमाणे रजिष्टर करावी बधा हक्क रचनारे पोते राख्या छे.

मूल्य रु० १।.

प्रस्तावना.

हुं आज अढार वरस थयां विद्याखातामां भणाववानुं काम करूछुं. आ मुदतनी दरम्यानमां अंग्रेजी, मरेठी तथा गुजराती भणाववाना प्रसंगो आव्या हता. अंग्रेजी शिखवतां शब्दोनी व्युत्पत्ति बताववाने घणां साधनो मळी आव्यां हतां, पण मरेठी तथा गुजराती शिखवतां तेवां साधनो तपास करे पण मळ्या नहीं तेथी सने १८७८ मां मरेठी भाषामां **अपभ्रष्टशब्दचंद्रिका** आ नामनो कोश छपावी प्रसिद्ध कर्यो. तेमज गुजराती भाषानी बनती सेवा बजाववी एम धारीने आ पुस्तक रच्युं छे. ते गुर्जरी भाषानो उत्कर्ष इच्छनारा सज्जनोने संतोषकारी थइ पडशे तो मारी धारणा परिपूर्ण थई एम मानीश.

प्राकृत भाषाना व्याकरणना आधारथी तथा आ पुस्तकनी रचना करतां शब्दोनां रूपमां जे फेरफार जोवामां आव्या ते उपरथी अपभ्रष्ट शब्दोनुं मूळ शोधी काढवानेसारू केटलाएक नियमो बांधी आगळ लख्या छे.

आज दिन सुधी मारा जाणवामां जेटला शब्दो आव्या छे तेटलानो संग्रह आ पुस्तकमां कर्यो छे, ए शिवाय पुष्कळ शब्दो संस्कृत शब्दोनां मूळरूप बगडी थया हशे. तेवा शब्दो जो कोइ कृपाकरी मने जणावशे तो बीजी आवृत्ति छपाववानो प्रसंग आवेथी ते मोकलनारना उपकारसाथे दाखल करवामां आवशे.

आ पुस्तकनी रचना नीचे प्रमाणे.—

पहेलां अपभ्रष्टशब्द, पछी तेनो मूळ शब्द, त्यार पछी ते मूळ शब्दनो अर्थ लख्यो छे. केटलाएक शब्दोना धातु लख्या छे. घणा खरा शब्दोनी व्युत्पत्ति पण करी छे. अप्रसिद्ध शब्दसारू कोशनुं प्रमाण आपी कोशनुं नाम लख्युं छे; जेम, **सांडसी**-संदंश=लुहारनुं एक ओजार. दंश् धा० करडवुं, **संदंशः** स्यात्कंकमुखो (हेमचंद्र). केटले एक ठेकाणे अपभ्रष्टशब्द पछी प्राकृत

भाषांना शब्दो कौंसमां लख्या छे; जेम, **साचुं** (सच्चं) सत्य. **सांज** (संझा) संध्या. **कोहळुं** (कोहल) कूष्मांड. संस्कृत भाषानी प्राकृत थई तेनी गुजराती बनी छे आ धारणा उपरना उदाहरणो उपरथी सिद्ध थायछे.

फारसी तथा आरबी भाषाना शब्दोनुं रूप बदलाई हाल जेनो प्रयोग कराय छे तेवा शब्दोनो पण संग्रह आ पुस्तकमां करेलो छे; जेम, **तुकमरिया**= तुख्मेरेहान. रेहान नामनी एक सुगंधीदार वनस्पति. तुख्म=बीज, रेहान= सबजो; सबजानां बीज.

प्रभाकर रामचंद्र पंडित.

व० का, वडोदरा.

ता० २० मार्च १८८०.

नियम.

१ मूळ शब्दना स्वरनी जगाए अपभ्रंशमां बीजो स्वर घणी वखते थायछे; जेम, मरक=मरकी, उच्छीर्षक=ओशीकुं, मृत=मडुं. अहिंयां मरक शब्दना क मांना अ ने ठेकाणे ई, उच्छीर्षक शब्दमांना उ नो ओ इत्यादि फेरफार थाय छे.

२ अपभ्रंशमां आदि अ नो लोप थायछे; जेम, अष्टलिका=ठळियुं, अश्ववार=सवार, अरघट्ट=रहेट.

३ * जोडायला बे व्यंजन वच्चे अ आवे छे; जेम, भ्रम=भरम, कर्म=करम, श्लक्ष्ण=सलखणुं.

४ अ नो ह थायछे; जेम, अलर्क=हडकायलुं, अद्य=हजु. अर्श=हरस.

५ क नो लोप थायछे; जेम, आर्द्रक=आदुं, तिलक=टीलुं, मूलक=मूळो, कुंभकार=कुंभार.

६ क नो ख थायछे; जेम, कीलक=खीलो, किसरा=खिचडी, चतुष्कोण=चोखूणो. चिकिल=चिखल.

७ क नो ग थायछे; जेम, मकर=मगर, मूक=मूगुं, कर्मकार=कामगरो.

८ क नो ड थायछे; जेम, कूर्चक=कुचडो, चरुक=चरुडो, केतक=केवडो.

९ क नो य थायछे; जेम, लेखकः=लहियो, अष्टलिका=ठळियुं, मथितकारी=महियारी.

१० क नो व थायछे; जेम, लड्डुकः=लाडवो, गडूक=गाडवो, चरुक=चडवो.

११ ख नो ह थायछे; जेम, लेखकः=लहियो, चित्रलेखा=चित्रलेहा, मुखक=मोहडुं.

१२ ग नो घ थायछे; जेम, गोधूम=घहुं, गृह=घर, गृहोली=घिलोडी.

१३ घ नो ह थायछे; जेम, अरघट्ट=रहेट, मेघ=मेह, माघ=माह.

---

* दरएक नियममां पहेला 'अपभ्रंशमां' एम वांचवुं.

१४ ट नो ड थायछे; जेम, कर्पट=कापड, मर्कट=माकडुं, कटक=कडुं.

१५ ड नो ल थायछे; जेम, पीडन=पीलवुं, तडाग=तलाव.

१६ ढ नो ड थायछे; गुढार्थ=घुडार्थ, आषाढ=आखाड, मेढशृंगी=मेडशिंग.

१७ त नो ट थायछे; जेम, तगर=टगर, तुंबरु=टिंबरवो, तिलक=टिलक.

१८ त नो ड थायछे; जेम, पतनं=पडवुं, प्रतिच्छाया पडछायो, मृत=मडुं.

१९ थ नो ह थायछे; जेम, कथनं=कहेवुं. मथित=मही, पृथुक=पूंहां.

२० द नो ड थायछे; जेम, दंश=डंश, दुष्काळ=डकाळ, दाढा=डाड.

२१ द नो य थायछे; जेम, पद्म=पोयणुं, द्विनदं=बनइयुं, षट्पदी=छप्पय.

२२ त नो ल था०; जेम, प्रसृति=पसली, अतसी=अळसी, पीत=पीळुं.

२३ द नो व था०; जेम, पादुका=पावडी, पाद=पाव, भेद=भेव.

२४ द नो ज था०; जेम, बधिर=बेहेरो, वधू=वहु, मधुक=महोडो.

२५ न नो ण थायछे; जेम, हनन=हणवुं, गान=गाणुं, घन=घण.

२६ न नो ल था०; नीलमणि=लीलम, निंबु=लीबुं, नीलकंठ=लीलकंठ.

२७ न नो व था०; जेम, खान=खावुं, पान=पीवुं, दान=देवुं.

२८ प नो फ था०; जेम, पनस=फणस, परशु=फरसी, पाश=फांसो.

२९ प नो म था०; जेम, प्रापण=पामवुं, शिंशपा=सीसम.

३० प नो व था०; जेम, कूप=कुवो, पश्चात्ताप=पस्तावो, धापन=धावण.

३१ प्र नो प था०; जेम, प्रध्वर=पाधरुं. प्रस्नव=पानो, प्रियक=पियुडो.

३२ भ नो ह था०; जेम, लाभ=लाहो, वल्लभ=वाहलो, (वर्णव्यत्यय) विभितक=बहेडा.

३३ म नो व था०; जेम, धूम=धुवो, कर्दम=कादव, कुमार=कुवर.

३४ य नो ज था०; जेम, यष्टिका=जेष्टिका, यात्रा=जात्रा, यंत्र=जंत्र.

३५ र नो ल था०; जेम, कर्णपूर=कर्णफूल, करट=काटलियो, उरस=ओसलो. (वर्णव्यत्यय).

३६ **ल** नो **ड** था०; जेम, ताली=ताडी, मौली=मोड.

३७ **ल** नो **ळ** था०; जेम, काल=काळ, काल=काळुं, पाताल=पताळ.

३८ **व** नो **म** था०; जेम, प्रावार=पामरी, नीवार=नमार, धीवर=ढिमर.

३९ **ष** नो **ख** था०; जेम, पाषाण=पाखाण, पाषंड=पाखंड, पुष्पराग=पोकराग.

४० **ष्ठ** नो **ठ** था०; जेम, कुष्ठमर्दी=कोठिमडी, कोष्ठागार=कोठार, पृष्ठ=पीठ.

४१ **व** नो **ब** था०; जेम, वज्रांग=बजरंग, वप्र=बाप, विकट=बिकट.

४२ **श** अने **ष** नो **स** थायछे; जेम, शर्करा=साकर, वंश=वास, शय्या=सज्जा, वर्ष=वरस, मनुष्य=माणस, विषम=वसमुं.

४३ **स** नो **ह** था०; जेम, वास=वाह, सप्त=हात, वासुकी=वाहकी.

४४ **स्त** नो **थ** था०; जेम, अगस्ति=अगथियो, स्तंभ=थंभ, हस्त=हाथ.

४५ **क्ष** नो **ख** थायछे; जेम, क्षय=खै. क्षेत्र=खेतर; क्षेम=खेम.

४६ **क्ष** नो **छ** था०; जेम, लक्ष्मी=लछी, क्षोदनं=छुंदणुं. ऋक्ष=रींछ.

४७ **क्ष** नो **स** थायछे; जेम, तरक्षु=तरस, तक्षण=तासवुं, अक्ष=आंस.

संक्षेप चिन्होनो खुलासो.

(अं०)	अंग्रेजी.
(आ०)	आरबी.
(फा०)	फारसी.
(बु० कृ० पा० ल०)	बुलर साहेबे छपावेलो **पाइयलच्छी** नामनो प्राकृत कोश.
(हे० प्रा० व्या०)	हेमचंद्रकृत प्राकृत व्याकरण.
(हे० दे० श० सं०)	हेमचंद्रकृत देश्य शब्दसंग्रह.
(धा०)	धातु.
(वर्णव्यत्यय)	अक्षरोनुं आगल पाछल थवुं, जेम; कलश=कसली. ह्यां ल ने ठेकाणे **श** अने **श** ने ठेकाणे ल आव्यो छे.

अपभ्रष्टशब्दप्रकाश.

अ

अँ:– आ:=तुच्छकारना अर्थमां वपरातो अव्यय.

अऋणी– अनृणी= जेने करज (ऋण) न होय ते. अ= नहिं, ऋण= देवुं.

अकथ– अकथित= कह्यावगरनुं. कथ् धा० कहेवुं.

अकरांतियुं– अतिक्रांत= न धराय तेवुं. क्रम् धा० जवुं हदथी जादे थवुं.

अकराळविकराळ– कराल+ विकराल= भयंकर.

अकर्मी– अकर्मा कृ धा० करवुं. जेणे पुण्य कर्म कर्यां नथी एवो पुरुष.

अकळ– अकलित= समजी न शकाय तेवुं. कल् धा० जाणवुं.

अकळामण–आकुल=गभरायलो आमण=भाववाचक प्रत्यय. आ+कुल् धा० एकठुं थवुं. जेवी इंद्रिओनी वृत्तिओ.

अकळावुं– आकोलन, उपरनो शब्द जुवो.

अकाज –
अकारन– } अकार्य=करवाजेवुं नहीं ते.

अकाबर–अकाबिर=उंची पदवीनुं माणस (आ०).

अकारत–
अकारुं– } अकार्य=नकामुं.

अंकाळ–अकाल=कमोसम.

अकृत–अकृत्य=नठारुं काम.

अक्करमी–अकर्मा=दुर्दैवी.

अक्कल–अकल (आ०).

अक्कलगरो–अकल्ल=एक मुळियुं.

अक्केक–एकैक एक+एक.

अखम–अक्षम=असमर्थ.

अखरोट–अक्षोट=एक फळ.

अखाड–आषाढ=आ महिनानी पुनमे घणु करीने पूर्वाषाढा नक्षत्र होय छे तेथी आ नाम. आज प्रमाणे जे नक्षत्र पुनमने दहाडे होय छे तेना उपरथी बधा महिनानां नाम पडेलां छे; जेम, कार्त्तिक=कृत्तिका नक्षत्र युक्त पुनमवाळो महिनो.

अंखाडो–अक्षवाट अक्ष=लढाई, वाट= वाड. वाडथी घेरी लिधेली लढवानी जगो.

अखात्रीज–अक्षयतृतीया=वैशाख शुदि त्रीज, आ दहाडे करेलां पुण्यकर्म अखंड रहेछे माटे आ नाम.

अखूट–
अखूटे– } अखंड=न खुटे तेवुं.

अखे–अक्षय=नाशवगरनुं.

अखेतीज–अखात्रीज जुवो.

अखेनोम–अक्षयनवमी=भाद्रपद शुदि नवमी.

अखेपात्र–अक्षयपात्र=जेमांनो पदार्थ कदी न खूटे एवुं वासण.

अखेराज–(वि०) अक्षयराज्य=जेना राज्यनो कदी नाश न थाय एवो.

अखोड–अक्षोट=एक जातनुं फळ अथवा झाड.

अखोवन–अक्षयसवना=जेनुं एके छोकरुं मरण पाम्युं न होय तेवी स्त्री. सवन=जणेलुं. सू धा० जणवुं.

अख्खर–अक्षर.

अगणोतेर–एकोनसप्तति.

अगत–आगत्यं=जेनावगर गति नहीं होय तेवुं.

अगत्य–आगत्यं=उपलो शब्द जुवो.

अगथियो–अगस्ति=एक जातनुं झाड.

अगन–अग्नि.

अगम–अगम्य=जवाने योग्य नहीं ते.

अगम–आगामी=आगळ थनारुं, भावी. आ+गम् धा० आववुं.

अगमचेती–आगामिचिंती=थनार वस्तुनी चिंता (विचार) करनारो.

अगमनिगम–आगमनिर्गम. आगम=आववुं, निर्गम=जवुं.

अगमपश्चिम–अग्रिम+पश्चिम=आगळ पाछळ.

अगमबुद्धि– } आगामिबुद्धि.
अगमबुद्धियुं– }

अगर–अगरु=एक जातनुं सुगंधिदार लाकडुं.

अगरबत्ती–अगरुवर्ती=अगरविगेरे सुगंधिदार पदार्थो उपर लपेटीने करेली बत्ती=वाट.

अगरियो–आकरिक=मीठुं पकावनार. आकर=खाण.

अगवो–अग्रग=भूमियो.

अगस्त–अगस्ति=एक ऋषिनुं नाम.

अगाडी– } अग्रे.
अगळ– }

अगासिया–आकाशीय. अगासिया खेतरो एटले वरसादना पाणीथीज जेमां पाकेछे ते.

अगाशी–आकाशिका आकाशमां (घणो उंचो) होनारो घरनो खुलो भाग.

अगिअर–अजगर=एक जातनो साप.

अगियार–एकादश.

अगियारस–एकादशी=अगियारमी तिथि.

अगियारी–अग्न्यागार=पारसीओनी अग्नि राखवानी जगो. अग्नि+आगार=जगो, घर.

अगुवो– } अग्रिम=आगळवाळो.
आगुवो– }

अगोप–अगुप्त=खुल्लुं.

अग्यास्त्र–अग्न्यस्त्र=अग्नि उत्पन्न करे एवुं मंत्ररूपी शस्त्र.

अग्रसर–अग्रेसर.

अघटतुं–अघटित=अयोग्य.

अग्रुं–अग्राह्य=सेहेलाईथी न थाय एटले न लेवाय एवुं.

अघवुं–हदनं हद् धा० हगवुं.

अघाण–हदनं=हगवुं.

अघात–अगाध अ=नहीं गाध=जमीन. जे पाणीमां नीचेनी जमीन नथी जडाती एवो पाणीनो भाग.

अघेडो–आघाट=एक छोड.

अचरज–
अचरत– } (अच्छरिज्जं) आश्चर्य.

अचव्यो–अचर्वित वगरचावेलुं. चर्व धा० चाववुं, खावुं.

अचळा–अचला=पृथ्वी.

अचळित–अचलित=न हाले तेवुं. चल धा० हालवुं.

अचिंतुं–अचिंत्य=अचानक. चिंत् धा० विचार करवो.

अचूक–अच्युत=भूलवगरनुं.

अचेत–अचेतन=बेभान.

अच्चरे-अच्चरे राम–उच्चर उच्चर रामम् राम राम उच्चार (पोपटने उद्देशीने कहेवुं).

अच्छत–अक्षत=सलामत.

अच्छुं–अच्छ=स्वच्छ, सारुं.

अच्छुं–अस्तु "ते बनाव एम बन्यो" आ वाक्यनो उत्तर अच्छुं एम अपाय छे त्यांहां अस्तुनो अर्थ हशे.

अछत–असत्ता अ=नहीं, सत्ता=अस्तित्व, भाव, होवुं, 'घीनी अछत छे' एटले घीनुं अस्तित्व नथी, अभाव छे.

अछेद–अच्छेद्य=न छेदाय एवुं.

अजमास–अजमायिश=अंदाज (फा.).

अजमो–अजमोदा=एक वसाणुं.

अंजवाळवुं– उज्ज्वलनं उजळुं करवुं. उत्+ ज्वल् धा० चळकतुं करवुं.

अजवाळीयुं–
अजवाळी– } उज्ज्वल-ला उज्ज्वला रात्रि=अजवाळी रात.

अजवाळुं–उज्ज्वल=प्रकाश.

अजाचक–
अजाची– } अयाचक=न मागनारो. याच् धा० मागवुं.

अजाण–अज्ञान.

अजाणतां–अज्ञानतः=अज्ञानथी.

अजाण्युं–अज्ञान.

अजानबाहु–आजानुबाहु=घुंटण लगी लांबा छे हाथ जेना एवो. आ=सुधी जानु=घुंटण, बाहु=हाथ. एवा हाथ होवा आ एक उत्तम पुरुषनुं लक्षण छे.

अजीठवाड–
अंजीठुं– } उच्छिष्ट अ० जुष्ट. जमतां भाणामां छांडेलुं अन्न.

अजीरण–अजीर्ण. जॄ धा० नाश पामवुं.

अजुकतुं–
अजुगत– } अयुक्त=अयोग्य.

अजोग–अयोग्य=नालायक.

अजोग–अयोग=सारो योग नहीं ते.

अज्जम–आजम (आ.).

अटण–अटन अट् धा० जवुं.

अटल—अट्ट=अतिशय.

अटाट—अट्टट्ट=घणुं उंचुं.

अणफोड—अस्फोटित=फोडया वगरनुं. स्फुट् धा० फोडवुं. **अण** शब्द जुवो.

अटारी-ळी—अट्टालिका=अगाशी.

अट्टल—अट्ट=अतिशय.

अठवाडियुं—अष्टवारिकं.

अठाणु—अष्टनवति.

अठावन—अष्टपंचाशत्.

अठावीस—अष्टविंशति.

अठ्यासी—अष्टाशीति.

अठ्ठो—अष्टौ=आठ.

अड—हठ. हठ् धा० हठ करवो.

अडकायली—आत्रेयिका अ० आर्तवी, **आत्रेय**=शरीरमांनो मुख्य रस, **आत्रेयिका**=आ रसवाळी स्त्री.

अडकाव—आर्तव अ० आत्रेय. उपरनो शब्द जुवो.

अडधुं—अर्द्ध.

अडधो-अडध—अर्द्धमर्द्धम्.

अडसट-सेट—अष्टषष्टि.

अडाणी—अनार्य, वर्णव्यत्यय, आर्य न होय ते.

अडायां—अटव्या, अटवी=वन, वनमां थएलां छाणां.

अडार—अष्टादश.

अडुसी-सो—अटरुष. **अट**=रोग, रुष् धा० नाश करवो. रोगनो नाश करनार एक ओषधि.

अडोल—अदोल=न हाले तेवुं, दल् धा० लटकाववुं.

अडोसपडोस-सी—अतिवास, प्रतिवास-सी.

अढळ—अदोल, अडोलशब्द जुवो.

अण—अन् स्वरादिशब्द पहेलां निषेधार्थक **अ** मूकवो होय तो तेनो अन् थाय छे; पण गुजरातीमां आ नियम रेहेतो नथी. व्यंजनथी सरु थतां शब्द पहेलां पण अन्=अण थायछे; जेम अणदीठुं.

अणकोट—अन्नकूट अन्न+कूट=अन्ननो पहाड, कार्त्तिक शु० पडवाने दिने भातनो (डुंगरना आकारनो) ढगलो डाकोर विगेरे महास्थानमां करेछे ते प्रसिद्ध छे.

अणगोक-ख—, **अणगोख्युं**— अघोषित, घोष=वेदनो ध्वनि, घुष् धा० शोर करवो, जेम वेदघोष.

अणघटतुं—अघटित=अयोग्य.

अणघड—अघटित=वगर घडेलुं.

अणचिंत्युं-चितुं-चीतुं—अचिंत्यं=अणधार्युं. चित् धा० विचार करवो.

अणजाण—अज्ञान ज्ञा धा० जाणवुं.

अणदीठुं—अदृष्ट=न जोयेलुं. दृश् धा० जोवुं.

अणमानितुं—अमानित=नमानितुं.

अणवींध्युं—अविद्ध=छेद न पाडेलुं. विध् धा० छेद पाडवुं.

अणसमज–
अणसमजणुं– } असमंजस=अज्ञान. समू+अंजसा=साचाई साथे.

अणोजो–अनुद्योग, अन्+उद्योग.

अतरापी-पुं–अ+तर्फ. अ=नहीं, तर्फ= बाजु (फा.) जेनी बाजुए (तरफ) कोई न होय ते, त्राहित.

अतरे–अत्र.

अतळ–अतल=सात पाताळमांनुं एक.

अताग–अथाक शब्द जुवो.

अतार–अत्तार सुगंधिदार पदार्थ वेचनारो (फा).

अतिविख–अतिविषा. अति=हठावनार एटले मटाडनार, विष=झेर. आ एक झेरनो उतार गणायछे.

अतीत–अतिथि=परोणो. तिथितिथिए (दररोज) न आवनार ते अतिथि.

अतीस-सें–(अइसइ) अतिशय अति+ शी=चढियाता थवुं.

अतूट–अत्रुटित=न तुटेलुं.

अतोल–अतुल्य=तोल न थई शके एवुं.

अत्तर–इत्र (आ०).

अत्तर–अत्र=इंहां "अत्तर मतु."

अत्तरदानी–इत्रदान (आ० फा०).

अत्यारे–एतर्हि=हमणा.

अत्रूप–अत्रप=शरमवगरनुं. त्रपा=शरम.

अत्रे–अत्र.

अथर्वेदी–अथर्ववेदीय=अथर्ववेदी ब्राह्मण.

अथाक-ग–अस्थाग–अस्ताग. अ=नहीं, स्था=स्थान, गम्=जवुं. ज्यां पोची शकातुं नथी एवुं स्थान.

अथोडी-डो–आताड. तड् धा०मारवुं.

अद–अर्ध.

अदकुं–अधिक.

अदबद–अद्भुत=पहेलां कोई दहाडो न थएलुं एवुं.

अदबसर–अदब्सीर अदब=मान (आ.) शील=स्वभाव, मान भरेलुं.

अदभविष्य–यद्भविष्यत्=भविष्य उपर आधार राखनारो.

अदरस–आर्द्रकरस, आर्द्रक=आदुं.

अदर्शे–अदृश्य=न देखाय तेवुं.

अदमुउं–अर्धमृत.

अदळ–अदल=पातरांवनानुं.

अदिठ–अदृष्ट=न देखेलुं.

अदुघाडुं–अर्द्धोद्घाटित=अडधुं उघाडुं.

अद्याप–अद्यापि.

अंद्रक–आर्द्रक=आदुं.

अद्वातद्वा–यद्वातद्वा. यत्+वा=आ खरुं अथवा तत्+वा ते खरुं, एवो वाद. "गमे तेम भाषण करवुं" एवो अर्थ लोकोमां चालेछे ते बराबर नथी.

अध–अर्ध.

अधकोश–अर्धक्रोश.

अधगाउ–अर्धगव्यूत, गव्यूत=एक गाउ.

अधपचुं–अर्द्धपाचित. पच् धा० रांधवुं, पाकवुं.

अधर—अनाधार=निराधार.

अधरात—अर्द्धरात्र.

अधिकमास—अधिमास.

अधिकाई—आधिक्य.

अधीरुं—अधीर=धैर्यवगरनुं.

अधुर—अधर=ओठ.

अधुरुं—अर्द्धोर्वरित=अडधुं बाकी रहेलुं. अर्ध+उर्वरित.

अध्धर—अनाधार=निराधार.

अध्यारु—दारु=पारसीनो गोर (फा०).

अध्यो—अध्याय=ग्रंथनो एक भाग.

अनतदोरो—अनंतदोरक.

अनाज—अन्न. अद् धा० खावुं.

अनाडी—अनार्य.

अनाध्याय—अनध्याय.

अनामत—अमानत (आ०).

अनायासे—अनायासेन=वगर महेनतथी.

अनीठ—अनष्ट=घटे नहीं एवुं. "खपे खरुं पण रहे अनीठ" नश् धा० नाश पामवुं.

अनीत—अनित्य.

अनुप—, **अनूप**— } अनुपम.

अनुसंगी—अनुषंगी.

अने—अन्यत्.

अनोपराम—(वि०) अनुपमराम=जेनी तुलना न कराय एवो.

अपंग—अपांग, अप=गयेलुं छे अंग शरीरनो अवयव जेनो ते.

अपचो—अपाक=अजीरण. पच् धा० रांधवुं.

अपछरा—(अच्छरा) अप्सरा, अप्—पाणी, सृ० धा० जवुं. समुद्रमंथन करतीवेळाए समुद्रमांथी निकळेली ते.

अपजस—अपयश.

अपट—अपटु=अचतुर.

अपढ—अपठित—अभण. पठ् धा० भणवुं.

अपतीज—अप्रतीति=अणविश्वास.

अपरंग—अपरम्=बीजुं.

अपरंपार—अपार.

अपवास—उपवास.

अपावे—आपयति. आप् धातुनो प्रयोजक. आप् धा० मेळववुं.

अपासरो—उपाश्रय=जैन गुरुनुं रहेवानुं ठेकाणुं.

अपूज—अपूजित.

अपूसान—आपोशन. अप्=पाणी, अशन=खावुं. भोजनना पहेलां अने अंते जे आचमन करायछे ते.

अपेख—अप्रेक्ष्य, प्र+ईक्ष्य. ईक्ष् धा० जोवुं, न दीठेलुं.

अप्पास—उपवास.

अफरातुन—अफलातून एक युनानी विद्वाननुं नाम.

अफळ—अफल.

अफळाट—, **अफळाटवुं**— } आस्फालनं—पछाडवुं.

अफाळकूट– आस्फालकुट्टनं. उपरनो शब्द जुवो.

अफीण–अहिफेन=झेर.

अफीम–इफ्यून (आ०).

अबखोरो–अबखुरा. अब=पाणी, खुरा=खानार. पाणी पीवानुं वासण. (फा.) अप्करक=पाणी राखवानुं वासण. (सं०).

अबदागीरी–आफ्ताबगीर=एक जातनुं छत्तर (फा०) आफ्ताब्=सूर्य.

अबधूत–अवधूत.

अबरक-ख–अभ्रक (सं०) अब्रक्(आ.).

अबळ-ळा–अबल-ला.

अबील–अबीर=एक सुगंधिदार पदार्थ (फा.)

अबुझ–अबुध=मूरख, अ=नहीं, बुध् धा० जाणवुं.

अबू–अर्बुद आ नामनो प्रसिद्ध पहाड.

अब्बाशाई–अब्बाशी (हिं०).

अभनवुं–अभिनव=नवुं.

अभर–अभरित=खाली.

अभरामनदावा–अभ्रम न देयं, देवुं नथी एमां कांई शक नथी एवे अर्थे बोलेछे.

अभलेख-खा–अभिलाष=इच्छा.

अभागणी–अभाग्यिनी.

अभावा–अभाव=अप्रीति.

अभिलाख–अभिलाष=इच्छा.

अभिशराप–अभिशाप=खोटी दुवा.

अभेदान–अभयदान.

अभेपद–अभयपद=भयवगरनुं स्थान.

अभेराम– (वि०) अभयराम= भयवगरनो.

अभेसिंग– (वि०) अभयसिंह=कोइथी बीए नही एवो.

अभ्रचना–भर्त्सना=निंदा.

अम–अहम्.

अमकुं–अमुक=फलाणुं.

अमथुं–मिथ्या=खोटुं, अथवा अनर्थक "अमथो आव्यो" एटले मारा आववामां कांई अर्थ=मतलब नथी.

अमदावाद–अहमदआबाद. आबाद=शहर. अहमद नामना राजाए वसावेलुं माटे (फा.)

अमरत–अमृत.

अमरवेल– / **अंतरवेल**– } अंबरवल्ली=एक वेलो.

अमस्तु–अमथुं जुवो.

अंमळ–अमल=स्वच्छ.

अमाप–अमेय=मपाय नहीं एवुं.

अमारुं–(अम्हकेरो) अस्मदीय, हे० प्रा० व्या०.

अमास–अमावास्या. अमा=साथे, वस् धा० रहेवुं, सुरजसाथे रहेवुं. सुरज जे भागमां होय तेज भागमां जे दिवसे चंद्र होयछे ते दिवस.

अमी–(अमय) अमृत.

अमीनिधि–अमृतनिधि=चंद्रमा.

अमूल-लख-लिक-
अमोल- } अमूल्य=जेनी कीमत थई न शके तेवुं.

अमे-(अम्हे) अस्मद्. हे० प्रा० व्या०

अयणी-अरणी एक झाड.

अरक- अर्क.

अरगजो-अगरुज, अगरु जातना चंदननो करायछे माटे आ नाम.

अरघ-अर्घ.

अरण-अरण्य.

अरथ-अर्थ.

अरथारत-अर्थात्.

अरथे-अर्थे.

अरदेसर-(वि.) अर्द्शीर=हिंमतवान्, बहादूर (फा.)

अरधियुं-अर्द्धम्.

अरपण-अर्पण.

अरमार-अरमेडा (अं)=वहाणोनो कापलो.

अरसपरस-अपरस्पर, परस्पर.

अराढ-अष्टादश-

अरीठां-ठी-ठुं-ठो- अरिष्ट=एक जातनुं झाड-तेनुं फळ. अ=नहीं, रिष्ट-नठारुं (मेल). मेल काढनारुं फळ.

अरीषो-सो-(आयरिसो) आदर्श-खाप. दृश् धा० जोवुं.

अरीसो-आदर्श-आरसी. अरासी जडेली वीटी. अरीसो=हाथे पेरवानुं एक घरेणुं.

अलख-अलक्ष्य=ब्रह्म.

अगल-
अलग- } अलग्न=न वळगेलुं. लग् धा० लागवुं.

अलबतां-अल्बत्ता (आ०).

अलमस्त-हालमस्त (फा०).

अलाप-आलाप. लप् धा० बोलवुं.

अली-आली=सखी, "अलीरेवा=बेनरेवा."

अलूणां-अलवण=मीठावगरनुं.

अल्लाचोटी-अल्ला+चूडा, चूडा=कलगी, देवनी बाधामां राखेली माटे अल्लाचोटी. चोटली शब्द जुवो.

अल्ले-इलाही=ईश्वरी (आ.) "अल्लेकारखानुं" व्यवस्था वगरनुं कारखानुं एवो प्रयोग हाल लोकोमां कराय छे.

अवगाहवुं-अवगाहन=न्हावुं.

अवतरवुं-अवतरणं अव=नीचे, अव+तॄ=नीचे आववुं, स्वर्गमांथी नीचे आववुं, जेम ईश्वरनो अवतार=ईश्वरनुं नीचे (मृत्युलोकमां) आववुं.

अवदीच-उदीच्य=उत्तरतरफना. आ लोको असलमां उत्तर दिशा तरफ रहेता हशे माटे ए नाम.

अवध-अवधि=हद्द.

अवरथा-वृथा.

अवल-अव्वल=पहेलुं. (फा.)

अवलोकवुं-अवलोकनं. अव+लोक् धा० जोवुं.

अवसत्र—अपसत्व=जेमांथी खरापणुं गयेलुं छे एवुं. अप=गयेलुं, सत्व=खरापणुं.

अवाई—अफवा (आ.)

अवाडो-वेडो—आहाव=ढोरोने पाणी पावानी जगो.

अवेज— इवज (आ.)

अवेव—अवयव.

अशाड—आषाढ. अखाड शब्द जुवो.

अशाता— अशांतता=बेचेनी.

अशामली— आशापली = साबरमतीने कांठे आशाभीले वसावेलुं गाम. पल्ली=गाम.

अश्यमेव—अवश्यमेव=जरूर.

अष्टमासिद्धि—अष्ट महासिद्धि.

अष्टाविधानि—अष्टावधानी=एक वखते आठ काम चलावनार.

असतरी— स्त्री.

असपंदीआरजी— इस्फन्धार= इरानना **गुश्तास्प** राजानो पुत्र. इस्फन्धार=ईश्वरी पराक्रम. (फा.)

असवार—आस्वार(फा०)अश्ववार (सं०).

असाळियो—हलीम (आ०). आ मूळ शब्द उपरथी मरेठी भाषामां अहाळिव थयुं छे, **हा नो सा** थईने असाळियो शब्द प्रयोगमां आव्यो हशे.

असीसुं—उच्छीर्षक=ओसीकुं. [गरनुं.

अस्ताव्यस्ता—अव्यवस्थित=स्थिति व-

अस्त्री—स्त्री.

अस्त्रो—उस्तरा (फा०)

अस्वार—असवार जुवो.

अहि— } इह.
अहीं— }

अहुणा—अधुना=हमणा.

अहोनिश—अहर्निश=रात दहाडो, अहर्—दहाडो, निश् (निशा)—रात्रि.

अळगे—अलग्न=छेटे. लग्न=लागेलुं, लग् धा० पासे होवुं.

अळतो—अलक्तक=लाखनो रंग.

अळवी— }
अळुखडा— } आलुकंद.
अळोकडां }

आ.

आंक—अंक=आंकडो. अंक् धा० निशाणी करवी.

आंकडो—अंकक. उपरनो शब्द जुवो.

आंकणी—अंकनी. अंक् धा० निशाणी करवी.

आंकवुं—अंकन. उपरनो शब्द जुवो.

आंको—अंक=निशाणी.

आंख—(अक्ख) अक्ष=नेत्र.

आंखचांलो—अक्षय चंद्रक=वेवाह विगरेमां स्त्रियोने कपाळे जे चांदलो करवामां आवेछे ते.

आंग—अंग=देह.

आंगळ-ळी-ळुं—अंगुली. अंग् धा० गणवुं. जेथी करीने कोइ पण संख्या

गणायछे ते. आंगळी वते हिसाब विगेरेना आंकडा गणायछे ते प्रसिद्ध छे.

आंच–अर्चि=ज्वाळा. [ढांकवुं.

आंच्छदवुं–आच्छादन. आ+छद् धा०

आंजण– } अंजन=काजळ विगेरे आंखमां घालवुं ते. अंज् धा०
आंजवुं– } रूपाळुं देखाय तेम करवुं.

आंड-वो-डुओ–अंड=वृषण.

आंतडी-डुं-रडी–अंत्रक.

आंतरवुं–अंतरं=पडदो.

आंतरी–अंत:=वस्त्रनो छेडो.

आंतरे– } अंतरं.
आंतरो– }

आंधळुं–(अंधलो) अंध. अंध् धा० आंधळां थवुं.

आंबट–अम्ल=खाटुं.

आंबफळ–आम्रफल.

आंबावाडियुं– } आम्रवाटी =आंबानुं
आंबावाडी– } वन.

आंबो–(अंबा) आम्र.

आंबोई–आम=आंतरडांमां थतो रोग.

आमली–(अंबिलिया) आम्ला=एक जातनुं झाड.

आमळी-ळुं-ळो–आमलकी, आ +मल् धा०पकडी रहेवुं, एमां घणा रोग दूर करवानो धर्म छे. आमळां घणां ओसडियामां पडेछे ते प्रसिद्ध छे.

आंस–अक्ष=धरी.

आंसु–(अंसू) अश्रु=आंखमांनुं पाणी.

आंसुढाळ–अश्रुधार=घोडानुं लक्षण. जेनी आंखमांथी पाणी वहेछे ते घोडो. शालिहोत्र शास्त्रमां आ कुलक्षण गण्युं छे.

आईतु–अयत्नत:=वगर मेहनतनुं.

आकडो–अर्कक=एक जातनो छोड.

आकरसवुं–आकर्षण, कृष् धा० खेंचवुं.

आकरुं-ळुं–उग्र=तेज.

आकळविकळ–आकुल+व्याकुल.

आकाशदिवो–आकाशदीप.

आकाशी– आकाशिक=आकाशसंबंधी. आकाशमां होयछे माटे.

आकुळ–आकुल=गभरायलुं.

आखरे–आखिर=अन्ते (आ०).

आखलो–अंकित, अंक् धा० निशाणी करवी. बळदना शरीर उपर तरसुळ विगेरे चिन्ह करी छूटो मुकी देछे ते.

आखा-खी–(अक्खयं) अक्षत (वगर भागेला चोखा विगेरे).

आखाड–आषाढ. अखाड जुवो.

आखुं–अखिल–बधुं.

आखेर–आखिर (आ.)

आग–अग्नि.

आग–आगम=आववुं.

आगगाडी–अग्निगंत्री. गंत्री=गाडी.

आगतास्वागता=आगतस्वागत.

आगन्या–आज्ञा.

आगमच–अग्रिम.

आगलुं–अग्र.

आगवो–अग्रग=आगेवान्, भूमियो.

आगळ–अग्र.

आगळी-ळो–(अग्गला) अर्गली, अर्गलः=उलाळो.

आगळपाछळ–अग्रिम+पश्चिम.

आगुवो–अग्रग=आगळ चालनार.

आगेवान्–अग्रवान्=आगळवाळो.

आगोपिछो–अग्र+पश्चिम.

आघे–(अग्गओ) अग्रतः=आगळ.

आछ–अच्छ=स्वच्छ (छास उपरना नीतरेला पाणीने **आछ** कहेछे.)

आज–अद्य.

आजकाल–अद्य+कल्य.

आजपछी–अद्यपश्चात्.

आजो–आर्य=दादो.

आजोपडवो–आर्य+प्रतिपदा=माना बापनी श्राद्धनी तिथि.

आठ–अष्ट.

आठम-मुं– / **आठेम**– } अष्टमी. अष्टमं=आठमुं.

आठेजाम–अष्टयाम=आठ महर, हमेश.

आडतीस– / **आडत्रीस**– } अष्टत्रिंशत्.

आडियुं–अर्री=करवत. (फा.)

आण–आज्ञा.

आणंचोदस–अनंतचतुर्दशी.

आणंद-दी–आनंद-दी. नंद् धा० खुशी थवुं.

आणंदोरो–अनंतदोरक=भादरवा शु० चोदसने दहाडे हीरना जे दोरानी पूजा करी हाथमां बांधेछे ते.

आणवुं–आनयनं आ+नी धा० आणवुं.

आणुं–आव्हान=बोलाववुं. व्हे धा० बोलाववुं.

आणेलुं– (आणिअं) आनीतं=लावेलुं.

आतम–आत्मा.

आतवार–आदित्यवार.

आतश-स-आतिश (फा.) हुताश, (सं.) हुत=होमेलुं, अश् धा० खावुं. होमेला पदार्थ खाई जायछे (बाळी नाखे छे) ते; अग्नि.

आथ–अर्थ=द्रव्य.

आथमण–णी-णुं-अस्तमयन=आथमवुं.

आथर–आस्तरण. स्तृ धा० ढांकवुं.

आदअंत–आद्यन्त. आदि+अन्त.

आंदरजी–आदर–अग्नि, देवता (आ०).

आदरवुं–आदरणं.

आदासीसी–अर्धशीर्ष=अडधुं माथुं दुखवानो रोग.

आदिअंत–आद्यन्त–आदि+अंत.

आदित–आदित्य=सूर्य.

आदितवार–आदित्यवार.

आदुं–आर्द्रक.

आध–अर्द्ध.

आन–अन्य=बीजुं.

आनंदभैरवी–आनंदभैरवी=एकरागिणी.
आप–आत्मन्.
आपघात–आत्मघात.
आपणुं–(अप्पणयं) आत्मनः=पोतानुं.
आपसआपस–अपरस्पर=एक बीजाने.
आपसमान–आत्मसमान.
आपे–अर्पयति.
आबखोरो–अबखरो जुवो.
आबदा–आपदा=विपत्ति.
आबु–अबु शब्द जुवो.
आबेहूब–हुबहु (आ०).
आभ– } अभ्रं=आकाश.
आभलुं– }
आम–एवम्.
आमणसारोगंधक–आम्लसार गंधक.
आमदानी–अमदनी=आवक. (फा०) आमदन् धा० आववुं.
आमरस–आम्ररस=केरीना रस जेवो रंग.
आमळां–अमळा जुवो.
आयतुं–अयत्नतः, यत्नविनानुं.
आयनो–आयिना=खाप (फा.).
आयपत–आप्ति. आप् धा० मेळववुं.
आरचा–अर्चा=पूजा.
आरजा–आर्या=गैणीजी.
आरडवुं–आरटनं, रट् धा० अवाज करवो.
आरत– } आर्त=पीडायलो.
आरतियुं– }
आरसी-सो–(आयरिसो) आदर्श=खाप. दृश् धा० जोवुं.
आरियुं–इर्वारु=चीभडुं.
आरी–अर्रा= करवत (फा.)
आरुद्रा–आर्द्रा=एक नक्षत्र.
आरो–आवार=कांठो.
आरोग–आरोग्य.
आवडवुं–वेदनं. विद् धा० जाणवुं.
आवरदा–आयुर्दाय.
आववुं–आयानं. आ+या धा० आववुं.
आवुं–एवम्.
आश–आशा. आ+शंस् धा० आशा राखवी.
आशरवाद–आशीर्वाद=दुवा.
आशिष–आशिस्=दुवा.
आशो–आश्विन. आ महिनानी पुनमे अश्विनी नक्षत्र होयछे ते उपरथी आ नाम.
आसंगो–व्यासंग=संगति.
आसंत्रो-द्रो– } अश्मंत=एक जातनुं झाड.
आसिंद्रो– }
आसपास–आसन्न+पार्श्व=पासे.
आसरवाद–आशीर्वाद. आशिस्=दुवा. वद् धा० बोलवुं.
आसरो–आश्रय. श्रि धा० वळगवुं.
आसा–आशा.
आसेतरो–अश्मंत=एक जातनुं झाड.
आसोपालव–अशोक=एक झाड.
आस्ते–आहस्ता=धीमे (फा.)
आहा–आः.

आहीर–आभीर=गोवाळियो.

आहेडी–आखेटी=पारधी. खिट् धा० बिवराववुं (जानवरोने).

आळय–आलय=घर.

आळस–आलस्य=सुस्ती.

आळसुं–आलस=सुस्त.

इ.

इंडुं–अंड.

इंढोणी–ऊर्ध्वधानी=उंढण शब्द जुवो.

इंधण-णुं–इंधन=बळतण. इंध् धा० सळगाववुं.

इंद्रजव–इंद्रयव.

इंद्रवाण-वायणुं– } इंद्रवारुणी=एक वनस्पति.
इंद्रवायणी-वायणुं– }

इंद्री–इंद्रिय.

इठयाशी–अष्टाशीति.

इरशा-स्या–ईर्ष्या.

इलम–इल्म (आ०).

इस्पिताल–आस्पिटल् (Hospital).

ईंट–इष्टका.

उ.

उंचलवुं–उच्चालनं.

उंचाई– } उच्चता.
उंचाण– }

उंचुं–उच्चं.

उंटकटो–उत्कटा=एक छोड.

उंटडी–उष्ट्री=उंटनी मादा.

उंटडियामहादेव–उत्कंठेश्वर, आ नामनो महादेव अमदावाद जिल्हानी पूर्वे आत्तरसुंबा नागना गायकवाडी प्रगणामां छे.

उंढण-णी– } ऊर्ध्वधानी. ऊर्ध्व=उपर, धा धा० पकडवुं.
उंढाणी– }

उंदर–उंदुर=एक प्राणी.

उंबर-रो– } उडुंबर.
उंमरो– }

उंबर–उदुंबर=एक झाड.

उकडो– } (उकेरो)उत्कर अ० उत्करक.
उकयडो– }
उकरडो– }

उकलवुं– } उत्कलनं वांचवुं.
उकेलवुं– }

उखर–ऊषर=नठारो जमीन.

उखळी-ळुं–उलूखल=खाणी.

उखेडवुं–उत्खनन. खन् धा० खोदवुं.

उगम–उद्गम.

उगमणी–उद्गमनी=पूर्वदिशा.

उगवुं–उद्गमन.

उगामवुं–उद्गूरण.

उघडवुं– } उद्घाटनं.
उघाडवुं– }

उघडुं– } उद्घाटित.
उघाडुं– }

उघराणी–उद्ग्रहणं. ग्रह् धा० लेवुं.

उच्चरवुं–उच्चारण.

उचाट– } उच्चाटन.
उच्चाट– }

उच्चारवुं–उच्चारणं.

उछंकळ– } उच्छृंखल. उत्=नथी, शृंखला=बंधन; विचाररूपी बंधन जेने नथी होतुं ते.
उछांछळुं– }

उछळवुं– } उच्चालनं.
उछालवुं– }

उच्छाह–उत्साह.

उज्जड–उत्साद, सद् धा० नाश करवो.

उजम–उद्यम.

उजळुं–उज्ज्वल.

उजाग्रो–उज्जागर; जागृ धा० जागवुं.

उजाणी–(उज्जाणी) औद्यानो. उद्यान=बाग. 'उजाणीए गयो छे' एटले बागमां (जमवा) गयो छे. उद्याने भवा वल्भा औद्यानी=बागमां जई जमवुं ते उजाणी.

उझववुं–ऊर्जनं उद्यापनं.

उठवुं–उत्थानं.

उठाडवुं– } उत्थापनं.
उठाववुं– }

उडगण–उडुगण=नक्षत्रनो समुदाय.

उडण– } उड्डयनं, उड्डीनं. डी धा० उडवुं.
उडवुं– }

उडताळीस–अष्टचत्वारिंशत्.

उडान–उड्डयन, उड्डीन.

उतंग–उत्तुंग=उंचुं.

उतरण–अवतरणं. अवतॄ धा० नीचे उतरवुं.

उतराण–उत्तरायण. उत्तर+अयन. अय् धा० जवुं. सूरजनुं उत्तर तरफ जवुं.

उतरी–उत्तरीय=ओढवानुं एक वस्त्र.

उतार–आतार=भाडुं. 'होडीनो उतार.'

उतारवुं–अवतारणं.

उतावळुं–उत्तूर्ण=जलद.

उथाप– } उत्थापन.
उथापवुं– }

उदबत्ति–उद+वर्ति. उदविगेरे पदार्थनी बनावेली वाट.

उदमात–उन्माद, मद् धा० गांडा थवुं.

उदवस्त–उद्वसति. वस् धा० रहेवुं.

उदाम–उद्दाम.

उदे–उदय=आबादी.

उदेती–उदयवती "उदेती बारस" सूरजना उदय वखते जे बारस होय ते.

उदो–उदय=आबादी.

उदोत–उद्योत=चळकतुं.

उधार-रो–उद्धार=व्याजवगरनुं देवुं.

उधै–उद्देहिका=एक जीवडुं.

उनवा–उष्णता.

उनाळो–उष्णकाल.

उपडवुं – } उत्पाटनं, उपाडेलुं=उत्पाटित. बुलरकृत पाइयलछी जुवो.
उपाडवुं– }

उपणवुं–उत्पवनं उत्+पू धा० साफ करवुं, स्वच्छ करवुं, दाणामांना छाला काढी नाखवा.

उपर–उपरि.

उपरणु-णो–उपप्रावरण=एक वस्त्र.

उपान–उपानत्=खासडां.

उपासरुं–उपाश्रय=जैनमंदिर.

उपासवुं–उपासनं=सेवा करवी.

उफराटुं–विपरीत=उलटुं.

उमड्डा– } (उडंबरो) उदुंबर=एक
उमरडो– } झाड.

उमया–उमा–पार्वती.

उमळको–ऊर्मी=मोजां.

उम्मर–उमर (आ.)

उर–उरस्–छाती.

उल्हास–उल्लास=आनंद.

उवेखे–उपेक्षते–अनादर करे छे.

उशाप– } उच्छाप. उत्+शाप. शप्
उश्राप– } धा० सोगन देवां.

उशेटयुं–उत्क्षिप्तं=नाख्युं. उत्+क्षिप् धा० उपर फेकवुं.

उश्वास–उच्छ्वास. श्वस् धा० दम लेवो.

ऊ.

ऊंच–उच्च.

ऊंचनीच–उच्चनीच.

ऊंचवरण–उच्चवर्ण=ऊंची जात.

ऊंचुं·**चे**–उच्च.

ऊंट–उष्ट्र.

ऊंबी–उम्बी.

ऊखाणो–उपख्यान=कथनक, कहेवत.

ऊभुं–(ऊब्भं) ऊर्ध्व, **वोर्ध्वे**=ऊर्ध्वशब्दे संयुक्तस्य **भो** वा भवति ५९-पा० २. हे० प्रा० व्या०.

ऊणुं ऊन=कमी.

ऊन–ऊर्णा, ऊर्णु धा० आच्छादवुं.

ऊनाब्दिद्–ऊनाब्दिक. ऊन+ अब्दिक; अब्दिक=वर्षनुं. मरी गया पछी एक वरस पुरुं थवामां एक दहाडो बाकी होय ते दहाडे करवानुं जे सराध ते ऊनाब्दिक.

ऊनुं-**न्हुं**–ऊष्णं=गरम.

ऊर्द्ध–ऊर्ध्व=उपर.

ऊस–इक्षु=शेलडी.

ए.

एंशी–अशीति.

एकठुं–अ० एकस्थ=एकत्र.

एकताळीस–एकचत्वारिंशत्.

एकतीस } एकत्रिंशत्.
एकत्रीस }

एकरास–एकराशि.

एकवीस–एकविंशति.

एकलो–(एकल्लो) एकक: हे० प्रा० व्या.

एकसट·**सेट**–एकषष्टि.

एकसो–एक शत.

एकाणुं–एकनवति.

एकांतरियो–एकाहांतर, एक, (**अह**) दहाडाने **अंतरे** आवतो ताव.

एक्यासी–एकाशीति.

एखरो–इक्षुर=एक ओसडियुं.

एटलुं–(एत्तिलं) इयत्, हे० प्रा० व्या०

एठुं– उच्छिष्ट, उत्+शिष्=बाकी रहेवुं, खातां बाकी रहेलुं.

एडियुं–एरंड=एक झाड.

एणे–अनेन. त्रीजी विभक्ति.

एतद्देशी–एतद्देशीय.

एब–अइब (आ०).

एम–एवम्.

एमनुएम–एवमेवम्.
एलची–इलची=वकील (तु०)
एलम–इल्म (फा.)
एळची–एलिका, एला.

ओ.

ओखड–औषध=दवा.
ओखदियां–औषध=दवा.
ओगणचालिस–एकोनचत्वारिंशत्.
ओगणतीस–एकोनत्रिंशत्.
ओगणसाठ–एकोनषष्टि.
ओगणीस–एकोनविंशति.
ओगण्याएसी–एकोनाशीति.
ओगळवुं–अवगलनं, अव+गल् धा० रस थवो.
ओचरवुं–उच्चारणं=बोलवुं. उत्– चर धा० बोलवुं.
ओचिंतुं–अचिंत्य=अणधार्युं, अ=नही, चिंत् धा० विचार करवो.
ओच्छव–उत्सव.
ओछंग–उत्संग=खोळो.
ओछाड–आच्छद=चादर. छद् धा० [ढांकवुं.
ओछाडवुं–आच्छादनं=ढांकवुं. उपलो शब्द जुवो.
ओज–ओजस्=तेज.
ओझ–होज (आ०).
ओझरी-रुं–उदर=कोठो.
ओझा–ओज=बळवान्. ओझा ए केटला एक नागर लोकोनी अटक छे.
ओठ–ओष्ठ.
ओडकार–उद्गार. उत्=उपर, गॄ धा० ओकवुं.
ओडवुं–उडुप=कोटियुं, नानुं नावडुं.
ओढणी-णुं–वेष्टन=ओढवानुं कपडुं. वेष्ट् धा० लपेटवुं.
ओतरंग–उत्तरंग=बारसाखनी उपरनुं लाकडुं.
ओत्तम–उत्तम.
ओत्तर–उत्तर=एक दिशा.
ओथमी–अस्तमति=मूर्ख, जेनी मति अस्त पामी छे (गई छे) एवो.
ओदर–उदर=पेट, कोठो.
ओदाले–अवदारयति=खोदे छे.
ओदीच–उदीच्य, अवदीच शब्द जुवो.
ओधरवुं–उद्धरणम्=तारवुं. उत्=हृ धा० उपर उचकी लेवुं (पापमां पडणारने.)
ओधान–आधान=गर्भ रहेवो.
ओधार-र–उद्धार. ओधरवुं शब्द जुवो.
ओद्धवजी–(वि.) उद्धवजित्, क्षत्रियोना नामने छेडे जित् शब्द मुकाय छे.
ओद्धो–उहदा=अधिकार. (फा०).
ओपटी–आपत्ति=दुःख.
ओर–अपर=बीजुं.
ओरडो–अपवरक=सुवानी कोठडी.
ओरत–औरत (आ.)
ओरमाइ–अपरमात्रियः=बीजी मानो.
ओरी-रो–आरात्=पासे. 'ओरोआव–आरात् आयाहि.'

ओवारो–अवार=आ बाजुनो कांठो.
ओसड–(ओसढं) औषध=दवा.
ओसरवुं–अवसरणं=पाछळ हठवुं 'पाणी ओसर्यां.'
ओसर्युं–(अपसरियं) अपसृत=पाछळ हटवुं.
ओसलो–उरस्=छाती. वर्णव्यत्यय.
ओसामण–अवस्रावण, अवश्रावण, आचाम=चढवा मुकेला चोखा उपरनुं फीण.
ओसीकुं–(उसीसं) उच्छीर्षक, उत्=उपर, शीर्षक=माथुं, सुती वेळाए माथुं जेना उपर रहेछे ते.
ओळ–(ओली) आवलि=हार.
ओळखवुं–उपलक्षणं.
ओळंगवुं–उलंघन=कुदीजवुं.
ओळंगे–उलंघते=ओळंडेछे.
ओर–उरी. आ नामनी नदी चाणोद अने कन्याळी ए बे प्रसिद्ध क्षेत्रनी वचे नर्मदा जोडे संगम पामेछे. आ जगा **ओरसंगम** नामथी प्रख्यात छे. **रेवा** अने **उरीनो** जे संगम तेने **रेवोरीसंगम** कहेछे.
ओळंबो–अवलंब=कडिया लोकोनुं एक ओजार.
ओळा–उल=सेकेला लीला चणा.

औ.

औ–ओध=जेमां दूध होयछे ते (आचळ उपरनो) भाग.

औदीच–अवदीच शब्द जुवो.

अं.

अंकोर–अंकुर.
अंकोश–अंकुश=हाथीने चलाववानुं ओजार.
अंगउगम–अंग+उद्गम=पोतामां उत्पन्न थयली (वृद्धि) एटले बीजाए कहेली नही.
अंगकाठी–अंगयष्टि=शरीरनी रचना. यष्टीनो वाचक शब्द काठी छे माटे लोकोना बोलवामां अंगकाठी एम आवेछे.
अंगरखो–अंगरक्ष=शरीरनुं रक्षण करनार एक कपडुं.
अंगारी–अग्न्यागार=देवता मुकवानी सगडी. अग्नि+आगार.
अंगुठी–अंगुलित्र=दरजी लोको सीवती वखते आंगळीमां घालेछे ते धातु विगेरेनी खोळी.
अंगुठी–अंगुलीयकं=वीटी.
अंगुठी–अंगुष्ठिका=अंगुठामां पहेरवानी वीटी. हाल गमे ते आंगळीमां पहेरवानी वीटीने अंगुठी कहेछे.
अंगुठो–अंगुष्ठ, हहां अंगु शब्दनो अर्थ हाथ लीधो छे अने **स्था** रहेवुं उपरथी ष्ठ थयो छे; तेथी हाथउपर रहेनारो एक अवयव.
अंगुर–अंकुर=नवी चामडी.
अंगोठी–अंगुठी शब्द जुवो.
अंघाम–हंगाम=वखत (फा०).

अंजळ–अन्न+जल.

अंतकालियो–अंतकालीय=मरणना वखतनुं. मरती वखते जे लाडवो ब्राह्मणने अपायछे ते.

अंतरछाल–अंतश्छली=अंदरनी छाल.

अंतरजामी–अंतर्यामी=आत्मा; अंतर्=वचे, यामी=जनारो, या धा० जवुं.

अंतरापट–अंतःपट.

अंतराळ– } अंतराल.
अंतर्याळ–
अंत्रियाळ–

अंतसकरण–अंतःकरण.

अंदर–अंतर (सं.) अंदरून (फा.)

अंदेशो–अंदीशा, विचार (फा.) अंदीशीदन् धा० विचार करवो.

अंधापो–अंधत्व.

अंधारुं–अंधकार.

अंधेर–अंधकार.

अंध्यारुं–दारु=पारसियोनो गोर (फा.) अथवा अध्यापक=भणावनार. [दान.

अन्नछत्र–अन्नसत्र=अन्ननो यज्ञ=अन्न-

अन्नास–अनानस Ananas (अं०).

अंबट–आम्ल=खाटुं.

अंबाडा–आम्रातः=एक छोड.

अंबोर–आपूरय=भर, आ+पृ धा०भरवुं.

अंबोरण–आपूरण, उपरनो शब्द जुवो.

क.

कऋतु–कु+ऋतु.

ककडो–कण्डक, कडि धा० भागी कडका करवा. खंडक=कडको.

ककरुं–कर्कर=कठण.

ककलाट– } कलकल=गोंघाट,कल् धा. अवाज करवो.
ककळाट–
ककळाण–

कखाय–कषाय=उकाळो.

कचकडुं–कच्छपक=काचबो, काचबानी पीठ. [नठारुं छे ते.

कचरो–कचर, कुत्=नठारुं, चर=छे; जे

कचाल–कुचार, कु=नठारो, चार=धारो.

कचोलु-लुं–कचोल=पात्र.

कच्छी–कच्छीय=कच्छदेशनो रहेनार.

कच्छो–कच्छ=काछो.

कछोटी-टो-कच्छटिका=काछो.

कजात–कुजात्य=नीच जातनुं.

कट–कटी=केड.

कटको–कंडक=ककडो शब्द जुवो.

कटार-री–कट्टार, एक जातनुं शस्त्र. कटारा (हिं).

कठण–कठिन=सकत.

कठाम–कुस्थान=नठारुं स्थान.

कठ्ठण–कठिन.

कडक–कक्खट=कठण. वर्णव्यत्यय.

कडको–कटको शब्द जुवो.

कडछी-छो–(कडुच्छुओ) कडच्छू (हेमचंद्रदेश्य शब्दसंग्रह). वुलरकृत पाइयलछी जुवो.

कडवाट–कटुत्व=कडवापणुं.

कडवास–कटुंश=कडवापणानो अंश.

कडवुं–कटु=तीखुं. तिक्त=कडवुं अने कटु=तीखुं एवो तिक्त अने कटुशब्द-नो अर्थ छे, पण हाल गुजरातीमां तेथी उलटो प्रयोग करायछे.

कडाई–कटाह=पेणो.

कडाबीन– / **कारबीन**– / **करावीन**– } कयाराबाइन (carabine) (अं०) एक जातनुं हथियार.

कडायुं–कटाह=पेणो.

कडियुं–(कटिय) कटि=केड, केडसुधी पोंचे एवुं अंगरखुं.

कडियो–पलगंडक=पलशब्दनो लोप थईने फकत गंडकशब्दनो प्रयोग लोकोमां रह्यो हशे; मराठीमां पण काडयाने गोंडी कहे छे.

कडी–कटकी=कडुं, कडाना आकारनी होयछे माटे कडी.

कडी–क्वथी=खावानो एक पदार्थ. क्वथ् धा० उकाळवुं.

कडुं–कटक=हस्तभुषण.

कडु–कटु, कडवुं शब्द जुवो.

कडू–कटुकी=एक ओसडियुं.

कडे–निकटे=पासे.

कडो–कुटज=एक झाड.

कढवुं–कथन, क्वथ् धा० उकळवुं.

कढाई–कटाह=पेणो.

कढी–क्वथी, क्वथ् धा० उकळवुं.

कणकी–कणिका=अनाजनो झीणो भाग.

कणजियु-झियुं–करंजिकं, कणजीना फळनुं बनावेलुं तेल.

कणजी–करंज=एक झाड.

कणझरो–कुणंजर=एक भाजी.

कणवीर– / **कणयर**– / **कणेरो**– } (कणेरा) कर्णिकार=एक फूलझाड.

कणस-सुं– / **कणसलुं**– } कणिश=डुंडुं.

कणसारो–कांस्यकार, कांस्य=कांसु, कांसाना वासण विगेर बनावनार; जेम सुवर्णकार=सोनी, लोहकार=लुवार.

कणी-णुं–कण=नानुं.

कणेक–कणिका, अनाजना कण.

कणेरो–(कणेरा) कर्णिकार=एक फुलझाड.

कतरणी–**कर्त्तनी** अथवा **कर्त्तरी**, कृत् धा० कापवुं.

कतार–कितार=हार (आ).

कथवुं–कथनं, कथ् धा० कहेवुं.

कथीर–कुटिल अथवा करतीर=कलई.

कदम– / **कदमडो**– } कदंब=एक झाड.

कदमी–कदीम=असलनुं (आ).

कदरज– / **कदरी**– } कदर्य=कंजुस.

कदरूपुं–कुरूप.

कदळी–कदली=केळ.

कदाच– / **कदास**– } कदाचित्.

कदी–कदा.

कदृष्टि–कुदृष्टि=नठारी नजर.

कधान–कुधान्य=हलकी जातनुं अन्न.

कनफूल–कर्णपूर=कर्णभूषण. [जुवो.

कनसारो–कांस्यकार. कणसारो शब्द

कनैयो– } कृष्ण.
कन्हयो– }

कनोज–कान्यकुब्ज.आ देशना कुशनाभ राजाने १०० रुपाळी कन्याओ हती, तेओना उपर वायुनुं मन गयुं. पण तेओए वायुनुं मन राख्युं नहीं माटे तेने क्रोध आवीने तेओने सराप देई खुंदी करी. तेथी आ नाम. कान्यकुब्ज देश= जे राजानी कन्याओ कुब्जा (खुंदी) तेनो देश. एवो इतिहास छे.

कनोजियो–कान्यकुब्जीयः

कपडछाण–कर्पटचालन=कपडानी चारणीथी गळेलुं.

कपडवणज–कर्पटवाणिज्य=खेडा जिल्लामांनुं एक गाम. ह्यां पहेला लुगडानो वेपार पुष्कळ चालतो हशे माटे आ नाम.

कपडुं– कर्पट=वस्त्र.

कपतान–क्यापटन्= एक अमलदार. (अं.) captain.

कपातर–कुपात्र=नठारुं पात्र.

कपास–कार्पास.

कपासिया–कार्पासिका=कपासनां बीज.

कपाळ–कपाल, क=माथुं, पाल् धा० रक्षण करवुं, माथानुं रक्षण करनारो अवयव.

कपीलो–कंपिल्ल=एक ओसडियुं.

कपूत–कुपुत्र.

कपूर–(कप्पूरो) कर्पूरः.

कपूरचंद–(वि०) कर्पूरचंद्र.

कपोळ–कपोल=गाल.

कप्पड–कर्पट.

कबजो–कब्जा (आ.)

कबट– } कपबोर्ड= cupboard(अं).
कबाट– }

कबर–कब्र (फा.)

कबिलुं-लो–कबीला (आ.)

कबुधियुं–कुबुद्धि.

कबूल–कुबूल (आ.)

कबूलात–कुबूलत (आ.)

कमकम– कुंकुम=कंकु.

कमंडळ–कमंडलु=एक लाकडानुं अथवा कादवनुं वासण. क=पाणी, मण्ड=भूषण. ला धा० आपवुं, पाणीने शोभा आपनार वासण.

कमरख–कर्मरंग=एक फळ.

कमळ–कमल.

कमळाकर–कमलाकर=कमळनी खाण, सरोवर.

कमळा–कमला=लक्ष्मी.

कमळो–कामला=एक रोग.

कमाड–कपाट. क=पवन, वट् धा० अटकाववुं, जे पवनने घरमां आवतो बंध करेछे ते.

कमी–कम्=ओछुं (फा.)
कमीज्यास्ती–कम्+जियादा (फा).
कमोत–कुमृत्यु=नठारुं मोत.
कमोदनी–कुमुदिनी, एक जातनुं कमळ. पोयणी.
कयास–कियास=अटकळ (आ.)
करक–कर्क=एक राशि.
करकरुं–कर्कर=कठण.
करकश-शा–कर्कश-शा.
करखी–कृषिक, खेडुत. कृष् धा० खेडवुं.
करज–कर्झ (आ.)
करंडो–करंड=डाबडो.
करतव–कर्त्तव्य=करवाजोग.
करना– } कर्ता=करनार. कृ धा० करवुं.
करतार– }
करताळ–करताल=एक वाजुं.
करंना–कर्ता=करनार.
करनाटक–कर्णाट=एक देशनुं नाम.
करपीण–कृपण=कंजुस.
करम–कर्म=काम.
करम–कृमि=जीवडुं.
करमकाणी–कर्मकथनी.
करमदी-दुं–करमर्द, कर=हाथ, मृद्=कचरवुं. जेना फळो हाथवते चुंटाय छे एवुं एक झाड.
करमाधर्मी–कर्मधर्म.
करवत–करपत्र, कर=हाथ, पत्र=पानुं. पानाजेवुं हाथमां झलाय छे एवुं एक सुथारनुं ओजार.

करवुं–करणं, कृ धा० करवुं.
करशण–कर्षण=खेती.
करसन–(वि०) कृष्ण.
करा–करका=आकाशमांथी ठरेला पाणीना गांगडा पडेछे ते.
करांटी–कार्पासीकाष्ठ= कपासना सुका [छोड.
करियातुं=किरात=एक ओसडियुं.
करूप–कुरूप.
करूर–क्रूर=घातकी.
करोड–कोटि=एक संख्या.
करोड–कशेरुका=बरडानुं हाडकुं.
करोध–क्रोध, क्रुध् धा० गुसे थवुं.
कर्णफूल–कर्णपूर=बैरानुं कानमां घालवानुं भूषण, कर्ण=कान, पूर=पूरण, जेथी करीने कानने पूरी शोभा आवेछे एवुं घरेणुं.
कलकलाट– } कलकल.
कलबलाट– }
कलकी– } कल्की=विष्णुनो दशमो अवतार.
कलंकी– }
कलप–कल्प=जगतनो नाश.
कलप–कलफ=एक जातनो रंग (आ.)
कलमो–कलाम=शब्द (आ.)
कलवो–कवल=कोळियो.
कलाक–क्लाक (clock)=मोटी घडियाळ (अं.)
कलाल–कल्यपाल, कल्य=दारु, पाल=राखनार. [खनार.
कलिंगडुं–कालिंगी=एक फळ. [हरणो.
कलियार–कालसार=काळी पीठवाळो

कलेजुं—कालेय=काळजुं.
कलेम—कलम=लेखण.
कलै—कलाई (आ.)
कलोल—कल्लोल=मोजा.
कलोवो—कलवो=जुवो.
कली-कलुं—कटक=हाथमांनुं एक घरेणुं.
कलो-ली—कलाप=समुदाय.
कवाट—कुवाट, नठारो रस्तो.
कवास—कुवास=नठारी गंध.
कविद्या—कुविद्या=नठारी विद्या.
कवेश्वर—कवीश्वर=मोटो कवि.
कवेळा—कुवेला=कुसमय.
कश—कष=कसोटी.
कशली—कलशी= कळशी, एक वासण. वर्णव्यत्यय.
कशणुं—कणिश=डुंडुं.
कस—कष=कसोटी.
कसकन—कुशकुन=नठारा शकन.
कसणुं—कणिश=डुंडुं, वर्णव्यत्यय.
कसम—कसम=सम (आ.)
कसमो—कुसमय.
कसंबो—कुसुंभ, कोसम शब्द जुवो.
कसर—कुसूर=चूक (आ०)
कसली—कलश=कळशी.
कसवाळो—कुशीपाल. (कुशी+पाल) हळमां कोश पूरे छे तेनी जोडे लाकडानुं चवडुं घाले छे ते बेहु निकळी न जाय माटे बे वच्चे फाड ठोके छे तेने **कसवाळो** कहे छे.

कसवुं—कसीदन धातु उपरथी. (फा०) कसीदन=बांधवुं.
कसाई—कसाब=खाटकी (आ.)
कसार—कांस्यकार. कणसारो जुवो.
कसीदो—कशीदा (फा०).
कसुंबो— कुसुंभ=एक रंग. कोसम जुवो.
कसुर—कुसूर=चूक (आ.)
कसुवावड—कसूती, सू धा० जणवुं.
कसोटी—कष.
कस्तर—कस्तीर=कलै, काणावाळा वासणने सांधतां जे कलाइनो लेप करेछे ते.
कस्ति—कुस्ति=पारसी पेरेछे ते. (फा०)
कस्तुरियोमृग—कस्तूरीमृग, मृग=हरणनी एक जाति.
कहां— **कहीं**— **कयांहा**— **कयां**— (कहि-कहिं-कह) कुत्र, **त्र-पाहिहत्थाः** १६१ पा० २ हे० मा० व्या. आ सूत्र प्रमाणे **भत्र, नत्र,** इत्यादि शब्दोमांना **त्र**ने ठेकाणे **हि** अ० **ह** थायछे.

कहानजी—(वि०) कृष्ण.
कहे—कथयति, कथ् धा० कहेवुं.
कळ—कला=युक्ति.
कळजुग—कलियुग.
कळण—कलन=ज्ञान. केळवणी शब्दनुं मूळ आज हशे.
कळंबियो—करंड=कंडियो.
कळत्र—कलत्र=भार्या.

कळथी–कुलित्थ, एक जातनुं धान्य.
कळपवुं–कल्पनं=संकल्प.
कळवुं–कलनं. कल् धा० जाणवुं.
कळश-स–कलश=डेरां उपर कळशाना आकारनुं शिखर करेछे ते.
कळशियो–कलश=एक पात्र.
कळहीण–कलाहीन, तेजवगरनुं.
कळा–कला.
कळानिधि–कलानिधि=चंद्र.
कळावंतिणी– } कलावती, कल=मधुर स्वर, वती=वाळी, मधुरस्वरवाळी.
कळावंती– }
कळाहीन–कलाहीन.
कळाहोळ–कोलाहल=शोर.
कळित–कलित जाणेलुं, कल् धा० जाणवुं.
कळियो– } कलि (फूलनी).
कळि– }
कळो–कलह=कजियो.
कांकण– } कंकण, कं=सारो, कण् धा० अवाज थवो. जेनो अवाज सारो नीकळेछे एवुं एक हाथमां पेरवानुं घरेणुं.
कांकणी– }
कांकरी– } कर्करी=नानो पथरो अ० कंकर.
काकरी– }
कांकीडो–कृकवाकु, कृक=गळुं, वच् धा० बोलवुं. जे प्राणी कंठवते स्वर काढेछे ते. मोर, कुकडो विगरे प्राणी कंठवते शब्द करेछे ते प्रसिद्ध छे. कृकवाकुर्मयूरेपि सरटे चरणायुधे. (मेदिनी).
कांकोल–काकोली.

कांग–कंगु=एक जातनुं धान्य.
कांचळी–कंचुली=कापडुं.
कांचीडो–कांकीडो जुवो.
कांजी–कांजिक=कनेरी.
कांटली-लो–कंठिका, एक जातनुं घरेणुं.
कांटो–कंटक.
कांठली-लो–कंठिका, एक जातनुं घरेणुं.
कांठो–कंठ=पासेनो भाग. नदीकंठ=नदीकांठो.
कांडुं–काण्ड=पेरे.
कांणी– } कफोणी=कोपरियुं.
कहांणी– }
कांणु–काण=एक आंखवाळुं, जे वासणने छेद होयछे तेने पण काणुं वासण केवानो रिवाज छे. आ लाक्षणिक अर्थ हशे एवुं लागेछे. अंग्रेजी भाषामां पण काणा वासणने blind pots=अंधळां वासण कहेछे.
कांदो–कंद.
कांध–स्कंध=खवो.
कांप–कंप. कंप् धा० ध्रुजवुं.
कांप–क्यांप (camp) छावणी (अं०).
कांपवुं–कंपन, कंप् धा० ध्रुजवुं.
कांबडी–कमठ=वांस.
कांबळी-ळो–कंबल=ऊननुं कपडुं.
कांसकां– } कांस्य=एक वासुं.
कांसा– }
कांसिया– }
कांसुं–(कंसं) कांस्य=एक धातु.

कायम–कायीम (आ.).
काकडसींग–कर्कटशृंग=एक ओसडियुं.
काकडी–कर्कटी=एक फळ.
काकपत्र–काकपद '^' आवुं चिन्ह. कागडाना पग जेवुं.
काख–(कक्खा) कक्षा=बगल.
कागडो–काग, काक=एक पंखी.
कागद्–कागज़ (फा.).
कागपत्र–कागपद, काकपत्र जुवो.
कागवास–कागग्रास, कागांश, काकांश=कागडानो भाग; श्राद्धमां कागडाने बलिदान आपवानुं होयछे. ते उपरथी कागडाना भागने कागवास कहेवानो रिवाज पडयो हशे.
कागळ–कागज़ (फा.).
कागारोळ–कागाराव. काग+आराव=ध्वनि, एकाद कागडो मरायलो जोईने कागडाओनो मोटो समुदाय जे पोकार करेछे तेना जेवो शोर कोई गाणस मरण पामे तेना सगां करेछे ते.
काचंडो– }
काचिडो– } करचंडः=सरडो. अ० काकिडो जुवो.
काचबो–(कच्छहो) कच्छपः कच्छ=पाणीवाळी जमीन, पा धा० पीवुं, पाणीवाळी जग्यामां रहेनारुं एक जानवर.
काचुं–कपण=वगर पाकेलु.
काछ–
काछडी-डो–
काछो–
काछोटी– } कच्छ, कच्छाटिका.

काछियो–कच्छिकः, कच्छ=नदीनुं भाठुं, जलसमीपदेश. भाठुं जेनी जीविका छे ते शाकवाणियो. भाठामां शाक थायछे आ प्रसिद्ध छे.
काज–कार्य, कृ धा० करवुं.
काजगर–कार्यकर=काम करनारो.
काजळ-ळी–कज्जल.
काट–किट्ट=मेल, वासण उपर काट चढे छे ते.
काट–काष्ठ.
काटकोण– }
काटखूणो– } काष्ठकोण, सुथार लोकोपासे लाकडानां खूणा होयछे ते. काष्ठ=लाकडुं, कोण=खुणो.
काटपीठियो–काष्ठपीठिक. काष्ठ=लांकडां, पीठक=जग्यावाळो. लांकडां वेचनार.
काटलियो– }
कटी– } करट=सराबनार.
काठी–(कट्ठ) काष्ठ=लाकडां.
काठी-ठुं–(शरीर)–यष्टि, शरीरना बांधाने शरीरयष्टि कहेछे, यष्टि शब्द काठीने अर्थे वपरायछे, माटे (अंग) काठी एवो प्रयोग थयो हशे. मरेठीमां पण शरीरना घाटने अंगकाठी कहेछे.
काडो-ढो–काथ, क्कथ् धा० उकाळवुं.
काणी– }
कहाणी– } कथनी, कथ् धा० कहेवुं.
कातडी–कृत्ति=चामडी.
कातण्णी–कर्तनी, कृत् धा० कापवुं.

कातर–(कत्तरी) कर्तरी, कृत् धा० कापवुं.

कातरणी–कर्तनी, कृत् धा० कापवुं.

कातरवुं–कर्तनं. उपरनो शब्द जुवो.

कातेर–कर्तरी.

काथाकबला–कंथा+कंबल, कंथा=चिथरानी बनावेली गोदडी, कंबल=कांबळी.

काथागोळी– क्राथगुलिका, काथानी गोळी.

काथो–क्राथ, क्रथ् धा० उकाळवुं, खेरना छोडां उकाळीने आ पदार्थ बनावे छे आ प्रसिद्ध छे.

कादव– कर्दम=कीचड.

कान–(कन्ना) कर्ण.

कान–
कान्ह-न्हो–
कानुडो– (कण्ह) कृष्ण.

कानखजूरो–कर्णखर्जूरः, कर्ण=कान, खर्जूरः एक जीव अ० एक जातनो वींछी.

कानडी–कर्णाट= एक देशनुं नाम.

कानपटो–कर्णपट, कर्ण=कान, पट=वस्त्र.

कानम–
कान्हम– कृष्णभूम=काळी जमीन.

कापड–कर्पट.

कापडुं–(कुप्पासो) कूर्पासक=कांचळी, कूर्पर=कोपरियुं, आस् धा० बेसवुं; कोणी सुधी आवी रहे बांयो जेनी एवुं एक स्त्रियोने पेरवानुं वस्त्र.

कापलो–काफिला (आ.) कलाप=समुदाय (सं.) वर्णव्यत्यय.

कापूस–कार्पास.

काफर–काफिर (आ.) काफिर=नास्तिक, पण हाल लुच्चाना अर्थमां वपराय छे.

काफलो–काफिला (आ.) कलाप (सं.)

काबरचितरुं–कर्बुर+चित्र, काबरूं तथा तरेहतरेहना रंगनुं.

काबरुं–कर्बुर, कर्ब् धा० रंगवुं.

काबेल–काबिल, कामिल (आ.)

काम–कर्म.

कामगरो–कर्मकार.

कामठी-ठुं–कमठ=वांस, धनुष्य वांसनुं करेलुं होय छे माटे आ नाम पडयुं हशे.

कामडी-डुं–कमठ=वांस.

कामण–कार्मण=जादुविद्या.

कामणगार–कार्मणकार=जादु करनार.

कामदुगा–कामदुघा, काम=इच्छा, दुह् धा० दोहवुं, कामधेनु.

कामनी–कामिनी=स्त्री.

कामळ-ळी-ळो–कंबल=ऊननुं कपडुं.

कायटुं–करट=सराववुं, कायटियो=सरावनार.

कायफळ–काफल.

काया–काय=शरीर.

कारज–कार्य.

कारतक-ग–कार्तिक, आ महिनानी पु-

नमे कृत्तिका नक्षत्र होयछे माटे आ नाम.

कारतुस–कारट्रिज cartridge (अं.)

कारभार–कारोबार (फा०) अ०. कार्यभार (सं.)

कारभारी–कारोबारी (फा.)

कारवान–(वि०) कायारोहण, कारवान गाम वडोदराथी आसरे बार गाऊ उपर छे. कायारोहणमाहात्म्य आ नामनी कथा छे.

कारेली-लुं–कारवेल्ल, एक वेलो अथवा तेनुं फळ.

कारोमांडल–कूर्ममंडल=कूर्मदेश, हिंदुस्तानना पूर्व किनारा तरफनो एक देश.

काल–(कल) कल्य= गई काल अथवा आवती काल.

कावसजी–(वि०) कावूस=उदार, विजयी. (फा.)

कासद–कासिद. (आ.)

कासुंदा– } **कासुंदरो**– } कासमर्द=खांसी मटाडनार छोड.

काहळ–काहल=वाजुं.

काळ–काल=वखत.

काळका–कालिका, एक देवी.

काळक्रमण–कालक्रमण.

काळक्षेप–कालक्षेप.

काळजुं–कालेय; कालखंज.

काळांमरी–कालमरीच, काल=काळुं.

काळागृह–कारागृह=केदखानुं.

काळास–कालांश=काळारंगनो अंश.

काळिंगी–कालिंगी.

कालिंगडुं–कालिंगकं.

काळीजिरी–कालजीर.

काळीटीली–कालतिलक, काल=काळी, तिलक=टिली.

काळीदराख–कालद्राक्षा.

काळीदराज } **काळीदाधर** } कालदद्रू.

काळुं–काल.

काळुंमेश– काल+मषी. बधा रंगनुं वधारापणुं बताववाने माटे दरएक रंगना नाम साथे बीजो एक शब्द बोलवामां आवे छे. आ द्विरुक्ति छे. इहां तो बन्ने शब्द संस्कृत छे पण बीजा रंगना नाम साथे फारशी शब्द पण वपराय छे; जेम के धोळुं सफेत; लिलुं छम; लालचोळ; पीळुंरेचक आ शब्दविषे यथावर्णक्रम व्याख्यान कर्युं छे.

काळोत्री–कालपत्र, काल=मरण, मरणनी खबर आपवाने माटे लखेलुं पत्र.

किंकयाडी– } **किंकियाण-णुं**– } **किकियारी**– } क्रेंकार=सारसपक्षीनो शब्द, मोटी चीसने अर्थे हाल वपराय छे.

किचड-ल– } **किचढ**– } चिकिल=कादव= वर्णव्यत्यय.

किटली–केटल् Kettle चा बनाववानुं वासण (अं.)

किटाउं–किट्ट=मेल.

किडखदुं– कीटखादित, कीट= कीडो, खादित=खाधेलुं.

किनखाप-ब–कमखाब (फा.) कम्= ओछी, खाब=नींद. आ कपडुं पेरी सुता होइये तो नींद आववानो संभव कम छे माटे आ नाम पडयुं हशे. किनखाबमांनो कसब खुचे छे ए खुल्लुं छे. [रवी.

किरत-ती–कीर्ति, कृत् धा० स्तुति क·

किरतन–कीर्त्तन, कृत् धा० स्तुति करवी.

किरतार–कर्त्ता, कृ धा० करवुं.

किरतारथ–कृतार्थ.

किरताल–करताली=एक वाजुं.

किरपा–कृपा.

किरपासंकर–(वि०) कृपाशंकर.

किरपाळ–कृपालु.

किरमज–कृमिज, कृमि=जीवडो, ज= पेदा थवुं. जीवडानो बनेलो रंग. किरमिज (आ.).

किरायुं–किराय, भाडुं (फा०).

किरिया–क्रिया, कृ धा० करवुं.

किलकिल–कलकल=एक शब्द.

किल्मिष–किल्बिष, कल्मष=पाप.

किसमत–किस्मत=दैव (आ०).

किस्सो–किस्सा=काम, वात. (आ०).

कीकि–कनीनिका=आंखमांनी पुतळी.

कीचड–चिकिल (वर्णव्यत्यय).

कीडि-डो–कीटी–टः.

कीर– करीर=केरडो.

कुंकावटी–कुंकुमपात्री=कंकुनुं पात्र.

कुंकु–कुंकुम=केशर, हाल लाल रंगेली हळदरने अर्थे वपरायछे.

कुंचडी-डो–कूर्चक.

कुंडळ–कुंठक=मूर्ख.

कुंडळी– }
कुंडाळुं– } कुंडली.

कुंपो–कुतुप=तेल भरवानी चामडानी कुडी.

कुंभार–(कुंभारो) कुंभकार, कुंभ=घडो, कार=बनावनार.

कुंवर–कुमार. पांच वरसनुं छोकरुं.

कुंवरजी–(वि०) कुमार=राजपुत्र.

कुंवरी–कुमारी=कन्या.

कुंवार–कुमारी=कुंवारपाठुं.

कुंवारका– कुमारिका=पांच वरसनो छोकरी.

कुंवारुं– }
कुंवेर– } कुमार=पांच वरसनुं छोकरुं.

कुइ–कूपी.

कुवो–कूपः.

कुकडां-डो– }
कूकडां– } कुक्कुटः=मरघो.

कुकडी–कुक्कुटी.

कुचडी-डो– }
कुचो– }
कूचडी-डो– } कूर्चकः.

कुट–कूट=कोयडो.

कुटणी-णो–कुट्टनी.

कुटम—कुटुंब.

कुटवुं—, **कूटवुं**— } कुट्टनं.

कुडंतर—कुडयांतर=खपोडानो आंतरो. कुडय=खपोडो.

कुडी-डो—कुतू=तेल भरवानुं चामडानुं वासण.

कुतकारो—कुर्दकार, कुदवानी क्रिया. कुर्द् धा० रमवुं.

कुतको—कुर्दः, कुर्दकः.

कुतरी-रुं-रो—कुक्कुर.

कुतोहळ—कुतूहल=कौतुक.

कुथली—, **कुथो**— } कथा=वार्त्ता.

कुदकारो—कुतकारो शब्द जुवो.

कुदरत—कुद्रत=शक्ति (आ०).

कुदवुं—, **कूदवुं**— } कुर्दनं. कुर्द् धा० रमवुं.

कुप्पी-प्पो—कुतुप=तेलविगरे भरवानुं चामडानुं पात्र.

कुबजा—कुब्जा=खुंधी स्त्री.

कुबडुं—कुब्जकं=खुंधुं, कु=नठारुं, उब्ज् धा० सीधुं थवुं, वांको वळेलो वांसो.

कुभांड—काफरान (आ०).

कुभार्जा—कुभार्या. भृ धा०परवशी करवी.

कुमळांश—कोमलांश, कोमल+अंश.

कुमळुं—कोमल.

कुमास—कुमाश,एक जातनुं कपडुं (फा.).

कुरकरियुं—, **करकुरियुं**— } कुक्कर=कुतरुं.

कुरकुर—कुक्कुर. कुरकुर कुरकुर=कुतरा कुतरा आव.

कुलडी—(कुलडयं) कुल्डं,हे०दे०श० सं० अथवा नीचला शब्दनी व्युत्पत्ति जुवो.

कुल्ली-ल्लुं—कुतू. कुडीशब्द जुवो.

कुवाथ—काथ, क्वथ् धा० उकळवुं.

कुवाडी-डो—कुठार.

कुवेण—कुवचन. कु=नठारुं.

कुवेतर—कूपतीर. तीर=कांठो. कुवेतर जमीन=कुवानी पासे होनारी जमीन.

कुवो—कूप.

कुशळ—कुशल.

कुसंगत—कुसंगति=नठारी सोबत.

कुसती—कुश्ती=मल्लयुद्ध (फा०).

कुळ—कुल.

कुळवंत—कुलवान्.

कूंची—कुंचिका, कुंच् धा० वळतांवळतां फरवुं.

कूख—कुक्षि.

कूच—, **कूजो**— } कूचा (फा०).

कूचो—कूर्चः.

कूड-डुं—कूट=कपट भरेलुं.

कूळ—कुल.

कृपाळ—कृपालु.

कृशान—कृशानु=अग्नि.

केकोबादजी—(वि०) कयकुबाद=राजा. (फा०).

केखसरु–(वि०)=कयखुस्रो=राजा, सार्वभौम. (फा०).

केटलुं–(केत्तिलं) कियत्, हे० मा० व्या०

केड–कटि=कम्मर.

केडियुं–कटित्र, केड ढांके एवुं एक वस्त्र.

केथे–कुत्र.

केद–कैद (आ०).

केदी–कैदी (आ०).

केर– / **केरडो**– / **केरां**– } करीर=केरानुं झाड अथवा तेनुं फळ.

केवडो–केतकः.

केवळ–केवल.

केवळधाम–कैवल्यधाम, मोक्षनी जगो.

केवळराम–(वि०) कैवल्यराम, कैवल्य=मोक्ष, मोक्ष आपनार राम.

केवुं– / **कहेवुं** } कथनं, कथ् धा० कहेवुं.

केवुं– (कहं) कथं=किया प्रकारनुं.

केसव–वि० केशव=विष्णुनुं नाम. केश=वाळ, व=जेने छे; सुंदर वाळवाळो.

केसुडां-डी–(कसुअं) किंशुक, किं=थोडुं, शुक=पोपट; आ झाडना फूल जरा पोपटनी चांच जेवा होयछे माटे आ नाम.

केळ–(केली, कयली) कदली=एक छोड. हे० मा० व्या०.

केळफूल–(कयलीफुल्लं) कदलीफुल्ल.

कोई–कश्चित्.

कोएल–कोकिल.

कोकण–कोंकणा=परशुरामनी मानुं नाम. आ भाग परशुरामे वसाव्यो छे एवो लेख सह्याद्रि खंडमां छे, माटे आ देशने कोकण कहेछे.

कोकिलुं–कवोष्ण=जरा ऊनुं पाणी.

कोजागरी–कोजागर=आसो सुदि पुनेम. आ राते लक्ष्मी "कोण जागे छे, कोण जागे छे" एवो तपास करे छे अने जे जागतो होय तेने धन आपे छे एवी पुराणवार्ता छे; माटे आ पुनेमनी राते लोक सुतां नथी, खेल विगरेमां ते रात गुमावे छे.

कोट–कोट्ट=भींत.

कोट–कंठ=गर्दन.

कोठडी–कोष्ठ.

कोटवाल–कोट्टपाल, कोट्ट=किल्लो, पाल=रक्षण करनार. कोतवाल (फा.)

कोटाकोट–कोटि=करोड.

कोट्यावधि–कोट्यवधि, कोटि+अवधि.

कोठ– / **कोठी**– } कपित्थ, कपि=वांदरूं तथा रहेवुं. जेना उपर वांदरां रहेछे एवुं झाड.

कोठमडी–कुष्ठमर्दी, कुष्ठ=कोड, मृद् धा० नाश करवो.=कोडनो नाश करनारी वेली.

कोठलो– / **कोठार** / **कोठी**– } (कोट्ठओ) कुदर अ० कोष्ठागार, कोष्ठक=दाणा भरवानी जगा अथवा ठाम.

कोठी–कोटि=किल्लो.

कोठुं—कोठ जुवो.
कोटुं—कोटर=माळो (पंखीनो).
कोठो—कोष्ठ=पेट.
कोड—गोष्ठ. गो=गाय, स्था धा० रेवुं. गायनुं रेठाण.
कोड—कुष्ठ, कोठ=एक रोग.
कोडियुं—(कोडयं,) कोडियं हे० दे० श० सं०.
कोडी—(कवडो) कपर्द, क=पाणी, पृ= पुष्टि, दा धा०आपवुं. पाणी जेने पुष्टि आपे छे एवो पदार्थ.
कोण—कः, किम्.
कोणी—कफोणी=कोपरियुं.
कोणे— / **केणे**— } केन, किम् शब्दनी तीजीनुं एक वचन.
कोतक—कौतुक.
कोथमीर—कुस्तुंबरी=एक छोड.
कोदरा—कोद्रव, क=वायु, उद्+द्रु धा० जवुं, वायुवडे एटले मनुष्यनी झाझी मदतवगर ओराय छे एवुं धान्य.
कोदाळी—कुद्दाली, कु=भूइ, दल् धा०टुकडा पाडवा; जमीन खोदवानुं ओजार.
कोपरियुं—कुर्पूर=कोणी.
कोपरुं—खर्बूर.
कोपवुं—कोपन. गुसे थवुं.
कोपायमान—कुप्यमान.
कोपीन—कौपीन=लंगोटी.
कोबर—कंदर=खीण.
कोबीज—क्याबेज (cabbage) (अं.)

कोमळ—कोमल.
कोयडो— / **काहडो**— } कुहेडक=कूट,कडाकूट.
कोयल—कोकिल=कुक् धा० पकडी लेवुं (मनने,) जेनो शब्द मन उपर खुशी भरेली असर उपजावे छे एवुं पक्षी.
कोयलो—कोकिल=सळगेलो कोयलो. हवे छांटेलानेअर्थे प्रयोग थाय छे.
कोर—कुमारी, प्राणकोर=प्राणकुमारी. (वि०)
कोरळ—कोरिलापुर=नर्मदाना उत्तर किनारा उपर भरुचनी पूर्वे आ क्षेत्र छे.
कोरण— / **कोराण**— } किनारा (फा०) वर्णव्यत्यय.
कोवाडी-डो—कुठार.
कोश—कुशी=नराज.
कोशटो—कोश=घर.
कोस—क्रोश=गाऊ.
कोसम— / **कोसंबी**— / **कोसंबो**— } कुसुंभ, कुस् धा० सारुं दीपवुं. जेनो रंग सारो सोभेछे ते फूल.
कोसीटो-सेटो—कोश=घर.
कोसिस—कोशिश (फा.)
कोहे—कुथ्यति, कुथ् धा० कोवुं.
कोळ—कर्व=घूस.
कोळियो—कवल.
कोळुं— / **कोहळुं**— } (कोहल)कूष्मांड=एक फळ.
कौवअच— / **कौवच**— } कपिकच्छु=एक फल.

कौतक–कौतुक.
कौवत–कुव्वत (आ०).
कंकर–कर्कर.
कंकु–कुंकुम=केशर. हाल लाल रंगेली हळदरने कंकु कहे छे.
कंकोडी-डुं–कंकोडं कर्कोटी=एक वेलो, तेनुं फळ ते कंकोडुं.
कंकोत्री–कुंकुमपत्री केशरना रंगथी छाटेलुं लगननां नोतरां करवानुं पत्र.
कंगण–कंकण, कांकण शब्द जुवो.
कंगवो–कंकत=कांसकी.
कंचन–कांचन=सोनुं.
कंझरी–खंजरीट=एक पक्षी.
कंटवाड–कंटकावार=कांटानी वाड. कंटक=कांटो, आ+वृ धा० घेरीलेवुं.
कंटोली– } (कटुलं) कर्कोटकी=एक
कंटोलुं-लुं– } वेलो, कंटोलुं तेनुं फळ.
कंठमाळ–कंठमाला, कोटमां घालवानी माळा.
कंठमाळा–गंडमाला=एक रोग.
कंठी– } कंठिका=एक घरेणुं.
कंठो– }
कंड–कुंड.
कंडियो–करंड=डाबडो. [(फा०).
कंडिल– कन्दील= मिणबत्ती, फानस.
कंत– }
कंथ– } कान्त. कम् धा० इच्छवुं.
कंथडो– }
कंथार–कंथारी, कांटावाळुं एक झाड.

कंदी–कंदना रंग जेवो रंग.
कंदोई–कांदविक=भठियारो.
कंदोरो–कटिदोरक, कटि=केड, दोरक= दोरो, केडे बांधवानो दोरो.
कंद्रप–कंदर्प=मदन.
कंपायमान–कंपमान.
कंबोई–काकमाची=एक छोड.
किंमत–कीमत (फा०).
कुंडळ–कुंडल.
कुंमक–कुमक (फा०).
क्यारडो– } (केयारो) केदार=खेतर.
क्यारी-रो– }
क्यास–कियास (फा०).
क्रोड–कोटि.
क्रोधायमान–क्रुध्यमान.

ख.

खई–क्षय.
खई–खेय=शेहेरना कोटनी आसपास होनारी खाई. खन् धा० खोदवुं.
खखाळवुं– } संक्षालन=सारी पेठे धोवुं.
खंखाळवुं– } क्षल् धा० धोवुं.
खंगाळवुं– }
खच्चर–खेसर=एक जानवर.
खजानो– } खज़ीना (आ०).
खजीनो– }
खजानची–खिजानची (आ०).
खजूर– } खर्जूर.
खजूरी– }
खजूरी–खर्जू=चूंट, खर्ज् धा०दुख देवुं.

खट—षट्=छ.

खटकरम—षट्कर्म १ यजन (हवन करवुं), २ याजन (हवन कराववुं), ३ अध्ययन (वेद भणवा), ४ अध्यापन (वेद भणाववा), ५ दान (दान आपवुं), ६ प्रतिग्रह (दान लेवुं).

खटचक्र—षट्चक्र=छचक्र (योगशास्त्रमांनो एक पारिभाषिकशब्द)

खटदर्शन—षड्दर्शन=छशास्त्र. १ सांख्य, २ वैशेषिक, ३ न्याय, ४ योग, ५ धर्मशास्त्र (पूर्वमीमांसा), ६ वेदांत (उत्तरमीमांसा).

खटमधुर-रुं—शटमधुर, शट=खाटुं, मधुर=मीठुं.

खटमल—किटिभक=माकण.

खटमासी—षाण्मासिक.

खटमिठुं—शट+मिष्ट.

खटरस—षड्रस=१ खाटो, २ खारो, ३ कडवो, ४ कटाणो, ५ तीखो, ६ मीठो.

खटराग—षड्राग, छराग.

खटशास्त्र—षट्शास्त्र. खटदर्शन शब्द जुवो.

खटाई—शटता=खाटापणुं.

खटाश—शटांश, शट+अंश.

खड—कड=घास.

खडक—काठक, कठ् धा० सखत थवुं.

खडकी—खडकिका=नानुं बारणुं.

खडकुं—खंडक=कडको.

खडग—खड्ग=तरवार.

खडग—काठक, खडकशब्द जुवो.

खडगपात्र—खड्ग+पात्र=गेंडानां सिंगडानुं बनावेलुं वासण. खड्ग=गेंडो.

खडतल-ळ—शठतर=शठ+तर=वधारे पाजी.

खडताल—खुरलत्ता, खुर=खरी, लत्ता=पाटु. वर्णव्यत्यय.

खडी—खटिका=चाक.

खण—कण्डू=चेळ.

खण—क्षण=पळ.

खणवुं—खननं, खन् धा० खोदवुं.

खणिक—क्षणिक=थोडी मुदत सुधी टकनारुं.

खणुखणु—क्षणं क्षणम्.

खणुमात्र—क्षणमात्र.

खतपतर—खत+पत्र (आ० सं०)

खत्री—क्षत्रिय=एक वर्ण.

खतरो—खत्रा=भय (आ०).

खप्पर—खर्पर=ठीकरुं.

खबडदार—खबरदार (आ० फा०)

खबडदारी—खबरदारी (आ० फा०).

खबूतर—कबूतर (फा०).

खमणी—क्षपणी, क्षप् धा० फेकवुं.

खमवुं—क्षमणं, क्षम् धा० सहेवुं.

खमा—क्षमा, क्षम् धा० खामोशी करवी.

खय—क्षय.

खरज—खर्जू=एक रोग, खर्ज् धा० दुखदेवुं.

खरज—षड्ज, गायनमांनो एक सूर. शा-

रीरना छ (षट्) अवयवोनी सहायथी (ज) पेदा थायछे ते स्वर.
खरजवुं–खर्ज्जू=एक रोग.
खरव–खर्व=एक संख्या.
खरवुं–क्षरणं=खरीजवुं.
खरसलुं–खरशिला=एक जातनुं घास.
खरसेड्जी–(वि०) खुरशीद=सूर्य.
खराबो–खराबा=खेडवा लायक न होय एवी जमीन. (फा०). [टी=जगो.
खरावाड–खल्यवाटी, खल, खलुं, वा-
खरी–खुर, खुर् धा० कापवुं.
खरीद–खरीदन्=वेचातुं लेवुं (फा.)
खरेरो–खरखरा (आ०).
खलनो–खलीता कोथळी, बाटवो (फा.)
खलवाड–खरावाड शब्द जुओ.
खलित–स्खलित, स्खल् धा० पडवुं.
खलेची–खलीता=कोथळी (फा.)
खलेल–खलल=हरकत (आ.)
खवाव–खाब=निंद (फा.)
खवीस– } खबीस (आ)
खव्वीस– }
खसखस–खसखाश (आ.) खरखस (सं.)
खसबो–खुशबो, खुश=सारी बो=वास, सुगंध.
खसे–कसति, कस् धा० सरकवुं.
खसोटी– कच्छाटी, पहेरेला धोतियाने छ कछोटा शास्त्रमां कहेला छे; खसोटीनो पण लाक्षणिक अर्थ तेमांज समावेश थायछे.

खळ–खल=दुष्ट.
खळी-ळुं–खल्या, खल=एक धणीनी दाणा झुडवानी जगो, खल्या=एवी जथाबंध जगाओ. खल् धा० एकठुं करवुं.
खां–खान (फा.)
खांड–खंड=शाकर, हाल आपडे जेने खांड कहिए छिए तेने शर्करा अने शाकरने खांड (खंड) कहेवी जोइए. "शाकरिया चणा" उपरनी व्युत्पत्तीने पुष्टि करेछे. हाल प्रयोगमां आवेतो शब्द **खांड**, चणाने पायली होयछे तोपण खांडिया चणा कहेवाता नथी.
खांड–खड्ग=तरवार, खडि धा० चीरवुं.
खांडणी–खंडनी-जेमां खंडायछे ते वासण.
खांडवुं–खंडन. खडि धा० भांगवुं.
खांडुं–खड्ग=तरवार, खडि धा० चीरवुं.
खांडुं–खंड=कडको. खांडुं=हथियारने वचमां आडो खाडो पडेलो होय ते.
खाण–खनि, खन् धा० खोदवुं.
खांध–स्कंध, क=माथुं, धा धा० पकडवुं. जे मस्तकने पोताना उपर पकडी राखे छे ते अवयव.
खांब-भ–(खंभो) स्तंभ=थांबलो.
खांसवुं– } कास=उधरस.
खांसी– }
खांसी–खसी,=बळद विगेरेना आंड कापवा ते (फा.)

खाई–खेय, खन् धा० खोदवुं.
खाख–खाक=धूळ (फा.)
खाखी–खाकी=धूळवाळुं (फा.)
खाज-जुं– } खाद्य, खाद् धा०खावुं.
खाजली-लुं–
खाट– } खट्वा.
खाटली-लो–
खाटली– खट्टिक,=मडदुं लईजवानी ठाठडी.
खाटकी–खट्टिक=कसाई.
खाटकीवाडो–खट्टिकवाटी.
खाटकेल–कूटकार=लुच्चो.
खाटुं–शठ.
खाड-डो–खात.
खाडी–खात.
खाण–खनि, खन् धा० खोदवुं.
खाणियुं–खंडनी, खडि धा० कडका करवा.
खाणुं–खादनं, खाद् धा० खावुं.
खाण्णी–खंडनी, खडि धा० कडका करवा.
खातमोरत–खातमुहूर्त.
खातर–खातिर=मन (आ.) [(आ.)
खातरजमा–खातिरजमा=मननी शांति.
खातरनिशा–खातिरनिशीन=मनमां ठसेलुं. खातिर=मन, निशिस्तन धा० बेसवुं (आ.)
खातरी–खातिर=मन (आ.)
खातांपोतां–खतपत्र, खत=(आ.), पत्र (सं.). आ बन्ने शब्द एक अर्थमां छे.
खाताबाकी–खतेबाकी.
खाध–खाद्य=खोराक.
खाधेलुं–खादित, खाद् धा० खावुं.
खानपान–खादन+पान. खादन=खावुं, पान=पीवुं.
खानुं–खाना=घर (फा.)
खापणपण–कर्फर=दरपण. [पडुं (आ.)
खापण–कफन, मुडदाने ओराडवानुं क-
खाम–(खंमो) स्तंभ.
खामोश–खामुश=शांत, (फा.) हाल गुजरातीमां खामोश शब्दनो प्रयोग नामजेवो करायछे.
खामोशी–खामुशी=शांति, क्षमा.
खायो–खाया=अंड, आंडवो, (फा.)
खार–क्षार, क्षर् धा०खरीजवुं एटले ओगळी जवुं.
खारास–क्षारांश, क्षार+अंश.
खारुं– } क्षार, खार शब्द जुवो.
खारो–
खाल–खल=चामडी.
खालपो–खलपू=भंगियो, झाडनारो. खल=जगा, पू=साफ करवुं.
खालसा–खालिसा=राजसंपत्ति. 'ते मुलक खालसा कर्यो' एटले राजाए पोतानी मीलकत जेवो करी लीधो.
खाली–खिल=ठालुं.
खिचडी-डो–किसरा, कृसरा.
खिजमत–खिदमत (आ.)

खिजमतगार–खिद्मदगार.
खिलडो–कीलक=खुंटो, (घंटीनो).
खिसमिस–किशमिश (फा.)
खिटी-टो–कीलः.
खीण–क्षीण, क्षि धा० ओछुं थवुं.
खीर–क्षीर=दूध.
खीरुं–क्षीर–दूध, तरत जणेली गायनुं अथवा भेसनुं दूध.
खील-ली-लो–(खीलओ) कील.
खीसुं–कीशा, (अ.)
खुजली–खर्ज्, खर्ज् धा० दुखदेवुं.
खुडदो–खुर्दा, खुर्द=नानुं, नानी किंमतनुं नाणुं (फा).
खुण-णो–कोण.
खुमारी–खुमार=केफनी लेहेर. (आ०)
खुर्दो–खुर्दा (फा०) खुडदो शब्द जुवो.
खुर्बान–कुर्बान, भोगदाखल आपवुं.(आ.)
खुर्सी–कुर्सी (फा.)
खुवाब–खाब=स्वप्नं.
खुशकी–खुश्की=सुकी जमीन (फा.)
खुशामत–खूश+आमदी, (फा.)
खुशामतियुं–खुश+आमद हाजी हाजी करनार (फा०).
खुशाल–कुशल अथवा खुश+हाल (फा.) खुशहाल=सारी स्थिति.
खुसामत–खूश+आमदी (फा.)
खूंध–ककुद=बळदना खभा उपर होनारो मांसनो गोळो.
खूब–खूब=सारुं (फा.) आपडे पुष्कळने अर्थे प्रयोग करायछे.
खे–क्षय, ' धर्मों ज पापो खे.'
खेडवुं–कर्षण, कृष् धा० खेडवुं.
खेडु–कर्षक=जमीन खेडनार, कृष् धा० जमीन खेडवी.
खेडुं-डु–खेट=गामडुं.
खेडुत–कर्षक=खेडु शब्द जुवो.
खेत– } क्षेत्र अ० केदार.
खेतर– }
खेतरपाळ–क्षेत्रपाल, खेतरनुं संरक्षण करनारी देवता.
खेती–कृष्टि, कृष् धा० खेडवुं.
खेतीवाडी–क्षेत्र+वाटी, वाटी=बाग.
खेम–क्षेम=सुख.
खेमकुशळ–क्षेम+कुशल.
खेर–(खरर्) खदिर, एक जातनुं झाड.
खेर–खैर=सारुं (आ.)
खेरखाह–खैरखा=सारुं इच्छनार.
खेरण–क्षरण, क्षर् धा० खरी पडवुं.
खेरसार–खदिरसार (काथो).
खेरसाल–खदिरछलि.
खेरात–खैरात=दान (आ.)
खेरियत–खैरियत (आ.)
खेरीज–खारिज=बाहारनुं (आ.)
खेलवुं–खेलनं.
खेह–क्षय.
खै–क्षय.
खोगीर–खूगिर=एक जातनुं जीन. (फा.)
खोजो–खाजा= नपुंसक. (फा०)

खोडुं–खोड=लंगडो, खोड् धा० लंगडवुं.
खोडंगवुं–खोडनं, उपलो शब्द जुवो.
खोतरवुं–कर्तन=कापवुं.
खोपरी–खर्पर=माथानो भाग.
खोपरुं–खर्बुर.
खोबो–कपटी=जोडायला बे हाथनो जे उंडो भाग ते.
खोभ–क्षोभ, क्षुभ् धा० गुसे थवुं.
खोराक–खुराक (फा.)
खोराकी–खुराकी (फा.)
खोह–गुहा.
खोळियुं–खोलक=सोपारीना उपरनुं पड, तळाईनुं खोलियुं इत्यादि ठेकाणे जे आ शब्दनो प्रयोग थायछे ते लाक्षणिक हशे, खोळियुं=कोश. शरीरने पण खोळियुं कहेवायछे.
खोळो–क्रोड.
खौर–क्षौर=हजामत, क्षुर् धा० कापवुं (वाळ).
खंख–संक्षय=नाश. तेणे देशनो **खंख** वाळ्यो.
खंग–खंज=लूलो.
खंडवुं–खंडन, खंड् धा० भांगवुं.
खंभ-ब–स्तंभ.
खंबात– } स्तंभतीर्थ=स्तंभतीर्थमाहात्म्य
खंभात– } आ नामनी कथा प्रसिद्ध छे.
आ शेहेरमां स्तंभेश्वर नामना महादेवनुं मंदिर छे. आ स्तंभेश्वर उपरथी ते स्तंभतीर्थ कहेवायछे.

ग.

गई–गत, गम् धा० जवुं.
गईकाल–गतकल्य.
गईरातरे– } गतरात्र.
गईराते– }
गजपीपर–गजपिप्पली=मोटी+पीपर.
गजवुं–(गुज्झं) गुह्य, गुह् धा० संताडवुं.
गजाववुं–गर्जनं.
गठ्ठो–गंड=गांठ.
गरदी–गर्द=धूळ, (फा०) घणा लोको फर्याथी धूळ उडेछे ते उपरथी लाक्षणिक अर्थे लोकाना जथाने कहेछे.
गडाकु–गुड=तंबाकु. गुड=गोळ, तंबाकु (फा.)
गणतर-री– } गणित, गणना.
गणती– }
गणवुं–गणनं.
गत–गति.
गद्याणुं–गद्यान=एक तोल.
गधेडी-डुं-डो– } (गद्दहो) गर्दभ.
गधो-द्धो– }
गफलत–गफ्लत, (आ.)
गफा–गुहा, गुह् धा० छुपाववुं.
गयडपंख–गरुडपक्षी.
गयण–गगन=आकाश.
गयणी-गलनी– } गल् धा० टपकवुं.
गयणुं-गलनं– }
गयवर–गजवर=उत्तम हाथी.
गयो–(गओ) गतः, गम् धा० जवुं.

गयंद=गजेंद्र=हाथी.

गर–गर्भ.

गरक–
गरकवुं– } गर्क=डुबवुं, (आ.)

गरज–गर्झ=जरुर, (आ.)

गरजना–गर्जना.

गरजवुं–गर्जनं.

गरज–गर्द=धूळ, (फा.)

गरदो–गर्द=धूळ, (फा.)

गरभ–गर्भ.

गरभसूतर–गर्भसूत्र=अंदर सूतर होय तेवुं हीरनुं कपडुं.

गरमाला–कृतमाला=एक जातनुं झाड.

गरव–गर्व=अभिमान.

गरवुं–गुरु=मोटुं.

गरवुं–गलनं, गल् धा० पडवुं.

गरास–
गरासियो– } ग्रास=कोळियो. खावाने माटे जे निमणुक अथवा जमीन तोडी आपी होय छे ते ग्रास.

गरु–गुरु.

गरुर–
गरुरी– } गरूर–गर्व=अभिमान.

गरोदर–गुरुदरी=दहाडावाळी.

गरोळी–गृहालिका=घिलोडी.

गलगब–गलकंबल=धाबळो.

गलहुती–गुडघृत=गोळ तथा घी एक ठाकरी जन्मेला बालकने पायछे ते.

गलास–ग्लास=(glass). काच अथवा प्यालो. (अं.)

गलीकुंची–गली, कूचा गली (हिं.) कूच=साकडो रस्तो (फा.)

गलीच–गलीझ, (आ.)

गलीचो–गालीचा, (फा.)

गलेफ–गिलाफ, (आ.)

गलो–गल्ला=धान्य, (फा.)

गवन–गमन.

गवरी–गौरी=गोरा रंगनी स्त्री.

गवार–गवाहार. गो=गाय, आहार=भक्ष्य, गायनुं भक्ष्य. गवार गायने खवरावे छे आ प्रसिद्ध छे.

गवैयो–गायक, गै धा० गावुं.

गहुं–गोधूम, (सं.) गंदूम. (फा.)

गळणी–गलनी, गल् धा० टपकवुं.

गळती–गलंती, गल् धा० टपकवुं.

गळगुथी–गलहुती शब्द जुवो.

गळपटो–गलपट, गल=गर्दन, पट=कपडुं.

गळवुं–गलनं, गल् धा० खावुं.

गळवुं–गलनं, गल् धा० टपकवुं.

गळहुती–गलहुती शब्द जुवो.

गळिया–कालाकार=गळीनो रंग बनावनार, काला=गळी.

गळी–काला. एक जातनो रंग.

गळुं–गल=गरदन.

गळो– गलोई, गुडूची, गुड् धा० बचाववुं (रोगथी).

गळ्युं–गुल्य=मीठुं.

गांगडी-डो-खंडक=कडको.

गांठ-ठो–गण्ड अथवा ग्रंथि.
गांठडी–=ग्रंथिका.
गांठण–, **गांठवुं**– } ग्रथनं=गुंथेलुं.
गांड–गुद. [नारो.
गांधी–गांधिक=सुगंधिदार पदार्थ वेच-
गांसडी-डो–गुच्छक.
गाउ–गव्यूत=कोस.
गागर–, **गागेर**– } गर्गरी=पाणीनुं वासण. गर्ग=अनुकरणध्वनि, गागेरमां पाणी भराती वखते जे गरगर अवाज थाय छे तेपरथी आ नाम.
गाजर–गर्जर.
गाजवीज–गर्जन+विद्युत्=गगडाट तथा विजळी.
गाजवुं–गर्जनं, गर्ज् धा० मोटो अवाज करवो.
गाजे–गर्जति, उपलो शब्द जुवो.
गाडदी–गार्ड. (Guard) (अं.)
गाडवो–, **गाढवो**– } गड्डूक=वासण.
गाडी–(गंती) गंत्री, गम् धा० जवुं.
गाणुं–, **गान-नुं**– } गानं, गै धा० गावुं.
गाफेल–गाफिल्, (आ०).
गाभ–गर्भ.
गाभणी–गर्भिणी.
गाभो–गर्भ.
गाम–ग्राम.
गामठी–ग्रामस्थ.
गामडियुं-यो–ग्रामेयक.
गामडुं–ग्राम.
गाय–गौ.
गायणी–गालनी, गल् धा० टपकवुं.
गारदी–गार्ड. (Guard) (अं.)
गारुडी–गारुडिक. गारुड=गरुडनो मंत्र अथवा झेर उतारवानो मंत्र.
गाल–गल्ल, गल् धा०खावुं, ला धा०लेवुं.
गाली–गंत्री=गाडी.
गावुं–गानं.
गाळ–गालि=सराप.
गाळवुं–गलनं, गल् धा० टपकवुं.
गिरधर–(वि०) गिरिधर=विष्णु. गोवाळोनुं रक्षण करवाने कृष्णे गोवर्द्धन पर्वत हाथमां पकडी तेनी नीचे गोवाळोने राख्या हता, माटे आ नाम.
गिरफतार–गिरिफ्तार, (फा०)
गिर्द– गर्द (फा०).
गिल्लीदंडो–गिरिदंडः. गिरि=छोकराने रमवानो लाकडानो गोळ कडको, दंड =दांडो.
गिल्लो–गिल, (फा०).
गीद-ध–गृध्र=एक पक्षी.
गीर–, **गिर**– } गिरि=पर्वत. गिरि अने पुरी एवी गोसाईनी बे जातो छे; गिरी=पर्वतमां रहेनारा एटले वेरागी; पुरी=शेहेरमां रहेनारा एटले संसारी जीवनगिरी अथवा जीवनगर पण कहेवाय छे.

गुंछळी-ळुं—गुच्छक.

गुंजुं—(गुज्झ) गुह्य=खीसुं.

गुंथवुं—ग्रंथन, ग्रंथ् धा० गुंथवुं.

गुखाडी—गूथखात, गूथ=गू, खात=खाडो.

गुगळ— } गुग्गुल=एक झाडनो गुंदर जेवो रस.
गूगळ— }

गुंगणुं—गुंग=बोबडो (फा.)

गुजरवुं—गुजस्तन, वीतवुं, जवुं, ए धा० उपरथी. (फा०).

गुजरात—गूर्जरराष्ट्र, गूर्जरत्रा.

गुजराती—गुर्जरराष्ट्रिय.

गुटको—गुटिका=गोळी, "गीतानो गुटको" पाना एकठा बांधी गोळा जेवुं बनावेलुं गीता विगेरेनुं पुस्तक.

गुणका—गणिका=वेश्या.

गुणगुण—कणनं=एक अवाज.

गुणवुं—गुणनं, गुण् धा० गणवुं.

गुदस्त—गुजस्त (फा.)

गुपत—गुप्त, गुप् धा० ढांकवुं.

गुपती—गुप्ति, गुप् धा० ढांकवुं. गुपती=एक शस्त्र.

गुफ्तेगु—गुफ्तगु, वातचीत, (फा.)

गुफा—गुहा.

गुमज—गुंबद=घुमट (फा.)

गुमडुं—गुल्म.

गुमाववुं—गुम=खोयुं, (फा.)

गुमास्तो—गुमाश्ता, गुमाश्तन् धा० कामे मोकलवुं, (फा०)

गुवार—गवार शब्द जुवो.

गू—गूथ, गू धा० हगवुं.

गूण—गोणी=मोटी थेली.

गेडी—गदा=शस्त्रविशेष.

गेंडो—(गण्डवो) गंडांग, गंड=ढीमणुं अंग=शरीर, जेनी चामडी उपर ढीमणा होय छे एवुं एक जानवर.

गेंद—कंदुक=दडो.

गेदळ—गजदल=हाथीनो समुदाय (कवितामां)

गेब—गाइब, (आ).

गेभर—घृतवर, घृत=घी, वर=वधारे; जेमां घी वधारे होय छे एवुं एक पकवान.

गेर—गैर, (आ०)

गेरत— } गैरत, (आ).
गेरियत— }

गेरु—गैरिक=गिरि=पहाडमांथी पेदा थनारो पदार्थ. गैरिक=पहाडसंबंधी.

गोकळआठेम—गोकुल+अष्टमी, श्रावण वदि आठम.

गोखरु—गोक्षुर. गो=गाय, क्षुर=खरी; आ छोडनां पाना गायनी खरी जेवा होयछे माटे आ नाम.

गोखलो—गवाक्षक=अजवाळुं अथवा हवा आववाने माटे राखेलुं बारुं. हाल आरपार न होनारा बाकाने गोखलो कहेछे. गो=बळद, अक्ष=डोळो. बळदना डोळा जेवो आकार होय छे माटे आ नाम.

गोखवुं–घोषणं, घुष् धा० अवाज करवो.

गोगरा–घर्घरा=गोगरा नामनी पूर्वदेशमांनी नदी.

गोझार–गुह्यागार=मध्यगृह.

गोट–गोष्टी=वार्ता.

गोठो–(गृहं) गोष्ठ, गो=गाय, स्था धा० रहेवुं. गायने रहेवानी जगा.

गोड–गुल्म=गुमडुं.

गोडगुमड–गुल्म=गुमडुं.

गोत–गोत्र.

गोतरी– } गोत्रीय एक कुळनो.
गोत्री– }

गोतुं–(गवित्तं) गवत्तं, हे० दे० ग्रा० सं० गो+अन्न, गायनुं भक्ष्य ते गोतुं. बु० पा० ल० जुवो.

गोत्युं–(गविठं) गवेषितं=खोळ्युं. गवेषू धा० खोळवुं, गोतवुं.

गोद–क्रोड=खोळो.

गोदरेजजी– (वि०) गोदर्ज एक तारो.

गोधण–गोधन=गायरूपी धन.

गोधम–गोधूम=घउं (सं०) गंदूम (फा०).

गोधली– } गोधूली लग्न, गो=गाय, धूली=धूळ, लग्न=लगन, संध्याकाळे गायो वनमांथी पाछी आवती वेळाए जे रज (धूळ) उडे छे ते वखते एटले सांजे थनारुं लग्न. मरेठीमां गोरज लग्न कहे छे.
गोधालगन– }
गोधुंलगन– }

गोपवुं–गोपन, गुप धा० ढांकवुं.

गोफण– } गोफणा, पथरा फेंकी मारवानुं एक साधन.
गोफेण– }

गोमपलास– गमप्ल्यास्टर, (Gum-plaster) एक जातनुं मलम.

गोर-गोर-जी–गुरु=शिखवनार.

गोरखनाथ–गोरक्षनाथ =एक योगी.

गोरखमढी– गोरक्षमठी= गोरखनाथनो आश्रम. आ स्थानक काठियावाडमां प्रभासपाटण पासे छे.

गोरखो–गोरक्ष=गायो राखनार. [पहाड.

गोरधन– वि० गोवर्धन= आ नामनो

गोरमटी–गौरमृत्तिका, गौर= पीळी, मृत्तिका=माटी.

गोराट-डु– गौरमृत्= पीळी माटी, मृत्=माटी.

गोराडुं–गौरालु, गौर=सफेत, आलु= कंद. गोराडु=सफेत कंद, पण हाल एने रताळु कहे छे. रताळु=रक्तालु= रातो कंद, जेने सकरियां कहेछे.

गोराणी–गुरुपत्नी.

गोरास–गौरांश, गौर= पीळुं, अंश= भाग; जरा गोरुं.

गोरी–गौरी=स्त्री.

गोरुं–गौर=जरा पीळाशपरनो रंग.

गोरुंचंदन–गोरोचना=गायना मुतरथी, पित्तथी अथवा माथामांथी पेदा थतो एक पीळो पदार्थ. गोपित्तनो रोचना.

गोलंदाज–गोल अन्दाज (फा.) गोल= तोपनो गोळो, अंदाज=फेंकनारो. अं-

दाख्तन्=फेंकवुं धा० उपरथी.

गोवा (देश)–गोमंतक, ते देशमां गोमंतक नामनो पहाड छे तेथी आ नाम अथवा **गोपं.**

गोवाळ– } (गोवालो). गोपाल=गायोने पाळनार.
गोवाळिया– }

गोश-स–गोश्त=मांस, (फा.)

गोष–घोष=भरवाडोने रहेवानुं स्थान.

गोसांई–गोस्वामी, गो=इंद्रिय, स्वामी=कबजामां राखनार; बधी इंद्रियोने जे पोते वश राखे छे ते. वल्लभाचार्यना पंथना गोसांईजी महाराज आ शब्दनी व्युत्पत्तिपण उपर प्रमाणेज.

गोह–गुहा=गुफा.

गोहोर–गौर=उंडो विचार. (फा.)

गोहोर–गूर=मुडदा दाटवानो खाडो, (फा.)

गोळ–गोल, गुड् धा० चक्राकार थवुं.

गोळ–गुल. [धाणा.

गोळधाणा–गुल + धाना= गोळ तथा

गोळपापडी–गुलपर्पटी=सूखडी शेकीने तेनां बरफी जेवां चकतां पाडे छे ते.

गोळी–(गुलिओ) गुली=दवानी गोळी.

गोळो–गोल=तोपनो गोळो, (फा.)

गौचर–गोचर, गो=गाय, चर धा० खावुं. गायोने चरवामाटे घास थवासारु राखेली जमीन.

गौतराट– } गोत्रिरात्र=त्रणरात सुधी करवानुं गायनुं एक व्रत.
गौत्राट– }

गौदान–गोदान=गायनुं दान.

गौमुख–गोमुख.

गौमुखी–गोमुखी=गायना मों जेवी जप करवानी माळा राखवानी कोथळी.

गौमूत्र–गोमूत्र=गायनुं मूतर. [जगा.

गौशाळा–गोशाला= गायो बांधवानी

गंग–गंगा=एक महानदी.

गंजिफो–गंजीफ, (फा.)

गंठो–गंड=गांठ.

गंठोडा–ग्रंथिक=पिपळामूळना गंठोडा.

गंडेरी–कांड=पेरीयुं.

गंणी–गलनी, गल् धा० टपकवुं.

गंदकी– } गंध=वास.
गंदु– }

गंधरप– } गंधर्व=गवैयो.
गंध्रप– }

गुंजार–गुंजारव. गुंजा+रव. आ बन्ने शब्द ध्वनीना अर्थमां छे.

ग्रसव–ग्रसन=ग्रस् धा० खावुं.

ग्वालियर–गालवपुर=सिंधिया सरकारनी राजधानी. असलमां ए गालवऋषिनो आश्रम हतो.

ग्वाळ–गोपाल=गायो राखनार.

घ.

घउं– } गोधूम. (सं.) गंदुम, (फा०).
घहुं– }

घउलो–गंधाव्हा=एक सुगंधिदार पदार्थ.

घटतुं–घटित=योग्य.

घटमाळा–घटमाला=रेंट.

घडवुं–घटन.

घडियाळ–घट्यालय. घटि+आलय. घटि=घडी, आलय=जगो. घडी बतावनारुं यंत्र जेमां मुकवामां आवे छे ते.

घडी–घटी.

घडुची–घटमंच. घट=घडो. मंच=माची. घडो मुकवानी माची.

घडो–घट.

घण–घन, हन् धा० हणवुं. जेथी हणाय छे (मरायछे) ते. लुवारनो हथोडो.

घणुं–घन=पुष्कळ.

घमशान–घोर श्मशान= भयंकर समशान.

घर–(घरो) गृह.

घरडुं–जरठ=बुढुं.

घरण–ग्रहण. ग्रह् धा० पकडवुं.

घरसांतेक–ग्रहशांतिक=सूर्य आदि करीने नव ग्रहोने प्रसन्न राखवाने माटे विवा पेहेलां जे हवन करवामां आवे छे ते.

घराक–ग्राहक, ग्रह् धा० लेवुं.

घरे–ग्रह. 'मारा घरे पाधरा नथी.'

घरोळी– }
घलोडी– } गृहोली=एक जीव.

घसवुं–घर्षण. घृष् धा० घसवुं.

घांटो–कंठ. "घांटो बेसी गयो छे" एटले कंठमांथी थतो साद (शब्द) हमेशनी पेठे निकळतो नथी.

घा–घात, हन् धा० मारवुं.

घाघरो–घर्घरी=केडे पहेरवानुं स्त्रियोनुं भूषण, आ उपरथी केडे पहेरवाना वस्त्रने पण आ नाम राखवानो रिवाज पडयो हशे.

घाट–घट्ट=नदीना आरापासे पगथियां बांधेलां होय छे ते.

घाडवुं-वो–घट=घडो.

घाणी–घूर्णनी=तेल काढवानुं यंत्र. घूर्ण धा० चक्कर जेवुं फरवुं. आ यंत्रमांनी लाट चक्कर जेवी फरे छे माटे घूर्णनी.

घाभ–गर्भ.

घाम–घर्म= परसेवो, बफारो.

घारी–घार्तिक=घीमां तळेलुं एक पकवान.

घाशियो–गासीया, (आ.)

घिलोडी–गृहोली=एक प्राणी.

घी-घीई–(घयं) घृत.

घीमेल– }
घिमेल– } घृतेली=एक लाल जीव छे.

घुंघट–गुंठनं=वेष्टन.

घुंटी–घुट=शरीरनो एक अवयव.

घुघरमाळ– }
घूघरमाळ– } घर्घरी+माला. घर्घरी=घुघरी, घुघरीवाळुं एक भूषण.

घुघरी-रो– }
घूघरी-रो– } घर्घरी.

घुघरो– }
घूघरो– } घर्घरिका=सेकेलुं धान्य.

घुडारथ– }
घूडारथ– } गूढार्थ=गुप्त अर्थ.

घुनो–गुना, (फा.)

घुमटो–गुंठनं, वर्णव्यत्यय. गुठि धा० लपेटवुं.

घुवड–घूक, घूघू एवो अवाज करे छे माटे आ नाम.

घुस्सो–गुस्सा, (आ.)

घूड–घूक, घुवड शब्द जुवो.

घूस–मूष, मूष धा० चोरवुं, घरमांनुं धान्य विगेरे चोरी खाय छे माटे आ नाम. ऋषियोना वखतमां एवोना शिवाय बीजा चोरो न हता. अ० मूष शब्द पंकज जेवो योगरूढ. ह्यां म् नो घ् थयो छे, फारसीमां (मूश) तथा अंगरेजीमां (मौस) कहे छे. मूष शब्दनो घूस अपभ्रंश हशे.

घेटुं–मेठ, ह्यां पण उपरना शब्द प्रमाणे **म** नो घ् थयो होय एम लागेछे.

घेबर–
घेभर– } घृतवर=एक पकवान.
घेबरिया–

घेर–गेहे=गृहे घरमां.

घोह–
घौह– } गोधा, एक जानवर.

घोगरा–घर्घर, एक नदीनुं नाम.

घोडस्वार
घोडेस्वार } घोट+अश्ववार. घोट=घोडो, अने अश्वपण घोडो, ह्यां द्विरुक्ति थई छे. अश्ववार=घोडानो पालनकर्ता.

घोडार–
घोडाहार– } घोटागार. घोट=घोडो, अगार=जगा. घोडा बांधवानी जगो.

घोडावालो–घोटपाल=घोडानुं पालन एटले चाकरी करनारो.

घोडी-डुं-डो–घोट.

घोण–घन=अथोडो, हन् धा० मारवुं.

घंट–घंटा.

घंटडी–घंटिका.

घंटबोरडी–घोंटाबदरी, नानी बोरडी.

च.

चईतर–चैत्र, आ महिनानी पूनमे चित्रा नक्षत्र होय छे ते उपरथी आ नाम.

चउटुं–चतुर्वाट, चतुर्=चार, वाट=रस्तो. ज्यां चार रस्ता मळे छे ते भाग.

चउद–चतुर्दश.

चक–चिक=वांसनी सळियोनो बनावेलो पडदो (फा.)

चकई–
चकरडी– } चक्र=पैडुं.

चकती–
चकतुं– } चक्रवटी=जे वस्तुने चक्रनो आकार छे ते. वटी=वडी.

चकमक–चकमाक=एक जातनो पथ्थर, (फा.)

चकमंडळ–चक्र+मंडल=गोळ. आ बन्ने शब्द एकार्थी छे.

चकरभमर–चक्रभ्रम=चकर जेवुं फरवुं.

चकरडी-डुं–
चकरी– } चक्र=पैडुं.

चकरावो–चक्रव्यूह=फोजनी एक तरेहनी रचना.

चकली-लुं-लो–(चडओ) चटक. एक [पक्षी.

चकलो–चक्ला=मोह्लो, (फा.)

चकवा-वी–चक्रवाक. चक्र=अनुकरण-ध्वनि, वाक्=बोलवुं, जे चक्र, चक्र एवो शब्द करे छे ते पक्षी.

चकवे–चक्र=एक चक्रराजा एटले आखी पृथ्वी उपर एकलो राज्य करे ते.

चकी–
चकर– चक्र=घंटी.
चक्की–

चख–चक्षु=डोळो.

चडवो–चरुक=ठाम.

चणा–चणक, चण् धा० अपावतुं, जे घोडाने (खावाने) अपाय छे ते धान्य.

चणादाळ–चणकदल, दल=भाग, जे धान्यना बे भाग थाय छे तेने द्विदल कहे छे.

चणापापडी–चणकपर्पट. पर्पट=पापड.

चणियो–चलन=स्त्रियोनुं पहेरवानुं एक वस्त्र.

चतराई–चातुर्य.

चतुरसीमा–चतुस्सीमा=कोइ पण एक जगानी चारे दिशानी हद.

चतुरसुजाण–चतुर+सुज्ञान.

चतुराई–चातुर्य.

चत्रुभुज–चतुर्भुज=चार भुज एटले हाथ छे जेने एवो देव (विष्णु).

चपळ–चपल=चालाक.

चपळता–चपलता=चालाकी.

चपळा–चपला=विजळी.

चपळाई–चपलता=चालाकी.

चपेट-टी–चपेट अ० चर्पट=पंजो.

चबुतरो–चत्वर.

चमकारो–चमत्कार=झबकारो.

चमचो–चमस, चम् धा० खावुं, जेथी कांइ पण खवाय छे एवुं पात्र. चमचा, (फा.)

चमडी–चर्म (सं. फा.)

चमरी–चामर=देवउपर ढाळवानी एक जानवरना पुछडाना वाळनी चमरी.

चमार–चर्मार=चामडां तयार करनार.

चरकलो–चटक=चल्लो.

चरखी-खो–चर्खा=चाक, (फा.)

चरचा–चर्चा, चर्च् धा० पुछ परछ करवी, बोलवुं.

चरचापत्तर–चर्चापत्र.

चरचावुं–चर्चेनं, चर्च् धा० बोलवुं.

चरणजीव-वी–चिरंजीव=घणा दहाडा जीव. आ एक आसीसनुं वाक्य पुत्रने लखवानी रीत छे ते उपरथी छोकराना अर्थेज आ शब्द ठोकी बेसाडे छे.

चरंदु–चरिंदा=चरनार, अथवा वागोळनार प्राणी. चरीदन् धा० खावुं.

चरबी–चर्बी, (फा.)

चरवी–चरु=एक वासण.

चरवुं–चरणं=खावुं, चर धा० खावुं, चरीदन्=खावुं. (फा.)

चराग–चिराग=दीवो, (फा.)

चरुडो–चरुक=पात्र.

चरोतर–चारुतर. चारु=सारुं, तर=व-

धारो देखाडनार प्रत्यय. चरोतर=व-धारे सारी जमीनवाळो देश.

चलण–चलनं, चल् धा० चालवुं.

चली-लु-लो–चटक=चकलो.

चवेणुं–चर्वण=खावुं, चर्व् धा० चाववुं.

चसमुं–चश्मा, (फा.)

चळवळ–
चळवळवुं–
चळवुं–
} चलनं+वलनं=हालचाल.

चळाववुं–चालनं. चल् धा०, प्रयोजक, खसेडवुं 'छापरुं चळाववुं.'

चलित–
चळेल-लुं–
} चलित=एकज स्थितिमां न होय तेवुं मन विगरे.

चांच–चंचू, चंच् धा० खावुं.

चांद–चंद, चंद्र, चदि धा० प्रकाशवुं.

चांदणुं–
चांदनी–
चांदरणुं–
} (हरि) चंदन. चांदरणाने अर्थे हरिचंदन शब्द छे. कदाच हरि शब्दनो लोप थई फकत चंदन शब्द बोलवामां आवतो हशे. अथवा चंद्रिका.

चांदबीज–चंद्र+द्वितीया.

चांदरात–चंद्ररात्र.

चांदलियो–चंद्रक.

चांदलो–चंद्रक, चंद्रना आकारनुं कंकु विगरेनुं तिलक स्त्रियोने कपाळे करवामां आवेछे ते.

चांदी–चंद्रहास=पोतानी सफेतीने लिधे चंद्रने पण हांसी काढे छे एवी धातु. चंद्रहास न बोलतां फकत चंद्रनो अपभ्रंश चांदी बोलवानो रिवाज पडयो हशे.

चांदो–(चंदो) चंद, चंद्र.

चा–चाई, (फा.)

चाक–(चक्कं) चक्र=पैडुं. 'कुंभारनुं चाक.'

चाकी–चक्र=चक्रना आकारनी वस्तु.

चाखवुं–चक्षणं, चक्ष् धा० खावुं.

चागोठी–चक्रयष्टि=कुंभारनी चाक फेरवानी लाकडी. आ लाकडीने कुंभार लोको चागोठी कहे छे.

चाचर–चत्वर=खुल्लो चोक.

चाटणुं
चाटवुं
} स्वादनं, स्वाद् धा० चाखवुं, अथवा चषणं, चष् धा० खावुं.

चाडियो–चाट=लुच्चुं माणस, ठग.

चाणाख्य–चाणक्य=एक ग्रंथकर्त्ता.

चातुर–चतुर.

चातुरवेदी–चातुर्वेद=चार वेद जाणनारो. एवोना पूर्व जो चारे वेद जाणता हशे माटे आ नाम पडयुं. तेमज, तरवाडी=त्रैवेद; दवे=द्वैवेद.

चातुरमास–चतुर्मास=वरसादना चार महिना.

चापको-खो–चाबुक, (फा).

चापू–चाकू, (फा).

चाबक-ख–
चाबखो–
} चाबूक, (फा.)

चाम–(चम्म) चर्मन्. चर्म, (फा.)

चामचिमडियुं–
चामाचिडियुं–
} चर्मचटी, चर्म=चामडी, चटी=चकलुं,

एनी पांखो चामडानी होय छे माटे आ नाम.
चामजू–चर्मयूका=एक जीव.
चामडियो–चर्मक.
चामडी-डुं–चर्म, चर्मक.
चायणी–चालनी. चल् धा० प्रयोजक, चालु काढवुं. दाणा विगेरे जे पोतामांना छिद्रोथी बहार काढे छे ते.
चार–(चउरो) चतुर. [(अं.)
चारट-ठ–चारियट= रथ. chariot
चारणी-णो–चायणी शब्द जुवो.
चारवुं–चारणं, चर् धा० खावुं, प्रयोजक, चार=खवराववुं.
चारोळी–चारक=एक मसालो.
चाल–आचार=रिवाज.
चालवुं–चलनं, चल् धा० जवुं.
चावडा–चापोत्कट=रजपूतनी एक जात, चाप=कामठुं, उत्कट=आवेशवाळो. चापोत्कट=कामठावडे शूर.
चावडी–चत्वर=आंगणुं.
चावणुं–चर्वणं; चर्व् धा० खावुं. [त्यय.
चावळुं–वाचाल=बहु बोलनार, वर्णव्य-
चासणी–चाश्नी, (फा).
चाळणी–चालनी, चायणी शब्द जुवो.
चाळवुं–चालन. चायणी शब्द जुवो.
चाळीस–चत्वारिंशत्.
चिकट– } चिक्कण.
चीकट– }
चिकटणुं– }
चींकटणुं– }

चिकण–चिक्कण=चिकण सोपारी. चिक्कण=सोपारी. चिक्कण आज शब्दनो अर्थ सोपारी छे माटे चिकण सोपारी ए द्विरुक्ति छे. भमरियुं मध शब्द जुवो.
चिकसा–चिकित्सा=रोग मटाडवानो उपाय. कित् धा० मटाडवुं. (रोग). हाल तकरारने अर्थे वपराय छे.
चिखल– } चिकिल. चक् धा० रुंधवुं, (रस्ताने).
चिख्खल– }
चिचुडो– } चिंचेरु, चिंचा=आंबलीनुं झाड, इरु बीज.
चिचोडो– }
चिटनीस–चिट्ठीनवीस=चिट्ठी लखनार, (फा.)
चिठ्ठीपतरी–चिट्ठी+पत्र.
चिड्डी–चीरक=वस्त्र.
चित–चित्त=मन.
चितभरम–चित्तभ्रम.
चितरवुं– } चित्रणं, चित्र् धा० रंग देवो.
चीतरवुं– }
चितरो–(चितओ) चित्रक=चित्तो=वाघनी एक जात. [रवो.
चितवुं–चिंतनं, चिंत् धा० विचार क-
चितार } चित्र=छबी.
चीतार }
चितारो–चित्रकार=चित्र पाडनारो.
चित्तो–(चित्तओ) चित्रक, वाघनी एक जात.
चित्रलेहा–चित्रलेखा=ओखानी सखी.
चिनाई–चीनी= चीनदेशसंबंधी, (फा०).

चिनाब– चंद्रभागा= पंजाबमांनी एक नदी, चंद्रभाग नामना पहाडमांथी निकळी छे माटे आ नाम.

चिभडी-डुं–(चिब्भडं) चिर्भटी=एक वेलो तथा तेनुं फळ.

चिर–चिरम्=लांबावखतसुधी.

चिरणजीवी–चरणजीवी शब्द जुवो.

चीजवस्त–चीज, (फा.) वस्तु (सं.) आ बन्ने शब्द एकार्थी छे.

चींत–च्युत=पडेलुं. ते चीत थयो (कुस्तीमां) एटले पडशे.

चीनीबोर– **चीणीबोर**– **चणीबोर**– } चणकबदर, चणा जेवडां नानां होय छे माटे आ नाम पडयुं हशे.

चील–चिल्ली=एक भाजी.

चुको–चुक्र=एक जातनी भाजी. [(फा.)

चुगलखोर–चुगुलखूर=चाडी खानार,

चुगली–चुगुली. (फा.)

चुडगर **चूडगर** } चूडाकार=चूडा बनावनार.

चुनाळवो–चूर्णालय=चूनो मुकवानी डाबडी. चूर्ण=चूनो, आलय=राखवानुं ठाम.

चुमवुं– **चुमी**– } चुंबन. चुंब् धा० बची करवी.

चुरमुं–चूर्ण=भूको.

चुरवुं–चूर्णन, चूर्ण् धा० भूको करवो.

चुवो–चिक्क=उंदर.

चुसवुं–चोषणं. चुष् धा०चुसवुं.

चूंची–चूचक=कुचाग्र.

चूक–(चुक्कं) च्युति=भूल. बु० पा० ल० जुवो.

चूड-डी-डो–चूडा=एक जातनी बंगडी.

चूनो– **चुनो**– } (चुण्णो) चूर्ण=कळी चूनो.

चुरण– **चूरो**– } चूर्ण=भूको.

चूल-लो–चुल्लि.

चेंडु-दु–कंदुक=दडो.

चेलकुं–(चुल्लो) चुल्लक=नानुं छोकरुं, बुलरकृत **पाइयलच्छी** (पृ० ६९) जुवो, **क्षुल्लक** शब्दनो अपभ्रंश हशे, क्षुल्लक=नानुं.

चैडवो–चरुक=माटीनुं वासण.

चैतन–चैतन्य=ज्ञान.

चैतर–चैत्र, चईतर शब्द जुवो.

चोक–चतुष्क=चार.

चोकठुं–चतुष्काष्ठ=चतुर+काष्ठ=लाकडुं, चार लाकडानी बनेली वस्तु.

चोख–चोक्ष=स्वच्छ.

चोखंडुं–चतुष्कोण.

चोखा–चोक्ष=स्वच्छ. डांगरना छालां काढी जे अंदरथी चोखा दाणा निकळे छे तेने तेनी चोखूखाई उपरथी आ नाम पडयुं हशे.

चोखूण–चतुष्कोण=चार खूणावाळुं.

चोख्खाई–चोक्षता.

चोख्खुं–चोक्ष=स्वच्छ.

चोगणुं–(चोग्गुणो) चतुर्गुण.

चोगर्दम–चो=चतुर (सं.) गर्दिदन् धा० घेरवुं ते उपरथी गर्दम.

चोघडियुं–चतुर्घटिकं=चार चार घडि-सुधी वगाडवामां आवनारो वाद्यनो एक जथो.

चोटली-लो–(चूडओ-चूला) चूडा=छो-गुं. थोडा एक वाळनो गुच्छो माथाउपर रहेवा देई बाकीना काढी नाखवानो चाल छे. मोर तथा कुकडाओना माथा उपर छोगुं होय छे तेने **चूडा** कहे छे. आपणे आपणा माथाउपर छोगा जेवो वाळनो गुच्छो राखिये छिये ते उपरथी आ नाम पडयुं छे.

चोतरफ–चतुर्+तर्फ=बाजु (सं.+फा.)

चोतरीस–चतुस्त्रिंशत्.

चोतरो–चत्वर=ओटला जेवी एक जगो.

चोथ–(चोत्थी) चतुर्थी=चोथी तिथि.

चोथ–(चोत्थो) चतुर्थ=चोथो भाग.

चोदश–चतुर्दिश=चारे दिशाए.

चोधरी–चातुरिक=गाडीवान्. चातुर=चार माणसोनी बेसवानी गाडी. एवी गाडीवाळो.

चोधारुं–चतुर्धार=चार धारवाळुं.

चोप–चूब=लाकडी, (फा.)

चोपगु–चतुष्पद=चार पगवाळुं.

चोपट–चतुष्पट, चतुर= चार, पट= कपडाना चार कडका जोडीने करेलुं बाजी रमवानुं एक साधन.

चोपडां– / **चोपडी**– / **चोपडुं**– / **चोपडो**– } चतुष्पुटिका, पुट=पड, चार पडवाळो पदार्थ.

चोपदार–चूबदार, चूब=लाकडी, दार= कबजामां राखनार, लाकडीवाळो, (फा.), छडीदार, कामदार इत्यादि.

चोपन–चतुःपंचाशत्.

चोपाई–चतुष्पदी=चार चरणवाळी क-विता. छपो=षट्पदी.

चोपाटी–चतुष्पथ=ज्यां चार रस्ता ए-कठा मळे छे ते जगा.

चोपानियुं–चतुष्पर्णी=चार पानावाळुं.

चोपास-चतुष्पार्श्व=चारेगम,पार्श्व=बाजुं.

चोपाट–चतुष्फलक, फलक=पाटियुं. चार पाटियां जोडी करेलुं हिंचका खावानुं साधन. [पीछोडी.

चोफाळो–चतुष्फाल=चार फाळवाळी

चोब– / **चोबो**– } चूब=लाकडी, (फा.)

चोमासुं–चतुर्मास.

चोयणो– / **चोरणो**– } चलनी=पहेरवानुं एक वस्त्र.

चोरवुं–चोरणं, चुर् धा० चोरवुं.

चोरस–चतुरस्त्र, चतुर+अस्त्र=खूणो.

चोराणुं–चतुर्नवति.

चोरी–चौरी, चुर् धा० चोरवुं.

चोरो–चत्वर=ओटला जेवी जगो.

चोरासी– / **चोऱ्यासी**– } चतुरशीति.

चोवाट–चतुर्वाट. वाट=मारग.

चोवीस–चतुर्विंशति.

चोसट–चतुःषष्टि.

चोसर– } चतुःसर=चार सेरवाळो हार.
चोसेर– } चतुः=चार.

चोळा-ळी–चवल=एक जातनुं धान्य.

चोळी–चोली=बैरानुं पहेरवानुं एक वस्त्र.

चौटुं–चतुर्वाट. वाट=रस्तो.

चौद–(चउद्दह) चतुर्दश.

चौदस–(चउद्दसी) चतुर्दशी.

चंचळ–चंचल=चालाक.

चंचळा–चंचला=विजळी.

चंडाळ–चंडाल=नीची जातनो माणस.

चंत्य–चिंत्य=चिंतन करवा जोग.

चंता–चिंता=फिकर. [चूडी.

चंदनचूडी–चंद्रचूडा=चंद्र जेवी सुंदर

चंदनहार–चंद्रहार, सोनानी (चंद्र जेवी) चळकती अने गोळ (ताराटपकीना आकारनी) कडियो करी सोनाना गांठणमां गांठी स्त्रियो कोटमां पहेरेछे ते. मरेठीमां पण एने चंद्रहार कहेछे.

चंदनी–चांदरणुं शब्द जुवो.

चंदनी–चन्द्रा=छत.

चंदरवो–चंद्रातप=छत.

चंदरस– } चंद्रुस=एक जातनो गुंदर.
चंदरुस– } संदरूस (आ०).

चंदा–चंद्रा=छत.

चंदागवरी–(वि०) चंद्रगौरी=चंद्र जेवी गौर (गोरी) कांतिवाळी.

चंदालखमी–(वि०) चंद्रलक्ष्मी.

चंपावर्णुं–चंपकवर्ण. चंपाना रंग जेवुं.

चंपानेर– } चंपानगर=पावागढ पासेनुं
चांपानेर– } शेहेर.

चंपी–संपीड. पीड् धा० दाबवुं.

चंपो–चंपक=एक जातनुं फूल.

चंबल–चर्मण्वती= पूर्व हिंदुस्तानमांनी एक नदी.

चंमर–चामर.

चांणी–चायणी शब्द जुवो.

चांद–(चंदो) चंद्र, चंद.

चुंमी–चुंबन. चुंबि धा० बच्ची करवी.

छ.

छ–(छट्ठो) षट्. षण्मुखः(छमुहो)=छ मोवाळो (देवनो सेनापति).

छक–चकित=बिधेलुं, हाल आश्चर्यथी सुन थवुं एवे अर्थे बोले छे.

छकडी–षट्क=छनो जथो.

छक्को–षट्क=छनो जथो.

छगन–(वि०) षड्गुण=षड्गुण ऐश्वर्यवान् (भगवान्).

छगार–शिखर=टोंच.

छछुंदर–छछुंदरी=चेण.

छठ–(छट्ठी) षष्ठी.

छठ्ठी–(छट्ठी) षष्ठीदेवी=छोकरुं जन्म्या पछी छठ्ठे दहाडे पूजेछे ते.

छठ्ठुं–(छट्ठो) षष्ठ.

छत–सत्ता=होवुं. घृतस्य सत्ता नास्ति= घीनी छत नथी. अछत शब्द जुवो.

छत–छाद. छद्, छदि. धा० ढांकवुं.

छतरी–(छताइं) छत्र (सं०) छद् धा० ढांकवुं. चतर, (फा०).

छतरीस– } षट्त्रिंशत्.
छत्रीस– }

छत्तर–छतरी शब्द जुवो.

छपय–षट्पदी=छ चरणवाळी कविता.

छप्पन–षट्पंचाशत्. [पद=चरण.

छप्पो–षट्पदी, छ चरणवाळी कविता.

छबी–छवि=सौंदर्य.

छमासी–षाण्मासिक.

छरी-रो–छुरी=पाळी. छुर् धा० कापवुं.

छलंग–संलंघ. लंघ् धा० ओळंगवुं.

छवावुं–छादन, छद् धा० ढांकवुं.

छवीस–षड्विंशति.

छसे-सो=षट्शत.

छळ–छल=कपट.

छांट–छर्दी=ओकारी, छर्द् धा० ओकवुं.

छांटणां– } सिंचन, सिच् धा० छांटवुं.
छांटवुं– }

छांटी-टो–स्फाटक=टीपुं.

छांडण– } छोरण=त्यजवुं. छुर् धा० त्यजवुं.
छांडवुं– }

छांयडो–छाया.

छाज–छाद=ढांकणुं.

छाजवुं– } छदन, छद् धा० ढांकवुं.
छादवुं– }

छाणां–छगण=सुकुं छाण. करीषच्छगणेपि च. (हेमचंद्र).

छादे– छंदति=ढांकेछे.

छानुं– छन्न=ढांकेलुं, छदि धा० ढांकवुं.

छापखानुं– चापा+खाना (फा.)

छापरुं– छत्वर=मांडवो. छद् धा० ढांकवुं. छत्वरो गृहकुंजयोः (उणादि).

छापवुं– चापकर्दन, (फा.)

छाब– } शराव=एक छाछर वासण. वर्णव्यत्ययथी **शवराथई** पछी शबरी, शबडी, छबडी एम थयुं हशे.
छाबडी– }
छीब– }

छाल– } छली, छद् धा० ढांकवुं (झाड).
छालां– }

छास–द्रप्स्य=पाणी मेळवेलुं पातळुं दहीं. प्राकृतभाषाना नियमप्रमाणें **द्रप्स्य**मांना **प** नो लोप थई द्रास्य थायछे. पछी दास थई जास थायछे. जासनुं छास थवानो संभव छे, कारण **द** नो ज थायछे जेम; छाद=छाज.

छासट-सेट– षट्षष्टि.

छासी– षडशीति.

छिंकणी– } छिक्कनी=जेनावडे छींक खवाय ते. छिक्=अनुकरणध्वनि, कै धा० अवाज करवो. छिक् एवो अवाज जेनो थायछे ते छींक=छिका.
छिकणी– }

छिट्– } (छिछि), धिक् धिक् हे० प्रा० व्या०.
छट्– }

छिंडी-डुं– छिद्र.

छिदवुं– } छेदनं, छिद् धा० कापवुं.
छिनवुं– }

छिनाळ–छिन्ना=जारिणी स्त्री. छिन्नाऽमृतायां पुंश्चल्याम् (विश्वकोश).

છિલટ– છલી=છોડું.

છીંક– છિકા. છિંકણીશબ્દ જુવો.

છીંટ– ⎫ સિક્ત=છાંટેલુ (કપડું). સિચ્
છીટ– ⎭ ધા० છાંટવું.

છીણી-ની–છેદની, છિદ્ ધા० કાપવું.

છીપ– (સિપી) શુક્તિ=શીપ.

છીપો– (છિંપઓ) છિંપક હે० દે० શ० સં०. બુ० પા० લ० જુવો.

છુંદણું– ⎫
છુંદો– ⎭ ક્ષોદનં ક્ષોદ. ક્ષુદ્ ધા० ખાંડવું.

છુટું–સૃષ્ટ=તજાયલું.

છેતાળીસ–ષટ્ચત્વારિંશત્.

છેદ–છિદ્ર=બાકું.

છેદવું–છેદનં, છિદ્ ધા० કાપવું.

છેવટ–સીમાંત. સીમા+અંત=હદપાર.

છોગાળો–ચૂડાલ= કલગીવાળો, જેના માથા ઉપર તોરો છે એવો. ચૂડા=કલગી, લ=છે.

છોટો–(છુટ્ટ)—નાનું, બુ० પા०લ० જુવો.

છોડું–છલી.

છોડવું–છોરણ=ત્યજવું. છુર્ ધા०ત્યજવું.

છોડી– ⎫ (ચુલ્લો) ક્ષુદ્ર=નાનું. બુ० પા०
છોરું– ⎭ લ० જુવો. કન્યાને અર્થે ઝલા શબ્દ મેદિની કોશમાં છે, ઝલાની ઝડી થઇ છોડી–છોરું આ રૂપો થવાનો સંભવ છે. રલયોર્ડલયોઃ સાવર્ણ્યં=ર નો લ અને લ નો ર, ડ નો લ અને લ નો ડ થાય છે. ઝલા સ્યાદાતપસ્યોર્મો દુહિતર્યપિ ચ સ્ત્રિયાં ॥ (મેદિની).

જ.

જક્ષ–યક્ષ=કુબેરનો ગણ.

જખ–ઝષ=માછલું.

જગ–જગત્.

જગકર્ત્તા–જગત્કર્તા.

જગજીવન–જગજ્જીવન=દુનિયાનો, જેનીવડ જીવે છે તે (ઈશ્વર).

જગતજનેતા–જગજ્જનિતા=જગને ઉત્પન્ન કરનાર.

જગન–યજ્ઞ=હવન. યજ્ ધા०હવન કરવું.

જગન્નાથી–જાકોનેટ=(Jacconet) એક જાતનું સફેત કપડું, (અં०).

જગપતિ–જગત્પતિ.

જગા–જ્યા+ગા. જ્યા=પૃથ્વી, (સં०), ગા=જમીન, (ફા०). આ બન્ને શબ્દ એકાર્થી છે. જ્યા શબ્દ જમીનને અર્થે ફારસી ભાષામાં પણ છે. આ બે એકાર્થી શબ્દ એકઠા મળી જગા શબ્દ બન્યો હશે એમ લાગે છે.

જગાડવું– ⎫ જાગારણં, જાગૃ ધા० જા-
જગાવવું– ⎭ ગવું, તેનો પ્રયોજક જાગાર્.

જગો–જગા શબ્દ જુવો.

જગત–જગત્.

જગ્નેશ્વર–(વિ०) યજ્ઞેશ્વર.

જજમાન–યજમાન. યજ્ ધા० દાન, હવન કરવું.

જજમાનવરતી–યજમાનવૃત્તિ.

જટ–જડ=મૂર્ખ.

જટામાસી–જટામાંસી. માંસીના છોડ-

वानी जडे घणा तंतु होय छे तेथी आ नाम. जटा=तंतुवाळुं मुळियुं.

जटियां–जटा. जट् धा० एक बीजामां भरई जवुं (जे।। वाळ).

जड–जटा=मुळियुं, जन् धा० पेदा थवुं, ट प्रत्यय उमेरतां न् नो लोप थाय छे.

जडज–जज=(Judge) =न्यायाधीश (अं०).

जडमूळ–जटा+मूल. बन्ने एकार्थी शब्दो छे.

जडवुं–जटनं=एक बीजामां भरावvुं. जट् धा० गुंचवाई जवुं. "आ खीलो ते लाकडामां जड," एटले ते एक बीजामां वळगी रहे तेम कर.

जडसो–जड=मूर्ख.

जडी–जटा=मुळियुं. जड शब्द जुवो.

जण–जन "चार जण"=चार माणस.

जणती–जनित्री=माता, जन् धा० 'प्रयोजक' जनमवुं.

जणवुं– जननं=प्रसववुं.

जणस– जिन्स=वस्तु, (आ.)

जणाववुं– ज्ञापनं, ज्ञा धा० जाणवुं तेनो प्रयोजक ज्ञाप्=जणाववुं.

जत– यत्=कारणके.

जतन– यतन, यत्न. यत् धा० मेहेनत करवी.

जतरडुं– } यंत्रक.
जतडुं– }

जती–यति. यम् धा० कबजामां, राखवुं (इंद्रियोने)

जथरपथर– यत्रकुत्र= ज्यां त्यां.

जथा– यथा.

जथाबंध– ज्ञातबद्ध. ज्ञात=जथो, बद्ध=बांधेलुं. जथामां राखेलुं.

जथारथ– यथार्थ= खरुं.

जथो-थ्थो– ज्ञात=समुदाय.

जदपि–यद्यपि=एम छतां पण.

जदा– यदा=जे वखते.

जदुनाथ– (वि०) यदुनाथ=यादव कुळनो स्वामी. जदुराय=यदुराय.

जनम– जन्म, जन् धा० जनमवुं.

जनमवुं– जननं. उपरनो शब्द जुवो.

जनमारो– आजन्ममरण=जनमथी ते मरणसुधीनो काळ, 'मारो जनमारो अवस्था गयो' एटले जन्म्याथी ते मरणसुधीनो काळ फोगट गयो.

जनमोतरी-त्री– जन्मपत्रिका=जन्माक्षर.

जनस– जिन्स=वस्तु (आ.)

जनाकारी– जिनाकारी=छिनाळुं, (फा.)

जनावर– जानवर, (फा.)

जनोई– यज्ञोपवीत.

जपत– जब्त, (आ.)

जपती– } जब्ती, (आ.)
जप्ती– }

जपवुं– जपनं, जप् धा० माळा जपवी.

जबर– }
जबरुं– } जब्र=जबान, (आ.)
जब्बर– }

जबाप– जवाब, (आ.)

जभो– } जामा, (फा.)
जभ्भो– }

जम– (जमो) यम= काळ.
जमण– जमन, जम् धा० खावुं.
जमणवार– जमनवार. वार=समुदाय. जमवानेमाटे मळेलो समुदाय.
जमणो– जमनीय=जमवालायक,(हाथ).
जमनां– (जउणा) यमुना=एक नदी.
जमनांदास–(वि०) यमुनादास.
जमरुख– जंबु=एक फळ.
जमवुं– जमन, जम् धा० खावुं.
जमाई– जामाता. जा (जाया)=स्त्री, मा धा० लेवुं. स्त्रीने लईजनार.
जमान– जामिन, (आ.).
जमानो–जमान=काळ, वखत. (आ.).
जमालगोटा– जयपाल=एक ओसडियुं.
जमाव– जमात=समुदाय, (आ.).
जमीदार–जमीनदार, (फा.).
जमैयो–जंबिया, (फा.).
जर– जर=सोनुं, (फा.) हाल कसबने अर्थे वपराय छे. [नार.
जरकसी–जरकश=सोनानो तार खेच- जर=सोनुं-कशीदन् धा० खेचवुं,(फा.) हाल आ शब्दनो प्रयोग कसबना बु- ट्टाने अर्थे करे छे.
जरजरियुं– जर्जर=जुनुं.
जरजरियान– जर+जरीन, जर=सोनुं अथवा द्रव्य, जरीन=सोनानुं एटले दागिना, (फा०).
जरद्–जर्द=पीळुं, (फा०).
जरदोज–जरदूज=सोनाना तारनुं भरत. (फा०) जर=सोनुं, दूख्तन् उपरथी दूज=शिववुं. सोनाना तारथी शिवेलुं.
जरब–जर्ब=मारवुं, (आ.).
जरवुं–जरणं, जॄ धा० हजम थवुं.
जरा–जर्रा=थोडुं, (आ०).
जरायेत–जिराअत=खेती (आ०).
जरियान– }
जरी– } जरीन सोनानुं, (फा०).
जरीनुं– }
जरी–जर्रा=थोडुं (आ०).
जरीपटको–जरीन+पताका. जरीन=सो- नानी, (फा०) पताका=धजा. कसबी कपडानी धजा.
जरीपुराना–जरीन+पुराण. जरीन=सो- नानुं, पुराण=जुनुं, (फा०सं०) सोना- ना तार विगरे होय एवुं जुनुं कपडुं.
जरीफ–जरीब=भोय भरवानुं एक माप, (आ०).
जरूर–जुरूर, (आ०).
जलद्– }
जल्द– } जल्द, (फा०).
जव–(जवो) यव.
जवखार–यवक्षार=जव बाळी तेनी रा- खोडीमांथी काढेलो खार.
जवन–यवन=युनानी लोको. वेदबाह्य धर्म पाळनारा. योनि=वसिष्ठ ऋषि- नी गायनी जननेंद्रिय, तेमांथी वसिष्ठे विश्वामित्रनी साथे लडवाने उत्पन्न कर्या हता ते लोको.

जवांमर्द– } युवा+मर्द. युवा= जवान (सं०)मर्द=माणस,(फा०).
जवामर्द– } जवान माणस; जवान मर्द, (फा०).

जवान–युवन् (सं०) जवान, (फा०).

जवानी–यौवन, (सं०), जवानी,(फा०).

जवासा-सो–यवास=उनाळामां थनारो एक जातनो कांटावाळो छोड.

जवाहेर–जवाहिर, (आ०).

जवाळी–यवाली, यव=जव, आली=ओळ. जवना आकारनी सोनाना मणकानी करेली सेर.

जवुं–यानं, या धा० जवुं.

जवेर–जवाहिर, (आ०).

जवेरी–जवहरी. (आ०).

जश–यशस्.

जसत–दस्ता=एक धातु.

जसवंत–(वि०) यशस्वान्=जसवाळो.

जसोदा–(वि०) यशोदा=यश आपनारी.

जहां– } (जहि-जहिं-जह) यत्र. त्रपो-
ज्यां– } हिहत्था: १६१ पा० २ हे०
ज्यांह– } मा० व्या.

जहान्नम–जहन्नम=नरक, (आ०).

जळ–जल=पाणी.

जळकीडो–जलकीट. कीट=कीडो.

जळकूकडी–जलकुकुटी=एक जीव.

जळचक्री–जलचक्री. [प्राणी.

जळचर– जलचर=पाणीमां रहेनारो

जळतरंग–जलतरंग=एक वाजुं.

जळंदर–जलोदर=एक रोग.

जळवासो–यवस, जवासो जुवो.

जळवुं–ज्वलनं, ज्वल् धा० बळवुं.

जळशाई–जलशायी=पाणीमां सुनारो.

जळाभास–जल+आभास=जळजेवो देखाव.

जळाशय–जलाशय=पाणीवाळी जगो.

जळो–जलौका. जल=पाणी, ओक=घर. पाणीमां जेनो वास छे एवुं एक प्राणी.

जांगलो–जांगल=जंगलमां रहेनारो.

जांघ–जंघा.

जांबु–जंबू=एक जातनुं फळ.

जांबुडो–जंबूक=एक झाड.

जाई– (जाई) जाति=एक फुलझाड.

जाग– याग=हवन.

जागतुं– जागृत, जागृ धा० जागवुं.

जागतुंजोत-ध– जागृत, ज्योतिस्=जे देवतानुं तेज जागृत होय ते. [गवुं.

जागरुत-ती– जागृत-ति, जागृ धा०जा-

जागवुं– जागरणं. जागृ धा० जागवुं.

जाचक– } याचक = मागनार, याच्
जाचिक– } धा० मागवुं.

जाचना– } याचना, याच् धा० मागवुं.
जाचवुं– }

जाजरमान– जाज्वल्यमान=बाळी नाखनारुं.

जाजरु– आयजुरूर. जा=जगा,=जुरूर अगत्यनुं. अगत्यना कामनी जगा. (फा).

जाजलमान– } जाज्वल्यमान= बाळी
जाजुलमान– } नाखनारुं.

जाण– } (ज्ञाणं)=ज्ञान,ज्ञा धा०जाणवुं.
जाणवुं– }

जाणितुं– ज्ञात=जाणेलुं.

जात– जाति (सं.) जात, (आ.)

जातरा– यात्रा, या धा०जवुं.

जातवंत– जातिमान्.

जात्रा– यात्रा, या धा० जवुं.

जादव– यादव=यदुना वंशनो.

जादा– } जियादा, (फा०).
जादे– }

जादुमंतर– जादु+मन्त्र. (फा. सं.) द्रिरुक्ति.

जान– जन्य=वर अथवा कन्याजोडेना लोको. **जन्यो जामातृवत्सले ॥ जनके जननीये च नवोढानुचरादिषु (हेमचंद्र). जन्याः स्निग्धा वरस्य ये (अमर).**

जान– जियान=नुकसान, (फा.)

जानां– जानान=प्रिया, (फा.)

जानी–याज्ञिक=यज्ञ करनार, जे लोकोनी आ अडक छे ते लोकोना, पूर्वजोए यज्ञ कर्या हशे माटे आ नाम.

जानैया–जन्य, जान शब्द जुवो.

जापतो–जाब्तिा, (आ०).

जामगरी-गीरी–जामगी=तोपने सळगाववानो काकडो, (फा०).

जामनी– } यामिनी=रात.
जामिनी– }

जामफल–जंबु+फल.

जामो–जामा=मोटो अंगरखो, (फा०).

जायपत्री–जातीपत्र=एक मसालो.

जायफळ–जातीफल=एक फळ.

जार–जूर्णा=जुवार.

जालम– } जालिम=निर्दय, (आ०).
जालमी– }

जावत–यावत्=ज्यांसुधी.

जावंतरी– } जायपत्री=एक मसालो.
जावंत्री– }

जासुदी– जासूसी=हलकारानुं काम. (आ०).

जासवेण–जासुमी=एक फुलझाड.

जासूज-द–जासूस=हलकारो. (आ०).

जास्त– } जियादा=वधारे. (आ०).
जास्ती– }

जास्वंद–जासुमी=एक फुलझाड.

जाहेर–जाहिर=प्रसिद्ध. (आ०).

जाहेरनामुं–जाहिरनामा=प्रसिद्ध लेख. (आ०).

जाहेरात–जाहिरात, (आ०).

जाळ-ळुं–जाल, जल् धा० घेरी लेवुं, (माछलांने).

जाळियुं–जालक=अजवाळुं अथवा पवन आववानुं बारुं.

जाळी–जालिक=जाळुं. जाळाना आकारनी होय छे माटे जाली.

जिकर-क्र–जिक्र, (आ०).

जिद– } जिद्द, (फा०).
जीद– }

जिनस–जिन्स=जणस. (आ०).

जिरववुं–जरणं. जॄ धा० हजम थवुं.

जिरायत–जिराअत, (आ०).
जिल्लो–जिला, (आ०).
जिवकोर–(वि०) जीवकुमारी.
जिवडुं-डो–जीवक.
जिवत– }
जिवतर– } जीवित=जीव.
जिवतदान–जीवितदान=प्राण उगारवो.
जिवतुं– जीवित=जीववाळुं.
जी– ज्या=मा, माता; 'मारी **जी** बहार गयां=मम **ज्या** बहिर्गता.'
जी–जीव=चाकरने बोलावतां ते जे **जी** करीने कहेछे ते, तेनो अर्थ लांबी मुदत सुधी रहे, तमारो आवरदा लांबो थाओ इत्यादि. **जीव** ए आशीर्वादार्थ काळनुं द्वितीय पुरुषनुं एक वचन छे, माटे कोई एवी शंका लेशेके चाकर पोताना धणीने टुंकारीने बोले ए ठीक देखाय नहीं तेथी **जी** शब्दनुं जीव ए खरुं रूप नथी; राजानी जोडे चाकर बोलतो होयतो ते तेने टुंकारीने बोलावेछे एवा प्रयोग संस्कृत ग्रंथोमां घणा छे. सेवकना गुण ज्यांहां कह्याछे. त्यांहां नीचे लखेलुं वचन मालम पडेछे.
जीवेति प्रब्रुवन् प्रोक्तः कृत्याकृत्यविचक्षणः ॥ करोति निर्विकल्पं यः स भवेद्राजवल्लभः ॥ १ ॥
अर्थ–बोलाव्यो होयतो **जीव** करीने उत्तर देछे इत्यादि. * * *
केटला एकनो अभिप्राय एवो छेके, **जी** ए **जय** शब्दनो अपभ्रंश छे,पण **जीव** एज उपरना वचनथी नक्की थायछे.
जीओ– जीव. त्वं जीव=तुं जीव.
जीन– जिन्न=भूत, (आ०).
जीभ– }
जीभडी– } (जिह्वा) जिव्हा, लिह् धा० चाटवुं. ह्यां **लि** नी **जि** थईछे.
जीरण–जीर्ण=जूनुं, जॄ धा० घसई जवुं.
जीरुं– जीर, जु धा० जलदी उगी निकळवुं.
जीवलग– जीवलग्न=वहालुं.
जीववुं– जीवनं.
जुइ– युथी=एक जातनो फूलनो वेलो.
जुकती– युक्ति=तदबीर.
जुग– युग=लांबो काळ.
जुगत–युक्ति, तदबीर. [अंबा=माता.
जुगतंबा– जगदंबा=जगन्माता. जगत्+
जुगदीश–जगदीश=ईश्वर, जगत्+ईश.
जुगम–युग्म, युज् धा० जोडवुं.
जुगल–युगल=जोडुं. जुगल किशोर.
जुगारी–द्यूतकार=पासावते रमनार.
जुगोजुग–युगानुयुग=हमेश.
जुगित–युक्ति=तदबीर.
जुग्म–युग्म=जोडुं.
जुत–युत=जोडायलुं. यु धा०जोडवुं.
जुद्ध–युद्ध=लडाई, युध् धा० लडवुं.
जुबानी– जबान=जीभ, (फा०).
जुमले-ल्ले– }
जुमलो-ल्लो– } जुम्ला=कुल. (आ०).
जुम्मो–जिम्मा=जोखम (आ०).

जुरत–
जुरियत– } जुरात (आ०).
जुलम– जुल्म, (आ०)
जुलूम– जुल्म, (आ०)
जुवती– युवति=जुवान स्त्री.
जुवान– (जुयाणो) युवन् (सं.) जवान् [(फा.)
जुवानी– यौवन=तारुण्य.
जुवाब– जवाब शब्द जुवो.
जुवार– जूर्णा=जार.
जुस्सो– गुस्सा, (आ.)
जू– यूका=एक जीव.
जूडी– जुटिका, जुट् धा० एकठुं करवुं.
जूथ– यूथ=टोळुं.
जूदुं– जुदा, (फा.)
जूनुं– (जुण्णु) जीर्ण. जॄ धा० घसईजवुं.
जूवुं– (जूयं) द्यूतं=जुगार.
जे–जय=फत्ते, (धर्मो जे पामो खे).
जे– यत् (सर्वनाम).
जेकिसन– (वि०) जयकृष्ण.
जेकोर– (वि०) जयकुमारी.
जेगोपाळ– जयगोपाल. गोपाल=कृष्ण; अरे गोपाल तारी जे हजो, अथवा विजयी एवो गोपाल.
जेजेकार–जयजयकार=जयजयशब्द.
जेटलुं–(जेत्तिलं) यावत्. हे० मा०व्या०.
जेठ–ज्येष्ठ=मोटो, मोटी उमरनो.
जेठ– ज्यैष्ठ=एक महिनो, जेठी जुवो.
जेठाणी– ज्येष्ठा=मोटी उमरनी.
जेठी–ज्यैष्ठी,ज्येष्ठमहिनानी पूनम. आ पूनमे ज्येष्ठा नक्षत्र होयछे तेथी आ नाम.

जेठीपुत्र– ज्येष्ठपुत्र=वडो छोकरो.
जेठीमध–यष्टिमधु=एक मुळाडियुं.
जेठालाल–ज्येष्ठलाल,ज्येष्ठ=वडो,उत्तम.
जेठीमल– ज्येष्ठमल्ल=मोठो मल्ल.
जेर– जीर=नीचे, (फा.)
जेरदस्त– जीरदस्त, (फा.)
जेरबंद–जीरबंद, (फा.)
जेरववुं– जरणं.
जेशंकर– (वि०) जयशंकर.
जेष्ट– ज्येष्ठ=एक महिनानुं नाम.
जेष्टा– ज्येष्ठा=एक नक्षत्र.
जेष्टिका– यष्टिका=लाकडी.
जोग– योग.
जोग– योग्य=लायक.
जोगण– योगिनी=वेरागण.
जोगणी– योगिनी=देवी.
जोगनिद्रा– योगनिद्रा=माया.
जोगमाया– योगमाया.
जोगाभ्यास– योगाभ्यास.
जोगी– योगी.
जोजन– योजन.
जोडुं– जुफ्त, (फा.)
जोत-ती– ज्योतिस्=प्रकाश.
जोतर-रुं– योत्र.
जोध-द्धो– योद्धा=लडनारो.
जोनी– योनि=जाति. पिशाच योनि=भूतनी जात, वर्ग.
जोबन (जोव्वणं) यौवन=जुवानी.

जोश-ष– ज्यौतिष=भविष्य जोवुं.

जंगाल– जंगुल=झेर, जंगाल ए लीलो रंग छे पण ते मोटुं झेर छे.

झ.

झक-ख–झष=माछलुं.

झट– (झत्ति) झटिति=जलदी.

झणकारो– झणत्कार=एक अवाज.

झरण– क्षरणं=टपकवुं.

झांजर-री– झर्झर.

झांटा– जटा, जट् धा० एक बीजामां भरावबुं.

झाड– (झाडं) झटी=नानो वृक्ष.

झाडवुं– ज्यारू=सावरणी, ज्यारू उपरथी आ शब्द निकळ्यो छे. ज्या=जगा,रु-फ़तन् धा० वाळवुं एना उपरथी रू, झाडुं=जगा वाळवानुं साधन. (फा०).

झाडेजा– यादवजः यादव=जादव, जादवना वंशनो ते झाडेजा=रजपूतनी एक जात.

झारपटोळा– शरत्प्रतिपदा=वर्षनो पहेलो दिवस, शरद्=वर्ष, प्रतिपदा=पडवो, पहेली तिथि. विक्रम शकना वर्षनो पहेलो दिवस. मरेठीमां पण शालिवाहन शकना वर्षना पहेला दिवसने वर्षप्रतिपदा अ० संवत्सरप्रतिपदा कहेछे.

झारी-रो– झर्झर=तळेलो पदार्थ काढवानुं ओजार.

झालर– झल्लरी=कांसिया.

झीणुं– (झीणं) क्षीणं=पातळुं, घसायलुं.

झीभ– जिव्हा. जीभ शब्द जुवो.

झीमेल–घृतेली=एक जीव. 'काळा काळा मंकोडा ने राती राती झीमेल्यो, गांमडामां घीने झी कहेछे, घृत=घी=झी.

झेर– जहर, (फा.)

झोटिंग– जोटिंग=जोगी.

झोळी– झौलिक=पैशा मुकवानी कोथळी.

झंडो– जयन्ती=धजा. जि धा० जीतवुं. इहां **जयन्ती** शब्दमांना **य**नो लोप थई, जन्ती, **त** नो **ड** थई **जंडी** रूप थयुं छे.

ट.

टकोरो– टंकार=अवाज.

टगर– तगर=एक फूलझाड.

टचली– तर्जनी=अंगुठापासेनी आंगळी. हाल छेलीने टचली कहेछे. टचली आ तर्जनीनो अपभ्रंश हशे एम लागेछे. नियम प्रमाणे **त** नो **ट** अने [illegible]नी नी **ली** थईछे. तर्जनी=धमकाववानी आंगळी, ज्यारे कोईने धमकाववुं होय त्यारे आपणे अंगुठापासेनी आंगळी उभी करीने "जोजे, हुं तारी खबर लईश" विगरे बोलिए छिए त्यारे अंगुठापासेनी आंगळी उभी करी बताविए छिए. [illegible] तर्ज् धा० धमकाववुं, टपको देवो. अंगुठो=अंगुष्ठ, वचली=मध्यमा. जेमां वीटी पहेरायछे तेने कांई नाम नथी माटे संस्कृतमां पण

तेने, अनामिका=ननामी कहे छे. बीजीरीते पण **अनामिका** शब्दनी व्युत्पत्ति करेछे. शिवजीए ब्रह्मदेवनुं एक डोकुं ए आंगळी वते कापी नाख्युं हतुं माटे तेने अपवित्र (नाम लेवा न लायक) गणी हती माटे आ नाम. कनिष्ठिका=छेली आंगळी.

टांक– टंक=एक वजन.

टांकणुं– टंकनं, टंक=पथरा घडवानुं ओजार.

टांग– (टंका) टंग=टंगडी.

टिंबरवा– तुंबरु=एक झाड.

टिटोडी– टिट्टिभ=एक पक्षी.

टिलक– तिलक=टीलुं.

टिळकवाडुं– तिलकवाटी. आ गाम नर्मदाना उत्तर तीर उपर गायकवाडना इलाकामां छे, त्याहां तिलकेश्वर नामनो महादेव छे.

टीको– } तिलक.
टीलुं-ला– }

टीपुं– (थेवो) स्तेम= बु. पा. ल. जुवो. तेम आ शब्दपण भीनासवाचक छे.

टुंकारो– त्वंकार=तुंतां करवी.

टुंकु– कुता, वर्णव्यत्यय, (फा.) [जगा.

टंकसाळ– टंकशाला=सिका पाडवानी

टंगडी– टंग.

ठ.

ठकराई– } ठाकोर शब्द जुवो.
ठकराणा– }

ठग– स्थग=धूतारो. [पाववुं.

ठगवुं– स्थगनं=छेतरवुं. स्थग् धा० छु-

ठठ्ठा– टट्टरी=मश्करी.

ठणकारवुं– } टणत्कार=एक अवाज.
ठणको– }

ठळियो– अष्टिलिका=गोटलो.

ठाकर– } टक्कुर=मूर्ति.
ठाकोर– }

ठाणुं– स्थान=जगा.

ड.

डंश-स– दंश. दंश् धा० करडवुं.

डंशवुं-सवुं– (डसणं) दशनं. उपरनो शब्द जुवो.

डकाळ– दुष्काल, दुर्=नठारो, काल=वखत.

डफ-डुं– दफ=एक वाजुं. (फा.)

डबडी-डुं-डो– } दब्बा=प्रवाही पदार्थ
डबी-बो– } मूकवानुं चामडानुं वा-
डब्बी-ब्बो– } सण, (फा.)

डभोइ–दर्भावती=वडोदरेथी १० गाउउपर एक नगर छे.

डमको– डिंडिम=डिंडि एवो शब्द करनारुं वाजुं.

डमरो– दमन, सुगंधिवाळो छोड.

डमाक–दिमाग=डोळ, (फा०).

डर–दर=भो.

डसवुं–दशनं=करडवुं. दंश् धा०करडवुं.

डांड– } दंड=मगरुबी, हाल मगरु-
डांडगाइ– } बने अर्थे प्रयोग थायछे.
डांडगो– }

डांडी-डो– दंड=लाकडी.

डांस– दंश=एक जीव. दंश् धा० करडवुं.

डाकण-णी– } डाकिनी=भूतनी एक
डाकेण– } जात.

डाकोर– डंकपुर, आ गाममां पहेलां डंक ऋषिनो आश्रम हतो, ते ऋषिए पोताना नामथी स्थापन करेलुं महादेवनुं लिंग रणछोडजीना मंदिरनी सामे गोमतीना कांठा उपर हाल छे. रणछोडजीना महास्थानकने लीधे आ गाम प्रसिद्ध छे. **रणछोड** शब्द जुवो.

डागळो–डिंगरः=झुठो, लुच्चो. **र** नो **ल** थई **ळ** थयो छे.

डाघ-घो–दाग, (फा०).

डाड-ढ–दाढा, दा धा० कापवुं (खावाना पदार्थने).

डाबडी-डो–दब्बा (फा०), डबडी शब्द जुवो.

डाभ–(डब्भो) दर्भ.

डाम–(डंभो) दंभ.

डामवुं–(डंभणं) दंभन.

डारो–दर=भो.

डालुं–डलक=टोपलो.

डाळ-ळी-ळुं–(डाला) हे० दे० श० संग्रहमां डाली शब्द मालम पडेछे.

डील–दिल=मन (फा०).

डुबकी–ब्रुडनं, ब्रुड् धा० डबकी मारवी. वर्णव्यत्यय.

डेग-घ–दीग=वासण, (फा०).

डेलु-लो–देहली=बारणा पासेनो घरनो भाग.

डोडी–दोंडी=एक भाजीवेली.

डोणी–दोणी शब्द जुवो. [डोल.'

डोल–(डोला) दोला=हिंडोळो. 'फुल-

डोल– } दल्व, (आ०).
डोलची– }

डंको–ढका=एक वाजुं.

डंख–दंश=करडवुं.

डंड–दण्ड=शिक्षा.

डंडुक–(दंडो) दण्डक=लाकडी.

ढ.

ढीचण–अर्द्धचरण. **रान**=अरण्य इत्यादि शब्दमां आदि **अ** नो लोप थायछे. ते लोप थई **र्द्धचरण** रह्युं तेनुं ढीचणरूप थयुं हशे.

ढीलुं–(सढिलं) शिथिल. ८९ पा० १ हे० मा० व्या०.

ढोंग–दंभ.

ढोर–धुर्य-बोजो वहेवानुं जानवर.

ढोळवुं– } धवल=सफेद.
ढोळुं– }

ढंढेरो–डिंडिम=एक अवाज, एक वाजानो डिम डिम एवो अवाजकरी कांइक वात जाहेर करवी ते.

त.

तकतकतुं–चकासित चळकतुं. चकास् धा० चळकवुं.

तकतो–तख्ता=पाटियुं, (फा०).
तकरार–तक्रीर, तकारीर, (आ०.)
तकलदी–तकूलीदी, (आ०).
तकशीर–तकसीर=अपराध. (आ०).
तकादो–तकाजा, (आ०).
तकियो–तक्य=उशीकुं, (फा०).
तखत–तख्त=सिंहासन,राजगादी.(फा.).
तखती–तख्ती, (फा०).
तगडो–त्र्यंकक. त्रि+अंकक.
तगणु–त्रिगुण=तमणुं.
तगादो–तकाजा (आ०).
तगावी–तकावी, (आ०).
तज–त्वच्=एक मसालो.
तजवुं–त्यजनं=छोडवुं.
तजीलो–तजल्ली, (फा०).
तड–तट=किनारो.
तडबुच–तरंबुज=एक जातनुं फळ. तरबुज (फा०).
तण–त्रीणि, त्रि शब्दनुं नान्यतर जाति- [रूप.
तण–(तण) तृण=घास.
तणखलुं– } तृणक=घास.
तणखुं– }
तणछ–तिनिश=एक झाड.
ततकाळ–तत्काल=तेज वखत.
ततक्षण–तत्क्षण=तेज वखत.
ततबर–(तप्परो) तत्पर=आतुर.
तत्तव–(तत्तं) तत्त्वं=सार.
तथी–तिथि=दिवस.
तदउपरांत–तदुपरि=ते उपर.
तदबीर–तद्बीर, (आ०).
तन–तनु=शरीर.
तनदुरस्त-स्ती–तनदुरुस्त-स्ती, (फा०).
तपखीर– त्वक्क्षीर=झाडनी छालमांथी निकलनारो एक पदार्थ.
तपवुं–तपनं, तप् धा० ताप पडवो.
तपसील–तफसील, (आ०).
तपास–तफह्हुस, (आ०).
तपेसरी–तपस्वी=तप करनारो.
तफावत–तफावुत, (आ०).
तबकडी–तबक, (आ०).
तबला–तब्ला, (आ०).
तबियत–तबिअत, (आ०).
तबेलो–इस्तब्ल=घोडा बांधवानी जगो. (आ०).
तमणुं–त्रिगुण.
तमर–तिमिर=अंधारुं. आंखे तमर (तम्मर) आवी एटले आंखे अंधारां आव्यां.
तमाकु–तंबाकू, (फा०).
तमाचो–तमाचा, (फा०). [व्या०.
तमारुं–(तुम्हकेरो) युष्मदीयः हे० मा०
तमासो–तमाशा, (फा०).
तमे–(तुम्ह) युष्मद् हे० मा० व्या०.
तयार–तैयार, (फा०).
तर–तरि=होडी.
तरक–तर्क=विचार, कल्पना.
तरकट–तर्कित=कल्पनाथी बेसाडेलुं एटले खरुं नहीं ते.

तरण–त्रीणि=त्रि शब्दनुं नान्यतर जातिरूप.

तरणुं–तृण=घास.

तरत–त्वरित=लागलुं.

तरतव–तारतम्य.

तरपंडी–त्रिपिंडी=त्रणपिंड, 'तरपंडीना त्रण'.

तरपत–तृप्त, तृप् धा० धरावबुं.

तरफ–तर्फ=बाजु. (आ०).

तरफण–त्रिवपनी. वपन धान्य ओरवानुं ओजार, एवां त्रण ओजारनो जथो ते तरफण.

तरबुच–तरंबुज=एक फल. (सं०) तरबुज, (फा०).

तरभाणुं– तर्पणभाजन जेमां तरपण कराय छे ते वासण.

तरवर–तरुवर=उत्तम झाड.

तरवाडी–त्रिवेद, त्रिपाठी, त्रैविद्य, त्रण वेद जाणनारो. तरवाडीनाम धरावनारा ब्राह्मणोना पूर्वजोमां कोई त्रण वेद भण्या हशे तेथी आ नाम.

तरवाडो–तरुव्याध, व्यध् धा० छेद पाडवुं. ताड, खजुरी विगेरेने छेद पाडनार (ताडीने वास्ते).

तरवायो–त्रिपादी=द त्रण पगवाळी घडुची जेवी एक वस्तु.

तरवार–तरवारी=एक शस्त्र.

तरवुं–तरणं, तृ धा० तरवुं.

तरस–तरक्षु=एक जातनुं जानवर. जरख.

तरस–तृषा, तृष् धा० तरशा थवुं.

तरस्युं–तृषित=तरस लागेलुं.

तराक–तर्कु=सुतर कांतवाना रेंटियामां जेना उपर सुतर विटायछे ते लोढानी सळी.

तराजवुं–तराजू, (फा.) तुलायुग, तुला=तोलवानुं धातुनुं अथवा चामडानुं छालियुं, (चेलियुं) युग=जोटो, छालियानो जोटो. फारसीमां तराजू कहेछे तेनी व्युत्पत्ति आ उपरथीज हशे.

तरापो– तरिक=पाणीपर तरवानुं एक साधन. तरी=होडी.

तरावबुं– तारणं=तारवुं. तृ धा० तरवुं.

तरे– तरति, तृ धा० तरवुं.

तरेह– तऱ्हा, (आ.)

तर्त– त्वरित=जलदी.

तर्पवुं– तर्पणं= तृप्त करवुं.

तर्पित– तृप्त=संतोष पामेलुं.

तल– तिल=एक धान्य.

तलफ– तलब=मागणुं. (फा.)

तलवार– तरवारी=एक शस्त्र.

तलास– तलाश, (फा.)

तल्लाक– तलाक=छेडो फाडी आपवो, (आ.)

तवी-वो– तावा=लोढी, (फा.) (तवओ) तपक=लोढी. (सं.)

तसको– तिरस्कार=धिक्कारवुं.

तस्करवुं– तस्करणं=चोरवुं.

तहकुब– तवकुफ, (आ.)

तहां- त्यां- त्यांह– (तहिं तहिँ तह) तत्र. त्रपो हिहत्था: १६१ पा०२ हे० प्रा० व्या०.

तळगट– तलकाष्ठ=तळे मुकवानुं लाकडुं.

तळातांदळा– तिलतंडुल, तिल=तळ, तंडुल=चोखा, तळ (काळा) अने चोखा आ बे पदार्थ एक बीजाथी जुदा जणायछे ते उपरथी 'तळातांदळा' आ शब्द जुदुं पडवाने अर्थे वापरे छे. 'माटे एओथी अत्यारे तळतांदळा करवाछे एटले जुदुं पडवुं छे.

तळाव- तळावडी– तालाब, (फा.) तल्ल, तडाग. (सं.)

तळियुं- तळी- तळे– तल.

तांत- तांतणो– तन्तु, तन् धा० लांबु करवुं.

तातुं– तप्तं=गरम. 'तातुं पाणी.'

तांदळजो-ळियो–तंडुलीय. तंडुल=चोखा, आ भाजीनां बी चोखा जेवां होयछे तेथी आ नाम.

तांदळा– तंडुल=कोदरा डांगर विगेरे धान्य खांडी काढेला दाणा,तड् धा० झुडवुं, मारवुं.

तांबठ– तर्पण=जे पात्रमां तर्पण करायछे ते.

तांबडी-डो–ताम्रक=तांबु,तांबानुं बनावेलुं वासण एवे अर्थे हाल प्रयोग थायछे.

तांबाकुंडी– ताम्रकुंडी=तांबानुं कुंडना घाटनुं नहावाने माटे बनावेलुं वासण.

तांबानाणुं–ताम्रनाणक. नाणक=सिक्को.

तांबु– (तम्बं) ताम्र=एक धातु.

ताउ– ताप=गरम.

ताकुं– ताक=कमान, जेने कमान जेवो आकार होयछे एवुं भीतमां करेलुं बाकुं, (आ.)

तागु– तकाज्ञा. (आ.)

ताछवुं– तक्षण, तक्ष् धा० ताछवुं, छोलवुं. सुथार लाकडी ताछेछे=सूत्रधारो लगुडं तक्षति.

ताछखानुं- ताजखानुं– तहारतखाना. तहारत=स्वच्छता खाना=जगा. शौचकूप=तहारतखाना.

ताजुं– तज्ज=तत्=तेज वेळाए, ज=पेदा थयेलुं एटले बनेलुं, तरत बनेलुं. ताजा (फा.)

ताजेतर– तज्जतर=वधारे ताजुं. ताजातर, (फा.)

ताड– ताल=एक जातनुं झाड. [रस.

ताडी– ताली=ताडना झाडमांनो केफी

ताण- ताणवुं– तन् धा० खेंचवुं.

ताणुं– त्रिनवति.

ताणो– तानः, विस्तार. सूतरनो ताणो.

तात्काळ– तत्काल=तेजवखत.

तापडियां- तापोडियां– तापस्फोटक ताप=गरमी, स्फोटक=फोल्लो. गरमीथी थयेली फोल्ली.

तापणुं–
तापवुं– } तपनं=गरम थवुं.

ताबे-बो– ताबि, (आ.)

तामसी– तामस=क्रोधी.

तायफा– तायिफा, (फा.)

तारपछी– ततूपश्चात्, ततू=ते, पश्चात्=पछी.

तारुणी– तरुणी=जुवान स्त्री.

तारो– तारा=नक्षत्र.

तालकु– तालु=ताळवुं शब्द जुवो.

तालुको– तआलुका, (आ.)

तालेम– तालीम=शिखवुं. (फा.)

तालेवंत–
तालेवान– } ताले=नसीब, (फा.) वंत=वान्, (सं.) नसीबदार, अथवा तालेमंद, (फा.)

ताव– ताप, (सं.) तप अ० तब (फा.)

तावडी-डो– (तवओ) तपक=लोढी.

ताववुं– तापनं, तप् धा० तपाववुं.

तावी–ता=लोढी. (फा.)

तास– साअत=अढीघडी. वर्णव्यत्यय, (आ.)

तासुं– तासा=एक वाद्य (आ.)

ताळ– ताल=गावामांनो.

ताळवु– तालु, तृ धा० निकळवुं, जवुं; जेथी करीने शब्द निकळे छे ते मोडाना अंदरनो भाग.

ताळी– ताल=हाथ उपर हाथ मारे जे ध्वनि निकळेछे ते.

ताळुं– तालक=कळ.

ताळु– ताळवुं शब्द जुवो.

तिकट– किट-टिकेट (Tickets.) (अं.)

तिखट–तिक्त=कडवुं. तीखुं शब्द जुवो.

तिखाश– तिक्तांश. तिक्त+अंश.

तिजोरी– ट्रेझरी (Treasury)=खजानो, (अं.)

तिरछुं– तिर्यञ्च्=कतरातुं.

तिरंदाज– तीरअंदाज, तीर=बाण, अंदाखतन=फेकवुं उपरथी अंदाज=फेकनार, तीर मारनार. (फा.)

तिरपाई–त्रिपदी=जेने त्रण पाया होय छे एवी एक बेठक.

तिरहूत–तीरभुक्ति=पूर्व हिंदुस्तानमांना एक प्रांतनुं नाम.

तिराहित–त्रितीय=तीजो.

तिसमारखां–तीस माखीओने मारनारो खां पदवी धरावनार मुसलमान. आ कहेवत एक दंतकथा उपरथी चालीछे.

तिकम–त्रिविक्रम. त्रि=त्रण, वि+क्रम् धा० जवुं, विष्णुए पोताना त्रण पगथी त्रणे लोक वामन अवतारमां व्याप्या हता तेथी आ नाम.

तीखुं– तिक्त=कडवुं. कटु=तीखुं अने तिक्त=कडवुं एम छतां हाल उलटो रिवाज पडयो छे एटले कटु शब्दनो अर्थ तीखुं छतां ते शब्द कडवाने अर्थे बोलाय छे.

तीज–तृतीया=तीजी तिथि.

तीजुं–तृतीय.

तीणुं–(तिण्हं) तीक्ष्ण=धारवाळुं. तिज्

धा० धार चढाववी.

तीतर–तित्तिर, तित्ति=एक ध्वनि, रा धा० करवुं, तित्ति एवो शब्द करनारुं पक्षी.

तीताल–त्रिताल=गायनमांनो एक जातनो ताल.

तीरथ–तीर्थ=पवित्रस्थान, तॄ धा० ओळंगी जवुं, जेथी करीने पाप अथवा दुखने ओळंगी जवाय छे एवुं स्थान.

तीस–(तीसा) त्रिंशत्.

तुं–(तुं, तुवं, तुमं) त्वम् (सं०) तू, (फा०).

तुंकार-रो–त्वंकार=टुंकारो.

तुंबडी-डो–तुंबी, तुबि धा० नाश करवो (पित्तनो). तुंबडी पित्तनाशक छे ए वैद्यशास्त्रमां प्रसिद्ध छे.

तुएर– }
तुवेर– } तुवरी=एक धान्य.

तुकडो–त्रोटक, त्रुट् धा० कापवुं. वर्णव्यत्यय.

तुकम–तुख्म=बीज, (फा०).

तुकमरियां–तुख्मे रैहान. **रैहान** नामनी एक सुगंधिदार वनस्पति. तुख्म=बीज, रैहान=सबजो, सबजानुं बीज.

तुको–तुका=बुठुं तीर. ‘ लाग्युं तो तीर नहि तो तुको ’. (फा०).

तुच्छकारवुं– तुच्छीकरणं=तुच्छ=पोलुं, सारवगरनुं. सारवगरनुं गणवुं. तुच्छ=फोतरुं, छालां.

तुटक–त्रुटित, त्रुट् धा० कापवुं.

तुटवुं–त्रोटनं, त्रुट् धा० कापवुं.

तुमडी–तुंबडी शब्द जुवो.

तुमान–तुंबान=सुरवाल, (फा०).

तुरंग–ट्रांक=केदखानुं. (Tronk) **पोर्टुगीज** अथवा **डच** भाषानो शब्द.

तुरत–त्वरित=जलदी.

तुराई–तूर्य्य=एक जातनुं वाजुं.

तुरास–तुवरांश, तुवर+अंश. तुवर=तुरुं.

तुर्की–तुरुष्क=तुर्कस्तानना रहेनारो.

तुर्ते–त्वरित=जलदी.

तुवेर–तुवर=एक जातनुं अनाज.

तुर्या–तुरीया=चोथी अवस्था.

तुळसी–तुलसी, तुला=सरखापणुं षो धा० नाश करवुं, सरखापणानो नाश करनारी, एटले एना सरखो (पवित्रतामां) बीजो छोड नथी तेथी आ नाम. आने हिंदु मात्र पवित्र गणे छे ए प्रसिद्ध छे.

तुळा–तुला=सातमी राशि.

तेंताळीस–(तेआलीसा) त्रिचत्वारिंशत्.

तेंत्रीस–(तेतीसा) त्रयस्त्रिंशत्.

तेंसठ–त्रिषष्टि.

ते–ते=तीजो पुरुष सर्वनाम अनेकवचन.

तेज–तेजस्=प्रकाश.

तेजाब–तीज+आब. तीज=तीखुं, बाळी नाखे तेवुं, आब=पाणी, गंधक विगरेनो अरक, (फा०).

तेजी–तीजी=आकरापणुं, (फा०).

तेटलुं–(तेत्तिलं) तावत् , हे०मा०व्या०.

तेड–(तडो) तटः=तीर.

तेपन–(तेवण्णा) त्रिपंचाशत्.

तेर–(तेरह) त्रयोदश.

तेरण–तेरिणी=एक फुलझाड.

तेरस–त्रयोदशी=तेरमी तिथि.

तेरीख–तारीख=मिति, (आ०).

तेल–(तेल्लं) तैल=तिल (तळ) मांथी निकळेलुं ते.

तेलण–तैलिनी=तेलवाळी.

तेली–तैली=तेलवाळो.

तेवीस–(तेवीसा) त्रयोविंशति.

तेहेनात–तयीनात=निमणुक, (आ०).

तेहेसील– तह्सील= मेळवेली वस्तु, (आ.).

तैड– (तडो) तट=किनारो.

तोछडुं– तुच्छ शब्द जुवो.

तोडवुं– त्रोटन, त्रुट् धा० कापवुं.

तोडी– त्रोटकी=एक रागणी.

तोडी– तोरट=एक भूषण.

तोतो– तुती=पोपट, (फा.)

तोफान-नी– तूफान=वादळ, (आ.)

तोफे– तुह्फा=सरस, (आ.)

तोर– तौर=ठाठ. (फा.)

तोरो– तुर्रा=छोगो, (फा.)

तोलवुं– तोलनं, तुल् धा० जोखवुं.

तोलो– तोल, तुल् धा० तोलवुं.

तोसदान– तूशदान. तूश=एक टंक पोचे एटलो खोराक, दान=ठाम मुसाफरी सारुं खोराक राखवानी कोथळी, (फा.) अथवा बंदुकनो दारु मुकवानी कोथळी.

तोहोमत– तुह्मत=आरोप, (आ.)

तोळा– तुला=सातमी राशि.

तंतर– तंत्र, **तंबोळ** (तंबोल) तांबूल=बीडी.

तंमर– तिमिर=अंधारुं.

तांदूळ– तण्डुल=चोखा.

त्यासी– त्र्यशीति.

त्रगणुं– त्रिगुण.

त्रण– (तिण्णि) त्रीणि. [रोनें.)

त्रपण– तर्पण, तृप् धा० धरावनुं (पित-

त्रपती– तृप्ति=संतोष, तृप् धा० धरावनुं.

त्रभाणुं– तर्पणभाजन=तर्पण करवानुं वासण.

त्रमणुं– त्रिगुण.

त्रष्णा– तृष्णा=तरस, लोभ.

त्रांक– ⎫ तर्कु=तरांक. कपालनालिका
त्राक– ⎭ तर्कुः (त्रिकांडशेष).

त्रापो– तरापो शब्द जुवो.

त्रिकम– त्रिविक्रम, तीकम शब्द जुवो.

त्रिभोवन– त्रिभुवन=त्रण लोक; स्वर्ग, मृत्यु, अने पाताळ.

त्रिराशी– त्रैराशिक=त्रण जथाओ.

त्रिवळी–त्रिवली=पेट उपरना त्रण वाटा.

त्रीज– तृतीया.

त्रीस– त्रिंशत्.

त्रुठ्यो– तुष्टः=संतोष पाम्यो. तुष् धा० खुशी थवुं.

थ.

थप्पड– } चर्पट=लपडाक.
थपडाक– }

थर– स्तर, स्तृ धा० पाथरवुं.

थळ–स्थल=जगा.

थांबलो– }
थांभलो– } स्तंभ=खांभ.
थामलो– }

थाग-ताग–स्थाग=उंडुं नहीं ते. अस्थाग=अथाग, घणुं उंडुं. **अस्थाधास्थागमस्ताधमगाधं चातलस्पृशि.** (**हेमचंद्रकोश**).

थाणदार– } स्थान+दार=कोई एक जगानो अधिकारी (सं. फा.)
थाणेदार– }

थाणुं– स्थान=जगा.

थान– स्तन.

थानक– स्थानक=जगा.

थापट– चर्पट=लपडाक.

थापण– स्थापन=मुकवुं.

थापन-ना– } स्थापनं=बेसाडवुं (मूर्त्तिनें)
थापवुं– }

थावर–स्थावर=न हाले एवुं.

थाळ-ळी– स्थाली=एक पात्र.

थाळुं–स्थाली, थाळीना आकारनुं होयछे माटे आ नाम.

थिरता– स्थिरता=धैर्य.

थीर– स्थिर=न हाले तेवुं.

थुंकवुं–ष्ठीवन, ष्ठीवृ धा० थुंक बहार कहाडवुं.

थोडुं– (थोकं) स्तोकं=जरा.

थोभवुं– स्तंभनं, स्तंभ् धा० अटकवुं.

थंडुं– (जडं) जड–टाढुं, सुषीमः शिशिरो जडः (अमर).

द.

दकाळ– दुष्काल=नठारो काळ.

दक्षण– दक्षिण= एक दिशा.

दक्षणा– दक्षिणा=दान.

दक्षणी– दक्षिण=दक्षिणतरफना लोको. अथवा **दाक्षिणात्य.**

दख– दुःख.

दखणा– दक्षिणा=दान.

दखणी– दक्षिण=दख्खणना लोक.

दख्खण– दक्षिण=एक दिशा.

दगड– } दृषद्=पथरो.
दगडो– }

दजन–डझन (Dozen)=बार, (अं.)

दडियो– द्रोण=पडियो.

दताळी– दंताली=पंजेटी, दंत=दांता, आली=ओळ, दताळीमां दांता हारबंध होयछे माटे आ नाम.

ददामुं– डिंडिम=नगारुं.

दधिजा– उदधिजा=लक्ष्मी.

दन– दिन=दिवस.

दनैयुं– दैन=दिवसनुं.

दमडी–द्रम्मक=एक नाणुं.

दमरो– दमन=एक सुगंधिवाळो छोड.

दयाळ– दयालु=कृपाळ.

दरखास–दरखास्त=अरजी, (फा०).

दरघा–दरगा=मसीद. (फा.).

दरजी–दर्जी, (फा.).
दरज्जो–दर्जा=पदवी, (आ.).
दरद–दर्द=दुख, (फा.).
दरपण–दर्पण=खाप, दृप् धा० प्रकाशवुं.
दरभ–दर्भ=डाभ.
दरमायो–दरमाहा, दर=अंदर, माहा=मास, (फा.).
दरव–द्रव्य=धन.
दरवान–दरबान=दरवाजे बेसनार सिपाई, (फा.).
दरवेश–दर्वीश=फकीर, (फा.).
दरशण–दर्शन, दृश् धा० जोवुं.
दरशणियुं–दर्शनीय=सुंदर. (घरेणुं).
दरशवुं–दर्शनं=नजरे पडवुं. दृश् धा० जोवुं.
दराख–द्राक्षा=एक फळ.
दराज–दर्दू=एक रोग.
दरिआई–दर्याई=समुद्रसंबंधी (फा.).
दरिआफ-फत–दरयाफ्त=विचार. दरयाफ्तन् धा० समजवुं.
दरिआव– } दर्या=समुद्र. (फा.).
दरियो– }
दरिद्र–दारिद्रय=गरीबाई. दरिद्रा धा० कंगाल थवुं.
दरिद्री–दरिद्र=गरीब. दरिद्रा धा० कंगाल थवुं.
दरेक–हरयक=प्रत्येक. (फा.).
दरेस–ड्रेस–पोशाक (Dress) (अं.).
दरो–दूर्वा, दुर्व् धा० हरकत करवी (पाने), आ देवने चढावे पाप दूर थाय छे एवो लोकोमां विश्वास छे.
दरो–दर=खाडो.
दरोगो–दारूगा=मुखी (फा.).
दल–दिल=मन (फा.).
दलगीर–दिलगिर=दुखी (फा.).
दलगीरी–दिलगिरी=दुख (फा.).
दलपत–(वि.) दिल+पति=मननो मुखत्यार (फा. सं.).
दलसुख–(वि०) दिलसुख=मनने सुख आपनार (फा. सं.).
दलाल–दल्लाल (आ.).
दलालुं–दल्लाली (आ.).
दलसो–दिलासा शब्द जुवो.
दलिपचंद–(वि.) दिलीपचंद, दिलीप=सूर्यवंशनो एक राजा; दिली=दिल्ही (हस्तिनापुर), प=पालन करनार, दिल्हीपति=दिलीपचंद. चंद=चंद्र.
दवाई–दवा=ओसड (आ.).
दवाड–दवानल, दव=जंगल, अनल=देवता, जंगलनुं बळवुं.
दवादशी–द्वादशी=बारमी तिथि.
दवे–द्विवेद, द्वैविध=बे वेद जाणनारो.
दशमुं–दशम.
दस–दशन्.
दसकत–दसखत=सही. दस्तखत एम पण कहे छे. दस्त=हाथ, खत=अक्षर, हस्ताक्षर.

दसको–दशक=दसनो जथो.

दसम–दशमी=दसमी तिथि.

दसा–दशा=हालत.

दसरा– } **दसेरा**– } दशरात्र– आशो महिनामां नव दहाडा सुधी देवीनो जे ओच्छव करायछे तेने नोरतां=नवरात्र कहेछे. आ ओच्छवनी जे दसमी रात ते दसेरा=दशरात्र.

दस्तावेज–दस्त आवीज=लखत (फा.).

दस्तो–दस्ता=हाथो.

दस्सेम–दशमी=दसमी तिथि.

दहवुं–दहनं=बाळवुं. [कार.

दहि–(दहियं) दधि=दूधनो एक वि-

दहिवडुं–दधि+वटक. वटक=वडुं.

दळ–दल=फोज.

दळदर–(दालिंद) दारिद्रय=कंगाली.

दळद्री–(दलिदो) दरिद्र=कंगाल.

दळवुं–दलनं, दल् धा० कापवुं.

दांडो–दण्ड=लाकडी.

दांत–दन्त.

दांतियो–दन्ती=कांसकी, कांसकीने घणा दांता होयछे माटे दन्ती=(दांतावाळी) कहेछे.

दांतपीसी–दंतपेषण=दांत उपर दांत घसवा (गुस्साथी).

दांतरुं–दन्तुर=मोटा अने लांबा दांतवाळुं.

दाई–दायक=दायी=आपनार (सं.).

दाई–(धाई) धात्री. दाया=सोय्याणी (आ.).

दाकतर–डाक्टर=वैद (Doctor) (अं.)

दाखल–दाखिल=आवी पोहोचवुं (आ.).

दाखलो– दाखिला= दफ्तरमां लखेली नोंध. (आ.).

दाझणुं–धुक्षणं. धुक्ष् धा० बळवुं.

दाडम–दाडिम=एक फळ.

दाढ–दाढा=खावाना पदार्थ चाववार मोटो दांत.

दाढी–दाढिका.

दाण–दान=आपवुं. दा धा० आपवुं.

दाणा-णो–धान्य (सं०) दाना (फा.)

दातडुं–दात्र=घास विगेरे कापवानुं ओजार. दा धा० कापवुं.

दातण–दंतधावन. दंत=दांत, धावन=धोवानुं साधन. जे सळीवते दांत साफ करायछे ते.

दातरडी-डुं–दात्र. दा धा० कापवुं.

दातार–दातृ=आपनार, दा धा० आपवुं.

दाद्दर–दद्रू=एक रोग.

दादुर– } **दाधर**– } दर्दुर=देडको.

दानत–दियानत=प्रामाणिकपणुं (आ.).

दानस्तो– दानिस्ता=जणायलुं, प्रसिद्ध. (फा.).

दानाव– } **दानो-नुं**– } दाना=विद्वान्. (फा.).

दाबडी-डो=दब्बा. (फा.).

दाभ–(दब्भो) दर्भ.

दामण–दामनी=दोरडुं.

दामणी–दामनी=हीरा मोती परोवेली कपाळ उपर बांधवानी दोरी.

दामणुं–दामन्=दोरी (रेंटियाने बांधवानी).

दामनी–सौदामिनी=विजळी.

दायको–दशक=दशनो जथो.

दायण–दाया (आ.) धन्या (सं.) धन्या धात्र्यामलक्योः स्यात् (मेदिनी).

दारूहळद–दारुहरिद्रा=एक औषधि.

दालचिनी–दारुचीनीय–तज. दारु=लाकडुं, चीन देशमांनुं लाकडुं. दारचीनी (फा.).

दावानळ–दावानल. दाव+अनल, दाव=जंगल, अनल=अग्नि. जंगलमांनो अग्नि.

दावो–दावा (आ.).

दाळ–दल, दल् धा० दुभागवुं.

दिकत–दिक्कत=बेचेन (आ.)

दिकरी–दारिका, वर्णव्यत्यय. दृ धा० चीरवुं (बापनुं मन). बापनुं मन छोडीनी फीकरथी घणुं दुखी रहेछे आ प्रसिद्ध छे.

दिकरो–दारक. उपलो शब्द जुवो.

दिगपाळ–दिक्पाल=दिशानुं रक्षण करनार देव.

दिगमूढ–दिङ्मूढ.

दिनशाजी–दीनशाह=दीन=धर्म, शाह=राजा.

दिपडुं-डो– } द्वीपिक =एक जानवर,
दीपडुं– } द्वीप=बेट,बेटमां रहेनारो.

दिपवुं–दीपनं. दीप् धा० प्रकाशवुं.

दिपावडुं–दीपक, दीप् धा० प्रयोजक, दीपे तेम करवुं.

दिमेटी–डिमिटी=एक जातनुं कपडुं. Dimity (अं.) दिमयाती (आ.)

दियर– } (दियरो) देवर=वरनो नानो
दियेर– } भाई.

दिलासा–दिलआसा=समाधान करवुं. आसुदन धा० शांत करवुं.

दिवट–दीपवर्ति. दीप=दीवो, वर्ति=वाट.

दिवडुं-डो–दीपक=दिवो, दिवडो=कणिकनो बनावेलो दीवो.

दिवानुं–दीवाना=गांडो (फा.)

दिवाल–दीवार=भीत (फा.)

दिवाबत्ती–दीपवर्ति=दीवानी वाट. दीप =दीवो, वर्ति=वाट.

दिवासळी–दीपशलाका=दीवो करवाने सारु जे शलाका (सळी) ते.

दिवासो–दीप+अमावस्या=अमास. आ दिवसे दीवानी पूजा करे छे माटे आ नाम.

दिवाळी–दीपाली, दीप, आली=हार, आ तेवारमां दीवा हारबंध गोठवी रोशनाई करेछे माटे आ नाम.

दिवाळुं–दीवाला (फा.)

दिवेट–दीपवर्ति. दिवट शब्द जुवो.

दिवेटी–डिमिटी=एक जातनुं कपडुं. Diminity (अं.) दिमयाती (आ०).

दिवेल–दीप+तैल=दीवानुं तेल.

दिश–दिशा.

दिसवुं–दर्शनं, दृश् धा० जोवुं.

दीठुं–(दिठ्ठ) दृष्ट=जोएलुं. दृश् धा० जोवुं.

दीवी–दीपिका.

दीवो–दीप.

दीस–दिवस=दिन.

दुंटी–तुण्डी, तुंदी=नाभि.

दुंडी–डिंडिम=नगारी, नगारी वगाडीने जे खबर अपाय छे ते.

दुकाळ–दुष्काल=नठारो वखत.

दुख– } दुःख.
दूख– }

दुखणुं– } दुःखनं.
दूखणुं– }

दुखियुं–दुःखितं.

दुखे– } दुःख्यति.
दूखे– }

दुगन–द्विगुण=ताननो एक प्रकार.

दुग्धा–द्विधा=बे प्रकारे, आम करवुं के तेम करवुं एवी मननी स्थिति.

दुजुं– } द्वितीय=बीजुं.
दूजुं– }

दुणावुं– } दवनं, दु धा० बळवुं.
दुणो– }

दुधियुं– } दुग्धिका. आ वेलाना पान+
दूधियुं– } दींटां विगरेमांथी दूध जेवो
दुधी– } पदार्थ निकळे छे तेथी आ
दूधी– } नाम.

दुधेली– } दुग्धवल्ली=एक वेलो.
दुधेली– }

दुपट– } द्विपुट. पुट=पड, बे पडवाळुं.
दुप्पट– }

दुपट्टो–द्विपुट (द्वे पुटे यस्य) बे पड-वाळुं वस्त्र एटले बेवडुं वस्त्र. अ० द्विपट.

दुबळुं– } (दुब्बलं) दुर्बलं=जोर वग-
दूबळुं– } रनुं.

दुभाषियो–द्विभाषक=बे भाषा जाणनारो.

दुरंदेशो–दूरदर्शी, दृश् धा० जोवुं, दर्शी=जोनार. लांबी नजरवाळो.

दुरबीन–दूरबीन. दूर=आघे बीन=जोवुं. बीन ए दीदन (जोवुं) धातुनुं एक अनियमित रूप छे. (फा.)

दुरस्त–दुरुस्त=खरुं, व्याजबी. (फा.)

दुरिजन–दुर्जन=नठारुं माणस.

दुल्लभराम–(वि०) दुर्लभराम, दुर्लभ= प्यारो, दुर्लभःकच्छुरेप्रिये (हेमचंद्र, नानार्थ).

दुवा– } दुवा=प्रार्थना,आशीर्वाद (आ.)
दुवाई– }

दुवात–दवात=साहीनो खडियो. (आ.)

दुशमन–दुश्मन=वेरी (फा०).

दूध–दुग्ध, दुह् धा० दोहोवुं.

दूयम–दुवुम, दूयुम=बीजुं (फा.)

देखवुं–दर्शन, दृश् धा० जोवुं.

देग } दीग=वासण (फा.)
देगडी-डो– }

देडको–दर्दुरिक=एक प्राणी. [आपवुं.

देण-णुं–दानीय= आपवानुं. दा धा०

देदार–दीदार–मुलाकात (फा.)

देर–दीर–चेरो, मोडुं (फा.)
देराणी–देवरपत्नी=दियरनी स्त्री.
देरी-रुं–देवागार, देव+अगार=घर. देवने माटे करेलुं घर.
देली-लु– }
देवडी– } देहली=बारणाना लगतो चोतरो.
देवदार–देवदारु=एक जातनुं झाड.
देवळ–(देवउल) देवकुल. देव+कुल=घर.
देवाळुं–दीवाला (फा.)
देशनिकाल–देशनिष्कास. निष्कास=काढी मुकवुं.
देशाई–देसाई शब्द जुवो.
देशी–देश्य=देशसंबंधी.
देसाई–देशायी. देश+आय=पेदाश, प्रगणुं विगेरेनी उपज जेनी पासे रहेछे ते कामदार. जेम धन जेनी पासे होयछे ते धनी.
देहेशत–दहशत=बीक (फा.)
दैत–दैत्य. दितिना पुत्र ते दैत्य. दिति=कश्यप ऋषिनी भार्जा.
दैवजोग–दैवयोग=नसीबनो योग.
दैवत–देवत्व=देवपणुं.
दोजख–दूजख=नरक (फा.)
दोडवुं–द्रवणं. द्रु धा० नासवुं.
दोडी-डुं–दोरक=दोरी.
दोणी–दोहनी, दुह् धा० दोहावुं, जेमां दूध दोहवाय छे ते वासण, पण हाल जेमां छास भरी राखेछे तेने दोहणी कहेछे.
दोत–दवात=खडियो (आ.)
दोर-डी-डुं– }
दोरी-रो– } दोरक.
दोराबजी–दाराब=पालणकर्ता (फा.)
दोलत–दौलत–धन (फा.).
दोहणी-णुं–दोहनी. दोणीशब्द जुवो.
दोहवुं–दोहनं. दुह् धा० दोहोवुं.
दोहलो–दोहद=अभाव. मरेठीमां पण अभावने **डोहळा** कहेछे.
दोहित्र–दौहित्र=छोकरीनो छोकरो.
दौत–दवात=खडियो (आ.)
द्राक्ष–द्राक्षा=एक फळ.
द्रु–ध्रुव, ध्रुव् धा० अचळ उभुं रहेवुं.

ध.

धजा–(धयो) ध्वजः. ध्वज् धा० हालवुं. धजा पवनथी हमेश हालेछे माटे आ नाम.
धडो–धट=त्राजवानां बे पल्लां, धडो बांधवो एटले त्राजवाना बे पल्लां तोलमां सरखां करवां.
धणिआणी–धनिका=पैणत स्त्री. धनाढ्ये धनिका वध्वाम्. (हेमचंद्र, नानार्थ).
धणिआतुं–धनित्व=मालकी.
धणी–धनिक=वर. धनिकः साधुधन्याकधवेषु धनिका स्त्रियां. (विश्वकोश).
धतूरो–धत्तूर=एक छोड.
धन–धन्य=नसीबदार. तारी धन छे=त्वं धन्योऽसि.
धनतेरस–धनत्रयोदशी=आसो शु० ते- [रस.

धनवंत–धनवान्=पैसादार.

धनुख–(धणुहं) धनुस्=कामठुं, धन् धा० फेंकवुं (बाणने).

धनुर्–धनुर्वात=एक रोग.

धनेतर–धनवत्तर=वधारे पैसादार, हाल 'उत्तमना' अर्थे वपरायछे.

धमण–धमनी=पवन नाखवानुं साधन, ध्मा धा० फुंकवुं.

धमवुं–धमन=ध्मा धा० फुंकवुं.

धमासो–धन्वयास=एक वनस्पति. धन्व=सुकी जमीन, यास=छोड, सुकी जमीनमां थनारो छोड.

धर–धुर्=गाडीनो एक भाग.

धरती–धरित्री=पृथ्वी, धृ धा० धारण करवुं; माणस, झाड, डुंगर नदी इत्यादि सर्व पदार्थो पोताना उपर धारण करे छे माटे आ नाम.

धरतीकंप– / **धरतीकंपारो**– } धरित्रीकंप= पृथ्वीनुं हालवुं. कंप् धा०धुजवुं.

धरम–धर्म=पुण्य, धृ धा० धारण करवुं. जे बधा जगतने धारण करे छे एटले धर्मवडे आ विश्व चाले छे.

धरवुं–धरणं, धृ धा० पकडवुं.

धराळ–धराल, धरा=भूमि, अल् धा० जवुं; धुसरीनुं भोंय तरफ जवुं ते धराळ. गाडीने धराळ छे एटले गाडीनो आगल्यो भाग (धुसरी) नीचे जाय छे. गाडीने उलाळ छे एटले धुसरी ऊंची जाय छे; **उल्लाळ**–उत्तराल, उत्तर=ऊंचु, अल् धा० जवुं. उत्तरं प्रतिवाक्ये स्यादूर्ध्वोदीच्योत्तमेऽन्यवत्. (विश्वकोश.)

धरी–धुर्=गाडीनो एक भाग.

धरो–(द्रहो) ह्रदः=नदीमांना उंडा पाणीनो भाग. वर्णव्यत्यय.

धर्मादा–धर्मादाय, धर्म=पुण्य, आदाय=लेवुं, धर्मादा रूपिया एटले जेमना वडे पुण्य आवे छे (लागे छे) एवा रूपिया.

धवाडवुं–धापन, धे धा० पीवुं. **धे** धातुनुं प्रयोजक रूप धाप्.

धाणा–धाना=कोथमीरनां बीज.

धाणी–धाना=सेकेलुं अनाज.

धात–धातु=शरीरमांना मुख्य रसो जेवा कफ, शुक्र इ०.

धान–धान्य, धा धा० पोषण करवुं.

धावळो–कंबल=गायना गळा नीचे जे लबडतुं मास होय छे ते. कंबल शब्दनो अर्थ धाबळी पण छे, माटे गबगबने पण धाबळी कहेवानो रिवाज पडयो हशे. **कंबलो** राजनागः स्यात्**सास्ना**प्रावारयोरपि (मेदिनी).

धार–धारा=हथियारनी कोर.

धार–धारा=पाणीनी धारा, धृ धा०पडवुं.

धारियुं–धारा=एक शस्त्र.

धावडी–धातकी=एक झाड.

धावडो–धवक=एक जातनुं झाड.

धावण– } धापन–धवाडवुं, धे धा० **धाववुं**– } पीवुं.

धावुं–धावन=दोडवुं, धाव् धा० दोडवुं.

धिक्कारवुं–धिकरण=तुच्छकार.

धीके–धिक्षते, धिक्ष् धा० सळगवुं.

धीमंत–धीमान्=बुद्धिशाळी.

धीमर– } धीवर=माछी, धी धा० पक- **ढीमर**– } डवुं (माछलाने).

धीर– } **धीरज**– } धैर्य=सबूरी.

धुंधळकुं– } धूलिका=धुमस, धूळना रंग **धुंधळुं**– } जेवा देखाव उपरथी आ शब्द थयो हशे.

धुंवर– } **धुमर**– } धूमिका=सवारमां धुमाडा जेवो **धुमस**– } जे देखाव देखाय छे ते.

धुजवुं–धर्जन, धृजि धा० हालवुं.

धुजे– } धृजति=हाले छे. धृजि धा० **ध्रुजे**– } हालवुं.

धुवो–धूम=धुमाडो.

धुणवुं– } **धुणाववुं**– } धूनन, धू धा० हलाववुं.

धुणी–धूम=धुमाडो. धूम शब्द उपरथी हशे.

धुतारो–धूर्त=ठग.

धुपवुं–धूपन, धुप् धा० गरम करवुं.

धुमाडो–धूम.

धुरपद–ध्रुपद.

धुळ– } **धूळ**– } धूलि.

धेन–धेनु=गाय.

धो–धाव, धाव् धा० धोवुं. बीजो धोनुं कपडुं एटले बीजी वखत धोएलुं.

धोबी–धावक, धावी (वस्त्रधावी), धाव् धा० धोवुं.

धोरिंधर–धुरंधर, धुर्=धोरियो, धर= पकडनार, आगेवान्, मुख्य.

धोरी–धुर्य. धोरी रस्तो=धुर्यरथ्या, गाडीरस्तो.

धोवुं–धावन, धाव् धा० धोवुं.

धोळवुं– धवल=सफेत, धवलन=सफेत करवुं.

धोळास–धवलांश. धवल+अंश.

धोळुं–धवल=सफेद.

धोळुंसफेत–धवल+सुफेद. धवल=धोळुं (सं.); सुफेद=धोळुं (फा.). संस्कृतमां धोळाने अर्थे **श्वेत** शब्द पण छे, ते उपरथी धवल+श्वेत. आ द्विरुक्ति हशे.

न.

नकटुं– कृत्तनक्र:, कृत्त=कापेलुं नक्र= नाक. शब्दव्यत्यय थईने नक्रकृत्त= नाककट्टा थयुं हशे. न:क्षुद्र शब्दनुं नकटुं ए रूप बन्युं हशे एम धारवुं पण सयुक्तिक छे. न:क्षुद्र एटले नानुं नाकवाळो 'न:क्षुद्र: क्षुद्रनासिक:' (हेमचंद्रकोश). मरेठीमां **नकटा** शब्दनो अर्थ नाना नाकवाळो एम करेछे. तेम गुजरातीमां हाल प्रयोग

करता नथी. असलमां एवो प्रयोग थतो हशे एवुं हेमचंद्रना कोश उपरथी जणायछे. नाककट्टाने अर्थे शब्द कोशोमां जोवामां आवतो नथी.

नकल– नक्ल=प्रत, (आ.)

नकसी– नक्श=चित्रामण, (आ.)

नकामुं– निष्कर्मा=कामवनानो.

नकाशो-सो– } नक्शा, (आ.)
नकसो– }

नक्की– नकी=खरस, साफ, (आ.)

नखतेल– निपत+तेल, निफ्त=बळनारो पदार्थ (आ.)

नखरां– नखा, चाला. (फा०)

नखलो–नख=एक सुगंधिदार पदार्थ.

नखशिख–नखशिखांत=नखथी ते चोटली सुधी. शिखा=चोटली.

नखेतर–(नक्खत्त) नक्षत्र, क्षि धा० घटवुं, न=नही; जेनुं तेज चंद्रमाना जेवुं ओछुं वत्तुं थतुं नथी ते.

नखोद–निःक्षोद. निस्=वधारे, क्षुद् धा० कचरवुं. निःक्षोद=भूको, एटले नाश.

नगद–नक्द=रोकड, (आ.)

नगदी–नक्दी=रोकड पैसानुं, (आ.)

नगरुं– निर्गुरुक=गुरुवनानुं.

नगारची– नकारची=नोबत वगाडनार. (आ.)

नगारुं– नकारा=नोबत. (आ.)

नगिनो– निगीना=वींटीमां बेसाडवानो नंग. (फा.)

नगोड– निर्गुंडी=एक झाड.

नचिंत– निश्चित=जेनी चिंता गयेली (नाश पामेली) छे एवो.

नजराणुं– नजराना=भेट, (फा.)

नजळो– नजला=सलेखम, (आ.)

नजीक– नज़दीक=पासे. (फा.)

नजीवुं– निर्जीव=जीववगरनुं.

नटवाई– नर्तकता=नटनो किसब.

नटवो– } नर्तक, नृत् धा० नाचवुं.
नटुवो– }

नणदी– } ननांदा. न=नही, नंद् धा०
नणंद– } खुषी थवुं, नणंदथी वहुने आनंद थतो नथी माटे आ नाम. नणंदभोजईने बनतुं नथी ए प्रसिद्ध छे.

नतवाळियो–नित्यावलीयः, नित्य=रोज, आवली=पंगत, रोज पंगतमां जमनारो ब्राह्मण.

नथ– } नाथ=बळदना नाकमां परो-
नथड़ी– } वेली दोरी. नथ ए घरेणुं नाथनी पेठे नाकमां घालवामां आवे छे माटे आ नाम पडयुं हशे.

नथी–नास्ति, न+अस्ति=छे नही.

नफफट– निस्त्रप, वर्णव्यत्यय, त्रपा=लाज, निस्=गयेली; जेनी लाज गयेली छे ते; निर्लज्ज.

नफ्फर–नफर=चाकर, (आ.)

नबळाई–निर्बलता.

नबळुं–निर्बल=बळवनानुं.

नबाब–नव्वाब=सुबो, (आ.)

नभवुं-निर्वहणं-
नभाव-निर्वाह- } वह् धा० मळवुं.

नमनताई-नम्रता, नम् धा० नमवुं.

नमवुं- नमनं, नम् धा० नमवुं.

नमार-नीवार=नमारना चोखा.

नमाववुं-नामन, नम् धातुनुं प्रयोजक-रूप.

नरख-निर्ख=चालतो भाव. (फा.)

नरबदा-नर्मदा=विंध्याचलमांथी निकळीने स्तंभतीर्थमां (खंबातमां) मळनारी महानदी. नर्म=आनंद, दा=आपनार.

नरभे-निर्भय=भोवगरनुं.

नरमाळी-नवमालिका=एक फूलझाड.

नरमास-नम्रांश; नम्र+अंश. नर्म=सुंवाळुं, (फा.)

नरवा- निर्वाह.

नरस- नीरस=जेमां रस नथी एवुं.

नराणी-
नरेणी-
नहरणी- } नखहरणी =नखने हरण करनारुं (काढनारुं) राच.

नरोतम- (वि.) नरोत्तम =बधा नरमां (पुरुषमां) उत्तम.

नवटांक-की- नवटंक=एक वजन.

नवडो- नवांक नव+अंक.

नवनीध- नवनिधि=नव भंडार.

नवनेजा- नवशतस्नायु=नवसो नाडी. घणी मुसीबतवाळुं काम करवानुं होयछे त्यारे एम कहेवायछे के आ काम करतां तो '**नवनेजा** पाणी उतरशे' एटले नवसो नाडियोमांथी मेहेनत करतां करतां परसेवो उतरशे. प्राकृतना नियम प्रमाणे **स्नायु**मांनो आदि **स्** नो लोप थई **नायु** बन्युं, पछी **य** नो **ज** थयो. **शत** शब्दनो पण लोप थयेलो मालम पडेछे, कविताना छंदमां गोठववाने कोई मोटा कविए **शत** शब्दनो लोप करी प्रयोग कर्यो हशे, त्यार पछी लोकोना बोलवामां तेमज आव्युं हशे. नरसिंह मेहेतानी कवितामां एवो प्रयोग करायलोछे 'नवनाडी जुजवी थई आवी पोहोचो काळ'. माणसना शरीरमां नवसो नसो छे एवुं वैदक शास्त्रमांना ग्रंथोमां प्रमाण छे 'त्रयो दोषा **नवशतं स्नायूनां** संधयस्तथा.' (शार्ङ्गधर). **नाडी** ए **स्नायु** अथवा शिरा शब्दनो पर्यायशब्द छे. 'नाडी तु धमनिः शिरा' (अमर).

नवरात-नवरात्र.

नवरो- निवृत्तः=विश्रांति लिधेलुं.

नवरोजी- (वि०) नवरोज. नव=नवो, रोज=दहाडो, वरसनो पहेलो दिन.

नवसार-नरसार, (सं.) अथवा नूशादिर, (फा.)

नवसो- नौशा=नवो राजा; वर राजा, (फा.)

नवस्त्रुं- निर्वस्त्र=वस्त्रवगरनुं.

नवाई- नवता.

नवाजस–नवाजिश–मेहेरबानी. (फा.)

नवाणुं– } नवनवति.
नव्वाणुं– }

नवाब–नव्वाब=सुबो. (आ.)

नवारसु– न+वारिस=मालीक वगरनुं. (फा.)

नवुं–नव=नूतन.

नस–स्नसा=शरीरमांहेली नाडी.

नसकोरी–(नक्कसिरा) नक्रशिरा=नाकनी शिरा. नसकोरी फूटी एटले नाकमांनी रक्तवाहिनी शिरा तुटी.

नसंतान–निःसंतान=निर्वंश.

नस्तर–निश्तर=वैदनुं एक हथियार.(फा).

नहर–नखर=नख, बलाडी आदिक नखवाळा प्राणीना नखने नहर कहेछे.

नहर–नह्र=नदी. (आ.)

नहळ–नाहल=नीच जातनुं माणस. तिरस्कारथी बोलेछे त्यारे कहेछे के तूं नहळ छुं के शुं ?

नहावुं–स्नान; स्ना धा० नहावुं.

नळ–
नळिका– } नलिका.
नळियुं–
नळी-ळो–

नांदियो–नंदी=महादेवनो पोठियो.

नांदोद– } नंदपुर=रेवाकांठामां एक संस्थान छे. नंदपुरमां रेहेनारा
नांदोर– } ब्राह्मण ते नांदपुराः=नांदोरा.

नाई–नापित=हजाम.

नाएक–नायक=आगेवान्.

नाक–नक्र.

नाककटुं–कृत्तनक्र. शब्दव्यत्यय, कृत्त=कापेलुं, नक्र=नाक. नकटुं जुवो.

नाखवुं–निक्षेपणं, क्षिप् धा० फेंकवुं.

नाखेलुं–(नक्खत्त) निक्षिप्त, क्षिप् धा० फेंकवुं.

नागणी– } नागी=नागनी मादा.
नागेण– }

नागपांचेम– } नागपंचमी, श्रावण शु० पांचेम.
नागपांचम– }

नागबळ–नागबला=गंजेटी नामनुं झाड.

नागरवेल-ली–नागवल्ली=खावाना पाननो वेलो.

नागरी–नागरिक=नगरसंबंधी.

नागुं–नग्न=नवस्त्रुं. नज् धा० शरमावुं.

नाच–नृत्य, नृत् धा० नाचवुं.

नाचणी–नर्तकी=नाचनारी.

नाचवुं–नर्तनं, नृत् धा० नाचवुं.

नाजर–नाज़ीर=कामदार, (आ.).

नाजुकडुं–नाजुक=सुंदर, (फा.)

नाजुकाई–नाजुकी, (फा.).

नाड–नाडी=शिरा.

नाण– स्नान=नहावुं. 'नाण आव्युं'= अटकाव आव्यो एटले नहावानुं(कारण) आव्युं.

नाणुं–नाणक=सिक्को.

नात–ज्ञाति=जात.

नाताल–नेटल=अंग्रेज लोकोनो तेहेवार (Natal) (अं.)

नातुं–ज्ञाति=जात.

नाथेलुं– नस्तित=नाकमां नाथ घालेलो बळद.

नापीक–नापित=हजाम.

नामना–नामन्=नाम.

नामावळी– नामावली=नामनी यादी. नाम+अवली=हार.

नामोशी-सी– नामूस=कीर्त्ति, हालमां बे आबरुने अर्थे बोलायछे, (आ.)

नायका– नायिका=रसशास्त्रमां वर्णवेली स्त्री.

नायब–नायीब, (आ.)

नार–नारी=स्त्री.

नारकी–नारकीय=नरकसंबंधी.

नारंगी–नारंग=एक फल. **नागरंग** पण कहेछे, नाग=सिंदुर, सिंदुर जेवो रंग छे माटे नागरंग.

नारियळ–नारिकेर. नारिक=पाणीवाळी (जगा), ईर् धा० उगवुं; पाणीवाळी जगामां थनारुं झाड.

नालास-लेसी–नालिश=नाखुशी,(फा.)

नाव– } नौ=होडी.
नावडी-डुं– }

नावण–स्नान, स्ना धा० नहावुं.

नासतो–नास्ता, (फा.)

नासवुं– नशनं, नश् धा० जता रहेवुं, देखाता बंध पडवुं. रामो नश्यति=रामो नासेछे.

नाहावुं–स्नान.

नाळ– नाल=दुटी जोडे संबंध राखनारी मासनी दोरी, जे जनम्या पछी कापी नाखवामां आवे छे ते.

नाळ–नाल=घोडाने पगे जडवाना, (आ.)

नाळबंध–नालबंद=नाळ जडनार, (आ. फा.)

नाळवुं– } नलिका=नळी.
नाळचुं– }

नाळियेर-री–नारिकेर. नारियळ शब्द जुवो.

निकसवुं–निष्कासन=काढी मुकवुं.

निखरवुं–निःक्षरण. क्षर् धा० ओगळवुं.

निखाद– निषाद=सप्तसुरमांनो पहेलो.

निखारवुं– निःक्षारण=लुगडामांथी खार काढी नाखवो.

निगळवुं– निगलन, गल् धा० झरवुं.

निघारे– निर्घारयति, दोहणी इत्यादिक माटीना ठोबराने अग्निवडे तपाववाने निघारवुं कहेछे. घृ धा० भीनुं करवुं. निर्+घृ धा० भीनास काढी नाखवी.

निचिंत– निश्चित=चिंतावगरनुं.

निजामो– निर्यामः=खलासी, होडी चलावनार. रेवाकांठे होडी फेरवनारनी **निजामा** नामनी एक ज्ञाति छे. निर्यामः कर्णधारस्तु (हेमचंद्रकोश).

नित्ये– नित्य=रोज.

निपज– }
निपजवुं– } निष्पन्न=उत्पन्न थवुं.
निपज्युं– }

निपट– निस्त्रप=वर्णव्यत्यय. त्रपा=लाज.

निभवुं– निर्वहणं, वह् धा० मळवुं.

निभाव– }
निभाववुं– } निर्वाह, वह् धा० मळवुं.
निभावो– }

निभ्भर– निर्भर=पुष्कळ.

निमक-ख– नमक= मीठुं, (फा.)

निमणुक– नियमन=निमवुं. नियमनं= नियममां आणेलुं.

निमाज– नमाज=प्रार्थना, (फा.)

निरख– निर्ख=भाव, (फा.)

निरखवुं– निरीक्षणं, ईक्ष् धा० जोवुं.

निरधार– निर्धार=निश्चय.

निरांत– निवृत्ति=शांति.

निर्मळ– निर्मल=स्वच्छ.

निर्माळ– निर्माल्य=देव उपरथी उतरेलां फूल विगेरे.

निलाजरुं– निर्लज्ज=बेशरम.

निवारवुं– निवारणं. वृ धा० बचाववुं.

निशदिन– निशा+दिन=रातदहाडो.

निशाणी– निशान=चिन्ह (फा.)

निसंडी–(निस्सेणी) निःश्रेणी=सीडी.

निसबत–निस्बत=संबंध, (आ.)

निसरणी– (निस्सेणी) निःश्रेणी=सीडी.

निसरवुं– निस्सरणं=खसवुं.

निसाण–निशान=चिन्ह, (फा.)

निसासो–निश्वास, श्वस् धा० दम लेवो.

निस्तरवुं–निस्तरणं, तृ धा० पार पडवुं.

निहाळवुं– निभालन=जोवुं, नि+भाल् धा० जोवुं.

नींद–निद्रा.

नीक–नलिका=पाणी जवाने माटे नळ.

नीघा–निगा=नजर, संभाळ, (फा.)

नीचुं–नीच=हलकुं.

नीत–नित्य=रोजे.

नीदर– }
नींध– } निद्रा=उंघ.

नीम–नियम=ठराव.

नीमवुं–नियमनं=ठराव करवो.

नीमे–नेम, (सं.) नीम=अरधुं. (फा.)

नीमो–नीमा=मोटा घेरवाळो अंगरखो (फा.)

नीलम–नीलमणि=आसमानी रंगनुं रत्न.

नीशा–नशा=केफ. (आ.)

नीशा-सा-हा–शाणी, वर्णव्यत्यय, शाणी=हथियारनी कोर घसी बारीक करवानो पथरो. पण मसालो विगेरे पदार्थ झीणा करवाना पथराने अर्थे **शाणी**नी लक्षणा उपरथी प्रयोग करवामां आव्यो हशे, नीशातरो ए **शाण प्रस्तर**नो अपभ्रंश हशे. शाणप्रस्तर=घसवानो पथ्थर.

नुख्तो– नुक्ता=बिंदु, (आ०)

नून– न्यून=ओछुं.

नेण– नयन=आंख.

नेतर– वेत्र=एक छोड.

नेत्रां– नेत्र=वलोववानी दोरडी. नेत्रं मंथगुणे वस्त्रे. (मेदिनी).

नेन– नयन=आंख.

नेपुर– नूपुर=एक घरेणुं.
नेम– नियम=ठराव.
नेमणुक– } निमणुक शब्द जुवो.
नेमवुं– }
नेव-वां– (निव्र) नीव्र=छापरानी कोर.
नेवु–नवति.
नेव्यासी– नवाशीति.
नेह– स्नेह=मित्राई.
नेहेर– नद्=नदी, (आ०)
नैवेद– नैवेद्य.
नोक– नौक=अणी, (फा).
नोकर– नौकर=चाकर, (फा).
नोकरी– नौकरी=चाकरी, (फा०).
नोतरवुं– } निमंत्रण,नि+मंत्र् धा०तेडवुं.
नोत्रुं– }
नोबत– नौबत= नगारुं, (आ.)
नोम– नवमी=एक (तिथि).
नोर– नखर=नख, 'नोहोरभर्यो.' हाल नखना उझरडाने **नोहोर** कहेछे. **नख-** रनुं नहर थई नोहोर थयुं.
नोळ– } नकुल=एक जानवर.
नोळियो– }
न्यात– ज्ञाति=जाति.
न्हायो– (ण्हायं) स्नात. स्ना धा० न-हावुं.

प.

पकवबुं– पचनं, पच् धा० रांधवुं.
पकवान– पक्वान्न=रांधेलुं अनाज.
पक्कुं– पक्व, पच् धा० रांधवुं, पाकवुं.
पख– पक्ष=पांख.
पखवाडियुं– पक्षावसर, पक्ष=महिनानो अडधो भाग, अवसर=छेडो, अथतः पक्षावसरे यास्यति=आजथी पखवा-डिये जशे.
पखाल–पयःखल्ल, पयस्=पाणी, खल्ल= चांमडानी कोथळी; पाणी भरवानी चांमडानी कोथळी.
पखाळवुं–प्रक्षालनं, क्षल् धा० धोवुं.
पखुं–पक्ष=बाजु, तरफ.
पग–पद.
पगचंपी– पदसंपीड, सम्+पीड धा० दाबवुं.
पगथी–पद्धति=रस्तो, पगथी=पगलां प-डीपडीने थयेली वाट, पगथियुं आ शब्दनुं पण पद्धति एज मूळ हशे. पद=पग, हन् धा० मारवुं, पग ला-गीलागी थयेली वाट. पद्धतिः पंक्ति-वर्त्मनोः (मेदिनी).
पगरखुं–पादरक्षिका=जोडो. पत्रद्वा पा-दरक्षिका. (हेमचंद्र).
पगेलागणुं– पदलगन=नमस्कार करवो, लग् धा० लागवुं.
पचकडी– } पिचकारी (हिं.)
पचकारी– }
पचरंग–पंचरंग=पांच रंग.
पचवुं–पचनं, पच् धा० पकावबुं.
पचाश-स–पंचाशत्.
पचूसण–पर्युषण=श्रावक लोकोना तेहे-वार.

पच्चीश-स–पंचविंशति.
पंचोतेर–पंचसप्तति.
पच्छम–पश्चिम.
पछवाडे–पश्चात्.
पछवाडुं–पाश्चिमात्य=पाछळनो.
पछात– } पश्चात्.
पछी-छे– }
पजावो–पजावा=ईटोनी भट्ठी (फा.)
पटको–पट=वस्त्र.
पटंतर–पटांतर=आंतरो. पट=वस्त्र, अंतर=आंतरो; वस्त्रनो आंतरो.
पटराणी–पट्टराज्ञी=मुख्यराणी, पट्ट=राजगादी. जे राणीने सिंहासन उपर अभिषेक थयेलो होयछे ते.
पटारो–पेटक=पेटी.
पटावत्–पट्टवान्=सनदी नोकर. पट्ट=राजाना हुकमनो लेख, सनद; वान्=वाळो. रजपूतोना वखतमां शूरा लोकोने मुलक तोडी आपी ते मुलकनी सनद करी अपाती हती ते लोक.
पटेल– } **पट्टकील**=क्षेत्रकर्म करनार-
पटल– } नी एक अटक (अवटंक)
पाटिल– } छे. पट्ट=गाम, कील= थांभलो (आधार), गामनो आधार. आधारने माटे **उपस्तंभ** शब्द छे अने **कील** नो पण थांभलो अर्थ थायछे माटे पटेलने गामनो थांभलो (आधार) कहेवो सयुक्तिक छे एम लागे छे. प्राकृत व्याकरणना नियमप्रमाणे **की** नी **ई** थायछे, जेम; कोकिल=कोइल, **पट्टकील** शब्दमांनी **की** नी ई थई **पट्टईल** रूप थयुं, पछी **अ** अने **इ** नो संधि करी गुजरातीमां बोलवानो रिवाज पडयो हशे. फारसी भाषामां पण राज्यना आधारीभूत जे प्रधान लोको तेओने **अरकाने दौलत**=दोलतना थांभला कहेछे.
पटो–पट्ट=एक लेख, पट्ट=राजानो हुकम.
पट्टु–पट=वस्त्र.
पड–पुट=ढाकणुं.
पडखे–पार्श्वे=पासे.
पडघो–प्रतिध्वानः=पडछंद.
पडछंद-दो–प्रतिशब्द=पडघो.
पडछायो–प्रतिच्छायो=ओळो.
पडशार–प्रतिशाला=पडसाळ.
पडदेपोश–परदापूश=छानुं, (फा.) पूशिदन् धा० ढांकवुं, पडदाथी ढांकेलुं.
पडदो–परदा, (फा.)
पडपुछ–प्रतिपृच्छा, प्रच्छ् धा० पुछवुं.
पडबीडयुं–परिवेष्टक, वेष्टक=लपेटवानुं साधन.
पडभितियुं–प्रतिभित्ति=भीतनो भाग.
पडवायो– } प्रतिपाद=पगनो एक भाग.
पडवेयो– }
पडवुं–पतन, पत् धा० पडवुं.
पडवो–(पाडिवआ) प्रतिपदा.
पडळ–पटल=छारी.
पडाल-ली–(पडलं) पटल=छापरुं.
पडियुं–पुट=पड. घटीनुं पडियुं.

पडियो–पुटक=दडियो.

पडी–
पडीकुं– } पुट, वीटिका.
पडो–

पडो–पटह=नगारूं.

पडोश-स–प्रतिवेश, प्रतिवास. प्रति=पासे, वास=रहेवुं.

पडोशी-सी–प्रतिवेशी, प्रतिवासी. प्रति=पासे, वासी=रहेनार.

पढवुं–पठनं, पठ् धा० भणवुं.

पणघट–
पनघट– } पानीयघट्ट=पाणी भरवानो घाट.

पणछ–प्रत्यंचा=कामठानी दोरी.

पणतर–परिणीता=पत्नी.

पणवुं– परिणयनं, परि=आसपास, नी धा० लई जवुं. चोरी उपर जे हवन कराय छे ते हवनना देवताने वर कन्या जे फेरा फरेछे ते विधिने **परिणयन** कहेछे.

पणो–पिंड=जथो.

पतरावळ-ळी–
पतवाळ-ळी– } पत्रावली. पत्र+अवली=हार. एक पछी एक हारबंध पात्रां सीवेलां होयछे माटे आ नाम.

पतर–पत्र.

पताक–पताका=धजा.

पताळ–पाताल.

पतीज–प्रत्यय=भरोसो.

पतंग–पत्रंग, पत्रांग=एक जातनुं लाकडुं, जेमांथी लाल रंग निकळे छे ते.

पतंगियुं-यो–पतंगिका=एक कीडो.

पत्तरवडिया–पत्रवीटिका=खावानो एक पदार्थ.

पत्थर–(पत्थरो) प्रस्तरः =पाहाण.

पत्रवळ–
पत्राळी– } पत्रावली=बाज. पत्र=पानडा, अवली=हार. हारबंध सीवेलां पानां.

पत्रुं–पत्र.

पथरावुं–प्रस्तरण, स्तृ धा० पसरवुं.

पथरी–
पथरो– } प्रस्तर=पाहाण.

पथरी–अश्मरी=मूत्राशयमां थनारो रोग. **अश्मा** ए पथ्थरनो पर्याय शब्द छे माटे अश्मा उपरथी थयेलो जे अश्मरी शब्द तेना बदलामां **प्रस्तरी** (पथरी) कहेवानो रिवाज पडयो हशे.

पथाणुं–प्रस्तरणं=पाथरवानी वस्तु.

पथारी– (पत्थारी) प्रस्तार=बिछानुं. स्तृ धा० पसरवुं. प्रस्तारस्तलिनं शय्या. (हारावली).

पथारो–प्रस्तार=फेलाव.

पथ्थर–प्रस्तर=पाहाण.

पदख्णा–प्रदक्षिणा. दक्षिण=जमणुं, फेरा फरती वखते आपडी जमणी बाजु देवतरफ होय छे तेथी आ नाम.

पदम–पद्म=कमळ.

पदमणी–पद्मिनी=स्त्रीनी एक जाति.

पदारथ–पदार्थ.

पदुं–पद=स्थान, गोरपदुं=गुरुस्थान.

पनघट—पानीयघट्ट=पाणी भरवानो घाट.

पनुं—पानक, पा धा० पीवुं.

पनो—पट्ट=पोहोळाई. (फा.)

पपैया—पीक=एक झाड.

पपनस—पापेलमूस. अमेरिकन भाषानो शब्द.

परकमा-म्मा—परिक्रम=प्रदक्षिणा, आसपास फरवुं. क्रम् धा० जवुं.

परख—परीक्षा, परि+ईक्ष धा० जोवुं.

परखवुं— } परीक्षणं, परख शब्द जुवो.
परखावुं— }

परगणुं—परगना=प्रांत. (फा०).

परचुटण-रण—(खुर्दा) फरुशीकर्दन्=थोडोथोडो सामान वेचवो. खुर्दा=नानुं, आ शब्दनो लोप थई फरुशीकर्दननो अपभ्रंश परचुरण थयो हशे, (फा०) फरुशीकर्दन=वेचवुं.

परचो—परिचय=ओळखाण. तेनो परचो जुवो=तेने जाणी लो. पण हाल चमत्कारने अर्थे बोलायछे. ते साधुनो परचो आव्यो=ते साधुना शक्तिप्रभावनो परिचय थयो एटले तेनी महंताई जाणी.

परण—परिणयन=लगन, पणवुं शब्द जुवो.

परण—पर्ण=पानुं.

परणमुं—प्रणमामि=नमस्कार करूं.

परणवुं—परिणयनं, परि+नी धा० लगन करवुं. पणवुं शब्द जुवो.

परतक्ष—प्रत्यक्ष=नजरसामुं. प्रति+अक्षि=आंख.

परतीत—प्रतीति=ज्ञान. 'मने तेनी परतीत पडती नथी'=ते थशे एम जणातुं (ज्ञान थतुं) नथी.

परतो-प्रताप=पराक्रम. अथवा **परिचय.** परचो शब्द जुवो.

परदेशी—परदेशीय=बीजा देशनुं.

परनात-ती—परज्ञाति.

परनाल— } प्रणालिका=नेवां.
परनालिका— }

परंदु—परिंदा=पक्षी, परीदन् धा० उडवुं. (फा०).

परब— } प्रपा=पाणी पावानी जग्या.
परबडी— }

परबिडियुं—परिवेष्टक, परि=आसपास, वेष्टक=लपेटवानुं साधन.

परभववुं—पराभवनं=हरवुं, परा+भू धा० हरवुं.

परभा—पर्वा=भय, (फा०).

परभा—प्रवाह=पाणीनो प्रवाह.

परभावती—(वि०) प्रभावती=प्रकाशवाळी.

परभातियुं—प्रभातीय—सवारनुं, (गीत).

परम—परश्वः=परम दहाडे.

परमदी—परश्वोदिने=परम दहाडे.

परमाणुं— }
परमाणवुं— } प्रमाण=माप.
परमाणे— }

परमियो— } प्रमेह. प्र=फरक, मिह् धा०
परमो— } मुतरवुं, मुतरमां जे विकार

थायछे ते.

परराज–परराज्य.

परली–पल्लि=घिलोडी.

परव–पर्वन्=पुण्यदिवस.

परव–प्रपा=पाणी पावानी जगा.

परवणी–पर्वणि, पर्वन् शब्दनी सातमी विभक्ति. पर्वणि=पर्वना दिवसे.

परवर– } पटोल=एक शाक.
परवल– }

परवरतावुं–प्रवर्तनं=चालु करवुं.

परवरदेगार-परवर्दिगार=ईश्वर. परवर्दन् धा० पोषण करवुं. गार=कार, (करनार) पोषण करनार. (फा०).

परवरशी–पर्वरिश=संभाळ.

परवा–पर्वा=भो, (फा०). [मळ.

परवाळ-प्रवाल=एक जातना जीवनो

परवीटो–परिवेष्टन=सुतर लपेटवानुं साधन, परि+वेष्ट धा० आसपास लपेटवुं.

परशाल-साल–प्रतिशाला. घरनो एक भाग.

परसेव-वो–प्रस्वेद=प्र=वधारे, स्विद् धा० परसेवो छूटवो.

परसाद–प्रसाद=कृपा, खुशी.

परसोतम–(वि०) पुरुषोत्तम=बधा पुरुषोमां उत्तम. विष्णुनुं नाम.

परहरवुं–परिहरणं. परि+हृ धा० त्यजवुं.

परहेज-जी–पर्हीज=करी, (फा०).

परहेजगार–पर्हीजगार=करी पाळनार, (फा०).

परा– } प्रहारी=जेवडे खंडायछे ते, प्र+
पराई– } हृ धा० मारवुं. खंडनि प्रहारी=' खांयणी पराई, जेमां खंडायछे ते खांयणी अने जेथी खंडायछे ते पराई.'

पराछित–प्रायश्चित्त, प्राय=पाप, चित्त=विचार अ० धोवुं.

पराणि-णो–प्रहारणी=प्र+हृ धा० मारवुं. हैम कोशमां **प्रवयण** शब्द पराणाने अर्थेछे. प्रतोदस्तु प्रवयणं, (हेमचंद्र).

पराणो–प्राघुण, प्र+आ+घुण् धा० भमवुं. फरतां फरतां आवनार. प्राघुणस्त्वतिथिर्द्वयोः (त्रिकांडशेष).

पराय–परा शब्द जुवो.

परायुं–परकीय=बीजानुं, बीजुं.

पराळ–पलाल=डांगेर विगेरेनुं घास.

परिब्रह्म–परब्रह्म=प्रभु.

परिमळ–परिमल=सुगंध. परि=आसपास, मल् धा० वधवुं एटले फेलावुं; आसपास फेलनार.

परियां–पूर्वजाः=वडावा.

परीख–परीक्षक=नाणुं पारखनार, परि+ईक्ष् धा० जोवुं.

परीसवुं–परिवेषण=खानाराना भाणामां पदार्थ मुकवा.

परु–पूय=गुमडामांथी निकळतो एक सफेद पदार्थ.

परेज–परहेज शब्द जुवो.

પરેસાન—પરીશાન=દખી. (ફા.) હાલ નિર્લજ્જને અર્થે પ્રયોગ કરાયછે.

પરોઢ— } પ્રભાત. પ્ર+ભા ધા૦ અજ-
પરોઢિયું— } વાળું પડવું. ભાનો હા થઈ **પરહાટ** નિયમસરબની પછી પરહોઢ=પરોઢરૂપ થયું હશે.

પરોણાગત— પ્રાઘુણ+સ્વાગત=પરોણાની આગતા સ્વાગતા કરવી.

પરોણાચાર—પ્રાઘુણાચાર, પ્રાઘુણ+આચાર, પરોણાની ચાકરી કરવાની ચાલ. "પરોણાચાર કર્યો" પરોણાને જેવો કરવો ઘટેછે તેવો રિવાજ કર્યો.

પરોણો—પ્રાઘુણઃ પરાણો શબ્દ જુવો.

પરોત—પુરોહિત=ઉપાધ્યો, પુરસ્=પહેલાં, હિત=મુકાયલો, પૂજાયલો. સર્વલોકોમાં જેને પહેલાં માન અપાયછે તે; ગુરુ.

પરોવવું—પ્રવણ. પ્ર+વે ધા૦ ગુંથવું, પ્રોત=પરોવેલું.

પર્વણી—પરવણી શબ્દ જુવો.

પલક— } પલક=પાંપણ, (ફા૦), ગુ-
પલકારો— } જરાતીમાં "નિમેષ" ને અર્થે પ્રયોગ કરાયછે.

પલંગ— } (પલંકો) પલ્યંકઃ=ખાટ-
પલંગડી— } લો, ખાટલી.

પલંગપોષ-ખ—પલ્યંક, (સં.) પૂશ=ઢાંકવું. (ફા૦) પૂશિદન્ ધા૦ (ઢાંકવું) ઉપરથી. પલંગપોશ=બિછાના ઉપરનું આચ્છાદન, ચાદર.

પલટણ—બટયાલિયન=લશ્કરના સિપાઈઓનું ટોળું. Battalion, (અં.)

પલટવું—પરાવર્તન=પાછા ફરવું.

પલાણ—(પલ્લાણં) પલ્યાણ=જીન. પાલાન=જીન. (ફા.)

પલિતો—પલીતા=દીવેટ, (ફા.)

પલીત—પલિસ્ત } =અપવિત્ર. હાલ ભૂ-
પલિદ } તને અર્થે પ્રયોગ થાયછે.

પલ્લો—પલ્લવ=છેડો.

પવનચક્રી—પવનચક્ર=પવનથી ચાલતું [ચક્ર.

પવનપાવડી—પવનપાદુકા=પવનની પેઠે લઈ જનારી પાવડી.

પવાલું—પિયાલા, (ફા૦).

પવિત્રી-ત્રું—પવિત્રક=દાભની વીંટી.

પશમ—પશ્મ=સફુ, (ફા૦).

પશલી— } પ્રસૃતિ=ઉંડી કરેલી હથેલી.
પસલી— } પાણિર્નિકુબ્જઃ પ્રસૃતિઃ (અમર).

પશુપતાકા—પાશુપતાસ્ત્ર=પાશુપત નામનું મંત્રરૂપી અ૦ ફેંકી મારવાનું હથિયાર, પશુપતિનું (શિવનું) જે તે **પાશુપત**, અસ્ત્ર=ફેંકી મારવાનું હથિયાર.

પસતાં-તું— } પિસ્ત=એક જાતનો સુકો
પસ્તાં— } મેવો, (સં. ફા.)

પસર— } પ્રસાર=ચારા માટે
પસરચરાવવી— } જવું. પ્રસારસ્તુ પ્રસરણં તૃણકાષ્ઠાદિહેતવે (હેમચંદ્ર).

પસરવું—પ્રસરણં, પ્ર+સૃ ધા૦ ફેલાવવું.

પસાય—પ્રસાદ=મેહેરબાની.

पसायतुं-पोषयितृ=पोषण करे एवुं, (जे आपेलुं ते).

प्रसारवुं-प्रसरणं=फेलाववुं.

पसारो-प्रसर=फेलाव.

पसीना-प्रस्विन्न=परसेवो वळेलो. स्विद् धा० परसेवो छूटवो.

पस्तानुं-प्रस्थान=जवुं=कूच,प्र=दूर,स्थान=जगा. पोतानी जगाथी आघे जवुं.

पस्तावुं-वो-पश्चात्ताप. पश्चात्= पछी, ताप=दुख; कांई नठारुं काम कर्या पछी तेनाविषे मनमां दुखी थवुं.

पस्ती स्तुं-पुष्टि=मदद, आधार.

पहेर्युं-परिहित=ओढेलुं.

पळ-पल=घडीनो साठमो भाग.

पळवुं- }
पळायन- } पलायन=नासवुं.

पळिया-(पलिअं) पलित. पल् धा० जवुं, (मोततरफ).

पळी-पालिका=दहीं कहाढवानुं पात्र. **स्यात्पालिका कुन्तलिका दध्यादिच्छेदनी तु या.** (हारावली) **पाणिका** शब्द पण पळीने अर्थे छे.

पाकुं-(पक्कं), पक्क=पाकेलुं.

पांख-पक्ष=पंखीनुं उडवानुं साधन.

पांख-(छापरानी) पक्ष=बाजू.

पांखडी-पुष्पपत्र.

पांखोटुं- }
पांगोटुं- } प्रगण्ड=खभाथी ते कोणी सुधीनो भाग. " अस्योपरि प्रगंडः स्यात् " (अमर).

पांगत-पादांत, पांत जुवो.

पांगरा-प्रग्रह=त्राजवानी दोरी. घोडिये लटकाववानी झोळीए बांधेली दोरीने अर्थे पण प्रयोग करायछे, ते लाक्षणिक हशे.

पांगळागाडी-पंगु+गंत्री=पांगळा छोकराने चालतां शिखववानी गाडी.

पांगळो-(पंगुलओ) पंगुकः.

पांच-पंच.

पांचडो-पंचक.

पांचम- }
पांचेम- } पंचमी.

पांजरापोळ-पंजर+प्रतोली. पंजर=पक्षीओ राखवानी जगा, प्रतोली=पोळ, पक्षीशालावाळी पोळ.

पांजरूं-पंजर=पंखीने रहेवानुं घर. पजि धा० रहेवुं. पंजरा, (फा.)

पांत-पादांत, खाटलाना जे भाग उपर ऊंघनाराना पग रहेछे ते छेडो. पाद+अंत.

पांतरी-पत्र=पानडुं.

पांती-प्राप्ति=फायदो, लाभ. " आ वेपारमां मारो पांती छे" एटले मारो लाभ (प्राप्ति) छे. प्र+आप् धा० मळवुं.

पांदडो डुं-पत्र=पानडुं.

पांपण- }
पांपेण- } पक्ष्माणि=पक्ष्मन् शब्दनुं अनेकवचन. गुजरातीमां आंखना पाळा उपरना बधा नीमाळाने पां-

पण कहेवायछे. पक्ष्मन्=पाळ उपरनो एक नीमाळो.

पांसळी-ळुं–पार्शुका अ० पार्श्वक=शरीरनो एक अवयव.

पांसेट–पंचषष्टि.

पा–पाद=पाभाग.

पाउं–पाओ=रोटली, (Pao) पोर्टुगीज भाषानो शब्द.

पाकवुं–पचनं, पच् धा० पाकवुं अ० रांधवुं.

पाकुं–(पक्कं) पक्क=पाकेलुं, पच् धा० पाकवुं.

पाख–पक्ष=तर्फ.

पाखर–प्रखर, प्रक्षर=बखतर. प्रखरो हयसन्नाहे (मेदिनी), प्रक्षरप्रखरौ समौ, (हेमचंद्र).

पाखाण–पाषाण=पथ्थर. पिष् धा० वाटवुं (मसालो विगेरे). एना उपर मसालो विगेरे वटायछे माटे आ नाम.

पाखाणभेद– पाषाणभेदी=एक ओसडियुं. पत्थरवाळी जमीनमां अथवा खडकमां थायछे माटे आ नाम.

पाखंड–पाषण्ड=वेदबाह्य धर्म, लोको.

पागरण– प्रावरण=ओढवानुं वस्त्र, प्र+आ+वृ धा० ढांकवुं.

पागा– पायगा=घोडा बांधवानी जगा. (फा.)

पाच्छा–पाशा=एक तुर्की खेताब. अथवा पादशाहा.

पाच्छाई–पादशाही.

पाछलुं–पाश्चात्य.

पाछळ–पश्चात्.

पाछुं–पश्चात्.

पाज– } पद्या=रस्तो 'रामे समुद्र उपर
पाग– } **पाज** अ० पाग बांधी.' सरणिः पद्धतिः **पद्या**, (अमर) **द्य** नो **ज** थायछे, जेम, वाद्य=वाजुं.

पाट–पीठ=आसन.

पाट–पट=वस्त्र.

पाटडी– } पीठक=आसन.
पाटली-लो– }

पाटण–पट्टनं=वनराज चावडाए वसावेलुं शेहेर.

पाटण–पट्टन=शेहेर. 'प्रभासपाटण.'

पाटवी कुंवर–पट्टकुमार, मुख्य अथवा वडो कुंवर; जेम पटराणी=पट्टराज्ञी, वडी राणी.

पाटु–पार्ष्णि=एडी. पार्ष्णि प्रहार=पाटु मारवी.

पाटो–पट्ट=दरद उपर लुगडा विगेरेनुं जे बंधन बांधेछे ते.

पाठाफेर– पाठ+फर्क, पाठ=वाचवानी अथवा बोलवानी रीत, (सं.), फर्क=भेद, (फा.)

पाठुं–पिटक=फोल्लो. पाठुं ए रोग फोल्लाना आकारमां उत्पन्न थायछे.

पाडवुं–पातनं, पत् धा० पडवुं (प्रयोजक).

पाडी डुं–पोत=कोईपण जानवरनुं बच्चुं.
पाडो–पाठ=धडो.
पाडो–पाठ=रुढी. [चिन्ह.
पाण– पाद=चोथो भाग अथवा तेनुं
पाण–पाणि=हाथ. 'जोडीने बे पाण'.
पाणकोर–(वि.) प्राणकुमारी.
पाणियारी–पानीयहारी=पाणी लाव-नारी, हृ धा० हरण करवुं अ० लाववुं.
पाणियारु–पानीयागार=पानीय=पाणी, अगार=घर, जगा. पाणी मुकवानी जगा.
पाणी–(पाणिअं.) पानीय. पा धा० पिवुं.
पातर–त्रपा=वेश्या, छिनाळ, वर्णव्यत्यय-थी **पात्र** थई **पातर** थयुं हशे. त्रपा लज्जाकुलटयोः, (मेदिनी). वर्णव्यत्य-यना प्रमाणने माटे **रुशवत** शब्द जुवो.
पातरवडियां–पत्रवीटी. पातरां वाळी वाळीने करेलुं एक खाद्य.
पातळ–पत्रावली=बाज.
पातळुं–प्रतनुं=झीणुं. **न** नो **ल** थायछे. जेम नील=लीलुं.
पाताळ–पाताल.
पाताळजंत्री–पातालयंत्री=ऊंडा विचा-रनो माणस.
पाथरण-णुं– } प्रस्तरणं, स्तृ धा० प-
पाथरवुं– } सरवुं.
पाथरो–प्रस्तार=बिछानुं. पथारी शब्द जुवो.

पाद–पर्द, पर्द् धा० पादवुं.
पादर–पद्र=गामनो झांपो.
पादवुं–पर्दन, पर्द् धा० पादवुं.
पादे–पर्दते, पर्द् धा० पादवुं.
पाधरुं– } प्रध्वर=सीधुं.
पांसरुं– }
पान–पर्ण=पानडुं.
पानखर–पर्णक्षर, पर्ण=पानुं, क्षर=खरवुं, क्षर धा० खरवुं.
पानडी-डुं–पर्णक=पत्र.
पानदान–पर्णदान=पान मुकवानुं पात्र, पर्ण+दान. (सं. फा.) पर्णाधान.
पानी– } पार्ष्णि=एडी.
पान्हो– }
पानुं–पर्ण=पातरुं.
पानुं– आपनिक=लीलारंगनुं एक रत्न. रान=अरण्य इत्यादि शब्दमां आदि **आ** नो अने टीलुं=तिलक इत्यादि शब्दमां अंत्य **क** नो लोप थायछे आ नियमप्रमाणे **आपानिक** शब्द-मांना आदि **आ** नो अने अंत्य **क** नो लोप थयोछे. आपनिक=इंद्रनील. (उज्वदत्त, तारानाथ तर्कवाचस्पति).
पानो–प्रस्नव=आंचळमां दूध भराई आ-ववुं ते. ष्णु धा० टपकवुं.
पापड–पर्पट=पिष्टविकार.
पापडखार–पर्पट+क्षार=पापडने माटे खार.
पापडी–पर्पटी=कोई पण कठोळनो पूरी-ना आकारनो करेलो पदार्थ.

पापणी– } पापिनी=पापी स्त्री.
पापेण– }

पामरी–प्रावार, प्र+आ+वृ धा० ढांकवुं.

पामवुं–प्रापणं, आप् धा० मळवुं.

पायखानुं–पायिखाना=तारतखानुं.

पायजामो–पायिजामा=पगमां पहेरवानो जामो. जामो=अंगरखो.

पायदळ–पियादा, (फा.) अथवा पाय+दल=फोज, (फा. सं.) पदाति=पेदळ. तनो ळ थायछे; जेम पीत=पीळुं.

पायो–(खाटलानो) पाय=पग, (फा.).

पारकुं–(पारकं) परकीयं=बीजानुं.

पारख–परीक्षक, परि+ईक्ष् धा० जोवुं.

पारखवुं–परीक्षणं– } परि+ईक्ष् धा०
पारखुं–परीक्षा– } जोवुं.

पारजात-तिक–पारिजातक=एक फूलझाड. परि=उपर (स्वर्गमां) जात=उत्पन्न थयेलुं. आ झाड स्वर्गमांथी कृष्णजीए पोतानी स्त्री सत्यभामाने माटे आणी द्वारकामां तेना मेहेलना आंगणामां रोप्यो हतो एवो इतिहास भागवतमां छे.

पारणुं–प्रेङ्खोलन=लटकती खाटली. प्रेंखोल् धा० लटकवुं. **पारणुं** ए पालन शब्दनो पण अपभ्रंश थवानो संभव छे.

पारध– } पापर्द्धि=शिकार, पाप, ऋ-
पारधी– } द्धि=वधवुं, आ काम करे पापनो (वधारो) संचय थाय छे तेथी आ नाम. **पापर्द्धिर्मृगयाखेटः**, (हेमचंद्र). **पराधि** शब्द पण एज अर्थे शब्दार्थ कल्पतरु कोशमां उपलब्ध छे. पारध करनारो ते पारधी.

पारंपार–परिपूर्ण=संपूर्ण.

पारसमणी–स्पर्शमणि, स्पर्श=अडकवुं, मणि=रत्न, लोढाने अडके सोनुं करवानो धर्म एमां छे माटे आ नाम. लोढानें अडके सोनुं करनार मणि.

पारसपिपळो–पार्श्वपिप्पलः=एक झाड.

पारसात–पार्श्वतः=पासेथी.

पारसी–फार्स, पार्स, (फा०) पारसीक, (सं०).

पारसे (आववुं)– } =प्रस्नव=बच्चुं धा-
पारसो (मूकवो)– } ववा मांडे एटले गायो विगेरेना आंचळमां दूध आवे छे ते. स्नु धा० टपकवुं, वहेवुं (स्तनमांथी दूध).

पाराण–पारायण, पार=छेडो, अयनं=जवुं. "वेदनुं अथवा भागवतनुं पारायण" एटले तेनुं पहेलेथी ते छेडासुधी बोली जवुं या वांचीजवुं.

पारी–प्रहारी, प्र+हृ धा० मारवुं.

परेवुं–पारावत=कबूतर.

पारो–पार=एक धातु.

पालक–पालंक्या=एक भाजी.

पालखी–पाल्की. (फा०.)

पालण–पालन=रक्षण.

पाळणपुर–प्रल्हादपुर=गुजरातनी उत्तर दिशातरफनुं एक शेहेर.

पालो–पल्लव=पानडां.

पावडी–पादुका, पादू=जोडो.

पावडो–पारू=खोदेली माटी भरवानुं साधन. (फा०) फावरा, (हिं.)

पावती–प्राप्ति, आप् धा० मळवुं.

पावागड–पावकाचल=चांपानेर पासेनो कालिकाना स्थानकवाळो पहाड. 'विश्वामित्री माहात्म्य ' नामना ग्रंथमां आ पर्वतनुं वर्णन कर्युं छे, अने एनुं नाम **पावकाचल** शाथी पड्युं ए पण तेमां कह्युं छे.

पावुं–पायन, पा धा० पीवुं. (प्रयोजक).

पावुं–प्रापण=जडवुं, प्र+आप् धा० मळवुं.

पासासांकळ–पार्श्वशृंखला,पार्श्व=बाजु, शृंखला=सांकळ. कमाडनी बाजुए अने बारसाखनी जोडे जडेली सांकळ.

पासुं–पार्श्व=शरीरनो एक भाग.

पासे–(पास) पार्श्व=नजीक.

पासो–पाशक=जुगार रमवानुं साधन.

पाहाण– }
पाहाणो– } पाषाण,पाखाण शब्द जुवो.

पाळ–पालि=तळाव विगेरेनुं पाणी निकळी न जाय माटे उंची बांधेली बाजु.

पाळक–पालक=पोषण करनार, पाल् धा० पोषण करवुं.

पाळवुं–पालनं=रक्षण करवुं.

पाळी–पालि=कापवाना हथियारनी धार, हाल छरीने अर्थे प्रयोग थायछे.

पाळो–प्यादो=सिपाई, (फा).

पिंजणी–पिंजन=रू पिंजवानुं यंत्र. **पिंजनं** विहननं च तूलस्फोटनकार्मुकम् (हेमचंद्र).

पिंजरुं–पिंजर, पंजर=पांजरुं.

पिंजवुं–पिंजन=रू साफ करवुं, पिंज् धा० तोडवुं,(रूने).

पिंजारो–पिंजकार=रू साफ करनार.

पिंडलो–पिंड=गोळो, पिंडि धा० एकठुं करवुं.

पिंडारो–पिण्डार=गोवाळियो.

पिकदान–पित्तधानी,पित्त=मोंमांथी निकळतो प्रवाही पदार्थ, धानी=पात्र.

पिगळवुं–विगलनं=रसरूप थवुं. वि+गल् धा० पातळुं करवुं, थवुं.

पिछान–परिज्ञान, परि+ज्ञा धा० ओळखवुं. जान पिछान=ज्ञान परिज्ञान.

पिछोडी-डो–प्रच्छादी=ओढवानुं लुगडुं. छद् धा० ढांकवुं.

पितांमरी–पीतांबर=पीत+अंबर =पीळुं वस्त्र. हाल प्रमेते रंगना हीरना पहेरवाना लुगडाने पितांमरी कहे छे.

पितळ–पित्तल=पीळा रंगनी एक धातु.

पितो–पित्त=एक रोग.

पित्राई– }
पित्राण– } पितृव्य=काको, हाल काकाना छोकराने अर्थे प्रयोग कराय छे.

पिपर–पेर=पिप्पली=एक ओसड.

पिपळीमूळ–पिप्पलीमूल=एक ओसड.

पिपळो–पिप्पल=एक झाड.

पिमळ–परिमल=वास. परि=आसपास, मल् धा० वधवुं, फेलाववुं.

पियर– (पइहर) पितृगृह=पितानुं घर.

पियु–प्रिय=धणी.

पियुष–पीयूष=अमृत.

पियुडो=प्रियकः=धणी.

पिरसवुं–परिवेषण=जमती वखत भाणामां खावाना पदार्थ मुकवा.

पिरोज-जो=पीरूज=असमानी रंगनो पथरो, (फा०).

पिरोजशा-पीरूझशाह=जयवाळो राजा. पीरूझ=विजयी. शाह=राजा. (फा).

पिलवण–पीलुपर्णी=एक झाड.

पिलवुं– } =पीडनं, पीड् धा० निचोववुं.
पिलावुं–

पिशाब–पीशाब्, पीश=आगल, आब्=पाणी; आगळ पडतुं पाणी=मूत्र. (फा०) **प्रस्राव,** प्र=आगळ, स्रु धा० झरवुं, मूत्र. '**मूत्रं प्रस्राव उच्चारः**' (अमर).

पिसवी–प्रसेव=कोथळी. षिव् धा० शिववुं. **प्रसेवः पुंसि वीणांगे स्यूते.** (मेदिनी).

पिसवुं–पेषणं=दळवुं. पिष् धा० दळवुं.

पिस्तालीस–पंचचत्वारिंशत्.

पिस्तोल–पिस्टल, (Pistol) (अं०).

पिहेर–पितृगृह=बापनुं घर.

पिळास–पीतांश, पीत+अंश=पीळा रंगनो अंश.

पींछ– } –पिच्छ=पुछडी. हाल पींछ शब्द परने अर्थे वपराय छे.
पीछ-छुं–

पीक–पाक; पच् धा० पाकवुं.

पीछी–पिच्छ=मोरनी पुछडी. मोरना पीछानी झुडी. चामर.

पीछो–पिच्छ=पुछडी, आ लाक्षणिक प्रयोग छे 'तेने मारो पीछो (पुछडी) पकडयोछे' एटले मारी पाछल लाग्यो छे.

पीठ–(पिट्ठी) पृष्ठ=पूठ.

पीठी–पिष्ट=लोट.

पीठुं–पीठ=स्थान.

पीड–पीडा=दुःख.

पीडवुं–पीडनं=दुख देवुं. पीड् धा० पीडा करवी.

पीत–पित्त=रोग.

पीप–पिपा=प्रवाही पदार्थ भरवानुं लाकडानुं ठाम. पोर्टुगीज भाषानो शब्द.

पीलो–पल्लव=अंकुर.

पीवुं–पान. पा धा०पीवुं.

पीळुं–(पीअलं) पीत.

पुंछ– } (पुछं)=पुच्छ. अथवा पुच्छक.
पुछडुं–

पुंजी– पुंज=ढगलो. (दोलतनो).

पुंजो– पुंज=ढगलो. (कचरानो).

पुंबडुं-डी– } पुंबा=रू. (फा०).
पुंभडी–

पुख्त–पुख्ता=पाको. (फा०). पक्व=पाको, (सं०). पुख्तदशा=पक्वदशा.

पुख्तन् धा० रांधवुं. (फा०). पच् धा० रांधवुं. (सं०).

पुछपरछ— | **पुछपाछ**— | **पुछापुछ**— पृच्छा प्रतिपृच्छा. प्रच्छ् धा० पुछवुं.

पुंछवुं— | **पूछवुं**— —प्रच्छन. उपरनो शब्द जुवो.

पुज—पूज्य=पूजवाजोग.

पुजवुं—पूजन, पूज् धा० पुजवुं.

पुजाराधे— | **पूजाराधे**— —पूज्याराध्य, पूज्य+आराध्य. पूजन तथा आराधन करवाजोग. आ+राध् धा० प्रसन्न करवुं. नर्मकोशमां पूजार्ह एवी व्युत्पत्ति करी छे.

पुजारी—पूजाकार=पूजा करनार.

पुठ— | **पुठळ**— | **पुठां**— | **पुठी=नानुं पुठुं**— | **पुठुं-ठे**— पृष्ठ=पीठ.

पुडी—पुट. पुट् धा० बांधवुं.

पुणी—पिंजी, पिंजिका. रूनो विटाळो, जेमांथी सूतर कांतवामां आवेछे ते. पिंजिका तूलनासिका (त्रिकांडशेष).

पुतळ— | **पुतळियुं**— | **पुतळी-ळुं**— | **पूतळी**— पुत्रिका, ढिंगली. पांचालिका पुत्रिका स्यात् वस्त्रदंतादिभिः कृता (अमर).

पुनम— | **पुनेम**— पूर्णिमा. पूर्ण=पुरो, (चंद्र) आ दहाडे चंद्रमा पूर्ण होय छे तेथी आ नाम.

पुमडुं-पुंबा=रू, (फा०).

पुरजो—पुर्जा=कडको. (फा०).

पुरण-णी—पूरण=भरवुं.

पुरतुं—पूर्त्त=भरेलुं.

पुरबियो— | **पुरवियो**— पूर्वीय, अ० पूर्वज=पूर्वतरफनां देशमां रहेनारा, अ० जन्मेला तेथी आ नाम.

पुरवणी—पूरणी=खूटतुं जेथी पूरुं करवुं ते.

पुरवुं—पूरण, पुर् धा० भरवुं.

पुरशातन— | **पुरषातन**— पुरुषत्व=पुरुषपणुं.

पुरसीस—पुर्सिस=सवाल, (फा०).

पुराणी—पौराणिक, पुराण (प्राचीनकथा) वांचनारो.

पुराणुं—पुराण=प्राचीन.

पुस्तो—पुस्ता=ओवारो, (फा०).

पुळी-ळो—पुलक=रोटली तथा कांई मिष्ट पदार्थनो गोळो करी हाथीने खवरावामां आवे छे ते. आ उपरथी घासनी जुडीओने पण **पुलक** कहेवानो रिवाज पडशे हशे.

पूजवुं—पूजनं.

पुठ-ठुं-ठे—पृष्ठ=पीठ.

पूत—पुत्र=पुत् नामना नरकमांथी बापने तारेछे माटे पुत्र.

पून—पुण्य, पूञ् धा० स्वच्छ करवुं.

पूनम—पूर्णिमा, पुनम शब्द जुवो.

पूरुं—पूर्ण.

पूळी-ळो—पूळी शब्द जुवो.

पृथिनाथ–पृथ्वीनाथ=भूपाळ.

पेडो–(पेण्डं) पिंड=गोळो.

पेखवुं–प्रेक्षणं, प्र+ईक्ष् धा० जोवुं.

पेगम्बर–पैगम्बर=ईश्वरी संदेशो लावनार, पैगम=संदेशो; बर=लावनार, बुर्दन्=लाववुं आ धा० उपरथी.

पेच–पीच=आटो, इस्क्रू. (फा०).

पेज–पेया=चोखानी कांजी. **पेया श्रायाच्छमंडयोः** (मेदिनी).

पेजार–पादरथ=जोडो, **द** नो **ज** थई **थ** नो लोप थयो. वाद्य=वाजुं इ० शब्दमां **द** नो **ज** थायछे. **पन्नधी पादुका प्राणींहिता पादरथीत्यपि** (मेदिनी).

पेट–पोट्टं 'पोट्टं स्फटति पिपासाभिः' एवो प्रयोग मालम पडेछे. अथवा **फंड** पण पेटनो पर्याय शब्द छे.

पेटववुं–प्रदीपनं, दीप् धा० अजवाळुं करवुं.

पेटार-रो– / **पेटी**– } पेटिका=पेटारो.

पेठण–(पइट्ठाणं) प्रतिष्ठान=दख्खण देशमांनुं एक शेहेर.

पेठो–प्रविष्टः, प्र+विश् धा० पेसवुं.

पेढी–(पीढं) पीठ=स्थान.

पेदल–पदाति, (सं.) पियादा, (फा०).

पेदा–पैदा= उपज (फा०.)

पेदायश– / **पेदाश-स**– } पैदायिश=जनम, उपज, (फा०).

पेम–(पम्मं) प्रेम=हेत.

पेर–प्रकार=रीत.

पेरण– / **पेरणुं**– } पीराहन्, पीरहन्=बंडी, (फा०.)

पेरवी–पैरवी=तजवीज, (फा०).

पेरवुं– / **पेरियुं**– } पर्वन्, शेलडी विगेरेनुं.

पेलवान–पहलवान=मल्ल, शूर. (फा०.)

पेश–पीश=आगळ, (फा०).

पेशगार–पेशकार=कामदार, (फा०).

पेशवा–पीशवा=आगेवान्, (फा०).

पेशाब–पिशाब शब्द जुवो.

पेसवुं–प्रवेशनं, प्र+विश् धा० अंदर जवुं.

पेस्तर–पीस्तर, पीश=आगळ, तर=वधारे. संस्कृत प्रमाणेज फारशीमां पण वधारो बतावानो **तर** प्रत्यय छे.

पेहेरेगार=पन्हागार=चोकीवाळो. पन्हा=चोकी, (फा०).

पेहेरो–पन्हा, चोकी. (फा.)

पेहेर्युं–परिहित=ओढेलुं.

पेहेलवान–पेलवान शब्द जुवो.

पेळ– / **पेळवो**– } पेल=आंडवो. स्यादंडं पेलमंडकः, (हेमचंद्र).

पोईस–पश्य=जो, दृश् धा० जोवुं, आज्ञार्थ द्वितीयपुरुषनुं एक वचन.

पोखराज– पुष्पराग=पीळारंगनुं रत्न.

पोखवुं–पोषणं, पुष् धा० पोषवुं.

पोटली-लुं-लो–पोटलिका=गासडी.

पोटियो–पृष्ठ्य, पृष्ठवाह्य=बोजा वहेवानो बळद. पृष्ठ=पीठ, वाह्य=वहेवाला-

यक, स्थौरी पृष्ठयपृष्ठवाह्यौ, (हेमचंद्र) अमरकोशमां पृष्ठयशब्द बोजाना घोडाने अर्थे कह्योछे.

पोढयो–
पहुडयो– } (पसुत्तो) प्रसुप्तः.

पोणोसो–पादोनशत. पाद+ऊन+शत= पा भाग ऊणा सो.

पोतुं–पूता=खजानो, (फा०).

पोथी-थुं–पुस्ती=पुस्तक, पुस्त् धा०बांधवुं.

पोपडी-डुं-डो पर्पट=पापड.

पोपनस– पपनस जुवो.

पोयणुं–पद्मिनी=कमळ.

पोर=पुर=शेहेर. "नागपोर"=**नागपुर**.

पोर–(पहरो) प्रहरः=त्रण कलाकना वखतनुं प्रमाण.

पोर–परुत्=गयी सालमां, पोर. (फा०).

पोरववुं–परववुं जुवो.

पोरियो–
पोरी– } पूर=पुत्र, (फा०).

पोरिगर–पऱ्हागार, पऱ्हादार. (फा०).

पोरो–पऱ्हा, (फा०).

पोलाद–पूलाद=एक जातनुं लोढुं,(फा०).

पोश–प्रसृति=उंडी करेली हथेळी.

पोशी–पौषी=पोष महिनानी पूनम.

पोष–पौष. आ महिनानी पूनमे पुष्य नक्षत्र होयछे माटे आ नाम.

पोषवुं–पोषण, पुष् धा० पोषण करवुं.

पोस–पोश शब्द जुवो.

पोस–पोष शब्द जुवो.

पोहरो–अपाहर. कुवामांथी पाणी काढवानुं वासण. आप=पाणी, हृ धा० हरण करवुं (कुवामांथी). [मां.

पोहोर–पोर, (फा०) पुरुत्=गया साल-

पोहोळुं–पुल=मोटुं, **पुलःस्यात्पुलकेपुंसि विपुलेप्यन्यलिंगकः** (मेदिनी) पृथुल शब्दनुं पण पहोळुं (पोळुं) रूप थवानो संभव छे. **थ** नो **ह** थायछे. जेम, कथनी कहाणी.

पोळ– (पओली) प्रतोली, मोटो रस्तो, हाल नाना रस्ताने अर्थे प्रयोग थायछे.

पोळी–पोलिका=रोटली.

पौंआ-वा–पृथुक=सेकेली डांगर खांडी करेलो पदार्थ.

पंख– पक्ष=पांख.

पंखवा– पक्षघात=एक रोग, जेमां शरीरनी एक बाजु जुठी पडी जायछे. पक्ष= बाजु, घात=नाश, हन् धा० मारी नाखवुं.

पंखाळी– पक्षवती=पक्षवाळी (डांगर). आ डांगरने पांख्यो जेवा बे छेडा होयछे ते उपरथी आ नाम.

पंखी–
पंखेरु– } पक्षी.

पंगत-ती– पंक्ति=हार.

पंचाणुं– पंचनवति.

पंचावन– (पंचावण्णा) पंचपंचाशत्.

पंचाशी– पंचाशीति.

पंजभाग– पंचभाग=पांच भाग.

पंजाजिरी– } पंचजीरी=जीरुं आदि क-
पंजीरी– } रीने पांच पदार्थनी बना-
वेछे माटे आ नाम. पंचानां जीरादीनां पदार्थोनां समाहारः पंचजीरी; जेम पंचवटी. जीरुं, अजमो, सुंठ, धाणा अने खांड आ पांच चीजो एकठीकरी गोकळ आठेमने दहाडे देवने धरावी वेंचेछे.

पंजो– पंजा. (फा.)

पंड– पिंड=शरीर.

पंडु– } पांडु=एक रोग.
पंडू– }

पंडोळुं– पटोल=एक जातनुं शाक.

पंड्या– पंडित=विद्वान्. पंडा=विद्या, इतच् प्रत्यय.

पंतियाळु– प्रतियोगिक=भागिदार.

पंथ– } (पंथो) पंथा=मारग.
पंथी– }

पंदर– (पण्णरह) पंचदशन्.

पंदरवाडियुं– पंचदशवारिकं.

पन्नाळ–प्रणाली.

पन्नाळिका–प्रणालिका.

पिंगळ–पिंगल=छंदःशास्त्र रचनार एक ऋषि.

पिंडरोगी–पांडुरोगी.

पिंडु–पिंड=गोळो.

प्यादीमहात–प्यादा+मात, (फा.)

प्यादुं-दो–पियादा=सिपाई. (फा.)

प्याली-लु-लो–पियाला, (फा.)

प्यास–पिपासा=तरस, पा धा० पीवुं.

प्रक्रमा–परिक्रमण=प्रदक्षणा. परि=आसपास, क्रम् धा० जवुं.

प्रगट–प्रकट=जाहेर.

प्रगणुं–परगना, (फा.) प्रगण. (सं.)

प्रघळ–प्रगल्भ=मोटुं.

प्रजळवुं– } प्रज्वलन, प्र+ज्वल् धा०
प्रजाळवुं– } सळगाववुं.

प्रणिपत–प्रणिपात= नमस्कार.

प्रत–प्रतिमा=नकल.

प्रतीत–प्रतीति=खातरी.

प्रत्ये–प्रति. तंप्रति=तेनेप्रत्ये.

प्रदक्षणा–प्रदक्षिणा= परकंमा.

प्रदेशी–परदेशीय. पर=बीजा, देशीय=देशनुं.

प्रभातियुं–प्रभातीय=सवारमांनुं (गीत).

प्रमाणिक–प्रामाणिक.

प्रमाणे–प्रमाण=माप.

प्रमाद–प्रमाद=भूल, प्रमाद एटले बेदरकारी एवो अर्थ करेछे पण ते गलत छे.

प्रले– } प्रलय=मोटो नाश. लय=
प्रलेकार– } नाश.

प्रवर्तवुं–प्रवर्तन=कामे लागवुं.

प्रसनता–प्रसन्नता=खुषी.

प्रसादी–प्रसाद=मेहेरबानी.

प्रळय–प्रलय=मोटो नाश, लय=नाश.

प्रागजी–(वि.) प्रयाग, आ नामनुं तीर्थ प्रसिद्ध छे.

प्राछीत्य– प्रायश्चित्त. पराछित शब्द जुवो.

प्राणिया–प्राणी.

प्राहणो–प्राघुण=पराणो शब्द जुवो.

प्रिछवुं–परिचयनं=ओळखवुं.

प्रिशणुं– } परिवेषणं=पीरसवुं.
प्रिशवुं– }

प्रीत–प्रीति.

प्रीतम–प्रियतम=अतीशे प्यारो.

प्रेत–प्रेत=शरीर छोडी गयेलो जीव, हाल शबने अर्थे बोलेछे. [जुवो.

प्रोत–पुरोहित=उपाध्यो. परोत शब्द

फ.

फकर–फिक्र=विचार, ते फकरमां पडयो छे=ते विचारमां पडयो छे. (आ०).

फकरो–फिक्रा=वाक्य, (आ०).

फजेत– }
फजेती– } फजीहत=अपमान, (आ०).
फजेतो– }

फटकडी– } स्फटी=एक खार.
फटकी– }

फडनवीस– } फर्दनवीस, फर्द=यादी, नवीस=लखनार; नविस्तन्=लखवुं. (फा.)
फडनीस– }

फणस– } पनस= एक जातनुं फळ.
फनस– }

फते–फतहा=जय, (आ०).

फरक–फर्क=(आ.).

फरज–फर्ज=स्वधर्म, (फा०).

फरजन–फर्जन्द=छोकरूं. (फा०).

फरद–फर्द=एकलुं, (आ०).

फरदुनजी–(वि०) फरीदून=राशीचक्र, (फा.). [(फा०).

फरमाववुं–फर्मूदन्=हुकुम करवो,

फरमास– } फरमायिश =हुकम,
फरमासी-सुं– } (फा०).

फरमो–फार्म=नमुनो (Form) (अं.).

फरसबंदी–प्रस्तरबंध, पथरानो बांधेलो रस्तो. फर्शबंद=फरसबंदी करनार. (फा०).

फरसराम–परशुराम=विष्णुनो एक अवतार.

फरसी–परशु=एक शस्त्र, पर=शत्रु अथवा बीजो, शृ धा० इजा देवी.

फरसुद–फुर्सत=वखत, (आ०).

फरास–फर्राश, (आ०).

फराळ–फलाहार=फलनुं भक्ष्य.

फरियाद-दी–फर्याद, (फा०).

फरियादी–फर्यादी, (फा०).

फरेब–फरीब=दगो, (फा०).

फरेस्तो–फिरिश्ता=मोकलेलो, प्रेषित, दूत. फरिश्तादन=मोकलवुं, (फा०).

फरंगी–फिरंगी =युरोपखंडना रहेनार (फा.) **फ्रयांक** (Frank) शब्द उपरथी.

फलंग–प्लवन=प्लु धा० ठेकडा मारवा.

फलाटिन– } फ्लानेल= (Flannel) एक जातनुं ऊननुं कपडुं (अ०). [(आ०).
फलाली– }

फलाणुं=फुलान–अमुक, चोकस कोई.

फस–फिसाद=लोहि काढवुं, (आ०).

फसल–फस्ल=वखत, ऋतु, (आ०).

फसववुं–पाश, शिकारी लोको माणी पकडवाने फांसा (पाश) करी जंगलमां पाथरी त्यांहां दाणां नाखे छे, एटले पक्षी दाणाना लोभथी त्यांहां आवी "फसाई जाय छे," पाशमां सपडाय छे. **फसववुं** आ शब्दनी एवी व्युत्पत्तिनो संभव छे.

फळ–फल.

फळवुं–फलनं, फल् धा० फळ आववुं.

फळार=फलाहार, फल+आहार=फळनुं खावुं.

फांसो–पाश=बंधन.

फाके–फक्कति, फक्क् धा० धीमे धीमे खसवुं.

फागण–फाल्गुन=आ महिनानी पुनमे फल्गुनी नक्षत्र होय छे माटे आ नाम.

फाजल–फाजिल, (आ०).

फाट–स्फट=चीरो.

फाटवुं–स्फटनं, स्फट् धा० भांगवुं.

फाड–स्फट=तड.

फाडवुं=स्फटनं=भांगवुं.

फाणस–फानूस, (आ०).

फायदो–फायिदा, (आ०).

फारक–फारिग=छुटुं, (आ०).

फारगती–फारिग-खती=पावती, (आ० तु०).

फारसी–फार्सी, फार्स,=एक देशनुं (इराननुं) नाम. पारसीक, (सं.)

फाल–फल. 'फाल आवी छे' एटले फलो बाझ्यांछे.

फाल–प्लव–कूदको.

फालसा-सी–परुष=एक फळ अथवा तेनो छोड.

फिकर=फिक्र=विचार, (आ०). 'ते फिकरमां पडयो' एटले विचारमां पडयो.

फिणवुं–फेन=फीण.

फिरयाद–फर्याद, (फा०).

फीण–(फेणो) फेन.

फुटवुं–स्फुटनं, स्फुट् धा० फुटवुं.

फुदनो– } पूदीना=एक छोड. (फा०)
फुदीनो– } पुदिन, (सं०).

फुरसद–फुर्सत=वखत. (आ०).

फुलवुं–फुल्लनं=खीलवुं, फुल्ल् धा० खीलवुं.

फूल–फुल्ल=खीलेलुं फूल.

फेट-टो–पट=वस्त्र.

फेण–फेन=फीण.

फेण–फणा, (सापनी.)

फेफसा–फुप्फुस=दम लेवानी नळी.

फेरिस्त–फिह्रिस्त=यादी, (फा०).

फेल–फिल=काम. (आ.).

फेसलो–फैसल–ला. (आ०).

फोज–फौज, (आ०).

फोजदार–फौजदार=फोजनो कामदार,

हाल पोलीस कामदारने अर्थे प्रयोग करायछे.

फोडवुं–स्फोटनं=भांगवुं.

फोफल–(पोप्फलं) पूगफल=सोपारी.

फोफली–(पोप्फली) पूगफली=सोपारीनुं झाड.

फोळी-लो=स्फोट.

ब.

बकबक– } भष् धा० नकामुं बोलवुं.
बकबकाट– }

बकरी-रुं-रो–बर्कर-री. **बर्करः** परिहासे स्याच्छागे युवपशावपि, (मेदिनी).

बकवुं–भषण. भष् धा० नकामुं बोलवुं.

बकाल–बक्काल=काछियो, (आ.)

बक्षवुं–बख्शीदन् धा० आपवुं. (फा.)

बक्षी–बख्शी=पगार वेचनार कामदार. (फा.)

बक्षीस–बख्शिस=इनाम. (फा.)

बखतर–बक्तर. (फा.)

बखर–खबर=वर्त्तमान, वर्णव्यत्यय. (आ.)

बखियो–बख्या=गोदडीनी सीवण जेवुं सीववुं. (फा.)

बखीलाई–बखीली=कंजुसपणुं. (आ.)

बग–बक=बगलुं.

बगध्यान–बकध्यान=बगळानीपेठे ध्यान धरवुं ते.

बगभगत–बकभक्त=बगळा जेवुं ध्यान धरनारो भक्त; ढोंगी.

बगलुं-लो–बक=एक पक्षी.

बगीचा–बागचा. (फा.)

बचगी–बचा अथवा बच्चा, (फा.) वत्स=बालक. (सं.)

बचडवाळ– } वत्सवान्= छोकरांवाळो.
बचरवाड-ळ– }

बचारुं–बिचारा, बि=नहि, चारा=उपाय, गुजरान चलाववाने जेने कोईपण उपाय नथी होतो एवुं माणस; भीखारी. लाचार, ला=शिवाय, चारा=उपाय.

बची–बूसा=चुंबन, बूसीदन् धा० बची करवी. (फा.)

बचु-चो–वत्स, (सं.) बच्चा. (फा.)

बजरंग–वज्रांग, वज्र जेवुं जेनुं शरीर कठण छे ते, हनमान. वज्र=कठण, अंग=शरीर.

बजवुं–वादन=वगाडवुं.

बजवैयो–वादक=वगाडनार.

बजाजी–बजाज=कप्पडनो वेपारी. (आ.)

बजार–बाजार. (फा.)

बटक–बटुक=नानो छोकरो.

बटाटा–पोटयाटो, (Potato). (अं.).

बडवो–बटुक=ब्रह्मचारी.

बतक–कादंब. कादंब शब्द विलोम एटले उलटो वांचे **बदक** आवे छे. मरेठीमां बतकने बदक कहे छे.

बतरीस– } द्वात्रिंशत्.
बत्रीस– }

बत्ति–वर्ति=दीवेट.

बथुवो–वास्तुक=एक भाजी.

बद्काम–बदकर्म. बद=नठारुं, (फा.), काम=कर्म (सं.).

बद्गोई–बदगुई=नठारुं बोलवुं (कोई-नुं). बद=नठारुं, गुफ्तन् धा० बोलवुं ते उपरथी गुई.

बद्चाल–बदचार. बद=नठारुं, (फा.) आचार=चाल, (सं.). बद+आचार.

बद्दानत–बददियानत=बदनेकी, (फा. आ.).

बद्लाम–बदनाम=अपकीर्ति. (फा.).

बदलवुं– } बदल=अवेजी. (आ.)
बदले– }

बदाम–वाताद, वात=वायु, अद=खानार, वायुनाशक. **वाताम** पण कहेवाय छे. बादाम, (फा.).

बद्दल–बदल=अवेजी, (आ.).

बनइयुं–द्विनदं, वौठापासे वात्रग अने साभ्रमती ए बे नदीनो संगम थाय छे ते स्थळने बनइयुं कहे छे.

बनारस–वाराणशी. वर्णव्यत्यय. **वरणा** अने **अशी** आ बे नदीओनी वच्चे वसेलुं क्षेत्र. रुशवत शब्द जुवो.

बनेवी–भगिनीपति=बेननो धणी.

बपोरियो–द्विमहारिकः=एक झाड छे. एना फूल बपोरे खीले छे माटे आ नाम. आ प्रमाणे बीजो एक छोड छे तेनां फूलनी सुगंध राते चाले छे माटे तेने फारसी भाषामां **गुलशबबो**=राते वास चालतुं फूल. गुल=फूल, शब=रात, बो=सुगंध. एने मराठीमां गुलछबू कहेछे.

बपोहोर–द्विमहर=बे प्रहर.

बफाणुं–बाष्प=वराळ, वराळथी बाफीने करे छे माटे.

बफारो– } बाष्प=गरम, ऊनुं. बाष्पमू-
बफावुं– } ष्माश्रु कशिपु. (अमर).

बबरची–बावर्चि=रसोइयो, (फा.).

बबरचीखानुं–बावर्चिखाना, (फा.).

बरआववुं–बर आमदन =सफल थवुं. (फा.). 'उमेद बर न आवी' फारसी भाषाना रिवाजने अनुसरीनें आपणेपण तेओज प्रयोग करिये छिये. **आमदन्**=आववुं. **बरआमदन्** आ संयुक्त क्रियापदनो अर्थ सफळ थवुं एम थाय छे.

बरजात–बदजात=नठारी जात. बद=नठारी, जात=जाति, (फा.)

बरजोरि–बल+जोरी, बल=सामर्थ्य, (सं.) जोर=ताकत, (फा.) आ बन्ने शब्द एकज अर्थमां छे.

बरणी– } भरणी=जेमां पदार्थ भरायछे
बर्णी– } ते. भृ धा० भरवुं.

बरद्–वरद=वर आपनार.

बरफ–बर्फ=हीम (फा.)

बरफी=बर्फी. आ पदार्थ बर्फ (हीम) जेवो देखायछे माटे आ नाम पडयुंहशे.

बरात–व्रात=जानैया. **बेनफीकृत** संस्कृत

अने अंग्रेजी कोशमां व्रात शब्द जा-नैयाने अर्थे छे.

बरु–वीरं=जेनी कलम घडायछे ते घास. वीरो रसविशेषे स्यात् + + + **क्लिबं शृंग्यां नलेऽपि च.** (मेदिनी) बवयोः सावर्ण्यं आ नियमथी वीरंनुं बीरं थई बरु थयुंछे.

बरोबर–बराबर=सरखो. (फा.).

बल्के–बल्कि=पण, (फा.).

बलखम–बल्गम=कफ, (फा.).

बलाडी-डुं-डो (बिरालिओ)–बिडाल, बिड् धा० फाडवुं, (उंदरने), उंदरने फाडी खाय छे माटे आ नाम.

बलैयुं– / **बलोयुं**– } वलय=हाथमां पहेरवानुं घरेणुं.

बशें-सें–द्विशत.

बस्तो–बस्ता=गासडी (फा.) बस्तन् धा० बांधवुं.

बहादर–बहादूर, (फा.).

बहादरी–बहादूरी, (फा.).

बहार–बहार=वसंत ऋतु. हाल मझाने अर्थे प्रयोग थायछे.

बहार–बहिर्=अंदर नहीं ते.

बळ–बल=शक्ति.

बळखो–बल्गम=कफ. (फा.).

बळतण–ज्वलनं, ज्वल् धा० बळवुं.

बळतुं–ज्वलित=उजळुं. ज्वलितं दग्धमुज्वले. (मेदिनी).

बळद–बलीवर्द. बल=ताकत, वर्द्ध=वधारे. आ प्राणीमां वधारे ताकत होय छे माटे आ नाम.

बळवत्तर–बलवत्तर=वधारे जोरवाळुं. बलवत्=बलवान्, तर=वधारो बतावनार प्रत्यय.

बळवंत–बलवान्=ताकतवाळो.

बळवुं ज्वलनं. ज्वल् धा० बळवुं.

बळात्कार–बलात्कार=जुलम.

बळियुं– / **बळी**– } बली=जोरवाळुं.

बळोतियुं=बालवतीयं =छोकरावाळीनुं. बालवती=छोकरावाळी. अ० बालवस्त्र=छोकराने माटे वस्त्र.

बांकाई–वंक्यता, वक्रता.

बांकुं– / **बांकेराव**– } वंक्य=पाघडी विगेरे वांकी मुके ते उपरथी.

बांडियो– / **बांडो**– } बंड=सुंताकरेलो एटले मुसलमान. बंडश्च शिपिविष्टश्च (हेमकोश).

बांडुं–बंड=पुछडा विनानो बळद, हाथ वगरनो माणस.

बांध–बंध, (सं.) बंध् धा० बांधवुं, बंद, (फा.) बंदन् धा० बांधवुं.

बांधण– / **बांधवुं**– } बंधनं. बंध् धा० बांधवुं.

बाधर–(वि०) बहादूर, (फा.).

बाय–बाहु=हाथ. [(मेदिनी).

बाकुं–भूक=छिद्र. भूकं छिद्रे च कालेच,

बाजट-ठ–मंचक=पलंग.

बाझंडुं–बाजिंदा=खिलाडी, (फा.) हाल लुच्चाने अर्थे प्रयोग थायछे. [(अं).

बाटली–बाटलू=शीशी. (Bottle)

बाडुं-डो–बलिर=आंख जरा खेचीने जोनार. मोनिअर वुलियमकृत अंग्रेजी अने संस्कृत कोशमां बाडाने अर्थे बलिर शब्द छे.

बातमी–वार्त्ता=वात.

बातल–बातिल=खोटुं, (आ.)

बातेन–बातिन=गुप्त, (आ.).

बाधुर–बहादुर, (फा.).

बानुं–बहाना=ढोंग. (फा.).

बानुं–बैआना=साटानी नीशाणीमां आपेला पैशा. (फा.).

बाप– } वप्र=पिता, वप्रा. वपू धा० वा-
बापा– } वुं. **वप्रः प्राकाररोधसोः॥ क्षेत्रे तातेच येरणौ** (हेमचंद्र). **वप्रातु जनके पुंसि** (मेदिनी).

बाफ–
बाफणुं– } (बप्फ) बाष्प=वराळ. उष्णता.
बाफवुं–

बाबरा–
बाबरियो– } बर्बर=गुंछळांवळेला वाळ, सीधी लोको जेवा.
बाबरी–

बाबा–बर्बर, नीच जातिनुं माणस. हाल एक जातना भीलने कहे छे.

बाम–बावी=एक वेलो.

बार–(बारह) द्वादशन्.

बार } (बारं) वार=बारणुं. **वारः**
बारणुं– } **सूर्यादिवासरे॥द्वारे*****, (मेदिनी). [रहेनार.

बारवासियो–बहिर्वास =गामनी बहार

बारस–द्वादशी.

बारसाख–द्वारशाखा=बारणानो रस्तो. अ० द्वादशशाख, बारसाख बार कडकानी करेली होय छे ते उपरथी आ नाम पडयुं हशे.

बाराखडी–द्वादशाक्षरी. जेमां बार अक्षर छे एवां पद.

बारी– } द्वार. मलबार शब्द जुवो.
बारुं– }

बारोट–भारती. महाभारत नामना पुराणमांथी शूर लोकोनां पराक्रमनुं वर्णन करी योद्धाओने शौर्य चढाववुं आ रजपुत राजाओना वखतमां **बारोट** लोकोनुं काम हतुं. ते लोको भारत हमेश वांचता हता माटे तेओने **भारती** कहेता हशे, पछी **भारती** शब्दनो **बारोट** अपभ्रंश थयो हशे. मरेठीमां पण महाभारत पुराण वांचनारने **भारती** कहे छे. बारोट ए भाट लोकोनी अवटंक (अटक) छे. व्यासपिता अने क्षत्रियस्त्री मातावडे भाटनी उत्पत्ति छे. व्यासथी पेदा थया छे माटे तेओ मोटा वक्ताओ, कविओ तथा ग्रंथकर्ताओ थई गया छे. केटला एक पुराणमां तो भाट लोको पोते शिवजीथी उत्पन्न थया छे एवो लेख छे.

बावची–बाकुची=एक वसाणुं.

बावन–द्विपंचाशत्.

बावळ– }
बावळियो– } बब्बूल=एक झाड.

बावीस–द्वाविंशति.

बावो–वप्रः=पिता, पिता जेवी पूज्यबुद्धि जे साधु उपर होय छे ते.

बासट–द्विषष्टि.

बाहेर–(बाहिर) बहिर्. (सं.) बिरून. [(फा.).

बाळ-बाल– }
बाळक-बालक– } =छोकरूं.

बाळरांड–बालरंडा =बचपणमां जेनो धणी मरी गयो होय ते.

बाळवुं–ज्वालनं.

बाळोढा–बालोढा, बाल+ऊढा; नानपणमां परणेली.

बाळोतियां–बालवस्त्र =बाळकने सारु जे वस्त्र ते. बळोतियुं शब्द जुवो.

बिकट–विकट=भयंकर.

बिकण– }
बीकण– } भीषण=भयंकर, हाल बिकण शब्द कम हिंमतवाळाने अर्थे वपराय छे.

बिगडवुं–विघटनं. वि+घट् धा० नाश करवो.

बिगाड–विघाट, वि+घट् धा० नाश करवो.

बिछानुं–विस्तरणं=जे पाथराय छे ते. वि+स्तृ धा० पाथरवुं.

बिजवर– }
बीजवर– } द्वितीयवर=बीजीवार परणेलो.

बिजोरुं–बीजपूर, बीज=बी, पूर =भरेलुं. आ फळमां बीयां घणां होय छे तेथी आ नाम. **फलपूरोबीजपूरो** (अमर).

बिडवुं–वेष्टनं, वेष्ट् धा० लपेटवुं.

बिन–विना=शिवाय. बिनअपराध=निरपराधं. विना+अपराध.

बिनकी– }
बिन्दी– } बिंदु=टीपुं.

बिना–विना=शिवाय. बिन शब्द जुवो.

बियामणुं–भयानक=भयंकर. भी धा० बीवुं.

बिरद–बिरुद=किताब.

बिराजमान–विराजमान=शोभितुं.

बिराजवुं–विराजनं=शोभवुं. हाल **बेसवुं** एवे अर्थे प्रयोग कराय छे.

बिलाडी-डुं-डो–(बिरालिओ) बिडाली, वर्णव्यत्यय. बलाडी शब्द जुवो.

बिलस–बिलिस्त=वेत, (फा.) वितस्ति. (सं.). त नो ल थायछे. जेम प्रसृति=पसली. आ नियम प्रमाणे विलस्ति थई पछी **बवयोः** सावर्ण्यं आ नियम वडे **बिलस** रूप थयुं हशे. **वितस्तिर्द्वादशांगुलः** (अमर).

बिल्ली-लो–बिडाल=मांजर. बलाडी शब्द जुवो.

बिवुं– }
बीवुं– } भयं. भी धा० बीवुं.

बिस्तरो–विस्तरः=पाथरवानुं ते. वि+स्तृ धा० पाथरवुं.

बिहारी–(वि०) विहारी. वि+ह्र धा० क्रीडा करवी.

बी–बीज.

बीक-ख–भीष्म, भी धा० बिवुं. **दारुणं भीषणं भीष्मं** (अमर).

बीज–द्वितीया.

बीजीवार–द्वितीयवार.

बीजुं–द्वितीय.

बीडी-डुं–वीटिका=नागरवेलना पानमां काथो, चूनो विगेरे पदार्थ नाखी बनावेलो पदार्थ.

बीधुं–भीत=डरेलुं.

बीन–वीणा= एक वाजुं. "नारद बीन बजावे "=नारदो वीणां वादयति.

बीबुं–बिंब=आकार, छबी. **क** नुं बीबुं= **क** ना आकारवाळुं ओठुं.

बीयुं–बीज.

बीली=बिल्व=एक जातनुं झाड.

बीलुं–(बिल्लं) बिल्व=बीलीनुं फळ.

बुंधी– } मंदधी=मंदबुद्धीनुं माणस.
बुंधो– }

बुकडी–(कर्ण) मुकुर=कानमां पहेरवानुं भूषण. हाल कर्ण शब्दनो लोपकरी फकत बुकडी=**मुकुर** बोलवानो रिवाज पडगो छे. कर्ण=कान, मुकुर=आयनो, आयनानी पेठे चळकतुं कानमांनुं भूषण.

बुजरग–बुजुर्ग=मोटो, घरडो, (फा.).

बुझववुं– } विशमनं, वि+शम् धा० होलववुं.
बुझवुं– }

बुडकी– } ब्रुडनं=डुबकी मारवी. ब्रुड् धा० डुबवुं.
बुडवुं– }

बुढापो–वृद्धत्व=बुढ्ढापणुं.

बुढ्ढुं–(बुढो) वृद्ध=वधेलुं (उम्मरमां). वृध् धा० वधवुं.

बुदबुदो–बुद्बुद=परपोटो.

बुनियात–बुन्याद=मूळ, (फा.).

बुरखो–बुर्का=पडदो. (आ.).

बुरज– } बुर्ज=मिनारो, (आ.).
बुरुज– }

बुरनुस–ऊर्णावस्त्र=ऊननुं कपडुं.

बे–(वे) द्वि.

बे–बी=विना. संस्कृत भाषामां **वि** उपसर्गनो अर्थ **बी** नी माफक 'अभाव' एवो थाय छे, विमनाः=बीदिल. इरानी लोको **बी** अने हिंदुस्ताननां मुसलमान लोको **बे** बोले छे.

बेगम–बैगम=कुलीन स्त्री. (फा.)

बेचराजी– } बर्हिचरी. बर्हि =मोर, चर्=जवुं. मोरउपर बेसीने फरे छे माटे आ नाम. **बहुचरा** पण कहेवाय छे; बधे व्यापी रही छे माटे **बहुचरा**. बेचर विशेषनामनी पण आज व्युत्पत्ति.
बोचेरी– }

बेताळीस–द्विचत्वारिंशत्.

बेदाणा–बीदाना=बी वगरनुं (फळ). (फा.).

बेदुं–बैझ=ईंडुं (आ.).

बेन–(बहिणी) भगिनी.

बेल–बली=बळद.

बेलदार–बीलदार, बील=पावडुं, दार=जेनी पासे छे ते, पावडावाळो, (फा.).
बेसरम– }
बेशरम– } बीशर्म=निर्लज्ज, (फा.).
बेसवुं–वेशनं, विश धा० बेसवुं. **रामो नीचैर्विष्टोऽस्ति**=रामो नीचे बेठो छे.
बेसुमार–बीशुमार–असंख्य, (फा.).
बेसुध–बीशुद्धि, (फा. सं.) अ० विशुद्धि. वि=गयेली, शुद्धि=भान. भान वगरनुं.
बेसुर–बीस्वर, (फा. सं.) [वाज. अ० बदस्वर, बद=नठारो, स्वर=अ·
बेहेन–(बहिणी) भगिनी.
बेहेरुं–(बहिरो) बधिर=न सांभळे ते.
बोकडुं–बर्कर. बकरो शब्द जुवो.
बोडकी– }
बोडक– } मुंडा=माथाना वाळ बोडाव्या होय तेवी. मुडि धा० हजामत करावची.
बोडी– }
बोत–बहु, बहुल=पुष्कळ.
बोदारसिंग–बेदारशृंग=एक खनिज पदार्थ, अबुना पहाडमां थाय छे ते. **अर्बुदस्यगिरेःपार्श्वेजातंबेदारशृंगकं**–(निघंटरत्नाकर.)
बोर–(बोरं) बदर=एक फळ.
बोरडी–(बोरी) बदरी=एक झाड.
बोलकणो–वल्कनः=बोलनारो. वल्क् भाषणे (शब्दस्तोममहानिधि.).
बोवुं–वपन, वप् धा० बोवुं.
बोसो–बुसी=चुंबन, (फा.).
बोळवुं–बोलनं. बुल् धा० डुबाडवुं. 'पाणीमां वासण बोळे छे'='पानीये वासनं बोलयति.'
बंगाळी–वंगिक, वंगीय. वंग=बंगाळ.
बंड–बंद=कारस्तान, (फा.) वंठाल=युद्ध. **वंठालो युद्धभेदे च.** (मेदिनी).
बंणी–भरणी, भृ धा० भरवुं, जेमां कांई पण भराय, मुकाय ते वासण.
बंदो–बंदा=गुलाम, (फा.).
बंधकोश–बद्धकोश=बंधायलो कोठो.
बंधव–(बंधवो) बांधव=भाई, सगा.
बंधी–बंदी=अटकाव. (फा०).
बंधेवी– }
बनेवी– } भगिनीपति=बेननो वर.
बंनुस–ऊर्णावस्त्र=ऊननुं कपडुं.
बंब– }
बम्– } ब्रह्म. 'बं महादेव'=ब्रह्म महादेव. कदाच **बम्** आ शब्द **ओम्** नो पण अपभ्रंश हशे. "ब्रह्म महादेव." करतां "ओम् महादेव" ठीक लागे छे. कदापि कोई एवो शक मनमां आणशे के गोसांई लोको शूद्र होय छे तेथी तेओने '**ओम्**' प्रणवोच्चारनो अधिकार नहि हशे पण गोसांई लोको एकबीजाने मळे छे त्यारे '**ओम् नमो नारायण**' कहे छे.
बंबो–पोंपा (Pompa) पोर्टुगीज शब्द. पंप (Pump) (अं).
बम्चारी–(बम्भचारी) ब्रह्मचारी=चार आश्रममांनो पहेला आश्रमवाळो.

बंसुरी–वंशनाली, वंश=वांस, नाली=नळी, वासनी बनावेली वगाडवानी नळी.

ब्यासी–द्वयशीति.

ब्रह्मपोरी–ब्रह्मपुरी=ब्राह्मणनो रहेवानो मोहो. ब्रह्मपोळ=ब्रह्मप्रतोली.

ब्रीज–व्रज=समुदाय.

भ.

भख–भक्ष्य=खावानुं.

भगत–भक्त, प्रीतिथी सेवा करनार. भज् धा० सेवा करवी.

भगती–भक्ति=प्रीतिथी सेवा करवी ते. उपरनो शब्द जुवो.

भगवत– } भगवान्=भाग्यशाली.
भगवंत– }

भगुभाई–(वि०) भृगु=एक ऋषि, जेणे भरूच वसाव्युं ते. भृगुना वंशना ते भार्गव.

भजवुं–भजनं, भज् धा० पूजा करवी.

भजियुं–भोज्यं=खावानो पदार्थ. हाल गुजरातीमां भजियुं ए शब्द पंकजशब्द जेवो योगरूढ थयो छे.

भट–भट्ट=विद्वान्.

भटाणी–भट्टिनी=ब्राह्मणनी स्त्री.

भट्टा–भंटाकी=एक जातनी वेंगणी. हाल गोळ रिंगणाने अर्थे प्रयोग थायछे.

भठियारो–भक्तकार=रांधनारो. भक्त=भात, कार=करनार. प्राकृतना नियम प्रमाणे **त** नो **ट** अने **का** नो **या** थयो छे, जेम तिलक=टिळक, मथियारी=मथितकारी. रसोइयाने अर्थे अमरकोशमां सूपकार, औदनिक ए शब्दो छे; सूपकार=दाळ रांधनार, औदनिक=भात रांधनार.

भठ्ठी–भ्राष्ट्र=दाणा सेकवानुं पात्र.

भड–भट=योद्धो.

भण–भानु=सूर्य; 'भण डुबवो'=सूर्यास्त.

भणवुं–भणनं=बोलवुं.

भतरीजो–भ्रातृजः, भ्रातृ=भाई, ज=थयो, भाईथी थयेलो.

भद्रकरावबुं–भद्रकरण, भद्रंकरण=हजामत कराववी. भद्र=शुभ. कृ धा० करवुं. **मुंडनं भद्रकरणं** (हेमचंद्र).

भभूत-ती–विभूति=भस्म.

भमडी-डो–भ्रमरक=भमरडो, भ्रम् धा० चक्कर जेवुं फरवुं.

भमर-री-रो–भ्रमर=एक जीव.

भमरकडी–भ्रमरकटक=फरती कडी.

भमरडी-डो–भ्रमरक=रमवानी एक वस्तु, भ्रम् धा० गोळ फरवुं.

भमरियुंमध–भ्रामर=मध. भ्रामर शब्दनोज अर्थ मध मेदिनी कोशमां कह्यो छे. '**भ्रामरं मधुनि स्मृतं.**' माटे भमरियुं मध कहेवुं ए द्विरुक्ति छे. जेम **चिकणसोपारी**. चिकणसोपारी शब्द जुवो.

भमवुं–भ्रमणं, भ्रम् धा० गोळ फरवुं.

भम्मर–भ्रू.

भरखे–भक्षेत्=खाय, भक्ष् धा० खावुं. "माता भरखे=माता भक्षेत्."

भरत-थ–भरित्र=वंत्याकनुं भरत.

भरतार– / **भरथार**– } भर्ता=धणी. भृ धा० पोषण करवुं.

भरम–भ्रम=भूल, फरवुं.

भरवाड–बर्करपाल=बकरा चारनार, बर्कर=बकरुं, पाल=राखनार.

भरवुं–भरणं. भृ धा० पोषण करवुं.

भरूच–भृगुकच्छ. भृगु ऋषिए आ क्षेत्र वसावेलुं छे. आ विषेनो इतिहास नर्मदा खंडमां घणा विस्तारथी कहेलो छे. भृगुना वंशना ते भार्गव. भरूचना वतनी ब्राह्मणोने **भार्गव** कहे छे आ प्रसिद्ध छे. **षष्ठं च भृगुकच्छकम्.** (रेवाखंड).

भरेसपत–बृहस्पति=देवनो गुरु. बृहत्=मोटा, प्रसिद्ध (जेवा देव, तेओनो) **पति**=गुरु, स्वामी.

भरोसो– / **भरूसो**– } विश्रंभ=विश्वास. आ 'शब्दमांनी **वि** नो लोप करी वर्णविलोम वांचवा.

भलुं– / **भले**– } भद्र=सारो.

भवुं–भ्रू=भम्मर.

भस– / **भसम**– } भस्म=राखोडो.

भसवुं–भषणं, भष् धा० कुतरा जेवुं भसवुं.

भस्तुं-स्तो–बिहिश्त=स्वर्ग. (फा.)

भस्मीत–भस्मीकृत, भस्म जेवुं करेलुं.

भळकड– / **भळभांकडुं**– } प्रभातकाल=सवार.

भळवुं–मिलन, मिल् धा० एकठा थवुं.

भांग–भंगा=एक केफी पदार्थ. [फोड'.

भांग–भंग, भंज् धा० भांगवुं. 'भांग

भांगरुं–भंगुर=जलदी भागे एवो पदार्थ, भंज् धा० भांगवुं.

भांगरो–भृंगराज=एक नानो छोड.

भांजणी–भाजनी=जेथी विभाग कराय छे एवी एक हिसाबनी रीति.

भांड–भण्ड=मस्करो.

भाण्डण– / **भांडवुं**– } भण्डनं=लडाई. भडि धा० ठपको देवो.

भांय–भूमि=जमीन.

भांयचंपो–भूचंपक=एक छोड.

भांयतळियुं–भूमितलं=जमीननी सपाटी.

भाई–भ्रातृ=बंधु.

भाईबंध–भ्रातृ+बंधु.

भाईबीज– / **भायलाबीज**– } भ्रातृद्वितीया=कार्तक सुदि बीज.

भाएग–भाग्य=नसीब.

भाखवुं–भाषण, भाष् धा० बोलवुं.

भाखा–भाषा बोली.

भाग–भाग्य=दैव, 'माणसना भागमां (भागे) आवेलुं.'

भागवुं–भंजनं=कडका करवा. भंज् धा० भागवुं.

भाजी–भाजा, संस्कृतमां रांधेलीने **भाजी** अने काचीने **भाजा** कहे छे.

भाट–भांडिक=गाई अने वाजा वगाडी राजा लोकोने सवारमां उठाडनार.

भाड– } भ्राष्ट्र =अनाज सेकवानो
भाडियो– } पेणो.

भाडभुंजो–भ्राष्ट्रभञ्ज:, भ्राष्ट्र=अनाज सेकवानो पेणो, (तेना वडे) भञ्ज= सेकनार. भ्रस्ज् धा० सेकवुं.

भाडुं–भाटक भज् धा० भाडे राखवुं.

भाण–भानु=सूर्य.

भाणजी– } भागिनेय-यी,=बेननी पुत्री,
भाणकी– } पुत्र. भगिनी=बेन.
भाणिया– }

भाणुं–भाण्ड=वासण.

भाणेज– } भागिनेय=बेननो पुत्र. भ-
भाणो– } गिनी=बेन.

भात–भक्त=रांधेला चोखा; हाल डांगेरना अर्थे पण सुरत भणी आ शब्दनो प्रयोग कराय छे.

भात–भेद=ज्ञाति. ‘भातभातना लोको.’

भाथुं–पाथेय=मुसाफरीमां साथे राखेलो खावानो पदार्थ. नोकर लोकोने मुसाफरीमां पगार उपरांत जे पैसा आपे छे तेने पण भाथुं कहे छे, तेनुं मूळ **पाथेय** हशे एम लागेछे. पथि=रस्तामां, साधु=उपयोगमां आवनारुं ते पाथेय. पथिसाधु पाथेयं, (सिद्धांतकौमुदी). **पाथेयं** सबलं समे, (हेमचंद्र.)

भादर–भद्रावती=काठियावाडमांनी एक [नदी.

भादरवो–भाद्रपद. आ महिनानी पूनमने दहाडे पूर्वाभाद्रपदा नक्षत्र होय छे तेथी आ नाम.

भामनी–भामिनी=गुस्सावाळी स्त्री. कोपना सैव **भामिनी** (अमर).

भायग–भाग्य=दैव.

भायडो– भर्तृक=वर. प्राकृतना नियमप्रमाणे **त** नो **य** अने **क** नो **ड** थायछे, जेम मातंग=मायंग. वृश्चिक=वीछुडो. आ नियम प्रमाणे भर्तृक शब्दमांना **तृ** नो **य** अने **क** नो **ड** थई **भायडो** रूप थयुं छे.

भारजा–(भज्जा) भार्या.

भारबरदारी–बारबुरदारी=गाडी,(फा.). बार=बोजो, बुर्दन् धा० लई जवुं: बोजो लई जवानुं साधन.

भारबोज–भार (सं.) बोज=बोजा, (फा.). आ बन्ने शब्द एकार्थी छे.

भारी-रे–भार, भारिन्=भारवाळुं.

भाळदार–भल्ल+दार. भल्ल=भालो,(सं.). दार=जेनी पासे छे ते, (फा.).

भालुं-लो–भल्ल=एक शस्त्र. भल्ल् धा० इजा करवी.

भावनभीज– } भ्रातृद्वितीया=कार्तक
भावजभीज– } सुद बीज.

भावीप्रयोग–भाविप्रयोग.

भाळ–भाल=कपाळ.

भिंगारी-रो–भृंग=भमरो.

भिंडो–भेंडा=एक जातनुं फळ, आनुं शाक कराय छे.

भिखवुं–भिक्षणं. भिक्ष् धा० मागवुं.

भिखारी–भिक्षाहारी =मागी खानार. भिक्षा+आहारी, भिक्षावडे पोतानुं गुजरान चलावनार.

भितडी-रडी–भित्ति=दिवाल.

भितर–अभ्यंतर=वच्चे.

भिलडी–भिल्ली=भीलनी स्त्री. भिल्ल= एक जंगली जात.

भिलामुं–(भल्लायं) भल्लात, भल्ल=तीर, अत=सरखुं. तीरथी जेवुं जखम थायछे तेवुं जखम आ पदार्थवडे (एना तेलवडे) थायछे.

भिस्ती–बिहिश्ती =स्वर्गसंबंधी. हाल हिंदुस्तानमां पाणी लावनारने अर्थे वपराय छे. (फा.).

भीख–भिक्षा, भिक्ष् धा० भीखवुं.

भीत–भित्ति=दिवाल.

भील–भिल्ल=एक जंगली लोकोनी जात.

भुंकवुं–बुक्कनं=कूतरानुं भसवुं. बुक्क् धा० भसवुं.

भुंजवुं–भ्रज्जनं, भ्रस्ज् धा० सेकवुं.

भुंसुं– } **भुसुं**– } बुस=झीणां छालां. बुस् धा० तजवुं, (जेवुं छालां डांगर विगेरेना) **बुसः** कडंगरः मोक्तः (हलायुध).

भुदर– (वि०) भूधर=डुंगर, भू=पृथ्वी, धर=धरनार, पृथ्वीनो टेको. विष्णु.

भुपत–भूपति=पृथ्वीपति.

भुरसी–भूयसी=मोटी, **भूयसी दक्षिणा**=मोटी दक्षणा; पण हाल दक्षणा शब्दनो लोप करी, भूयसीनो **भुरसी** एवो प्रयोग कराय छे.

भू–अंबु=पाणी.

भूंई–भूमि=पृथ्वी.

भूंईआमळी–भूम्यामलकी=एक झाड.

भूंईशमडी–भूमिशमी=एक झाड.

भूंईमोग–भूमिमुद्ग=मग फळी.

भूकण– } **भूखण**– } (वि०) भूषण=घरेणुं.

भूंड–भूदार, भू=जमीन, दार=खोदनार, दृ धा० चीरवुं, फाडवुं.

भूख–बुभुक्षा=खावानी इच्छा, भुज् धा० खावुं.

भूखुं-ख्युं–(भुक्खियं) बुभुक्षु,=खावानी इच्छा राखनार. भुज् धा० खावुं.

भूर–भूयसी=भुरसी शब्द जुवो.

भूव–भ्रू=भंमर.

भेंस–महिषी=एक जानवर.

भेंसर–महिष=एक जानवर.

भेंसासुर–महिषासुर=एक दैत्यनुं नाम; चंडीपाठमां एनो इतिहास छे. अतीशे जाडा अने डरामणा माणसने उद्देशीने आ शब्दनो प्रयोग करे छे.

भे–भय.

भेख–वेष. वेषनुं **बवयोः सावर्ण्यं** आ नियमवडे बेष थयुं पछी **ष** नो **ख**

थई बेख थयुं अने त्यार पछी भेख.

भेजुं–मज्जा=हाडकामांनो मगज.

भेडियो–भेडादः=वरु. भेड=घेटुं, अद=खानार, अद् धा० खावुं, वरु ए जानवर घेटां तथा बकरां मारी खाय छे आ प्रसिद्ध छे. **छागभोजी**=बकरां खानार आ शब्द कोशमां मळी आवेछे. तेमज **भेडाद्** शब्द पण थई शके. संफलः शृंगिणो **भेडः** (हेमचंद्र) प्राकृतमां **द** नो **य** थाय छे; जेम, दसणा **रयणा** दंताः=दशना **रदना** दंताः (प्रा० ल०) रदन=रयण=दांत.

भेणुं–भांड=वासण.

भेदवुं–भेदनं, भिद् धा० फाडवुं.

भेदियो– } भेदक=भेद करनार.
भेदु– }

भेर–भेरी=नोबत.

भेरव–(भइरवो) भैरव=भयंकर, एक देवता, एक राग.

भेरवी–भैरवी=एक रागणी.

भेव–भेद.

भेसपतवार–(बिहप्फई) बृहस्पतिवार. बृहत्=मोटा, प्रसिद्ध (जेवा देव, तेओना) पति=गुरु, देवगुरु.

भेळ–मेल=भेग, मिल् धा० मेळववुं.

भेळवुं–मेलनं, उपरनो शब्द जुवो.

भेळुं–मिलित=मिश्रितकरेलुं.

भों– भू=पृथ्वी.

भोंय–भू=जमीन.

भोंरी-रो–भ्रमर=भमरो.

भो–भय.

भोक–भूक=छिद्र. भूकं छिद्रेच कालेच (मेदिनी).

भोगवटो–भोग,भुक्ति=वहिवट. मानुषाणां प्रमाणं स्याद्भुक्तिर्वै दशवार्षिकी.

भोगेजोगे–भाग्ययोगेन=नशीबथी.

भोजपत्र–भूर्जपत्र, भूर्ज=बरफवाळा पाहाडमां थनारुं एक झाड, जेनी छाल उपर लखाय छे ते.

भोजाई–भ्रातृजाया=भाईनी स्त्री.

भोम–भौम=मंगळ. भोमवार=भौमवार=मंगळवार, भूमिथी पेदा थयेलो माटे भौम=एक ग्रह.

भोयंग–भुजंग=साप.

भोरिंग–**भूरिंग**=भोय उपर चालनार, साप. रिंग् धा० पेटे चालवुं.

भोरींमध–भ्रामर. भमरियुंमध शब्द जुवो.

भोरो–भ्रमर=भमरो.

भोवन–भुवन=लोक.

भोश-स– } भसद्=स्त्रीनी छानी इंद्री. **भसद्** स्त्री भास्करे योनौ (मेदिनी).
भोसडी-डो– }

भोळ– भ्रम=चक्कर.

भ्रात–भ्राता=भाई.

भंग–भंगा=भांग.

भंडार– } भांडागार=घरमांना वासण विगेरे मुकवानी जगा. ख-
भंडारियुं– }

जानाने पण **भाण्डागार** कहेछे.

भंडारी–मंडहारी, मंड=फीण, हारी=काढनार, ताडी विगेरे काढनार. भंडारी शब्द मुंबई तरफ प्रसिद्ध छे.

भंडारी–भाण्डागारी=भाण्डागार=खजानो, खजानो जेना ताबामां होय ते भाण्डागारी.

भंडोळ–भांड=मूडी. स्याद्भांडमश्वाभरणेऽमत्रे **मूलवणिग्धने** (अमर).

भंमर–भ्रू.

भांडुं– बंधु=सगो.

भिंडमाळ–भिंदिपाल=गोफण.

म.

म–मा (निषेधार्थक अव्यय) मकर=मा कुरु.

मकनो–मत्कुण=दांत वनानो हाथी. हाल **मकनो हाथी** आ बन्ने शब्द बोलवानो रिवाज छे पण ते द्विरुक्ति छे. मकनो हाथी=मदमातो हाथी एवे अर्थे प्रयोग करायछे पण ते भूल छे. मरेठीमां पण दांत वगरना हाथीने मकणा हत्ती कहे छे. 'मत्कुणो **निर्विषाणेभे**.' (मेदिनी). निर्विषाण+इभ=दांत वगरनो हाथी. विषाण शब्द शिंगडाने अर्थे लोकोमां प्रसिद्ध छे पण हेमचंद्र नाममालामां हाथीना दांतने अर्थे छे. गण्डदूर्वा **विषाणं**तु शृंगे कोलेभ**दंतयोः**.

मकराकृत–मकराकृति=माछलाना आकारनुं.

मक्कर–मकर=कपट, (आ.)

मग–मुद्ग=एक धान्य.

मगज–मज्जा हाडकामांनो पदार्थ. मग्ज, (फा.)

मगदूर–मक्दूर=ताकत. (आ.)

मगन–मग्न=डुबेलो. मस्ज् धा० पाणीमां डुबवुं. "ते काममां मगन छे=**स कार्ये मग्नोस्ति**."

मगर–मकर=एक जलचर.

मगरुब–मग्रूर=अभिमानी, (आ.)

मगरुबी– मग्रूरी=गर्व, (आ.)

मचकुर–मजकूर=कहेलुं, (आ.)

मच्छर–मत्सर=एकजीव.

मच्छर–मत्सर=अदेखाई.

मच्छी–मत्स्य=एक जळजीव.

मछण–आचमन=वर्णव्यत्यय. आ+चम् धा०मोढुं साफ करवुं.

मछरुं–मत्सर=एक जीव.

मजल–मंजिल, (आ.)

मजाक-ख–मजाहत=गमत. (फा.)

मजीठ–मंजिष्ठा=एक जातनां मुळाडियां.

मजूर–मज्दूर=महेनत करनार (फा.)

मजूस–मञ्जूषा=मोटो टोपलो. हाल पेटीने अर्थे प्रयोग करायछे.

मजो–मज्ञा=स्वाद. (फा.)

मटकी-कुं– / **मटुकी**– } मणिक=हांडलुं. **अलंजरःस्यान्मणिकः**. (अमर).

मटोडी–मृत्तिका=माटी.
मठ–मकुष्ठ=एक धान्य.
मठो–मथित. पाणी वगर वलोवेलुं दहीं.
मडदुं–मुरदा=मरेलुं. (फा.)
मडम–म्याडम=बाई साहेब. (Madam) (अं०)
मडुं–मृत=मरेलुं.
मणको–मणिकः=रत्न.
मतलब–मतलब=हेतु. (आ०).
मतु– मत=कबूल करेलुं, मतुं कर्युं एटले लेख मान्य कर्यो. मन् धा० मान्य करवुं.
मथवुं– मथनं, मंथ् धा० वलोववुं.
मथोडुं– मस्तक=डोकूं.
मदगळ–मदकल=जेना गंडस्थळमांथी मद वहेछे एवो हाथी. मद=मस्ती, कल् धा० अवाज करवो. मस्तीमां चीसो पाडे छे माटे आ नाम. मदोत्कटो **मदकलः** (अमर).
मदत–मदद=साहाय्य, (आ.)
मदमातुं–मदमत्त=मस्त.
मदरेशा–मद्रसा=पाठशाला, (फा०).
मध–मधु.
मधपूड-डो–मधुपटल. पटल=पूडो.
मधमाख-खी–मधुमक्षिका=मध करनारी माख.
मधभाग–मध्यभाग=वच्चे.
मधरात–मध्यरात्र=अरधी रात.
मधुरुं–मधुर=स्वादवाळुं.
मधोमध–मध्येमध्ये=वच्चोवच.
मध्यान–मध्यान्ह=बे पोहोर दहाडो. मध्य+अहन्=दहाडो.
मन–मनस्=दिल.
मनकल्पित–मनःकल्पित=मनथी जोडी काढेलुं.
मनकामना–मनःकामना=इच्छा.
मनख–मनुष्य, मनु=आदिपुरुष, तेनाथी थएलो ते मनुष्य. जेम आदमथी थएलो ते आदमी. आदम ए मुसलमानोना धर्मशास्त्र प्रमाणे आदिपुरुष छे. अंग्रेज लोको आदिपुरुषने ऑडम (Adam) कहेछे.
मनखादेह–मनुष्यदेह.
मनखो–मनुष्य.
मनमानतुं–मनोमानित=दिलने गमे तेटलुं.
मनमोहन–मनोमोहन=मनने मोह पमाडनार.
मनवा–मानव=मनुथी पेदा थएलो.
मनवांछित– मनोवांछित=मनथी इच्छेलुं.
मनवार–म्यान आफ वार (Man of war)=लडाईनुं वहाण.
मनहर–मनोहर=मनने रीझवनार.
मनाई–मन्हि=ना पाडेलुं. मना=निषेध. (आ).
मनारो–मीनार, थांभला जेवी ऊंची इमारत. (फा०).

मनीहार—मणिकार=झवेरी, रत्न जेवा चळकता पण खोटा नंग (काच विगेरेना कडका) बेसाडी जे चूडा बनावेछे ते लोकोने अर्थे हाल प्रयोग करेछे.

मनीशा—, **मनुष**— } मनुष्य, मनख शब्द जुवो.

मने—मन्हि=ना पाडेलुं, मना, निषेध. (आ०).

मनोर—(वि०) मनोहर=मनने हरण करनार; सुंदर.

मनोर्थ— मनोरथ, मनस्+रथ; मनरूपी रथ.

मपारो—मापक=तोलनार. मा धा० मापवुं.

मफत—, **मफतियुं**— } मुफ्त=फोकट. (फा०).

मभम—मुभम=शक भरेलुं. (आ०).

ममत-ती—ममता=गर्व.

मयंक—मृगांक=चंद्र, चंद्रमां हरणनी आकृतिनुं चिन्ह छे माटे आ नाम.

मया—माया.

मरकी—मरक=जेथी घणा लोक मरी जाय ते रोग. **मरको** मारिस्त्रयस्त्रिशत्. (हेमचंद्र).

मरग-घ—मृग=हरण.

मरघी-घुं-घो—मुर्ग=कुकडो. (फा०).

मरची-चुं—मरीच.

मरजन—मज्जन=पाणीमां डुबवुं, नहावुं. मस्ज् धा० डुबवुं.

मरजादवेल—मर्यादा+वेला, आ बन्ने शब्द एकज अर्थी छे.

मरजाद-दा—मर्यादा=हद.

मरजी—मर्जी=इच्छा. (आ०).

मरणतोल—मरणतुल्य=मरी जवाय एवुं.

मरतबो—मर्तबा=पदवी. (आ०).

मरद—मर्द=पुरुष. (फा०).

मरदंग—मृदंग. मृद् धा० ठोकवुं, आ वाजुं वगाडतां घणुं ठोकाय छे माटे आ नाम.

मरदाई—मर्दी=पुरुषपणुं. (फा०).

मरदनगी—मर्दानगी=शौर्य, (फा०).

मरदानी—मर्दाना=शौर्य. हिंमतवान्. (फा०).

मरवुं—मरण=मोत.

मराठा—, **मरेठा**—, **मराठी**—, **मरेठी**— } (मरहट्ठं) महाराष्ट्र=मोटी प्रजा. वर्णव्यत्यय. **महाराष्ट्रे हरोर्व्यत्ययः मरहट्ठं** हे० प्रा० व्या०.

मरामत—मरम्मत=दुरस्ती. (आ०).

मराळ—मराल=हंस.

मरी—, **मरियां**— } (मिरियं) मरीच=एक जातना तीखा अने काळा फळ.

मल— मल्ल=पहेलवान्.

मलबार—मलयद्वार, मलयाचल पर्वतनुं **द्वार** एटले समुद्रमांथी उतरवानुं ठेकाणुं. गूर्जरदेशमां समुद्रकांठाना देशने बारुं कहेछे ते द्वारनो अपभ्रंश छे. द्वार=बारुं, समुद्रमांथी जमीन उपर उतरवानो रस्तो, प्रवेशस्थान,

जेम खंबातनुं बारुं, भरूचनुं बारुं. **द्वारिका** (द्वारका) शब्द पण एमज थयो छे. द्वारिका=समुद्रमांथी जमीन उपर उतरवानुं द्वार, बारुं, अ० रस्तो. द्वारकायात्रा करे पुण्य थाय तेवडे स्वर्गमां जवाय माटे द्वारिकाने, स्वर्गनो अथवा मोक्षनो रस्तो एम कहेछे. आ अर्थथी पण द्वारिका शब्दनो अर्थ रस्तोज (बारुंज) रह्यो छे.

मलम–मर्हम=एक जातनी दवा. (आ०).

मलार–मल्हारी=एक रागणी.

मलिदो–मालीदा=खावानो पदार्थ.(फा).

मश–मिष=जूठो सबब.

मशक– } मस्क=पाणी भरवानी चांम-
मसक– } डानी कोथळी, (फा०).

मशालजी–मशालची, (आ०).

मश्करी– } मस्खरगी=ठठ्ठो. (फा०).
मसकरी– }

मसको–मस्का=माखण, (फा०).

मसाण–(मसाणं) श्मशान, इहां **शव** नो **श्म** थयोछे, **शयननुं शान**=सुवानी जगो; **श्मशान** शवने माटे सुवानी जगो. **आदेः श्मश्रुश्मशाने** आ सूत्रवडे **श्मशाननुं मसाण** थायछे.

मसाल–मशाल, (आ०).

मसाला–(मीसालिअं) मिश्र=(एकठुं करेलुं,) (सं०) मसालिह, (फा०).

मसियाई– } मातृस्वस्रीय=मानी बे-
मसियेण– } नना संबंधी.

मसीद–मस्जिद=जेमां मुसलमान लोक प्रार्थना करे छे ते जगा. (आ०).

मसुरियां–मसूरी=उशीकुं, गलमसूरी=गालमसुरियां. **मसुरी** पापरोगे स्यादु-**पधाने,** (मेदिनी).

महकूब–मौकूफ=बंध राखेलुं. (आ०).

महंत–(महंतो) महत्=मोटो.

महमह–महक=चोतरफ फेलनारी सुगंध. अथवा **गंध** शब्दने महमह **एवो** आदेश थायछे. **महमहोगंधे.** ७८ पा० ४. हे० प्रा० व्या०.

महात–मात=जितायलो (फा०) महात्=घेरायलो. (आ०).

महाल–महल्ला शब्दनुं अनेक वचन. महल्ला=शेहेरनो एक भाग, मोल्लो. (आ०) महालय=मोटी जगा. (सं.)

महावत-ध–महामात्र=हाथी राखनारनो उपरी. **महामात्रः समृद्धे चामात्यहस्तिपकाधिपे** (मेदिनी).

महिपतराम–(वि०) महीपति=पृथ्वीपति.

महियारी–मथितकारी, मथित=पाणी नाख्याविगर वलोवेलुं दहीं, कारी=बनावनार. **तक्रं ह्युदश्विन्मथितं,** (अमर).

महियेर–मातृगृह=मानुं घर.

मही–मथित=छास. महियारी शब्द जुवो.

महीकांठो–महीकंठ, कंठ=किनारो, म-

हीना कांठा उपरनो प्रदेश.

महुडो–(महुअं) मधुक=एक जातनुं झाड.

महेसर–(वि०) महेश्वर=मोटो ईश्वर.

मळ– } मल=गंध.
मळकुं– }

मळण–मिलनं, मिल् धा० मळवुं.

मळमास–मलमास=परसोतम मास.

मळवुं–मिलनं=प्राप्त थवुं.

मळियागडु–मलयागरु, मलय=मलय पर्वत, अगरु=चंदन. मलयपर्वत उपरनुं चंदन.

मळी–मल=गंध.

मांजर–मंजरी=तुळसीना छोड उपर आवेछे ते.

मांजर–(मंज्जार) मार्जार, मृज् धा० साफ करवुं. (पोतानुं मो अने चामडी.) बिलाडी पोतानुं शरीर साफ राखे छे तेथी आ नाम.

मा– } माता.
माई– }

माकड–मत्कुण=माकण.

माकडी–(मक्कडया) मर्कट=करोळियानी एक जात.

माकडुं–मर्कट=वांदर.

माकण–मत्कुण=एक जीव.

माख–मक्षिका.

माखण–मंक्षु=सार, तत्त्व. माखण ए दूधनो सार छे ते उपरथी लाक्षणिक प्रयोग करवामां आव्यो हशे. विश्वकोशमां सारने अर्थे मंक्षु शब्द छे. **मंक्षु शीघ्रे भृशार्थे च तत्त्वार्थे च क्वचिन्मतं.**

माखी-खो–मक्षिका.

माग–(मग्गो) मार्गः=रस्तो.

मागण– } मार्गण=मागनार, मृग धा० मागवुं. **मार्गणो** याचके शरे. (मेदिनी).
मागनार– }

मागणी-णुं– } मार्गण. मृग् धा० जाचवुं.
मागवुं– }

मागनार–मार्गण शब्द जुवो.

मागसर–मार्गशीर्ष. आ महिनानी पूनमे मृगशीर्ष नक्षत्र होय छे ते उपरथी आ नाम.

मागुं–मार्गण, मृग् धा० जाचवुं (कन्याने माटे).

मागे–मार्गति, मार्गयति. उपलो शब्द जुवो.

माघवटो–माघव्रत=माह महिनामां करवानां व्रतो.

माचडो–मंचक=पलंग.

माची-चो–मंच=पलंग. मचि धा० ऊंचुं थवुं.

माछली-लुं–मत्स्य=जळजीव.

माछी–मात्स्यिक=माछला मारनार. पक्षिमत्स्यमृगान्हंति+ठक् मत्स्यान् हंति=मात्स्यिकः (कौमुदी).

माजम– } माजून=चाटी खावा जोग दवा, (आ०).
माझम– }

माजवुं–मार्जनं=साफ करवुं. मृज् धा० साफ करवुं.

माजुफळ–मायाफल=एक जातनुं फळ.

माजे–मार्जति=साफ करे छे.

माझमरात—मध्यरात्र=मधरात.

माट— } मणिक=हांडलुं.
माटली-लुं— }

माटी—मृत्तिका=मटोडी.

माटी— } मन्तु=पुरुष. **मन्तुःपुंस्य-**
माटीडो— } **पराधेऽपि मनुष्येपि प्र-**
जापतौ. (मेदिनी).

माडण—मंडन=भूषण, मडि धा० शो-
भितुं करवुं.

माडवो—मंडप.

माडी—माता=जननी.

माण—मणिक=वासण. **अलंजरः स्या-**
न्मणिकः, (अमर).

माणस—(मणूसो) मनुष्य. मनख शब्द
जुवो.

माणीगर—मणिकार=झवेरी, मणि=रत्न,
कार=बनावनार, पैलुविगेरे पाडनार.

माणेक—माणिक्य=रातुं रत्न.

मात—महामात्र=हाथीनो राखनार. म-
हावत शब्द जुवो.

मात—माता.

मातब्बर—मुआतबर=आब्रूवाळो,(आ०).

मातम—माहात्म्य=मोटापणुं.

मातेलुं—मत्त=मस्त. मद् धा० गांडाथवुं.

माथाकूट—मस्त+कुट्टनं=माथुं कूटवुं.

माथाफोड-मस्त+स्फोटनं=माथुं फोडवुं.

माथुं—मस्त=डोकुं, मस्तं मस्तके. (श-
ब्दस्तोममहानिधि).

मादरबखत—मादरब्रखता =मादर=मा,
ब—साथे, खता=पाप; मा साथे पाप
करवुं, मातृगमन करनार. आ एक
गाळ छे. (आ०).

मादुं—मांदा=थाकेलो (फा०).

मानता—मान्यता=पूज्यबुद्धि. आ देवनी
मानता चाले छे. एटले ते विषे लो-
कोनी पूज्यबुद्धि छे. मन् धा० मानवुं.

माननी—मानिनी=मानवती स्त्री.

मानवुं—मननं, मन् धा०मानवुं.

मानितुं—मानित=मानेलुं.

माप— }
मापणी— } मापनं. मा धा० मापवुं.
मापवुं— }

माफ—मुआफ=क्षमा बक्षेलुं. (आ०).

माफक—मुवाफिक=अनुकूळ. (आ०).

मामलत—मुवामलात=काम, वेपार, मु-
लक. (आ०).

मामलो—मुवामला=काम. (आ०).

मामी-मो—मामक=मामो. **मामकं स्या-**
न्मदीयार्थे त्रिषु पुंसि तु **मातुले**. (मे-
दिनी).

माय—माता.

मायनो—मआना=अर्थ. (आ०).

मायरुं—मातृगृह=मानुं घर.

मायावी—मायावी=ठग.

मायुं-यो—मायाफल=एक फळ.

मारकणुं—मारक=नाश करनार.

मारग—मार्ग=रस्तो.

मारगी-गु—मार्गिक=मुसाफर. वटेमार-

गु एटले रस्ते जनारो मुसाफर. आ द्विरुक्ति छे. वाट=मार्ग.

मारफत–
मारफतियो– } मारिफत=वडे. मारीमारफत = मारावडे. (आ०).

मारवाड–मरुपाट=एक देश.

मारवुं–मारण=मारी नांखवुं.

मारु–मरु=मारवाड.

मालण–
मालेण– } मालिनी=फूलवाळी.

मालम–मालूम=जाणेलुं, प्रसिद्ध. (फा०).

मालमता–माल व मिता=असबाब. (आ०).

मावठुं–माघवृष्टि=माह महिनामां थनारो वरसाद.

मावडी–मातृका=मा.

मावत–महामात्र=हाथीनो रखवाल. **महामात्रः समृद्धे चामात्ये हस्तिपकाधिपे**. (मेदिनी).

मावतर–
मावितर– } मातापितरौ=माबाप.

मासलो–मिसाल=सरखापणुं. (आ०).

मासी–(माउसिया) मातुःस्वसा=मानी बेन.

मासीसो–मासिकश्राद्ध=मुवेलानुं महिने महिने करवानुं श्राद्ध.

माह–(माहो) माघ. आ महिनानी पूनमे मघा नक्षत्र होय छे माटे आ नाम.

माहतम–माहात्म्य=मोटपण.

माहातम–मातुम=शोक. (फा०).

माहेरुं–मातृगृह=मानुं घर.

माळ-ळा–माला=फूल विगेरेनो हार.

माळ–मालिक=मेडो, मेहेल.

माळवा–मालव=एक देश.

माळवी–मालवीय=माळवा देशसंबंधी.

माळी–माली, फूलनो वेपारी.

माळेण–मालिनी=माळीनी स्त्री.

माळो–मालिक=मोटुं घर. 'रामलालनो माळो.'

मिजलस–मज्लिस=मंडळी, (फा०).

मिट्टी–मृत्तिका=माटी.

मिठाई–मिष्टता=गळपण.

मिठास–मिष्टांश, मिष्ट+अंश.

मिठुं–मिष्ट=गळ्युं.

मिणकपट-ड–मयनकर्पट=मीणवाळुं कपडुं. मयन=मीण, कर्पट=लुगडुं.

मिणबत्ती–मयनवर्ति, मयन=मीण, वर्त्ति=वाट.

मिणयुं–मयनयुतं=मीणवाळुं.

मित्राई–मित्रता.

मीच-ज–बीज. '**बदाममीच**'.

मीठाराम–(वि०) मिष्ठ+राम, मिष्ट= गळ्युं.

मीठुं–पटु, '**नीपा पीडे मोवा**' आ सूत्रना आधारे प्राकृतमां **प** नो **म** थायछे, ते उपरथी **पटुनुं** मीठुं एवुं रूप बन्युं हशे. मेदिनी कोशमां **पटु** शब्द मीठाने अर्थे छे. पटुर्दक्षे च * * * * छत्रालव**णयो**रपि (मेदिनी).

अथवा मीठुं नांखे खावानो पदार्थ मीठो (मिष्ट, स्वादिष्ठ) थायछे तेथी आ नाम पडयुं हशे.

मीडुं–बिंदु=टीपुं.

मीढळ–मदनफल=एक फळ.

मीण–मयन =मदपुडामांथी निकळतो एक पदार्थ. **मदन** शब्द पण मीणने अर्थे मदनपालनिघंटुमां छे. **मदनं** मधुजं सिक्थम्. प्राकृतना नियम प्रमाणें **मदन**नुं मयन थई मीण थयुं हशे. **मयन** शब्द मीणने अर्थे निघंटरत्नाकरमां छे.

मुकरदमो–मुकद्दमा. (आ०).

मुकवुं–मोचनं, मुंचति=मुके छे, छोडे छे. लुगडुं मूच=लक्तकं मुंच.

मुक्कर–मुकर्रर=नक्की करेलुं. (आ०).

मुक्की-क्को–(बुक्का) मुष्टि. मरेठीमां पण (बुक्का) कहेछे.

मुखक–मूषक=ऊंदर. मूष् धा० चोरवुं, घरमांना दाणा विगेरे चोरी पोताना दरमां लई जायछे माटे आ नाम.

मुखजुबानी– मुख+जबान. मुख=मो (सं०), जबान=जीभ, (फा०).

मुखडुं–मुंखक=मों.

मुखत्यार मुखूतार=स्वतंत्र, (आ०).

मुखियो– } मुख्य=श्रेष्ठ.
मुखी– }

मुगट-टी–मुकुट=माथानुं भूषण. मकि धा० शणगारवुं.

मुगडी–(कर्ण) मुकुर=काननुं घरेणुं. बुगडी शब्द जुवो.

मुगट–मुकुट=माथानुं भूषण. मकि धा० शणगारवुं.

मुचवुं–मोचनं. मुच् धा० छोडवुं.

मुछालो–श्मश्रुल. मूछ शब्द जुवो.

मुंजियो–मुंज=एक जातनो घास, आ घासनो कंदोरो करी ब्राह्मणना छोकराने जनोई देती वेळा ए बांधेछे.

मुठ्ठी–(मुट्ठी) मुष्टि=मूठी.

मुडण–मुंडनं=बोडवुं. मुडि धा० हजामत करवी. [(फा०).

मुडदाल-ळ– मुर्दार = कोहेलुं, मरेलुं,

मुडदारसींग–बोदारसींग शब्द जुवो.

मुडदुं–मुर्दा=मुवेलुं. शब, (आ०).

मुडवुं–मुंडनं=हजामत करावची.

मुडियो–मुंडी=संन्यासी. मुडि धा० हजामत करवी.

मुडुं–मुंड=माथुं. " मुडुं वाढी नाखीश".

मुतरवुं–मूत्रणं, मुत्र् धा० मुतरवुं.

मुनासब– मूनासिब=योग्य, न्याय्य. (आ०).

मुनीम–मुनीब=मुखत्यार, वकील. (आ.)

मुन्य–मौन=मुगापणुं.

मुरख–मूर्ख.

मुरग–मृग=हरण.

मुरघी–मुर्ग=कुकडी. (फा.)

मुरछा–मूर्च्छा=बेहोशी.

मुरत–(मुहुतो) मुहूर्त=बे घडी.

मुरत–मूर्ति=पुतळुं.
मुरवत–मुरूव्वत=विनय, (आ०).
मुलख–मुल्क=देश, राज्य. (आ.)
मुलवान–मूल्यवान्=किम्मतवाळुं.
मुलाखात–मुलाकात=भेट, (आ.)
मुलाजो–मुलाहझा=विचार. (आ०).
मुलाम–मुलम्मा=रसेलुं. चळकतुं (आ.)
मुवाळो–मौलि=वाळ. **मौलिः** किरीटे **धंमिल्ले** (मेदिनी).
मुशकेल–मुश्किल=कठण. (आ.)
मुशळ–मुसल=सांबेलुं. मुस् धा० भांगवुं.
मुसद्दी–मुतसद्दी=कारकून. (आ.).
मुसद्दो–मुसव्वदा=खरडो. (आ.).
मुसळुं+मुसल, मुस् धा० भांगवुं.
मुसाफर–मुसाफिर=प्रवासी (आ०.).
मुसारो–मुशाहरा=पगार. (आ०).
मुस्तकीन–मुस्तकीम=मजबुत. (आ०).
मुळगुं–समूलक=मूळसुद्धां. समूलं च विनश्यति=तदन नाश पामेछे.
मुळियुं–मूलक=जड.
मूगुं–मूक=बोबडुं.
मूछ–(मंसू) श्मश्रु. आदेः श्मश्रु श्मशाने. आ तथा बीजा एक सूत्रवडे श्मश्रुनुं मंसू थायछे. हे. मा. व्या.
मूठ-ठी–(मुट्ठी) मुष्टी=शस्त्रनो दांडो, हाथो.
मूडी–मुण्ड=माथुं.
मूडी–भांड=भंडोळ. भांडं पात्रे **वणिग्मूलधने** भूषाऽश्वभूषयोः (मेदिनी). भंडोळ शब्द जुवो.
मूतर–मूत्र. मूत्र् धा० मुतरवुं.
मूल–मूल्य=किंमत.
मूस–मूषा=सोनुं गाळवानुं ओजार.
मूळ-ळी–मूल=जड.
मूळो–मूलक=एक भाजी.
मृगसर–मृगशीर्ष=एक नक्षत्रनुं नाम.
मेंडक–मण्डूक=देडको.
मेंदी–मेंधी=एक छोड.
मेंस–मषी=काजळ.
मेख–मीख=खीटी, (फा.)
मेख–मेष=एक राशि.
मेगळ– } मदकल=हाथी. मदगळ श-
मयगळ– } ब्द जुवो.
मेडक–मण्डूक=देडको.
मेडशिंगी–मेढशृंगी=एक छोड.
मेडी-डो-ढी–माडि=मेहेल.
मेढो–मेंढः, मेढ्रः=घेटुं. मेढ्रोरभ्रोरणोर्णायुः (अमर).
मेढ–मेधि=दाणो झुडवानी जगा वच्चे जे थांभलो डाटेलो होयछे अने जेनी आसपास बळदिया फरेछे ते. पुंसि मेधिः खलेदारु:. (अमर).
मेथी–मंथा=एक जातनुं वसाणुं.
मेदनी–मेदिनी=पृथ्वी.
मेदान–मयूदान अथवा मीदान, (आ.)
मेदी–मेंधी=एक जातनुं झाड.
मेदो–मयूदा=झीणो लोट, (फा.) हाल परसुदीने अर्थे प्रयोग थाय छे.

मेनो–मियाना=पालखी, (फा.)

मेमदावाद–महमुद+आबाद=महमुदनुं शेहेर. अथवा तेणे वसावेलुं शेहेर. **आबाद**=शेहेर, (फा.)

मेमान–मिह्मान्=परोणो. (फा.)

मेर–मेरु=पुराणोक्त एक पर्वत. आ घणो मोटो तथा बधा पहाडमां श्रेष्ठ छे. ते उपरथी लाक्षणिक अर्थ लईने माळाना बधा मणका करतां जे मोटो होय छे तेने आ नाम आपवामां आव्युं छे.

मेल-लुं–मल=कचरो.

मेवासी– महीवासी=जे लोकोनुं रेहेठाण महीकांठा उपर छे ते लोको.

मेवो–मीवा=फळ, (फा.)

मेस–मषी=शाई. हाल काजळने अर्थे प्रयोग थाय छे.

मेसरी–माहेश्वरीय. महेश्वर= महादेव, महादेवसंबंधी. आ जातना वाणिया असल शिवमार्गी हशे माटे आ नाम.

मेह–मेघ=वादळुं.

मेहेतर–महत्तर=नीचवर्णनुं माणस. ग्रामकूटो **महत्तरः** (त्रिकांडशेष.)

महेतो–महामात्र=एक कामदार, मोटुं माणस. मेहेती=महामात्री=कामदारनी स्त्री.

मेहेनत–मिहनत=श्रम. (आ.)

मेहेनतुं–मिह्नती=श्रम करनार. (आ.)

मेहेमान–मिह्मान=परोणो. (फा.)

मेहेर–मिह्र=प्रीति. (फा.)

मेहेराब– मिह्राब=मुसलमान लोकोना धर्मगुरुनी मसीदमां प्रार्थना करवानी मुख्य जगो, हाल कमानने अर्थे प्रयोग थाय छे.

मेहेल–महल्ल अ० महालय, (सं०). महल्ल=जगा. (आ०).

मेहेल्लो–महालय=मोटी जगो, (सं०) महल्ला=शेहेरनो एक भाग. (आ०).

मेहेसुल–महसूल=कर. उपज. (आ०).

मेळ–मेल=मळवुं. मिल् धा० एकठा थवुं.

मेळा–महिला=स्त्री. 'मूछ **मेळाने** पाघडी'.

मेळो–(मेलो) मेला=जात्रा विगेरेनो समुदाय, मिल् धा० एकठा थवुं. **मेला स्यान्मेलके मसी.** (मेदिनी).

मो–(मुहं) मुख=मोढुं. वयणं मुहंच आणणं=वदनं मुखं चाननं. (पा० ल०).

मोकुब–मौकूफ=बंध राखेलुं. (आ०).

मोग–मुद्ग=मग.

मोगरी–मुद्गर=एक हथियार.

मोगरो–(मुग्गारो) मुद्गर=एक फूलझाड.

मोघम–मुभम=शक भरेलुं, (आ०). मोहंगम=मोहमां पडेलुं, शक भरेलुं.

मोघुं–महार्घ=मोटी किम्मतवाळुं. महा=मोटी, अर्घ=किम्मत.

मोज–मझा=स्वाद, (आ०).

मोजां–मूझा, (फा०). 'हाथमोजा.'

मोजा–मौज=होडो. (आ०).

मोजे–मौझा=गाम, (आ०).

मोटुं–महत्.

मोड–(मउली) मौली=मुगुट, माथानुं भूषण. मौलिः किरीटे धंमिल्ले. (मेदिनी). मउली मउडो किरीडोयं. (पा० ल०).

मोडवुं–मोटनं=भांगवुं. मुट् धा० घसवुं.

मोढ–मोट=ब्राह्मणनी जाति. 'मोटवाडवाः '=मोड ब्राह्मणो, (धर्मारण्यग्रंथ).

मोढुं–(मोण्डं) मुण्डम्=माथुं.

मोत–मृत्यु=मरण.

मोती–मुक्ता, मुत्य, मौक्तिक.

मोथ–(मोथा) मुस्ता=ओसडमां वपरातो एक कंद.

मोदिक–मोदक=खावानो पदार्थ.

मोबेत–मोबेद=पारसिओनो गुरु. (आ.).

मोम–मूम=मीण, (आ.).

मोर–(मौऊर) मयूर=एक पक्षी.

मोरचो–मूरचा=तोपोनी हार. (फा.)

मोरथुथु–मयूरतुत्थ=दवामां वपरातो एक पदार्थ. मोरनी गरदनना रंगजेवो एनो रंग होय छे माटे आ नाम. एने शिखिग्रीव (मोरनी गरदन जेवो) पण कहेछे. तुत्थांजनं शिखिग्रीवं वितुन्नकमयूरके. (अमर).

मोरली–मुरली=एक वाजुं.

मोरार–(वि०) मुरारि=मुर नामना दैत्यनो अरि एटले शत्रु, विष्णु.

मोलवी–मौलवी=विद्वान् माणस. (फा.)

मोल्लो–महालय=मोटी जगा, (सं.) मह्ल्ला=शेहेरनो एक भाग. (आ.)

मोसंबी–मोझ्यांबिक, असल आ फळ मोझ्यांबिक शेहेरमांथी आवेलुं छे माटे आ नाम.

मोसल–महसूल=कर. (आ.)

मोह–(मुहं) मुख.

मोहवुं–मोहन. मुह् धा० गांडाथवुं.

मोहबत–महब्बत=दोस्ती. (आ.)

मोहोर–मुहर=सिक्को. (फा.)

मोहरम–मुहर्रम=मुसलमानी पहेला महिनानुं नाम.

मोहोल–महालय. (सं.) महल्ला, (आ.)

मोहोसम–मोसम=वखत. ऋतु, (फा०).

मौ–(मउ) मृदु=नरम. सोमालं पेलवं मउ य. (वु० पा० ल०).

म्यान–मियान=तरवार मुकवानो कोश, (फा०).

म्यानो–मियाना=पालखी, (फा०).

मंकोडो– मार्कटपिप्पीलिका=एक जातनी काळी कीडी. मंकोडो पण कीडीनी एक जाति छे, पिप्पीलिका एटले कीडी. मार्कटपिप्पीलिका=मार्कट जातनी कीडी. इहां पिप्पीलिका शब्दनो लोप थई मार्कट=मंकोडा

शब्द प्रयोगमां आव्यो हशे.

मंछा–मनीषा=इच्छा.

मंछा–(वि०) मनीषा=इच्छा, मंछाराम=इच्छाराम.

मंजार–मार्जार=बिलाडी, मांजर शब्द जुवो.

मंडळ–मंडल=चक्र जेवो आकार.

मंडलिक–मांडलिक=नानो संस्थानी.

मंडळी–मंडल.

मंतर–मंत्र.

म्हावरो–मुहावरा=वातचीत करवानी ढब, छटा. (आ०).

य.

यजवुं–यजनं=यज् धा० पूजा करवी.

यश–यशस्=कीर्त्ति.

यादी–याद=स्मरण, (फा०).

याळ–याल=घोडानी, (फा०).

युद्धो–योध=लडवैयो. युध् धा० लडवुं.

र.

रकाब–रिकाब=पेंगडां, (आ०).

रकाबी–, **रकेबी**– रिकाब, रिकाबी=तासक, (आ०).

रक्षवुं–रक्षणं=पाळवुं. रक्ष् धा० राखवुं.

रखवाळ–, **रखेवाळ**– रक्षिवर्ग=पेहेरेगीर. रक्ष् धा० राखवुं. रक्षिवर्गोऽनीकस्थः स्यात् (हेमचंद्रकोश).

रखु-खो–रक्षक=साचवनार. रक्ष् धा० राखवुं.

रख्या–रक्षा=राखोडो. स्याद्भूतिर्भसितं रक्षा. (हेमचंद्र).

रगत–रक्त=लोही, रंज् धा० रंगवुं.

रगतरोयडो–रक्त+रोहित. एक ओसडियुं. रक्त अने रोहित आ बन्ने शब्द एकार्थमांज छे.

रचकण–रजःकण=रजीना कण. रजस्=धूळ.

रचवुं–रचनं, रच् धा० गोठववुं.

रज–रजस्=धूळी.

रजई–रझाई=शियाळामां माथा उपर ओढवानुं वस्त्र, (फा०).

रज–रजस्=रजोगुण.

रजक–रिझ्क=खोराक, (आ०).

रजकण–रजःकण, रजस्=रजी, कण=कांकरी.

रजपूत–राजपुत्र. हाल एक जातना लोकोने अर्थे प्रयोग थायछे.

रजवाडो–राजवाटी, वाटी=रहेठाण, राजानी रहेवानी जगा.

रजा–रिजा=परवानगी. (आ०).

रजु–रुजू=पाछुं आववुं. ते नोकरी उपर रजु थयो एटले पाछो आव्यो. (आ.)

रजोरज–रजस्=रजी.

रजै–रजई शब्द जुवो.

रडवुं–रोदनं. रुद् धा० रडवुं.

रडाकूट-टो–रोदन+कुट्टन, रुद् धा० रडवुं, कुट्ट् धा० कूटवुं.

रणको–रणत्कार=ध्वनि.

रणछोड–ऋणछोर=डाकोरमांनी विष्णु-

नी मूर्ति. ऋण=देवुं, छुर् धा० कापवुं. विजयसिंहना (बोडाणाना) भक्तिरूप देवाने लिधे द्वारकानाथनुं डाकोरमां आववुं आज कोई एक धन, तेवडे ते देवुं कापी नाख्युं तेथी **ऋणछोर** नाम पड्युं. ऋणं विजयसिंहस्य भक्तिरूपं विमोचितुं ॥ स्थितस्तद्देहमागत्य ऋणछोरस्ततः स्मृतः ॥ १ ॥ (डंकपुरमाहात्म्य). द्वारकानाथ डाकोर (डंकपुर) आव्या विगेरे सर्व इतिहास डाकोर माहात्म्य नामना पुराणमां छे. आ मूर्त्ति संवत् १२१२ मां डाकोरमां आवी एवो लेख ते इतिहासमां मालम पडेछे. विक्रमार्कनृप शकाद्वर्षेऽक्षींद्वश्विभूमिते (डंकपुरमाहात्म्य).

रणतूर–रणतूर्य=एक वाद्य.

रणथंभ–रणस्तंभ=रणमांनो थांभलो.

रणवास–राज्ञीवास, राज्ञी=राणी, वास=घर, जनानखानुं.

रणशिंग-गडुं–रणशृंगक=लडाईनी जगाए वगाडवानुं एक वाजुं.

रत–ऋतु=काल.

रतन–रत्न=चळकतो किमती पथ्थर.

रतनकोर–(वि०) रत्नकुमारी.

रतनागर–रत्नाकर=समुद्र.

रतल–रत्ल=एक वजन. (फा०).

रतांजळुं– / **रतांधळुं**– } रात्र्यंध=राते न देखी शके ते. रात्रि+अंध=अंधळो.

रतांजणी-ळी–रक्तचंदन=रातुं चंदन.

रतास–रक्तांश, रक्त=रातुं, अंश=भाग.

रताळु–रक्तालु, रक्त=लाल, आलु=कंद. लालकंद, शकरकंद अथवा शकरियुं; पण हाल बीजी जातना लांबा अने मोटा, उपरथी सुरण जेवा रंगनां (जेने संस्कृतमां गौरालु अने मरेठीमां गोराडु कहे छे) कंदने रताळु कहेवामां आवे छे. आ भूल जणायछे.

रती–रक्तिका=चणोठी.

रतु–ऋतु=काल.

रतोबाई– / **रतोवई**– } रात्रौ=रात्रिशब्दनी सातमी विभक्ति.

रद्– / **रदियो**– } रद्द=खंडन करवुं, (आ.)

रनोडी–आरण्यक=जंगली.

रपोट–रिपोर्ट=खबर करवी. (Report) (अं.).

रफतेरफते–रफ्त=महावरो, महावरो थतां थतां, (आ.).

रफुचक्कर–रिपुचक्र=शत्रुनो समुदाय.

रफ्त–रफ्त=महावरो, (आ.)

रमणीक–रमणीय=सुंदर.

रमत–रमित, रमण=खेल, रम् धा० खेलवुं.

रमवुं–रमणं=खेलवुं. रम् धा० रमवुं.

रमळ–रमल=भविष्य जोवानी एक विद्या, (आ.).

रवाने–रवाना=विदा थयेलो, (फा.)

रवी–रिव्यु=तपास (Review), (अं.).

रवी–रबी=वसंत ऋतु. आ ऋतुना लगभगमां जे धान्य पाके छे तेने रवी-पाक कहे छे, (आ.).

रवेउ–रविवार=आदित्यवार.

रवैयो–रवाज=चाल, (आ.)

रसकपूर–रसकर्पूर=एक दवा.

रसतो–रस्ता, (फा.) रथ्या=मार्ग. (सं.).

रसम–रस्म=धारो, (फा.).

रसातळ–रसातल=पाताळ.

रसालो– रिसाला=घोडास्वारनी पलटण (आ.).

रसाळ-ळुं–रसाल=रसवाळुं.

रसी–रश्मि=दोरडुं, (सं.), रसन=दोरडुं, (फा.).

रसीद–रिसीट=पावती (Receipt), (अं.), रसीद (फा.), रसीदन= आवी पोचवुं ते उपरथी.

रसेंद्रिय–रसनेंद्रिय=जीभ, रसाना+इंद्रिय.

रसो–रस=प्रवाही पदार्थ.

रसोडुं–रसवती, आ शब्द उपरथीज रसोई, रसोइयो इत्यादि शब्द व्युत्पन्न थया छे. समानौ **रसवत्यां** तु पाकस्थानमहानसे. (अमर).

रस्तो–रस्ता=मार्ग, (फा.) रथ्या=मार्ग. (सं.).

रांकुं– / **रांकडुं**– } रंक=कंजूस. दळिद्री. रंकः कृपणमंदयोः (मेदिनी).

रांगोळी–रंगवल्लि=रंगना करेला तरेहतरेहना वेला. वल्लि=वेलो.

रांट–राटि=कलह, लडाई 'तेने अने मारे रांट छे एटले कलह छे.' **राटिः** समितिसंगरौ. (हेमचंद्रकोश.)

रांड–रण्डा=विधवा.

रांधणुं–रंधन=रसोई करवी, रधू धा० [रांधवुं.

रांध्युं–राद्धं=पकव्युं. पक्के राद्धं च सिद्धंच, (हेमचंद्रकोश).

राई–राजी, राजिका. राजीतु राजिका तीक्ष्ण. (भावप्रकाश).

राएण–राजादन=एक फळ. राज=राजानुं, अदन=खावुं. राजानो खावानो एक पदार्थ. **राजादनः** क्षीरिकायां, (मेदिनी).

राख–रक्षा=राखोडो. स्याद्भूतिर्भसितं रक्षा. (हेमचंद्र).

राखडी–रक्षा=बळेवना दहाडे बांधे छे ते.

राखवुं–रक्षणं=पालन करवुं.

राखस–राक्षस. मांसाहारी अने क्रूर एवी एक जोनी.

राखसी–राक्षसी=राक्षससंबंधी.

राखसीमाया–राक्षसीमाया.

राखोडी-डो–रक्षा. राख शब्द जुवो.

रागडो–रागक=गायननो एक राग.

रागणी–रागिणी.

राज–राज्य.

राजकुवरी–राजकुमारी=राजानी कन्या.

राजगरो–राजाग्र=एक जातनुं धान्य.

राज=शोभिती, अग्र=टोंच.

राजवंशी–राजवंश्य=राजाना कुळनुं.

राजेश्री–राजश्री =जेनी लक्ष्मी राजा जेवी छे एवो. [छे.

राठोड–राष्ट्रकूट=रजपूतनी एक जाति

राणा-णो–राजन्य=क्षत्रिय.

राणी–राज्ञी=राजस्त्री.

रात–(रत्तिओ) रक्तिक=लोही काढनार, हजाम, हजाम लोको रुंमडी मुकी लोही काढे छे ते प्रसिद्ध छे. बु कृ० पा० ल० जुवो.

रात–(रत्ती) रात्रि.

रातब–रातिब=रोजनो खोराक, (आ०.)

रातर– }
रातलडी– } रात्रि.

रातुं–रक्त=लाल.

रात्र–रात्रि.

रान–(रन्न, रण्णं) अरण्य=वन.

रानी–आरण्य=जंगलसंबंधी.

राफडो–(रप्फो) रोपक=दर, बाकु. छिद्रं रोपं च विवरं, (हेमचंद्र).

रामजणी-नी– रम्यजनी=वेश्या, रम्य=सुंदर, जनी=स्त्री. उदीर्य धुर्यं कपटाज्जनींजन: (नैषध).

रामनोमी–रामनवमी=चैतर सुदि नोम.

रामी–आरामी =माळी, आराम=बाग, माळीने अर्थे **रामी** शब्द चरोतरमां बोलाय छे.

राय–राजा.

रायण–राजादन, रायण शब्द जुवो.

राव–राजा.

रावत–राजदूत=राजानो दूत.

रावळ–राजकुल=क्षत्रियनी एक जाति.

राश–रश्मि=लगामनी दोरी, अछोडो.

राषणा–रास्ना. एक ओसडियुं.

रास–राश शब्द जुवो.

रास–राशि.

रासडो–रास=गोवाळोनी एक रमत. रासक्रीडामां गवातुं गीत ते रासडो.

राह–राहु=एक ग्रह.

राळ–राल=एक ज्वलनीय पदार्थ.

रिद्धि–ऋद्धि=दोलत.

रिवाज–रवाज=चाल, (आ.).

रिसावुं–रेषणं, रोषणं रिष्, रुष् धा० गुस्से थवुं. रिसामण, रिसाळ विगेरे शब्द आ उपरथी व्युत्पन्न थया छे.

रींछ–(रिच्छं) ऋक्ष=एक जानवर.

रीज-झ–रंजन=खुशी करवुं.

रीत–रीति=चाल.

रीध–ऋद्धि=दोलत.

रीस–रेष, रोष=गुस्सो, रिष्, रुष् धा० रिसावुं.

रु–(रूवो) रूअं. (दे० श०) बु० पा० ल० जुवो. पलहिववणोतूलो रूवो. + + +

रुआटी– }
रुउं– } रोम=शरीर उपरना वाळ.

रुंधण– } रुंधन=अटकाव. रुध् धा०
रुंधवुं– } अटकाववुं.
रुंधावुं– }

रुक्को–रुका=चिठ्ठी, (आ०).

रुखडुं–(रुक्ख) वृक्षक=झाड.

रुखसद–रुख्सत=रजा, (आ०).

रुचवुं–रोचन=भाववुं. रुच् धा० भाववुं.

रुठ्यो–रुष्ट=रिसायलुं, रुष् धा० गुस्से थवुं.

रुदन–रोदन=रडवुं. रुद् धा० रडवुं.

रुदय–हृदय=हैयुं.

रुद्रमाळ-ळो–रुद्रमहाकाल=मूळराजाए आ नामना महादेवनुं देरुं सिद्धपुरमां बांध्युं छे ते.

रुद्री–रुद्रीय=महादेवनी स्तुतिनो वेदनो केटलोएक भाग. अथवा **रुद्रः**.

रुपइयो– } रूप्य=एक नाणुं. आहतस्व-
रुपीया– } र्णरजते रूप्यः स्यात्सुंदरे त्रिषु. (मेदिनी).

रुपाळुं–रूपवान्=सुंदर.

रुपेरी–रूप्य=रुपुं.

रुपैयो–रूप्य=एक नाणुं.

रुबरू–रूबरू, रू=चहेरो, ब=साथे, चहेरा साथे चहेरो एटले समक्ष,(फा.).

रुमाल–रू+माल, रू=चहेरो; मालिदन् धा० साफ करवुं, अथवा घसवुं. मों साफ करवानुं साधन.

रुशवत– } रिश्वत=लांच (आ०) वा-
रुश्वत– } तरूष (सं.) ह्यां वर्णव्यत्यय थई **रूषवात** रूप थयुं हशे. सुवर्णोलुतरौ **वातरूषः** शक्रशरासने ॥ वातूलोत्कोचयोश्चापि++(हेमचंद्र). प्राकृत भाषाना नियमप्रमाणे केटला एक ठेकाणे वर्णव्यत्यय थायछे. जेम करेणुवाराणस्यो रणोर्व्यत्ययः (हेमचंद्र) प्रा० व्या० १६ पा० २. करेणु=कणेरू. वाणारसी=वाराणसी. वणारसी ए नाम पुष्कळ ठेकाणे राखवामां आवेछे ते वाराणसी शब्दनो अपभ्रंश छे. बनारस शब्द जुवो.

रुसणुं–रोषण=रीसाववुं.रुष् धा०रिसावुं.

रूको–रुका=चिठ्ठी, (फा०).

रूख–(रुक्ख) वृक्ष=झाड.

रूखी–ऋषि=मुनि.

रूत–ऋतु=काल.

रूदय– } हृदय=अंतःकरण.
रूदे– }

रूपालु–रूपवान्=सुंदर.

रूप्रियो–रूप्य=एक नाणुं. रुपइयो शब्द जुवो.

रूवुं–रोम=वाळ.

रेकवुं–रेषण=बराडवुं. वृक्षस्य रेषणं रेषा, (हेमचंद्र).

रेटियो–अरघट्ट=पाणी काढवानुं यंत्र. हाल सूतर कातवाना यंत्रने अर्थे प्रयोग कराय छे. अरघट्ट शब्दनी व्युत्पत्ति उपरथी प्रस्तुत अर्थ पण थई शके छे. अर=उतावळथी, घट्ट धा० चालवुं, उतावळथी चालनारुं यंत्र.

रेहेंट शब्द जुवो.

रेख–रेखा=लीटी.

रेच–रेचक=जुलाब थाय एवुं ओसड.

रेजो–रीजा=कडको, (फा.).

रेण–रजनी=रात्रि.

रेत–रेतजा=रेती.

रेवंची–रीवंदिचीनी =चीनदेशमां थतो रीवंद नामनो पदार्थ जेने आपणे रेवंचीनो सीरो कहिये छिये, (फा.).

रेवाकांठा–रेवाकंठ =रेवानदीना कांठा उपरनो प्रदेश, कंठ=कांठो.

रेशम– } **रेसम**– } रीशम=हीर. (फा०).

रेषा– } **रेसा**– } रेखा=लीटी.

रेहेंट–अरघट्ट=पाणी काढवानुं यंत्र. नियम प्रमाणे आदि **अ** नो लोप थई **घ** नो **ह** थयो. उद्धाटकं घटीयंत्रं पादावर्तारघट्टकं (हेमचंद्र).

रेहेंटमाळ–अरघट्ट+माला. उपरनो शब्द जुवो.

रेहेम–रह्म=दया. (आ.), रहीम=दयाळु (परमेश्वर), (आ.).

रोकड-डुं– } **रोकडे**– } रोक=नगद पैशा आपीने वेचातुं लेवुं. रोकस्तु क्रयभिद्दीप्त्योः (मेदिनी).

रोगन–रोगान=तेल, चरबीवाळो पदार्थ, (फा.).

रोगियुं–रोग्य=रोगसंबंधी, रुज् धा० मांदा थवुं.

रोज–रूज=दहाडो (फा.).

रोजगार–रूजगार=चाकरी, (फा०).

रोजनामुं–रूजनामा, रूज=रोजनुं, नामा=नामुं, (फा०).

रोजनिशी–रूजनवीशी=रोजनुं लखवुं. नविश्तन् धा० लखवुं, (फा०).

रोजी–रूजी=रोजनो खोराक, (फा०).

रोजो–रूझा=अपवास. (फा.).

रोझ–ऋष्य=एक जातनुं जानवर. 'ऋष्यः शीघ्रगामी'=ऋष्य एटले जलदी चालनार. एने रोहिष पण कहेछे. रोहिषो हरिणांतरे. (विश्वप्रकाश कोश).

रोटली–रोटिका. 'सिद्धैषा रोटिका प्रोक्ता.' (भावप्रकाश).

रोन–रौण्ड=(Round) (अं०) 'राते रोन फरवा निकळी हती.'

रोवुं–रोदनं=रडवुं. रुद् धा० रडवुं.

रोळ–(रोलो) रु=रडवुं.

रंगमेल–रंगमहल, (फा०) रंगमहालय. (सं०).

रंगरेज–रंगरीज=लुगडां रंगनार. (फा०).

रंगलो–रंगलः=विदूषक, रंगं नृत्यादि लाति गृह्णातीति रंगलः. नाटक भवईमां नाचवा विगेरेनो भाग जे लेछे ते.

रंगारो–रंगकार=लुगडां रंगनार.

रंदो– } **रंधो**– } रुंदा=सुथारनुं एक ओजार. (फा०).

रंधवारो–रंधकार:=रसोयो. रध् धा० रांधवुं.

रन्नादेव–राज्ञी+देवी, राज्ञी=सूर्यनी स्त्री. केटली एक नातोमां लगनमां आ देवीनी पूजा करवानो रिवाज छे. राज्ञी राजमियायां च भार्यायां भास्करस्य च. (मेदिनी).

ल.

लक्कड–लगुड=लाकडी, नीचलो शब्द जुवो.

लक्कडखोद–काष्ठकुट्ट=एक पक्षी. लगुड शब्दनो अर्थ लाकडी छतां हाल तेनो अपभ्रंश लाकडां एवो करे छे. लाकडांशब्दनो खरो शब्द काष्ठ छे. आ काष्ठशब्दनो अपभ्रंश काठी, काठीनो प्रयोग आपणे लाकडीने बदले करिये छिये. लगुड=लाकडां अने काष्ठ=काठी आ बन्ने शब्दनो अन्योन्यने माटे प्रयोग करवामां आवे छे. ते उपरथी **काष्ठकुट्टनो** काठी खोद थवाने बदले **लक्कडखोद** थयो छे.

लख–लक्ष=एक संख्या.

लखत–लिखित=लेख, लिख् धा० लखवुं.

लखतंग– } **लखितंग**– } लिखितं=लखेलुं. ' लखतंग परभुदास =परभुदासे लखेलुं.' लिख् धा० लखवुं.

लखनोर–लक्ष्मणपुर=रामचंद्रजीना भाई लक्ष्मणजीए वसावेलुं शेहेर.

लखपती–लक्षपति=लाख रुपिया जेनी पासे होय ते.

लखमी–लक्ष्मी=दोलत. विष्णुनी भार्जा.

लखवुं–लेखनं, लिख् धा० लखवुं.

लखा– (वि०) लक्ष्मण=रामनो नानो भाई.

लखाण–लेखन=लखवुं.

लखित–लिखित=लखेलुं.

लखुंपत्रुं–लेख्यपत्र.

लखेश्री– } **लखेश्वरी**– } **लखेसरी**– } लक्षेश्वर=लखपति, लाख रुपियानो मालीक.

लखोटी-टो–लाक्षागुटी=लाखनी करेली गोळी (छोकराने रमवानी) लाक्षा=लाख, गुटी=गोळी.

लख्खण–(लक्खण) लक्षण=चिन्ह.

लगण– } **लगत**– } **लगतुं**– } लग्न=जोडायलुं, लागेलुं, लग् धा० लागवुं.

लगन–लग्न =जोडायलुं. ' तेनुं लगन थयुं ' एटले स्त्रीपुरुष जोडाया. **विवाह**शब्दनो **लगन** अर्थ कराय छे ते लाक्षणिक छे. लग् धा० लागवुं, जोडवुं.

लच्छन–लक्षण=चिन्ह.

लछ-छी–(लच्छी) लक्ष्मी.

लट– } **लटिया**– } लट्वा=गुंछळां वळेला लांबा निमाळा जे कपाळ उपर लटके छे ते. हाल निमाळाना नाना जथाने लट कहे छे.

लठ-ठ्ठ-ठ्ठो–(लट्ठी) यष्टि=लाकडी. यष्टयाल:=यष्टिशब्दमांना **य** नो **ल** थाय छे. हे० मा० व्या० २४७ अ० १.

लड्डु–लड्डूक=लाडवो.

लणवुं–लवनं=कापणी. लू धा० कापवुं.

लत्तां–लक्तक=जुनुं लुगडुं, चीथरां, 'लुगडां लत्तां कहेवानो जे रिवाज छे ते छयां छोकरां, रांडी रांड, शाकभाजी इत्यादि शब्दोनी 'माफक' द्विरुक्तिनो एक मकार छे.' लुगडुं आ **लक्तक** शब्दनो अपभ्रंश हशे.

लवंत्री– } लपित=बोलवुं, व्याहार उ-
लवरी– } क्तिर्लपितं (अमर.).

लववुं–लपनं=बोलवुं, लप् धा० बोलवुं.

लवाजम–लवाजीम=जरुरियात वस्तु. (आ०).

लवाणा–लावणिक=मीठानो वेपारी. लवण=मीठुं. लवाणा लोको हाल पण तेलनो तथा मीठानो वेपार चरोतरमां करेछे. **लवणं पण्यमस्य लावणिक:** (सिद्धांतकौमुदी).

लवाद–लवाझ=आसराने वास्ते एक बीजापासें जवुं, (आ०).

लवेंग–लवंग=एक फळ.

लसण–लशुन=एक कंद.

लसतुं– } लसित=शोभितुं, चळ-
लसलसतुं– } कतुं, लस् धा० प्रका-
लसलसवुं– } शवुं.

लहियो–लेखक=लखनार, लिख् धा० लखवुं. **ख** नो **ह** थायछे, पितामहो **चउमुहो** य परिमिट्ठी, (पा० ल०) चउमुहो=चतुर्मुख:=ब्रह्मदेव.

लांग–लंक=एक जातनुं धान्य. वातान लंकचणका अतसी मसूरा:.

लांघण– } लंघन=दाडोरात भूख्या रहे-
लांघणुं– } वुं, लघि धा० अपवास करवो.

लांच–(लंचा)–बु० पा० ल० जुवो.

लांछुं–लांछन=निशाणी, डाघो, लांछि धा० निशाणी करवी.

लांबुं–लंब=दीर्घ.

लाएक–लायिक=योग्य, (फा०).

लाकड-डां-डुं–लगुड=सोटी. लक्कडखोद शब्द जुवो. [जुवो.

लाकडी–लगुड=सोटी. लक्कडखोद शब्द

लाख–लाक्षा. पीपळा विगेरे झाड उपरथी निकळतो रंग. लक्ष् धा० रंगवुं, अथवा लक्ष=लाख, लाखो जीव मरीने थयेलो जे रंग ते लाख. एनी उत्पत्ति किरमज (कृमिज) जेवीज छे. लाक, (फा०).

लाख–लक्ष=एक संख्या.

लाखाग्रेह–लाक्षागृह=पांडवोने बाळी मारवाने माटे दुर्योधने लाखनुं बनावेलुं घर.

लाखोटो– } लाक्षांकित, लाक्षा=लाख,
लखोटो– } अंकित= निशाणी करेलुं.
लाखथी निशाणी (शिक्को) करेलुं (पत्र).

लागवुं—लगनं. लग् धा० साथे अथवा पासे रहेवुं.

लागु— } (लग्गं) लग्न =जोडायलुं,
लागेल— } साथे रहेलुं. लग् धा० साथे
लागो— } रहेवुं.

लाछ—लक्ष्मी=दोलत. शोभा.

लाज—लज्जा,=शरम. लस्ज् धा० शरमावुं.

लाजम—लाझिम=योग्य, (आ०).

लाजवुं—लज्जानं=शरमावुं. लस्ज् धा० शरमावुं.

लाजाळी-ळुं—लज्जावान्=लाजवाळो.

लाजालु—लज्जालु=एक जातनो छोड.

लाड—लाट=एक देश, लाडवाणिया=लाटवाणिजाः.

लाडकुं— }
लाडली— } लाड=प्यार, लड् धा०
लाडवायुं— } प्यार करवो, 'लाडलडा-
लाडी— } ववां.'
लाडिलो— }

लाडवुं—लाडनं=प्यार करवां. लड् धा० लाड करवां.

लाडवो— }
लाडु— } लड्डुक=एक पकवान.
लाडुओ— }

लाणी—लूनि=कापणी, लू धा० कापवुं.

लात—लत्ता=पगवते मारवुं ते.

लापसी— } लप्सी=खावानो पदार्थ. ल-
लाबसी— } प्सिका बृंहणी वृष्या. (मदनपालनिघंटु).

लांबुं—लंब=दीर्घ.

लायक—लायिक=योग्य. (फा०).

लालच—लालसा=इच्छा, लष् धा० इच्छवुं.

लाव—लाभ=फायदो.

लावणता—लावण्य=सौंदर्य.

लावडी— } लावक=एक जातनुं पक्षी.
लावरी— }

लावो—लाभ=फायदो.

लास—लाशा=मडदुं, (फा.)

लाहणुं=लाभनं— } लभ् धा० मळवुं.
लाहणी=लाभनी— } **भ** नो **ह** थाय छे, जेम; कारूसिप्पी करहो. (पा० ल०) करहो=करभ=ऊंट.

लाहोर—लवपुर. रामचंद्रजीना लव नामना छोकरानुं जे नगर ते **लवपुर**.

लाळ—लाला=मोंमांथी निकळतो एक चीकणो पदार्थ.

लाळी—लोला=जीभ, जीभ आगडा मोंमांथी जेम अवाज काढे छे तेवी रीते लाळी पण घंटमांथी ध्वनि काढे छे, ते उपरथी आ लाक्षणिक अर्थमां प्रयोग थाय छे. अंग्रेजीमां पण लाळीने 'घंटनी' जीभ (Tongue of a bell) एवोज प्रयोग कराय छे. लोला तु रसनाश्रियोः (हेमचंद्र).

लिंबडो—निंब=एक जातनुं झाड.

लिंबु— } निंबूक=एक फळझाड.
लिंबोडी— }

लिखियुं–लिक्षा=लीख.

लिपण– } लिंपन, लिप् धा० गार ज-
लिपवुं– } मीन उपर चोपडवी.

लिमडी-डो–निंबक=एक झाड. [(फा०).

लिलम–नीलमणि=एक रत्न. नीलम

लिलवट–ललाट, ललाटपट=कपाळ.

लिलाम–नीलाम=हराजी, (हिं०).

लिलुंछम–नील+सब्ज, नील=अस्मानी रंग, (सं.) सब्ज=लिलुं, (फा.). बधा रंगनुं वधारापणुं बताववाने माटे दरएक रंगना नामसाथे बीजो एक शब्द बोलवामां आवे छे; जेम **जंगल लिलुंछम** थयुं छे.

लिसोटी-टो–लेखा. लेखानुं लेषा थई पछी लिसोटी थयुं छे.

लीख–लिक्षा=एक जीव.

लीट–श्लेष्मा. **श** अने **म** नो लोप थये **लेष** रह्युं, तेनुं लीट रूप बन्युं हशे. **श्मश्रुनुं मूछ** पण आ प्रकारेज बन्युं छे.

लीबुं–निंबूक=एक खाटुं फळ.

लींबडो–(लिम्बो) निंबक=एक झाड.

लील–नील=शेवाळ.

लीलकंठ–नीलकंठ=लीली गरदनवाळा शंकर. कालकूट नामनुं झेर खावाथी शिवजीनी गरदन लीली थई हती आ पुराणिक कथा प्रसिद्ध छे.

लीलुं–नील=अस्मानी रंगवाळुं.

लीसुं–श्लक्ष्ण=नरम. लीट=श्लेष्मा, मूछ श्मश्रु इत्यादि शब्द प्रमाणेज आ अपभ्रंश थयो हशे.

लुगडां–लत्तक. लत्तां शब्द जुवो.

लुटवुं–लुंटन, लुंट् धा० चोरवुं.

लुटारो–लुटाक=चोर, लुंट् धा० चोरवुं.

लुणचा–लवणशाक=मीठा नाखी मुकेलुं शाक.

लुणो– } लवण=एक क्षार.
लूणो– }

लुवार– } लोहकार=लोढानुं काम कर-
लुहार– } नारो.

लूखुं–रूक्ष=सुकुं.

लूट–लोत, लुप्त, लुप् धा० चोरवुं.

लुंडो–लड्डु=नीच माणस.

लूण–(लोणं) लवणं=मीठुं.

लूम– } लुंबि,लुंबिका=फळोनो गुच्छो
लूमखुं– } अथवा धान्यनो गुच्छो. जेम, जवार, घउंना गुच्छ (कणसलुं).

लूली–लोला=जीभ. लोला तु रसनाश्रियोः (हेमचंद्र).

लेखण–लेखनी=कलम. लिख् धा० लखवुं.

लेछे–लाति, ला धा० लेवुं.

लेजत-झत–लइझत=स्वाद, (आ.).

लेझो–लहूझी=पलक, (आ.).

लेपन– } लिंपन=चोपडवुं. लिप् धा०
लोपवुं– } चोपडवुं.

लेबास–लिबास=पोशाक, (आ.)

लेवुं–लान. ला धा० लेवुं.

लेहेजत–लज्ज़त=स्वाद, (आ.).
लेहेजो–लह्ज़ी=पलक, (आ.).
लेहेर–लहरी=मोजा.
लोही–लोह. लोहित=रगत.
लोकलाज–लोकलज्जा.
लोको–लोक=जन.
लोखंड–लौहकं=एक धातु.
लोचो–लोचक=मांसनो गोळो. **लोचको** मांसपिंडेक्षिण. (मेदिनी).
लोटण–लुंठन गबडवुं, लुठ् धा० आळोटवुं. कबूतरनो एक जातने लोटण [कहे छे.
लोटवुं–लुंठन=आळोटवुं.
लोडु-ढुं–लोहक=लोखंड.
लोधर–लोध्र=एक झाड.
लोबान–लिबान =एक सुगंधिदार खनिज पदार्थ. (आ.). [ललचावुं.
लोभियुं–लोभी=लोभ करनार. लुभ् धा०
लोलक–लोल=हालतुं.
लोहडुं–लोहक=लोखंड.
लोही–लोह, लोहित=रगत.
लंगडुं–लंग, (सं.), लंग, (फा.) लंगडवुं, लंगडावुं इत्यादि शब्द **लंग** उपरथीज थयेला छे.
लंगुर–लांगूली=वांदरुं, लांगूल=पुछडी, एने पुछडी छे माटे आ नाम.
लंगोट-टी–लिंगपुट=लिंगनुं पुट. पुट=ढांकणुं.
लंघवुं–लंघन=अपवास.
लंछन–(लंछण) लांछन=चिन्ह.

लंबाई–, **लंबाण**–, **लंबावुं**– } लंबता.

व.

वईद–वैद्य=वैदक जाणणारो. [वेचवुं.
वकरी-रो–विक्रय=वेचाण. वि+क्री धा०
वकालत–विकालत=कारभार, (आ.).
वकालतनामुं–विकालतनामा=कारभार चलाववानुं अधिकारपत्र.(आ०फा०).
वकास–, **वकासवुं**– } विकास =फूलनुं खिलवुं, उघडवुं.
वकिलात–विकालत=कारभार. (आ.).
वकुब–वुकूफ=ज्ञान, (आ.).
वक्कर–वक्र=बोझो, (आ०).
वखत–वक्त=काळ. (आ०).
वखाण–व्याख्यान=स्तुति. ख्या धा० तारीफ करवी. [जवुं.
वखटुं–विसृष्ट=त्यजायलुं, सृज् धा० त्य-
वखेरवुं–विक्षरणं,=वेरी नाखवुं. क्षर् धा०
वगर–विगैर=शिवाय, (आ०). [गळवुं.
वगेरे–वगैरा=इत्यादि, (आ०).
वगोणुं–विगान=निंदा, बदनामी, विनठारुं, गै धा० गावुं. बोलवुं. विगानं वचनीयता. (हेमचंद्र).
वघरो–विग्रह =कजियो. रणाः कलहविग्रहौ (अमर).
वघार–व्याघार, घृ धा० छांटवुं, अथवा भीनुं करवुं. वघारवुं, वघारियां इत्यादि शब्दो आ उपरथीज थया छे.
वच्छ–वत्स=बच्चुं.

वच्छनाग— } वत्सनाभ=एक झेरी जड.
वछनाग— }

वछुटवुं— } विसृष्ट=त्यजेलुं, सृज् धा० त्यजवुं.
वछुटुं— }

वछरी-री—वत्सतर=वाछरडो. दम्यवत्सतरौ समौ. (अमर).

वजन—वझ्‌न=तोल, (आ०).

वजंतर—वादित्र=वाजुं.

वजु—वुझू=धोवुं, (आ०).

वजेराम—(वि०) विजयराम.

वज्जर—वज्र=तरवार.

वटाणा—वातान. एक जातनुं कठोळ. **वातान**लंकचणकाः.

वटेमारगु—वाट, मार्गिक, वाट=रस्तो, मार्गिक=मुसाफर. आ द्विरुक्ति छे.

वड—वट=एक झाड.

वडवागोळ—वट+वलगुला=वडउपर रहे छे माटे **वटवल्गुला**. वट=वड, वल्गुला=एक पक्षी.

वडवाड—वादविवाद=कजियो, वद् धा० बोलवुं. [नाम.

वडवाण—(वि०) वर्द्धमान=एक शेहेरनुं

वडवानळ—वाडव, वडवानल=वाडव नामनो अनल एटले अग्नि. [करवो.

वडवुं—विवदन, वि+वद् धा० कजियो

वडससरो—वड्‌श्वशुर, वृद्धश्वशुर वृद्ध=घरडो, श्वशुर=सासरो.

वडसासु—वड्‌श्वश्रू, वृद्धश्वश्रू. वृद्ध=घरडी, श्वश्रू=सासु. [नो विधि.

वडाडसांत—विनायकशांति=एक जात-

वडावड—वादविवाद=कजियो.

वडी—वटी=वडुं.

वडील— } वड्‌, वृद्ध=मोटो. वृद्धो जीर्णे प्रवृद्धे त्रि, (मेदिनी).
वडुं— }

वडुं—वडा=दाळवाटी तेलमां तळी करेलो खावानो पदार्थ.

वडोदरुं—वटपद्र. विश्वामित्र ऋषि फरतां फरतां एक दिवसे विश्वामित्री नदीना कांठे विमलेश्वर महादेवनी पासे एक वडनुं झाड हतुं तेनी छायामां आवीने सुता. ते वडनी छायामां घणी सारी निद्रा आवी, थाक उतरी गयो. तेथी ऋषीए प्रसन्न थई ते वड सोनानो बनाव्यो. वडे ऋषिनी प्रार्थना करी के महाराज, मने सोनानो जोई लोको कापी नाखशे. पछी ऋषि बोल्या के दुष्ट लोकोने तुं सोनानो छे एवुं देखावानुं नथी, अने तारा नामथी ह्यां एक नगर थशे. तव नाम्ना तु नगरं भविष्यति मया कृतं ॥ **वटपद्रे**ति विख्यातं + + + (विश्वामित्रीमा०) वट=वड, पद्र=गाम. पद्रो ग्रामः संवेशश्च. (उ० उणा० वृत्तिः).

वढवाढ—वादविवाद. कजियो.

वण—विना.

वण—(ववण) ववणी (देश्यशब्द सं.) काठियावाडमां रुने वण कहेछे. पलही ववणंतूलो. (पा. ल.)

वणकर–वाणिकार, वाणी=वणवुं, कार=करनार. वानकार.

वणज–वाणिज्य=वेपार.

वणजारो–वाणिज्यकार, वाणिज्य=वेपार, कार=करनार.

वणारसी–(वि०) (वाणारसी) वाराणसी=बनारस. करेणुवाराणस्योरणोऽर्यत्यय: ११६ अ० २ हे० प्रा० व्या०.

वतिपात–व्यतीपात=एक योग. व्यतीपातना योग उपर थयेलुं छोकरुं ते वतिपातियुं.

वद–वदि=अंधारियुं.

वदवुं–वदन. वद् धा० बोलवुं.

वदा–विदा=छेल्ली सलाम, (आ०).

वनकुळ–वल्कल=झाडनी छालना वस्त्र.

वनरावन–(वि०) वृंदावन. वृंद=समुदाय (भक्तोनो), अवन=रक्षण करनार, समुदायनुं पालन करनार.

वनवागळुं–वटवल्गुली, वडवागोळ शब्द जुवो.

वना–विना=शिवाय.

वपरावुं–व्यापार=काम. वपराववुं=काममां आणवुं.

वय–वयस्=उमर.

वरख–वरक=पानुं, (आ०).

वरख–वृषभ=एक राशि.

वरखासन–वर्षाशन. वर्ष=वरस, अशन=खावुं. वर्षसुधी खावाने माटे जे नीमणुक बांधेली होयछे ते, अथवा **वरशासन**. वर=उत्तम, शासन=धर्मादा लेख.

वरखे–वर्षे=वर्ष शब्दनी सातमी विभक्ति.

वरग–वर्ग.

वरघोडो–वरघोट:=वरराजा बेसेलो घोडो. 'वरघोडो निकळ्यो' एटले वर सवार थयेलो घोडो निकळ्यो, हाल देवनी सवारीने पण वरघोडो कहे छे.

वरजवुं–वर्जनं=त्यजवुं.

वरण–वर्ण=जाति.

वरणसंकर–वर्णसंकर, जातिभेदनो अभाव. वर्ण=जाति, संकर=एकठुं करवुं. सं+कृ धा० एकठुं करवुं.

वरत–व्रत=नियम.

वरत– }
वरतडी– } (वरत्ता) वरत्रा=त्रण वाधरीओ एकठी करी बनावेलुं दोरडुं, कोशनुं दोरडुं. इयं वरत्रा त्रिगुणीकृता रज्जु:. (वररुचिकोश).

वरतवुं–वर्तनं, वृत् धा० आचरवुं.

वरध–वरत्रा=कोशनुं दोरडुं. वरत शब्द जुवो.

वरधसुवाळुं–वृद्धिसूतक=बाळक अवतरेथी पित्राइनने जे सूतक ते. सूतक बे जातनां छे. जननाशौच अने मरणाशौच.

वरश-स–वर्ष.

वरसवरस–वर्षानुवर्ष.

वरसवुं–वर्षणं. वृष् धा० वरसाद पडवो.

वरसाण–वर्षाशन, वरखासन शब्द जुवो.

वरसात-द–वर्षद=मेघ. वर्ष=वृष्टि, द= आपनार. वृष् धा० छांटवुं. हाल वृष्टिने अर्थे प्रयोग करायछे.

वरसी–वार्षिक=वरसनुं.

वराई–व्रीहि=एक जातना चोखा. व्रीहयः षष्टिकादयः (भावप्रकाश).

वरु–वृक=एक जानवर.

वरुणी–वरणं=पसंद करवुं. अ० वरणी= पसंद करवानी एक क्रिया. शनीनो जप करवानी वरुणी नरसिंह पंड्याने मळी एटले ते जप करवाने वास्ते ए पसंद करायो. प्राकारे वरणं वृत्यां. (हेमचंद्र).

वरोत–वरत्रा, वरत शब्द जुवो.

वर्षासन–वर्षाशन. वरखासन शब्द जुवो.

वलण–वलन=वळवुं.

वलदे–वलद=पुत्र 'हुसन वलदे महमूद=महमूदनो पुत्र हुसन.' छठ्ठी विभक्तिनो प्रत्यय उमेरे वलदनुं वलदेरूप थयुं छे.

वलंदा–हालंड=एक देशनुं नाम, हालंडना रेहवासी ते वलंदा.

वला–वल्लभी. भावनगर इलाकामांनुं वला नामनुं संस्थान ते वल्लभी; गुजरातना इतिहासमां आ शेहेर प्रसिद्ध छे.

वले–हेला=अपमान, गेर आब्रु. हेला स्त्रियामवज्ञायां (मेदिनी).

वलोपात–उल्कापात=तोफान. उल्का= आकाशमांनो अग्नि एटले खरतो तारो, पात=पडवुं.

वलोवे– } (विरोलइ) मंथति. मंथेर्घु-
वळोवे– } सलविरोली. १२१ पा० ४ मंथ शब्दने घुसल अने विरोल आ बे आदेश थायछे. आ सूत्रमां कह्या मुजब मरेठीमां पण वलोववाने अर्थे घुसळणें ए शब्द वपरायछे.

वशेक–विशेष=वधारे.

वसन–व्यसन=नठारी आदत.

वसनी–व्यसनी=नठारी आदतवाळुं.

वसमुं–विषम=कठण. वि+सम.

वसवसो–वस्वास=शक, (आ०).

वसवुं–वसनं, वस् धा० रहेवुं.

वसाणुं–वसान्न; वसा=चर्बी, अन्न. चर्बी वधारे एवो खोराक. हृन्मेदस्तु वपा वसा (अमर).

वसिलो–वसीला=द्वार, साधन. (आ.)

वसुल–वुसूल=आवक. (आ०).

वसे–वसति. वस् धा० रहेवुं.

वस्त–वस्तु=चीज.

वस्ती–वसति=रहेठाण. वस् धा० रहेवुं.

वस्त्रलोचन–वस्त्रग्लोचन=लुगडां सुद्धां लुटाई जवुं ते. ग्लुच् धा० लूंटवुं.

वस्मुं–विषम=माठुं, सम नही ते विषम. वि+सम.

वहन–वन्हि=अग्नि. वह् धा० लई जवुं. (देवना हविर्भाग). अग्निमां होमेला दरएक देवना भाग अग्नि तेओने

पहोचाडे छे माटे तेने वन्हि कहे छे.

वहमुं–विषम=कठण. अघरुं. संकट भरेलुं.

वहाण–(वहणं) वहन=होडी. वह धा० लईजवुं. होडस्तरांधुर्वेहनं. (त्रिकांडशेष).

वहु–(वहू) वधू=स्त्री, भार्या, छोकरानी स्त्री. वधूर्जाया स्नुषा स्त्री च (अमर).

वहोरा– } व्यवहार्य=वहेवार करवा लायक. केटलाक ब्राह्मणोनी अटक.
व्होरा– }

वळगवुं– } विलगनं=चोटवुं. लग् धा० पासे होवुं, वि+लग्=वधारे पासे होवुं.
वळगण-णी– }

वळवुं–वलनं=वांकुं थवुं.

वांक–वक्रता.

वांकसांथियो–वक्र+स्वस्तिक. स्वस्तिक=एक जातनी आकृति.

वांकाई–वंक्यता, वक्रता=वांकापणुं.

वांकु–(वंक) वंक्य=सिधु नहीं ते अथवा वक्र.

वांचवुं–वाचनं=उकेलवुं, वच् धा० बोलवुं, एनुं प्रयोजक रूप वांचवुं.

वांझ–
वांझणी-णुं– } वंध्या=जे स्त्रीने छोकरुं थतुं नथी ते.
वांझियुं–

वांटो–वंट=भाग. वटि धा० भाग पाडवा. अंशो भागश्च वंटः स्यात् (हेमचंद्र कोश).

वांढो–वंठो=वगर परणेलो. वंठः स्यात् अकृतोद्वाहे (मेदिनी).

वांदर-रुं-री–वानर, वन=जंगल, रम् धा० रमवुं. जंगलमां रमे छे (रहे छे) तेथी वानर; अथवा वा=सरखुं, नर=मनुष्य, मनुष्य जेवुं आ प्राणी होय छे तेथी आ नाम.

वांन–वर्ण=रंग.

वांस–वंश=एक झाड.

वांसकपुर–वंशकर्पूर=एक ओसड.

वांसफोडो–वंशस्फोटक, वंश=वांस, स्फोटक=चीरनारो.

वांसलडी– } वंशिका, वंश=वांस, वांसनी करेली माटे वंशिका.
वांसळी– }

वांसलो–वासिः=सुथारनुं एक ओजार. वासिश्छेदनवस्तुनि. (उज्ज्वलदत्तकृत उणादिसूत्रवृत्तिः).

वांसी–वंशी=वांसनी करेली. वांसमां दातरडा जेवुं फाळ बेसाडेलुं होयछे ते वांसी.

वांसे–वंश. आगळनो शब्द जुवो.

वांसो–वंश=बरडो. वंशः संघेऽन्वये वेणौ पृष्ठाद्यवयवेपि च. (हेमचंद्र) वांसे =पाछळ, आ लाक्षणिक प्रयोग छे, वांसो =आपणा शरीरनो पाछळनो भाग, ते उपरथी **वांसे** शब्द पाछळना अर्थे प्रयोगमां आव्यो छे.

वा–वः=पवन. वः=सांत्वने च **वाते** च (मेदिनी).

वाएदो–वादा=वचन, करार. (आ).

वाकेफ–वाकिफ=जाणीतो, माहितगार. (आ).

वाखो–वाकि=मरकी, दुर्दैव. (आ).

वाग–वागा, वल्गा=लगाम. वल्गाव क्षेपणी कुशा (हेमचंद्र).

वागळुं–वल्गुला=एक पक्षी.

वागवुं–वादनं, वद् धा० अवाज थवो.

वागोळ–वल्गुला=एक पक्षी.

वागोळे–(वग्गोलइ) रोमंथ, रोमंथे रोग्गालवग्गालौ ४३ पा० ४ हे० प्रा० व्या०.

वाघ–(वग्घो) व्याघ्र=एक जानवर.

वाघमोहोरो–व्याघ्रमुख=घरेणाना चित्रनुं नाम छे.

वाघरी–वागुरिक=पारधी, सिकारी, जानवरो पकडनार. वागुरा=जानवरो पकडवानो फांसो, जाळ. वागुरिक=फांसावाळो. द्वौ वागुरिकजालिकौ. (अमर).

वाघांबर–व्याघ्रांबर, अंबर=वस्त्र, वाघनी चामडीनुं वस्त्र.

वाघेला–व्याघ्रपल्ली. आ संस्कृत संकेतवडे प्रसिद्ध एवा एक क्षत्रियनी जाति गूर्जर देशमां छे.

वाछट– } पृषत=बिंदु. पृषंति बिंदु पृ-
वाछंड– } षताः (अमर).

वाछडुं–वत्सक=बच्चुं.

वाछरडी-डुं– } वत्सतर=बछरी. दम्य-
वाछरुं– } वत्सतरी समौ (अमर).

वाछल–वात्सल्य=प्रेम.

वाजंतर–वादित्र=वाजुं.

वाजबी–वाजिबी=जरुरियात, (आ.)

वाजवुं–वादनं, वद् धा० अवाज थवो, तेनुं प्रयोजक रूप वादनं.

वाजांवाळो–वाद्यवान्.

वाजित्र–वादित्र=वाजुं.

वाजुं–वाद्य.

वाटवुं–वटनं. वट् धा० भांगवुं, अथवा **विहेठनं**. **विहेठनं** तु हिंसायां मर्दने च विडंबने. (मेदिनी).

वाड–वाट=खेतरनी वाड. **वाटः** पथिवृतौ वाटं. (अमर).

वाडी–वाटी=बाग. वाटी वास्तौ गृहोद्याने. (हेमचंद्र).

वाडो–वाटी=घर. **वाटो** मार्गे वृतिस्थाने (मेदिनी).

वाडोलियुं–वाटी=वाडथी घेरी लिधेली जमीन.

वाणियो–वाणिजः=वेपारी. नैगमो वाणिजो वणिक् (अमर).

वात–(वत्ता) वार्त्ता=कथा.

वात्रक–वातघ्नी=एक नदी. साभ्रमति माहात्म्यमां आ नाम छे.

वादळ-ळुं–वार्दल=मेघ.

वाधर-री–वध्री=चामडानी दोरी. नध्री वध्री वरत्रा स्यात् (अमर).

वान–वर्ण=रंग.

वापर– } व्यापार=काम. वापरवुं=का-
वापरवुं– } ममां आणवुं.

वाम–व्याम=बे हाथ लांबा करे एक हाथनी आंगळीनी टोचथी ते बीजा हाथनी आंगळीनी टोच सुधीनुं माप.

वामणुं–वामन=ठींगणुं.

वायडुं–वायुकर=वायु उत्पन्न करनार.

वायदा–वादा=वचन, करार. (आ०).

वायरो–वायु=पवन.

वायवडंग–विडंग=एक ओसडियुं.

वार–वार्, वारि=पाणी.

वारता–वार्ता=वात.

वारवुं–वारण=अटकाववुं, वृ धा० बचाववुं.

वारस–वारिस=हकदार. (आ०).

वारसो–वर्सा=हक. (आ०).

वारु–वरं=ठीक.

वारेवारे–वारंवारम्.

वाल–वल्ल=एक जातनुं कठोळ.

वाल–वल्ल=एक तोल. **वल्लस्त्रिगुंजः** (लीलावती).

वालजी–(वि०) वल्लभजित्. वल्लभ=प्यारो.

वालंद– } वालद=हजाम वाल=वाळ,
वाळंद– } द=कापनार. दा धा० कापवुं.

वालम– } (वि०) वल्लभजित्. व-
वालमजी– } ल्लभ=प्यारो.

वालोळ–वल्लवल्ली=एक कठोळनो वेलो. वल्ल=वाल, वल्ली=वेलो.

वाव–वापी– } =पगथियावाळो
वावडी–वापिका– } कुवो.

वावडिंग–विडंग=एक ओसडियुं.

वावणी–वपनी=वाववुं. वप् धा० वाववुं.

वावरवुं–व्यापार=काम. वापरवुं=काममां आणवुं.

वाववुं–वपनं, वप् धा० वाववुं.

वावेछे–वपति, वप् धा० वाववुं.

वासकुट–वेस्टकोट (Waist-coat) केडसुधी पोचतुं अंगरखुं, बंडी. वेस्ट=केड, कोट=अंगरखुं. (अं.).

वासण–वासन=पाणीनुं पात्र. **वासनं** भूपनेपि च ॥ वारिधान्यां च वस्त्रे च (मेदिनी).

वासी–व्युषित, उषित=ठंडुं. **उषितं** व्युषिते दग्धे (मेदिनी).

वाहकी–वासुकि=सापनो राजा. काठियावाडमां सापने वाहकी कहे छे.

वाहाण–वहन=होडी. होडस्तरांधुर्वहनं (त्रिकांडशेष).

वाहाल–वात्सल्य–स्नेह.

वाहालो–वल्लभः=प्यारो. वर्णव्यत्यय.

वाळ–बाल=मुआळा.

वाळंद–वालंद शब्द जुवो.

वाळाकुंची–बालकूर्च=वाळनी करेली कुंचली, कूर्च=कुंचली.

वाळी–बालिका=कर्णभूषण. **बालिका** कर्णभूषणे (हेमचंद्र).

वाळुं–वान्. द्रव्यवान्=पैसावाळो.

वाळु– } विकाल=सांज, झळझळि-
विआळु– } युं. सायोत्सवो विकालके (त्रिकांड). हाल श्रावक लोको झळझळियाना वखतमां जमवाने अर्थे आ शब्दनो प्रयोग करे छे. प्राकृत-

भाषामां क नो भ थायछे. उहरो- डिंभो चुल्लो सिसू सिलंबोय अब्भओ पोओ ॥ (प्राकृतलक्ष्मीकोश). ह्यां अब्भओ आ रूप अर्भकः एनुं थयुं छे. आ नियमप्रमाणे विकालमां- ना कानो आ थई विआळुं बन्युं हशे.

वाळो—वाल=खस.

विखम—विषम.

विघुं—विग्रह=जमीन भरवानुं माप.

विंछी—वृश्चिक=एक जीव.

विंजणो—व्यजन=पंखो.

विंधणुं—वेधनी=छेद पाडवानुं ओजार, व्यध् धा० छेद पाडवुं.

विंधवुं—वेधनं=छेद पाडवुं, व्यध् धा० वेहपाडवो.

विंधारो—वेधकार=वेहपाडनार. 'काननो विंधारो.'

विंधुं—वेध=वे, व्यध् धा० वेहपाडवो.

विंधेलुं—वेधित=छेद पाडेलुं. त नो ल थायछे; जेम प्रसृति=पसली.

विंध्युं—विद्ध=छेद पाडेलुं, व्यध् धा० बाकुं पाडवुं.

विकासवुं—विकासनं=खीलवुं.

विकळ—व्याकुल=आकळुं.

विख—विष=झेर.

विखरवुं—विक्षरणं=खरवुं. क्षर् धा० खरी पडवुं.

विखवाद—विषवाद=कजियो.

विखे—विषये=विषे.

विखेरवुं—विक्षरणं=खरवुं. विंखरवुं शब्द जुवो.

विगेरे—वगैरा=इत्यादि, (आ०).

विघरावुं—विगलनं, वि+गल् धा० ओ- गळवुं.

विघरो—विग्रह=लडाई. रणाः कलहवि- ग्रहौ (अमर).

विचरवुं—विचरणं=जवुं, चर् धा० चालवुं.

विचिक्षण—विचक्षण=पंडित.

विछळवुं—विक्षालनं, क्षल् धा० धोवुं.

विझणो—व्यजनं=पंखो.

विजळी—(विज्जुला) विद्युत्. वि=मोटुं, द्युत्=अजवाळुं.

विजापुर—(वि०) विजयपुर=एक शेहे- रनुं नाम.

विजोग—वियोग=विरह.

विजोगी—वियोगी.

विटंड—वितंडा=एक प्रकारनो वाद एटले बीजानुं मत रद करीने पोतानुं स्थापि- त करवुं.

विटंबणा—विडंबन=दुःख.

विटवुं—
विटाळवुं— } वेष्टन=लपेटवुं.

विदाय—विदा=छेलो नमस्कार, (आ०).

विदणो—व्यजन=पंखो.

विदारवुं—विदारण=फाडवुं, दृ धा० फाडवुं.

विधणुं—विंधणुं शब्द जुवो.

विधात्रा–विधातृ=ब्रह्मदेव.

विनता–वनिता=स्त्री.

विनंती–विनति=नम्रता. हाल प्रार्थनाने अर्थे प्रयोग थाय छे.

विफळ–विफल=फोगट.

विभूत–विभूति=भस्म.

विमळ–विमल=मेलवनानुं.

विरलुं–विरल=आछुं.

विलसवुं–विलसनं=शोभवुं.

विलात–विलाद=जन्मभूमी, (आ.) विलायत=राज्य, (आ०).

विशाळ–विशाल=मोटुं.

विशे–विषये=**विषय**शब्दनी सातमी विभक्ति.

विशेक–विशेष=वधारो.

विषे–विषये=**विषय**शब्दनी सातमी विभक्ति.

विसरवुं–विस्मरणं, वि+स्मृ धा० भुलवुं.

विसामो–(वीसामो) विश्राम=आराम, श्रम् धा० थाकवुं.

विसारवुं– } **विसारो**– } विस्मरण=भूलवुं, स्मृ धा० याद राखवी. वि+स्मृ धा० भूलवुं.

विस्तरवुं– } **विस्तारवुं**– } विस्तरणं, स्तृ धा० फेलाववुं.

विहीण–विहीन=त्यजायलुं.

वीख–विष=झेर.

वीन्छु–वृश्चिक=एक जीव.

वीज–विद्युत्. विजळी शब्द जुवो.

वीण–विना=वगर.

वीत–वित्त=धन.

वीध–विधि=प्रकार, शास्त्रनो नियम.

वीमो–बीमा=एक जातनो कबालो, (फा.) वैमेय=विमय. व्यतिहार: परावर्त्तो वैमेयो विमयोऽपि च (हेमचंद्र). मे धा० साटुं करवुं.

वीवा–विवाह=लग्न, वि=अन्योन्य, वह् धा० लेवुं, अन्योन्यनुं लेवुं, एटले वर जाणे कन्याने लेवुं छुं अने कन्या जाणे वरने हुं लेवुं छुं.

वीश-स–विंशति.

वीसनगर– } **वीशलनगर**– } विश्वलनगर=विश्वलदेव राजाए वसावेलुं ते उपरथी.

वृखभ–वृषभ=बळद.

वेंगण–वंगन=वंत्याक.

वेंचेलुं–विच्छिन्न=भाग पाडेलुं. वि+छिद् धा० भाग पाडवा. विच्छिन्नं च समालब्धे विभक्तेप्यभिधेयवत्. (मेदिनी).

वेंत– } **वेंतियुं**– } वितस्ति=बार आंगळानुं प्रमाण. वितस्तिर्द्वादशांगुल: (अमर).

वेख–वेश, वेष=पोशाग.

वेखंड–वचाखंड=घोडावजनो कडको. वचा=घोडावज, खंड=कडको.

वेगण-णी-णुं–वंगन=वंत्याक.

वेचाण–विक्रयण=वेचवुं. वि+क्री धा० वेचवुं.

वेचेलुं–विक्रीत=मूल लेई आपेलुं.

वेजनाथ–(वि०) वैद्यनाथ.

वेठ–विष्टि=वगर पैशानी मजुरी. विष्टिस्त्रिषु कर्मकरे स्याज्जूवेतनकर्मसु. (मेदिनी).

वेठियो–विष्टिक=काम करनार, मजूर. विष्टिस्त्रिषु कर्मकरे (मेदिनी).

वेठवुं–विहठनं=दुःख.'दुःख वेठवुं' एवो प्रयोग थाय छे. आ द्विरुक्ति छे. विबाधा तु विहेठनं (त्रिकांडशेष).

वेण–वेणु=वांसळी, वेणु=वांस, वांसनी बनावेली.

वेण–वचन. वच् धा० बोलवुं.

वेणा–वीणा=एक वाजुं.

वेणापाणी–वीणापाणि=नारद, ए मुनिना हाथमां हमेशा वीणा रहेती हती तेथी आ नाम.

वेताळ–वेताल, व=वायु, वे=पवनमां, ताल=वस्ती, हवामां रहेनार.

वेदियो–वैदिक=वेद भणेलो ब्राह्मण.

वेधवुं–वेधन, व्यध् धा० छेद पाडवुं.

वेपलो– } व्यापार, वि+आ+पृ धा०
वेपार– } काममां रोकाववुं.

वेपारी–व्यापारी=कामवाळो. उपलो शब्द जुवो.

वेर–(वेरं) वैरं=द्वेष.

वेराग–विराग=निरिच्छपणुं, वि=नही, राग=इच्छा. कोइ पण वस्तुमां इच्छा न राखवी ते.

वेरागी–विरागी=जेणे बधी विषयवासनाओ त्यजेली छे ते, उपरनो शब्द जुवो.

वेरिसालजी–(वि०) वैरिशल्यजित्, वैरी=शत्रु, शल्य=कांटो अथवा तीर, शत्रुओना मनमां कांटानीपेठे खूंचतो होय तेवो. जित् शब्द क्षत्रियोना नामने छेडे मुकवामां आवतो हतो. पुरुजित्कुंतिभोजश्च (गीता). जित्=जीतनार.

वेरी–वैरी=शत्रु.

वेरीभाई–(वि०) विहारी=क्रीडा करनार.

वेल-लीं-लो–वेल्लि=वेलो.

वेलण– } वेल्लन=रोटली वणवानुं
वेलणियुं– } साधन. वेल्लयेद्वेल्लनेनैतां यथैषा पर्पटी भवेत् (भावप्रकाश, कृतान्नवर्ग).

वेलंतरो–वेल्लंतर=एक वेल. वेल्लंतरो दीर्घपत्रो. (मदनपालनिघंटु).

वेश्याचारज–वेश्याचार्य=जेना ताबामां घणी वेश्याओ होय छे ते.

वेसण–वेसन=चणानो लोट. दालयश्चणकानां तु निस्तुषा यंत्रपेषिताः ॥ तच्चूर्णं **वेसनं** प्रोक्तं पाकशास्त्रविशारदैः (भोजनकुतूहल).

वेह– वेध=छिद्र शब्द जुवो.

वेहेतुं–वहत्=वेहेनारुं. वह् धा० वेहवुं.

वेहेम–वह्म=शक. (आ.).

वेहेमी–वह्मी=शकवाळो. (आ.).

वेहेल–वाहन, वाह्यक=गाडी. सर्वं स्या-

द्वाहनं यानं (अमर). वह्यं वाहन-धोरणे. (हेमचंद्र).

वेहेवाई– विवाही=विवाहसंबंध जेनी साथे थयो होय ते, वर अ० कन्यानो बाप.

वेहेवण– / **वेहेवाण**– विवाहिनी=जेनी जोडे विवाहनो संबंध थयेलो होय तेवी स्त्री. वर अ० कन्यानी मा.

वेहेवार–व्यवहार=संबंध.

वेहेवुं–वहनं=प्रवाह चालवो.

वेहेवुं–वहनं=बोजो लइजवुं.

वेळ-ळा–वेला=समय.

वेळियुं–वालक=वीटी. वालकोऽस्त्री पारिहार्ये त्रिषु स्यादंगुलीयके. (मेदिनी).

वेळु–वालुका=रेती.

वैकल–विकल=व्यंग. घभरायलुं.

वैताळ–वेताल, वेताळ शब्द जुवो.

वैत्रुं–वाहितृ=बोजो वहेनार. वह् धा० बोजो वहेवो. अथवा वोढृ=बोजो वहेनार, मजूर. **वोढाना भारिके** सूते. (मेदिनी.) वोढाए वोढृ शब्दनी पहेलीनुं एकवचन. [हित्रं.

वैत्रुं–वाहित्र=मजुरी, वाहितुः धर्म्यं वा-

वैद–वैद्य=वेद (आयुर्वेद) जाणनारो.

वैदक–वैद्यक=वैद्यशास्त्र.

वैधरत–वैधृति=एक योग.

वंकावुं–वक्र=वाकुं.

वंझा–वंध्या=वांझणी.

वंटोळ– / **वंटाळियो**– वातमंडल=चक्कर जेवो फरतो वायु.

वंडळ–पंडक=नपुंसक. क्लीबः पंडो नपुंसके (अमर).

वंडी-डो–वरंडक=भींत. वरंडकस्तु मातंगे वेद्यां यौवनकंटके। संवर्तुले च भित्तौ च. (हेमचंद्र).

वंताक– / **वंत्याक**– वृंताक=वेंगण. वृंताकी वातकी वृंता. (मदनपालनिघंटु).

वंदवुं–वंदन=नमन करवुं. वंद् धा० नमवुं.

वंशी–वंश्य=वंशसंबंधी.

वांछवुं–वांछनं. वाछि धा० इच्छवुं.

व्यंडळ–पंडक=नपुंसक. वंडळ शब्द जुवो.

व्यापवुं–व्यापन=भरवुं.

व्याळ–व्याल=साप.

व्रजवुं–व्रजनं,=जवुं, व्रज् धा० जवुं.

व्रजभूखण–(वि०) व्रजभूषण. व्रज=टोळुं, भूषण=शोभा. समुदायने शोभा आपनार.

श.

शक–शाक=युधिष्ठिर, शालिवाहन इत्यादि प्रसिद्ध राजाओना राज्याधिकारनो काळ. जेम, शालिवाहन शक एटले शालिवाहन राजाना अधिकारनो समय.

शकंचो-जो–शिकंजा=दाबवानो यंत्र, (फा०).

शकन–शकुन=शुभ अथवा अशुभसूचक चिन्ह.

शकवुं–शकन, शक् धा० शक्तिमान् थवुं.

शके–(सकइ) शक्नोति. शक् धा० शक्तिमान् थवुं.

शके–शाके. शालिवाहनशाके. शक शब्द जुवो.

शखस–शख्स=माणस, (आ.).

शतावळ–शतावरी=एक झाड.

शनि–शनैः=धीमे धीमे.

शनिश्चर–शनैश्चर, शनैः=धीमे धीमे, चर=चालवुं. शनिनी गति घणी धीमी छे माटे आ नाम. एने **मंदगति** पण कहे छे.

शपत–शपथ=सोगन. शप् धा० श्राप देवो. शपनं शपथः पुमान्. (अमर.).

शब–शव=मुडदुं.

शमशेर–शम्शीर=तरवार, (फा.).

शरत–शर्त=बोली, ठराव. (आ.).

शरदी–सर्दी=ठंडी, (फा.).

शरबत–शर्बत=एक प्रवाही मीठों पदार्थ. (आ.).

शरम–शर्म=लाज, विनय. (फा.).

शरमिंदु–शर्मिंदा=शरमाळ. (फा.).

शराध–श्राद्ध. श्रद्धा=विश्वास. श्राद्धमां खवाडेला पदार्थ पितरोने पहोंचे छे एवा विश्वासथी कराय छे माटे एनुं नाम श्राद्ध.

शराप–शाप,=श्राप, शप् धा० बददुवा देवी.

शरीगत–शरीकत=भागियेण, (आ.).

शरु–शुरू=प्रारंभ, (आ.).

शरुआत–शुरूआत=प्रारंभ. (आ.).

शल–शिला=पथ्थर.

शली–शलाका=सळी.

शांबेलुं–शंबल. शंब=लोढानी खोळी, ला धा० लेवुं. शंबं लाति गृह्णाति इति शंबलः. शंब=मुसळने मोढे बेसाडवानी लोढानी खोळी. आ खोळी (शंब) जेने होय छे ते शंबल (शांबेलुं); अथवा शंबाग्र, जेने छेडे शंब होय ते शंबाग्र. मुसळने अयोग्र पण कहे छे. अयस्=लोढुं, अग्र= छेडो, जेने छेडे लोढुं छे ते अयोग्र. आ प्रमाणे शंबाग्र पण थाय. पछी **र** नो **ल** थई शंबाग्ल बनी शांबेलुं थयुं हशे. अयोग्रं मुसलोऽस्त्री स्यात् (अमर). शंबः स्यान्मुसलग्रंथलोहमंडलके पवौ. (मेदिनी).

शाई–शाही=राजानुं, (फा.) अकबरशाई=अकबर राजाना राज्यसंबंधी. बाबाशाई=बाबाजी अपाजी नामनो गायकवाड सरकारनो एक दिवान थई गयो तेनी कारकिर्दिसंबंधी (नाणुं).

शाकण-णी-केण–शाकिनी=पिशाचनी एक जाति.

शाकेर–शर्करा, (सं.) शकर. (फा.) खांड शब्द जुवो.

शाख–शाक =भींडा, कारेला इत्यादि पदार्थ.

शाख–साख्य=दोस्ती. वुईल्सनकृत संस्कृत अने अंग्रेजी कोशमां साख्य शब्द छे. ते व्याकरणना नियमथी शुद्ध छे.

शागरित–शागिर्द=शिष्य. (फा.).

शानशोगत–शानशौक, शान=पोशाग विगेरे डोल, शोक=होंस. जेने ठाठ माठ करवानी होंस होय ते. टापटिपियो. (फा.).

शाबर–शंबर=एक जानवर.

शाबेत–साबित=मजबूत, (फा०).

शाम–श्याम=वादळीरंगनुं.

शामळवान– श्यामलवर्ण= वादळीरंगनुं श्यामल=वादळी, वर्ण=रंग.

शामळुं–श्यामल=वादळी रंगनुं.

शारंग–शार्ङ्ग=एक जातनुं धनुष्य, **शार्ङ्ग** =शिंगाडनुं. शिंगडानुं बनावेलुं होय छे माटे शार्ङ्ग.

शारद–शारदा=सरस्वती.

शालिगराम–शालग्राम.

शावक–श्रावक=जैन मतने अनुसरनार. श्रावकाः शिष्यसंज्ञिनः. (त्रिकांडशेष).

शाहजादो–शाहाजादा=राजपुत्र,(फा०)

शाहजीरुं–शाहाजीरा=एक ओसडियुं. (फा०).

शाहार–सुषिर=वेह. सुषिरं विवरं बिलं (अमर).

शाहेर–शाइर=कवि, (आ०).

शाळ–, **शाळियुं**– } शालि=डांगेर, शाड् धा० पाणीमां तरवुं, उंडा पाणीमां थनारी डांगेर.

शाळा–शाला=स्थान.

शिंग–, **शिंगडुं**– } (सिंग) शृंग=शिंगडुं.

शिंग–शिंबा. कोशी शिंबा शमी शमिः. (हेमचंद्र).

शिंगोडुं-घोडुं–शृंगाट=तळावमां थता एक जातना वेलानुं फळ. शृंगाटो वारिकुब्जकः. (त्रिकांडशेष.).

शिकारवुं–स्वीकरण =अंगीकार करवो. 'सावकारे हुंडी शिकारी' एटले तेणे ते हुंडी मारे मान्य छे एवो अंगीकार कर्यो.

शिके–साकं=साथे, पुत्रेण साकं =पुत्र शिके (साथे).

शिखंड–शिखरिणी =दहीनो बनावेलो खावानो एक पदार्थ. रसाला शिखरिण्युक्ता. (मदनपालनिघंटु.).

शिखववुं–, **शिखवुं**–, **शीखवुं**– } शिक्षण, शिक्ष् धा० भणवुं.

शिथळ–शिथिल=ढीलुं.

शियळ–शील=सारो स्वभाव.

शियाळ–शृगाल=एक जानवर.

शियाळो–, **शीयाळो**– } शीतकाळ=ठंडी ऋतु.

शिळा–शिला=पथरो.

शिळाजित–शिलाजतु =गरमीना दहाडामां डुंगरामांना पथरामांथी झरतो एक पदार्थ.

शिवरात–शिवरात्र=महावद चौदस.

शिशियो–शिष्य=चेलो.

शी–चि=केवी. (फा०) 'चि खब्र अस्त= शी खबर छे.'

शींकुं–शिक्य=पदार्थ लटकतो मुकवानुं साधन. शिक्यं काचोऽथ पादुका. (अमर).

शीतळ–शीतल=ठंडुं.

शीप–(सिप्प) शुक्ति=छीप.

शीफल–शिरःफल नारियेळ, श्रीफळ शब्द जुवो.

शीमळो–शाल्मली=एक झाड.

शीष–शीर्ष=माथुं.

शीष–शिष्य=चेलो. शास् धा० आज्ञा करवी. गुरुनी आज्ञामां रहे छे' माटे आ नाम.

शीसो–शीशा=बाटली, (फा०).

शीळ–शील=सारो स्वभाव.

शीळी–शीतला =काकाबळिया. शीतलां तां प्रसादय (अर्कप्रकाश).

शुंठ–शुण्ठी,=एक ओसडियुं. शुठि धा० अटकाववुं (कफने, रोगने).

शुंड–शुण्डा (हाथीनी).

शुकन–शकुन=शुभाशुभसूचक चिन्ह.

शुक्कर–शुक्र=एक ग्रह.

शुद–सुदि=अजवाळियुं. शुक्लपक्ष.

शुधबुध–शुद्धि+बुद्धि. शुद्धि=भान,बुद्धि =ज्ञान.

शुनकार–शून्याकार=कईए न होय एवी स्थिति.

शुकर–शुक्र=उपकार, (आ.).

शून–शून्य=मींडुं.

शून–शुन्य =खाली. शुन्य =कुतरानुं. खाली जगामां कुतरा जई बेसे छे माटे तेने शून्य (कुतरानी जगो) कहे छे. ते उपरथी शून्य ए खालीने ठेकाणे लाक्षणिक अर्थ लीधो छे. शून्यं बिंदौ च निर्जने. (हेमचंद्र).

शूळ–शूल=पेटमां अथवा माथामां जे दरद थाय छे ते.

शूळी–शूला=फांशी चढाववानुं साधन. शूला दुष्टवधार्थाय कीलके पण्ययोषिति. (विश्व).

शेखई–शेखी=मगरुरी करनार. (फा.).

शेखदार–शिकदार =उपज उघराववनार कामदार, (आ.).

शेज– / **सेज**– / **सज्जा**– } (सेज्जा) शय्या=बिछानुं, शी धा० सुवुं.

शेठ– श्रेष्ठ=उत्तम, शेठाणी, शेठिया इत्यादि शब्द **श्रेष्ठ** शब्द उपरथी थयेला छे. श्रेष्ठो वरे कुबेरे च. (मेदिनी). अ० 'सहिश्रेष्ठि श्रेष्ठिचत्वरे निवसति.' (मृच्छकटिकानाटक).

शेण—शाहाणुं शब्द जुवो.

शेतरंज—शत्रंज, (फा.) चतुराजी, चतुरंग, (सं.) चतुर=चार, अंग=साधन; हाथी, घोडो, प्यादुं, रथ (उंट) आ चार अंगवडे जे सेना लढे छे तेने चतुरंग सेना कहेछे. **चतुरंगे** तदा भूप वाहयेच्च चतुर्गुणं। नृपेणैव नृपं हत्वा चतुराजी यदा भवेत्. (वाचस्पत्यं).

शेतरंजी—शत्रंजी=पाथरवानुं बिछानुं, (फा०).

शेतान—शयूतान=भूत, (आ०).

शेतुर—शाहातूत=एक झाड. शाहा=(राजा) मोटुं, तूत=एक झाड, शाहातूत=मोटी तूतीनुं झाड. संस्कृतमां मोटाई बताववाने शब्दना पहेलां **राज** शब्द मुकवामां आवेछे. तेवीज रीते फारसीमां पण मोटाई बताववाने शाहा शब्दनो प्रयोग कराय छे. शाहा राह=राजमार्ग=मोटो रस्तो.

शेर—शीर=वाघ, (फा०).

शेरडी—रसाल. वर्णव्यत्यय थई **सारल** थयुं हशे, पछी डलयोः सावर्ण्यं; आ नियमवडे **ल** नो **ड** थई पछी सेरडी एवुं रूप थयुं हशे. वर्णव्यत्यय माटे बनारस शब्द जुवो. रसालश्चेक्षुचूतयोः (मेदिनी).

शेरो—शऱ्हा=खुलासो, जबाब. (आ.)

शेवट—सीमांत=हदनो छेडो; सीमा+अंत.

शेवाळ—शैवाल, शी धा० सुवुं (पाणी उपर). आ वनस्पति पाणी उपर पथरायली होयछे माटे आ नाम.

शेहे—शाह (शेतरंजमांनो).

शेहेजोरी—शाहाजोर=मोटी शक्ति. शाहा=मोटी, जोर=ताकत. शेतुर शब्द जुवो. (फा.)

शेहेनशाह—शहनशाहा=राजानो राजा. (फा०).

शेहेर—शहर=नगर, (फा.)

शोख—शौक=इच्छा, (आ०).

शोफा—शतपुष्पा=एक ओसडियुं. एना छोडने सो फूल आवे छे माटे आ नाम. शतपुष्पा सितच्छत्रा. (अमर).

शोभवुं—शोभन=दीपाववुं, सुंदर. शुभ् धा० शोभवुं.

शोभायमान—शोभमान=सुंदर.

शोषवुं—शोषण=चूसीलेवुं. शुष् धा० सुकाववुं.

शोहवुं—शोभनं=सुंदर.

शांकरो—शंकराभरण=एक राग.

शांखजीरुं—संगेजिराहत, संग=पथरो, जिराहत=जखम, जखम मटवाने माटे उपयोग करवामां आवनारो पथरो. घा रुझवाने शांखजीरुं वापरे छे आ प्रसिद्ध छे, (फा०).

शांखणी—शंखिनी=स्त्रीनी एक जाति.

शांखलो—शंखक=एक दरिआई जानवरनुं घर.

शिंग–(सिंग) शृंग=शिंगडुं.

श्राप–शाप=बददुवा. शप् धा० बददुवा देवी.

श्रापवुं–शपन, शप् धा० बददुवा देवी.

श्रीखंड–शिखरिणी=दहीनो बनावेलो एक पदार्थ. रसाला शिखरिण्युक्ता. (मदनपालनिघंटु).

श्रीफळ– शिरःफल=नारियेळ. नारियेळीना फळ छेक तेनी उपली टोचे बाझे छे माटे आ नाम. शिरस्=माथुं, फल=फळ. खानोदको नारिकेलः करकांभाः **शिरःफलः** (त्रिकांडशेष).

श्रीपात–श्रीपाद=संन्यासी.

श्रे–श्रेयस्=कल्याण.

श्रोत्री–श्रोत्रिय=वेद भणेलो.

स.

सई–सौचिक=दरजी, सूचि=सोय, जेनो धंधो सोयवडे चाले ते. तुन्नवायस्तु **सौचिकः** (अमर). शब्दरत्न कोशमां सौचि शब्द छे.

सऊ–सर्व=बधा.

सकरमी–सुकर्मा=सारा कृत्य करनारो.

सकळ–सकल=सर्वे.

सकारवुं–स्वीकरणं. शिकारवुं शब्द जुवो.

सकुमार–सुकुमार=नाजुक.

सक्को–सिक्का=नाणुं पाडवानुं बीबुं. (आ.)

सखणुं–श्लक्ष्ण=डाह्युं, प्रमाणिक, मळतावडुं.

सखत–सख्त=कठण. (फा.)

सखती–सख्ती=मुसीबत. (फा०).

सखलात-द–सकिर्लात=बनात. (आ०).

सखुन–सुखुन=शब्द. (फा०).

सखो–सखा=मित्र.

सगडी–शकटी=गाडी. सगडीने गाडी जेवा पैडा होय छे अने ते एक जग्याथी बीजी जगाए ताणी गाडीनी माफक लई जवाय छे तेथी आ लाक्षणिक शब्द थयो **शकट्य**पि हसंत्यपि. (अमर).

सगपण–सगोत्र=सगो, सगोत्रपण. **पण** ए गुजराती भाववाचक प्रत्यय छे.

सगवड– } सुगमता=सेहेलाई. **म** नो
सगवाड– } **व** अने **त** नो **ड** थाय छे. जेम; कुमार=कुंवर, पतनं=पडवुं.

सगाई–सगोत्रता=सगपण.

सगो–सगर्भ्य= भाई (एकमाबापना) समानोदर्यसोदर्य**सगर्भ्य**सहजाः समाः (अमर). 'ते मारो सगो (सगर्भ्यः) भाई छे.'

सगो–सगोत्रः=एक गोत्रनो. 'ते मारो सगो छे.'

सघळुं–सकल=सर्व.

सच्चुं–सत्य=खरुं. **त्य** नो **च** बीजा घणा शब्दमां थाय छे; जेम नृत्य=नाच.

सज्ज–सज्ज=तयार थयेलुं. सन्नद्धे संभृते **सज्जः** (मेदिनी).

सजड– } सुदृढ=मजबुत. **द** नो **ज**
सज्जड– } थाय छे. जेम वाद्य=वाजुं.

सजनता– सुजनता, सज्जनता=भलमनसाई.

सजनी–सज्जना=सारी स्त्री.

सजवुं–सज्ज=तयार थयेलुं. सज्ज शब्द उपरथी सजवुं रूप प्रयोगमां आव्युं छे.

सजळ–सजल=पाणीवाळुं.

सजा–सझा=शिक्षा. (फा.)

सजात–सुजाति=सारी जातनुं.

सजाती–सजातीय=तेज जातनुं.

सजित–सज्जित=सजेलुं. कपडां पहेरी हथियार बांधी तयार थयेलुं.

सज्जनाई–सज्जनता.

सज्जा–(सेज्जा) शय्या=बिछानुं. शी धा० सुवुं.

सडक–सरक=लांबो अने एकसरखो रस्तो. **सरको**ऽस्त्री सीधुपाने शीधुपात्रेक्षुसीधुनो: ॥ **अच्छिन्नाध्वगपङ्क्तौ** च. (मेदिनी).

सडवुं–शटनं=बगडवुं. शट् धा० मांदा थवुं, बगडवुं.

सडसेट–सप्तषष्टि.

सडो–सरट=काचिडो.

सण–शण=एक छोड.

सणगार–(सिंगारो) शृंगार=हाथीना माथा उपर तथा सुंड उपर सिंदूरनुं चित्रामण चीतरी शोभितो करवो ते. हाल कपडां घरेणां पहेरी ठाठमाठ करवाने अर्थे प्रयोग कराय छे. **शृंगारः** सुरते नाट्यरसे च गजमंडने (मेदिनी).

सतजुग–सत्ययुग=एक युग. कृतयुग.

सतम–सितम=जुलम, (फा०).

सतर–सत्र=लीटी, (आ.)

सतलज–शतद्रु=पंजाबमांनी एक नदी. **शतद्रुस्तु** शुतुद्रिः स्यात्. (अमर) शत=सो (सोमुखवडे) द्रु=वहेवुं, नासवुं. सो मुखथी समुद्रने मळे छे माटे आ नाम. वसिष्ठना शापनी बीकथी सो रस्ते नाशी गयी ते, एवी व्युत्पत्ति अमरटीकाकार करे छे.

सतार–सितार=एक वाद्य, (फा.)

सतारो–सितारा=तारो, (फा०).

सतुं–सत्य=खरुं.

सत्तर–सप्तदशन्.

सत्ताणुं–सप्तनवति.

सत्तावन–सप्तपंचाशत्.

सत्तावीस–(सत्तावीसा) सप्तविंशति.

सत्तो–सप्त=सात.

सत्यानास–सत्वनाश=पुण्यनो नाश. सत्व=पुण्य, प्रभाव. अ० सत्यनाश.

सत्याशी-सी–सप्ताशीति.

सदर–सद्र=मोटुं; सद्र आदालत=मोटी अदालत, (आ.)

सदळ–सदल=दळ साथे, जाडुं.

सदावरत–सदाव्रत=हमेश चालु रहे एवुं व्रत.

सधरवुं–सूद्धरणं, सु+उद्धरणं=तरवुं, दुःखरूपी भवमांथी छुटवुं.

सधाम–स्वधाम=पोतानुं स्थान, स्वधाम प्राप्तः=सधाम पोहोचो एटले आव्यो हतो त्याहां गयो.

सन–सन्न=वर्ष, (आ०).

सनान–स्नान=न्हावुं. स्ना धा० न्हावुं.

सनिपात– } सन्निपात=एक रोग.
सनेपात– }

सनी–शनि=एक ग्रह.

सपत–शपथ=सोगन. शप् धा० बदद्दुवा देवी.

सपनुं–स्वप्न=समणुं. स्वप् धा० सुवुं.

सपरमेदाडे-सबरस– सुपर्वद्युके सर्वरसः=कोई पण सारा वराने माटे सामान खरीद करतां पहेलां मीठुं वोरवानो रीवाज छे. ते उपरथी नवा वरसने माटे जे सामान खरीद करवानुं तेने वास्ते बेसते वरसे पहेलां मीठुं खरीद करवानो चाल पडयो छे. सुपर्व=सारो तहवार. **पर्व** क्लीबं महे ग्रंथौ (मेदिनी), द्यु=दहाडो. दिवं दुर्वासरो घस्रः (हेमचंद्र) सर्वरस=मीठुं. लवणः सरः **सर्वरसः** (हेमचंद्र).

सपरमो–सुपर्व =सारो तेहवार, सु=सारो,पर्वन्=तेहवार. पर्व क्लीबं महे ग्रंथौ. (मेदिनी).

सपाडुं–सूपकार, सु=मोटो, उपकार=पाड.

सपुरत–सुपुर्द, सिपुर्द=हवालो, सिपुर्दन् धा० सोपवुं. (फा०).

सपूत–सपुत्र=सारो पुत्र, पूत शब्द जुवो.

सपेत–सुफेद=धोळुं, (फा.) श्वेत=धोळुं. (सं.).

सफ–शष्प=शींठुं.

सफळ–सफल=फळ साथे, पूरण.

सफा–साफ=स्वच्छ. (आ.).

सफाई–साफी=स्वच्छपणुं, (आ.)

सफु-फो–सफ्हा=पृष्ठ, (आ.)

सफेत–सुफेद (फा.), श्वेत, (सं.)

सफेतो–सफेदा=धोळो रंग. (फा.)

सफ्फु–(सप्फं) शष्प=शींठुं.

सबजी–सब्झी=लीलपण, (फा.)

सबर–सबूरी=शांति, (आ०).

सबरस–सर्वरस=मीठुं, लवणः सरः **सर्वरसः** (हेमचंद्र).

सबळ-ळुं–सबल=बळवान्.

सबी–छबी=शोभा. शोभा कांतिर्द्युतिश्छविः. (अमर).

सम–शाप =सोगन, शप् धा० सोगन देवा.

समई–शम्मा=मीणबत्ती. (आ.) शमेदान=मीणबत्तीनुं घर.

समकाळी–समकालक=तेज वखतनुं.

समचोरस–समचतुरस्र = चार सरखी बाजुवाळुं. चतुर्=चार, अस्र=खूणो.

समज– } संज्ञान =सारुं ज्ञान, ज्ञा
समजण– } धा० जाणवुं, समजवुं. समजवुं, समजुक, समजुती इत्यादि

शब्द **संज्ञा** उपरथी थया छे.

समडी-डो–शमीर=एक झाड. अल्पाशमी **शमीर**: स्यात् (अमर).

समण–शमन अथवा विशमन, शम् धा० शांत करवुं, ठंडुं पडवुं.

समणुं–(सिमिणो) स्वप्न, स्वप् धा० सुवुं.

समरण–स्मरण=याद. स्मृ धा० याद राखवी.

समरणी–स्मरणी=माळा.

समरथ–समर्थ=जोरावर.

समरवुं–स्मरण. स्मृ धा० याद राखवी.

समलो–शम्ला=पाघडीनो लटकतो छेडो, (फा०).

समवयी–समवयस्क=सरखी उमरना.

समशेर–समशीर=तरवार. (फा.)

समसान–श्मशान. मसाण शब्द जुवो.

समाध–समाधि=ध्यान, हाल संन्यासी, गोसाई लोकोना शब डाटी तेना उपर जे तुळशी क्यारो विगेरे करवामां आवे छे तेने अर्थे प्रयोग थाय छे.

समाववुं– / **समावुं**– / **समास**– समावेश, सं +आ +विश् धा० अंदर पेसवुं.

समी–शमी=एक झाड.

समीसांज–सायं +समय संध्याकाळनो वखत. शब्दव्यत्यय.

समुं–सम्यच्=खरुं, सारुं. [वखत.

समुरत–सुमुहूर्त=सारुं मुरत. शुभकारी

समुळगुं– / **समुळुं**– समूल=जडमूळ साथे. **स-मूलं** च विनश्यति.

समे–समय=काल.

समो–(समओ) समय=काळ.

समोल–शम्या =धुसरीने छेडे जोतरां बांधवाने माटे जे खिली होय छे ते. **शम्या स्त्री** युगकीलक: (अमर).

समोवड– / **समोवडियो**– समवर्ण=एक वर्गनो. सम=सरखुं. वर्ण=वर्ग, जात.

सर–शर, तीर.

सरकट– / **सरखट**– शरकांड=तीरनुं राडुं. शर=तीर, कांड=राडुं.

सरकणुं–श्लक्ष्ण=लपसी जवाय एवुं, नरम.

सरको–सिर्का=द्राक्षरस, (फा.) सरक=खांडनो बनावेलो एक केफी पदार्थ (दारु). **सरको** मदिरापात्रे मदिरापानमद्ययो: (हेमचंद्र).

सरखुं–(सरिच्छो), सदृक्षं=मळतुं.

सरग–स्वर्ग=देवलोक.

सरगवो–शिग्रु=एक झाड.

सरजण– / **सरजवुं**– सर्जन=पेदा करवुं. सृज् धा० उत्पन्न करवुं.

सरडो–सरट=काचिडो.

सरणाई–सर्नाई=एक वाजुं, (फा). सानेयी, (सं.).

सरत–शर्त=ठराव. कबूलात. (फा.)

सरत-ता–स्मृति=याद.

सरदी–सर्दी=ठंडी, (फा.)

सरनामुं–सरनामा. सर=उपर, नामा= लेख. परबीडिया उपरनो लेख. (फा.) शिरोनाम, (सं.).

सरपाव–सरापा=माथाथी ते पगसुधी-नो जामो. (फा०).

सरपेच–सरपीच=पाघडी ऊपर पहेरवानुं भूषण, (फा.). **शिरःपीड**= माथाउपर बांधवानुं भूषण, (सं.)

सरबत–शर्बत=एक मीठो प्रवाही पदार्थ. (आ.)

सरभरा–सरबराह=पुरुं करवुं. (फा.) 'तेनी सरभरा करी एटले तेनी चाकरी संपुरण करी.'

सरम–शर्म=लाज. (फा.)

सरवस–सर्वस्व=सघळुं द्रव्य.

सरवाळो–संकलित=एकठुं करेलुं.

सरवे–सर्वे, सर्व शब्दनुं अनेक वचन.

सरवो–स्रुव=अग्निमां घी होमवानुं लाकडानुं पात्र. **स्रुवो** भेदाः स्रुचः स्त्रियः (अमर).

सरस-सुं–श्रेयस्=अति उत्तम. तेनाथी आ **सरस** छे एटले उत्तम छे.

सरस–सिरीश=जानवरोनी खरी शिंगडां विगेरेनो बनावेलो एक चीकणो पदार्थ, (फा.)

सरसव–सर्षप =राई जेवुं एक धान्य, (सं.) सर्शफ, (फा.) [तेल.

सरसियुं–सर्षपीय, सर्षपतैल =सरसवनुं

सरळ–सरल=सिधुं.

सरळता–सरलता=सिधापणुं.

सरा–सर=पाणीनो धोधवो.

सरा–सराय=मुसाफरखानुं, (फा.)

सराक-ग–शलाका=सळी.

सराण–शाण=हथियारने धार चढाववानो पथरो. शो धा० तेजकरवुं. सान. (फा.) **शाणो** मासचतुष्टये । लोहादीनां च निकषे (मेदिनी).

सराध— } श्राद्ध. शराध शब्द जुवो.
सराधियुं– }

सराप–शाप. शराप शब्द जुवो.

सराफ–सर्राफ=नाणावटी. (आ.)

सरावलुं–शरावकं=माटीनुं एक छाछर पात्र.

सरावनुं–श्राद्ध उपरथी व्युत्पत्ति.

सरीगत–शरीकत=भागियेण, (आ०).

सरीयत–शर्त=कबुलत. (आ.)

सरीयान–सरहन=खुली रीते. (आ०).

सरु–सर्व, एक झाड, (फा.)

सरूप–स्वरूप=रूप, आकृति.

सरैयो–सर्जू=वेपारी. हाल सुगंधीदार पदार्थ वेचनारने सरैयो कहेवानो रिवाज छे, अने ओसडियां वेचनार, गांधी कहेवाय छे. पण गांधी ए गांधिक शब्दनो अपभ्रंश छे. गांधिक= सुंगधीदार पदार्थ वेचनार. **गांधिको** लेखकेऽपि स्यात्सुगंधिव्यवहारिणि, (मेदिनी). **सर्जु** शब्द सामान्य वे-

पारीनो वाचक छे. सर्जुर्वेणिजि विश्रु-ति, (मेदिनी). यजयो: सावर्ण्यं=य नो ज अने ज नो य थाय छे, जेम; यात्रा=जात्रा. भुजंग=भुयंग. उरओ अही भुयंगो (उरगो अही भुजंगो) (बु. पा. ल.) आ नियमवडे सर्जुनुं सर्यु थई पछी सरयुरूप बनी सरैयो थयुं हशे.

सरोदो–स्वरोदय=नाकना श्वासवडे भविष्य जाणवानी एक विद्या.

सरोदो–शारदा=एक वाजुं.

सलखणुं–श्लक्ष्ण=डाह्युं, शांत स्वभावनुं.

सलग– } संलग्न=साथे वळगेलुं. लग्
सलंग– } धा० लागवुं.

सलाट–शिलाकुट्ट, शिला=पथरो, कुट्ट=कापनार, कुट्ट धा० कापवुं. अ० शिलाटंक.

सलुक–सुलूक=वेहेवार, (आ.)

सलोका–श्लोक=एक कविता.

सल्लग–संलग्न=साथे वळगेलुं.

सवत्सी–सवत्सा=वाछरडा साथे गाय.

सवा–सपाद, पाद=पा,पासाथे एक.

सवा–सुवः=सारो, अनुकूल पवन. सु=सारो, व=पवन.

सवाद–स्वाद, स्वाद् धा० चाखवुं, खावुं.

सवादियुं–स्वादु=मीठुं..

सवार-रु–सुमातर्=मोटुं मळसकुं. सु=मोटुं, मातर्=मळसकुं.

सवार–अश्ववार, अश्व=घोडो, वृ धा० पोषणकरवुं. घोडानुं पालण करनार. (सं.) सुवार, (फा.)

सवारी–सुवारी, (फा.)

सवाल–सुआल=प्रश्न. (फा.) [सो.

सवासो–सपादशत, सपाद=सवा, शत=

सवेळ–सुवेला=वखतसर.

ससरो–श्वशुर =धणीनो अथवा स्त्रीनो बाप.

ससलुं-शशक– } एक जानवर. शश्
ससो- शश– } धा० कुदतां कुदतां चालवुं. आ प्राणी-
नी चाल उपरथी आ नाम.

सहाय–साहाय्य=मदद, **सहाय** शब्दनो अर्थ मदद करनार, मित्र एवो थाय छे.

सहीं–सिंह=एक जानवर. हिंसि धा० मारी नांखवुं. वर्णव्यत्यय.

सही–सखी=बेनपणी.

सही–सहीह=खरुं, पुरुं, शुद्ध; **सही** करवी एटले लेखमां कांई खामी नथी एम बताववाने सहीह एवां अक्षर लखवां. 'सहीह' शब्द लखे लेख खरो छे पुरो छे एम सिद्ध थायछे. हाल लेख उपर पोतानुं नाम लखवाने अर्थे प्रयोग थाय छे. जेम, 'आ दस्तावेज उपर सही करो एटले पोतानुं नाम लखो.' (आ०).

सहीसलामत–सह+सलामत, (सं+आ.) स=साथे, सलामत=निर्भयपणुं. सलामत साथे.

सहु–सर्व.

सळकडी-डुं–शलाका=सळी.

सळखम–श्लेष्मा=लींट. आ शब्दमांना जोडाक्षरनां दरएक व्यंजनमां **अ** आवी मूळ शब्दनो अपभ्रंश थयोछे. जेम, शलषमा=सळखम. **ष** नो **ख** थाय छे. षट्कर्म=खट्कर्म.

सळगवुं–संलगन=लागेलुं, चोटवुं. देवता सळग्यो एटले लाकडाने लाग्यो, चोटयो. लग् धा० पासे होवुं.

सळवुं–शदनं, शटनं=कोहोवुं. शट् धा० मांदा थवुं, बगडवुं.

सळियो– } शलाका=सळी.
सळि-ळो– }

सळेकम-खम–श्लेष्मा. सळखम शब्द जुवो.

सांई–स्वामी=मुसलमानोना फकीर. हिंदु संन्यासी जेवा होय, छे तेथी तेओने स्वामी, (सांई) कहे छे.

सांकड-केड– } संकट=पोळुं नही ते.
साकडुं– } **संकटं** नातु संबाधः, (अमर).

सांकळ-ळी-ळुं–(संकलं), शृंखला, शृंग=आंकडो, खल् धा० एकठुं करवुं, आंकडानो समुदाय.

सांखवुं–सहन=सेहेवुं.

सांग–शक्ति=एक शस्त्र.

सांचरवुं–संचरणं=जवुं,चर् धा० चालवुं.

सांचवुं–संचयनं=एकठुं करवुं. सं+चि धा० एकठुं करवुं.

सांचो–शिकंजा=दाबवानुं यंत्र. (फा.)

सांज–(संज्ञा). संध्या, साय=संध्याकाळ. **साय**: कांडे दिनांते च. (मेदिनी).

सांजी–साये,=संध्याकाळे. संध्याकाळे गावानां गीत ते सांजी.

सांजो–संयाव=खावानो पदार्थ. मकारत्रैः मकारोयं **संयाव** इति कीर्तितः. (भावप्रकाश).

सांड– } शंढ=आखलो. **शंडः** स्यात्पुंसि गोपतौ. (मेदिनी).
सांढ– }

सांडसी-सो–संदंश= लुहारनुं एक ओजार. दंश् धा० करडवुं. **संदंशः** स्यात्कंकमुखो (हेमचंद्र).

सांढियो–शंढ. सांड शब्द जुवो.

सांतळवुं–संतलनं=घीमां अ० तेलमां पदार्थ नाखी सेकवुं. पाकशास्त्रना ग्रंथोमां **तलित** शब्दनो प्रयोग घणे ठेकाणे करायलो देखाय छे. तलितं= तळेलुं. पुनस्तदाज्ये संभृष्टं **तलितं** प्रोच्यते बुधैः ॥ **तलितं** बलमेधाग्मिमांसौजःशुक्रवृद्धिकृत्. (भावप्रकाश). संतलनं=सारीपेठे तळवुं.

सांध-धो–संधि=फाट. चीरो.

सांधण-वुं–संधान=बांधवुं, जोडवुं. सम्= एकठुं, धा धा० पकडवुं.

सांपड–संपुट=डाबडो, कोडियां विगरे वासण एक बीजा उपर मुकीने करेला डाबडा जेवा घाटने **सांपड** कहे छे.

समुद्रः **संपुटः** पेटा. (हेमचंद्र).

सांपडवुं–संपादन=मळवुं, सं+पद् धा० मेळववुं.

सांपवुं–समर्पण, सं+अर्पण. सम्+ऋ धा० सोपवुं. सिपुर्दन्=सोपवुं. (फा.)

सांब-म–शंब=सांबिलामां बेसाडेली लोढानी खोळी. **शंबः** स्यान्मुसलग्रंथ-लोहमंडलके पर्वो (मेदिनी).

सांबेल–शम्या. समोल शब्द जुवो.

सांबेलुं–शंबल. शांबिलुं शब्द जुवो.

सांभरवुं–संभरण, सं+भृ=एकठुं करवुं.

सांभरवुं–संस्मरणं. स्मृ धा० याद करवो.

सांभळवुं–संभलनं, सम्+भल् धा० श्रवण करवुं. विज्ञप्तिमंतः सभयः स भैम्यां मध्येसभं वासवसंभलीयां ॥ **संभालयामास** भृशं कृशाशस्तदालिवृंदैरभिनंद्यमानाम् ॥ १ ॥ (नैषधचरितं) आ श्लोकमां **संभालयामास** आ क्रियापदनो **सांभळतो हवो** एवो अर्थ छे.

सांसो–संशय=शक.

साक–शाक=दुधी विगेरे.

साकर– } शर्करा. खांड शब्द जुवो.
साकेर– } शकर. (फा.)

साकेरिया–शार्कर. साकरवाळुं.

साख–साक्षी. स=थी, अक्षि=आंख. आंखथी जेणे जे काम जोयुं होय ते माणस. अथवा तेणे जोएलुं काम. "आ मारो साक्षी छे" एटले एणे मारुं फलाणुं काम नजरे जोयुं छे.

साख–साख्य=दोस्ती. 'आत्मारामशाना त्यांहां मारी साख छे एटले दोस्ती छे.' वुईल्सनकृत सं० अने अंग्रेजी कोशमां आ शब्द छे. सख्युर्भावः सख्यं, सख्यमेव **साख्यं**.

साग–शाक=एक झाड.

सागरीत–शागिर्द=शिष्य (फा.)

साच–सत्य=खरुं.

साचवट–सत्यवृत्त, सत्य=खरुं, वृत्त=वर्तवुं. साचापणुं.

साचाई–सत्यता=रास्तपणुं.

साचुं–(सच्चं) सत्य=खरुं.

साज–सज्जा=पोशाग, शणगार. (सं०), साज=सामान, वाजुं विगेरे. (फा.)

साजीखार–सर्जिकाक्षार=एक जातनो खार.

साजुं–सज्ज=तयार, आ उपरथी तनदुरस्त एवो लाक्षणिक अर्थ लेई बोलवानो रिवाज पडयो छे.

साटको–सट्सट् एवो अनुकरणध्वनि, सटसट थतो अवाज. आ उपरथी चाबकने अर्थे पण साटकानो प्रयोग करे छे. चाबकथी मारतां सटसट अवाज थाय छे ते सटको=सट्कार, रणको=रणत्कार, फटको पण अनुकरणध्वनि छे. 'चार फटका मार्या' एटले चार वार (फटफट) मार्युं.

साठ–षष्टि.

साठी–षष्टिक=डांगरनी एक जात, साठ दहाडामां थनारी डांगर. षष्टिकं कंगुकः पीतः (मदनपालनिघंटु).

साडत्रीस–सप्तत्रिंशत्.

साडलो–शाटकः=वस्त्र. **शाटकः** कर्पटोऽर्बुदः (अमर).

साडा–सार्द्ध, स+अर्द्ध. अर्द्धासाथे. साडात्रण=सार्द्धत्रीणि अर्द्धासाथे त्रण.

साडी–शाटी=वस्त्र. [वर.

साडु–श्यालीवोढा=साळीनो वर. वोढा=

साणसी-सो–संदंश, सांडसी शब्द जुवो.

साणुं–स्वप्न. स्वप् धा० सुवुं.

सात–सप्तन्.

सातपडी-डो–सप्तपुट=सात पडवाळुं.

सातम-तेम–सप्तमी=सातमी तिथि.

साता–शान्ति=आराम.

सातु– }
सातवो– } सक्तु=सेकेला धान्यनो लोट. धानाचूर्णं तु **सक्तवः** (हेमचंद्रकोश).

साथळ–सक्थि=जांघ. **सक्थि** क्लीबे पुमानूरुः (अमर).

साथियो–स्वस्तिकः=एक प्रकारनी आकृति. आ आकृति जे वस्तु उपर काढे छे ते वस्तु शुभकारी कहेवाय छे.

साथी–सारथि=गाडीवान.

साद–शब्द=अवाज.

सादड– }
सादडो– } सप्तदल=एक झाड.

सादुं–सादा=भभकावगरनुं. (फा.)

साधवुं–साधन.

साप–सर्प=एक झेरी जीव. सृप् धा० पेटे चालवुं.

सापेण–सर्पिणी=सापनी मादा. सृप् धा० पेटे चालवुं.

साबर-री–शंबर=एक जानवर.

साबरकांठो–साभ्रमतीकंठ, कंठ=कांठ. साबरमतीना कांठा उपरनो प्रदेश.

साबरमति–साभ्रमती =अमदावादपासेनी नदी.

साबरसिंगड-डुं– शंबरशृंग = साबरनुं सिंगडुं.

साबु–साबून (आ०).

साबुचोखा–साबूदाना (आ०). सेगो (Sago) (अं०).

साबेला–शोभन=सुंदर, शोभितुं. शुभ् धा० प्रकाशवुं. **न** नो **ल** थाय छे. जेम, नीलकंठ=लीलकंठ.

सामटुं–समष्टि=एकठुं, सघळांपणुं.

सामत-द–सामन्त=नाना प्रदेशनो मालिक, राजा.

सामरथ–सामर्थ्य=बळ.

सामळदास–श्यामलदास=कृष्णदास.

सामळुं–श्यामल=वादळी रंग.

सामापांचम–श्यामाक+पंचमी. भादरवा सुद पांचमने दिवसे बैरां सामो खाई व्रत करे छे ते उपरथी आ नाम. श्यामाक=एक जातनुं धान्य. नीवारस्तु वनव्रीहिः **श्यामाकः** श्यामकः समौ. (हेमचंद्र).

सामी–स्वामी. [(आ.)

सामील–शामिल=जोडायलुं, भळेलुं.

सामेलुं–शंबल. शांबेलुं शब्द जुवो.

सामो–(सामओ) श्यामाक=एक जातनुं धान्य. सामापांचम शब्द जुवो.

सायर–साइर=कर (आ०).

सायर–सागर=समुद्र.

सारंग–शार्ङ्ग=शिंगडानुं करेलुं धनुष्य.

सारंगपाणि–शार्ङ्गपाणि=शार्ङ्ग=धनुष्य, पाणि=हाथ, जेना हाथमां धनुष्य छे एवो, विष्णु.

सारवान–सारबान=उंटवाळो. (फा०). सार=उंट (फा.)

सारवुं–श्राद्ध. शराध शब्द जुवो.

सारीगम–**षड्ज, ऋषभ, गांधार, मध्यम, पंचम, धैवत, निषाद** आ सात सूरना नामना पहेला अक्षरज बोलवानो रिवाज पडी गयो छे. जेम षड्जनो **सा**; ऋषभनो **री**; गांधारनो **ग**; मध्यमनो **म**.

सारुं–सारं=ठीक. वारु. सारुं=सारं. वारु=वरं. सारु अने वारु आ बन्ने शब्द एक अर्थी छे. नीचला शब्द उपर कोशनुं प्रमाण लख्युं छे ते उपरथी सारुं अने वारु आ शब्द एक अर्थमां छे एवुं खुल्लुं देखाशे.

सारो–**सारः**=उत्तम. **सारो** बले स्थिरांशे च न्याय्ये क्लीबं **वरे** त्रिषु (अमर).

सार्थक–सार्थक्य=सफळता.

साल–सर=छेडो (फा०), साल भाग्युं= छेडो भाग्यो.

साल–शल्य=संकट, दुःख. [(आ.)

सालस–सलिस=भलुं, ताबे रहे एवुं.

साव–सर्व.

सावक–श्रावक=जैनमतने अनुसरनार. श्रावकाः शिष्यसंज्ञिनः (त्रिकांडशेष).

सावकुं–सापत्न. सपत्नी=शोक, शोकनी प्रजा.

सावचेत– } सचित=चिंता साथे एटले
सावचेती– } विचारवाळो.

सावज–श्वापद. श्वन्=कुतरो, आपद= सरखुं होवुं. सावजोनो आकार कूतरा जेवो होय छे माटे आ नाम. श्वापद=मांसाहारी जानवर.

सावण–श्रावण. आ महिनानी पूनमे श्रवण नक्षत्र होय छे ते उपरथी आ

सावध–सावधान=होशियार. [नाम.

सावरणी-णो– } संमार्जनी. सं+मृज्
सावूणी– } धा० साफ करवुं, जगा साफ करवानुं साधन. **संमार्जनी** शोधनी स्यात् (अमर).

सास–श्वास=दम. श्वस् धा० दम छाटवो.

सासरवासो–श्वाशुरवास, श्वाशुर=सासरासंबंधी, वास=लुगडुं.

सासरियां–श्वाशुरीय=सासरानासंबंधी.

सासरुं–श्वासुरं=सासरानुं घर विगेरे.

सासु–(सासू) श्वश्रू. अत्ता **सासू** सहोयरोभाया. (पाइयलच्छी).

साहु–(साहू) साधु=भलो.

साहाय–साहाय्य=मदद.
साहित–साहित्य=सामान.
साही–सियाही=रुशनाई. (फा०).
साहु–(साहू) साधु=सारो.
साहुकार–(साहू) साधुकार=सारां काम करनारो.
साहुडी– श्वावित्, श्वा=कूतरुं. व्यध् धा० भोकवुं. पोताना सिसोळियांवते कूतराने भोंके छे माटे आ नाम. एने **शल्लकी** पण कहे छे.
साहेब–साहिब=धणी, मालिक (आ.)
साहेली–सखी.
साळवी–शालिक=वणकर.
साळियुं– } शालि=डांगर. शाळ शब्द
साळय– } जुवो.
साळी-ळो–श्याली–ल=बायडीनी बेन, भाई.–**श्यालाः** स्युर्भ्रातरः पत्न्याः (अमर). **श्याली** शब्द शब्दरत्नकोशमां छे.
सिंचवुं–सेचनं, सिच् धा० छांटवुं.
सिंहण–सिंही=सिंहनी मादा. सहीं शब्द जुवो.
सिकंचो–शिकंजा=यंत्र. (फा.)
सिकल–सैकल=चळकाट. (आ.)
सिकारवुं–स्वीकरण=अंगीकार करवो. हुंडी सिकारी एटले हुंडी मारी छे एवुं कबूल कर्युं.
सिचाणो–सिंचानक=एक पक्षी. अथवा शशादन.
सिनोर–सेनापुर=नर्मदानी उत्तरे गायकवाडी इलाकानुं एक गाम छे.
सित्तेर–(सत्तरी) सप्तति.
सित्तोतेर–सप्तसप्तति.
सिधपुर– } सिद्धपुर=सिद्ध राजाए वसा-
सितपुर– } वेलुं एक शेहेर.
सिपाई–सिपाही=चोकीदार. (फा.)
सिपात–श्रीपाद=संन्यासी.
सिमळो–शाल्मली=एक झाड.
सिमाडो–सीमांत, सीमा=हद, अंत=छेडो. गामनी हदनो छेडो.
सियाळ– } (सिआलो) शृगाल=
सियाळवुं– } एक जानवर.
सिर–शिरस्=माथुं (सं.), सर (फा०).
सिरजोर–सरजोर=माथानो फरेल.(फा.)
सिरताज–सरताज=मुगट (फा०).
सिरपेच–सरपेच शब्द जुवो.
सिरबंदी– सिहबंदी=शिपाई लोको. (फा.)
सिरस्तो–सरिश्ता=संबंध. (फा.)
सिलक–सिल्क=हार, ओळ, हाल बाकी रहेलुं आ अर्थे प्रयोग करायछे (आ.)
सिलाजित–शिलाजतु=उनाळाना दहाडामां डुंगरना पथरामांथी निकळतो एक पदार्थ.
सिलेदार–सिलादार, सिला=हथियार, दार=राखनार, हथियारबंद (फा.)
सिवण– } सीवन, षिव् धा० सिवनुं.
सिववुं– } सेवनं **सीवनं** स्यूतिः (हेमचंद्र).

सिसम–शिंशपा=एक झाड.

सिसोळियुं–शल अथवा शलल=साहुडीनो कांटो.

सिहोर–सिंहपुर=भावनगरपासे एक नगर छे.

सी–सिंह=एक जानवर.

सीकुं–शिक्य=पदार्थ लटकतो मुकवानुं साधन. **शिक्यं** काचोथ पादुका. (अमर).

सीडी–निश्रेणी=दादर. **निश्रेणि**स्त्वधिरोहिणी. (अमर).

सीधुं–सिद्ध=रांधेलुं, तयार करेलुं. हाल काचुं अनाज कोईने आपवुं ते अर्थे वपरायछे.

सीप–शंबु. शंबुकः शाम्बुकः शंबुः.(अमर)

सीबच्चो–सिंहापत्य=सिंहनुं बच्चुं. **त्य** नो **च्च** थाय छे, जेम नृत्य=नाच, सत्य=साचुं.

सीम–सीमा=हद. षिञ् धा० बांधवुं.

सीमंत–सीमंतान्नयन=एक संस्कार. स्त्रीने गर्भ रहेथी चोथे, छठ्ठे अथवा आठमे महिने आ संस्कार कराय छे. आ संस्कारमां गर्भवती स्त्रीनो धणी स्त्रीना सेंथामां सिसोलियुं त्रण अथवा चारवार फेरवे छे. शलल्लीं पिंजूलसहितां पाणिनादाय पत्न्याः केशललाटसंधिमारभ्य मूर्द्धमध्यपर्यंतं * * * मत्युन्नयनमावर्तयंस्त्रिश्चतुर्वा सीमंतमुन्नयेत्. (संस्कारकौस्तुभ).

सीयम–सीवुम=त्रीजुं. जमीने सिवुम=त्रीजावर्गनी जमीन (फा.)

सीरी–शीरीन=गळ्युं (फा.)

सीसी-सो–शीशा=काचनुं वासण. (फा.)

सीसुं–सीस=एक धातु.

सीळी–शीतला=काकाबळिया. **शीतलां** तां मसादय. (अर्कमकाश).

सुंखरां-ळां–शूक=घउं विगेरे धान्यनी कंटी उपर थनारो तंतु.

सुंघवुं–शिंघन=वास लेवो. शिघि धा० वास लेवो. नाकथी वास लेवामां आवे छे माटे नाकने सिंघिनी कहे छे. **सिंघिनी** नासिका नासा. (हलायुधकोश).

सुंघेलुं–शिंघित=वास लीधेलुं. उपरनो शब्द जुवो.

सुंठ–शुंठी, शुठि धा० बंध करवुं (कफने, रोगने).

सुंड-ढ–शुंडा (हाथीनी).

सुंवाळुं–सोमाल=लीसुं, नरम. मृदुलोमृदुसोमाल (हेमचंद्र).

सुक–शुक=पोपट.

सुकड-केड–श्रीखंड=चंदन. **श्रीखंडो** रौहिणश्च सः (त्रिकांडशेष).

सुकन–शकुन=शुभ तथा अशुभ सूचक चिन्ह.

सुकवुं– }
सुकावुं– } शोषण, शुष् धा० सुकावबुं.

सुक्कर–शुक्र=एक ग्रह.

सुको–(सुको) शुष्क=सुकायलुं.
सुखड-खेड–श्रीखंड=चंदन. **श्रीखंडो** रौहिणश्च सः (त्रिकांडशेष).
सुखडियो–सुखांडिक. खंड=खांड. सु=सारो, खांडिक=खांडना पदार्थ बनावनार. खंडपालस्तु **खांडिकः** (हारावलीकोश).
सुखन–सुखुन=शब्द. (फा.)
सुखमणा–सुषुम्णा. एक नाडी.
सुखसज्या–सुख+शय्या=सारी सज्या.
सुखाकारी–सुखकारी=सुख आपनारी.
सुखियुं–सुखी.
सुचववुं–सूचनं=खबर करवी. सूच् धा० अणसाराथी जणाववुं. वनं गंधनसूचने. (त्रिकांडशेष).
सुजवुं– } **सुझवुं**– } श्वयनं=फूलवुं. श्वि धा० सुजवुं.
सुजाण–सुज्ञान=जाणितो, ज्ञा धा० जाणवुं.
सुजात–सुजाति=कुलीन.
सुझवुं–सूचन=देखवुं. सूच् धा० जोवुं.
सुडतालीस–सप्तचत्वारिंशत्.
सुणवुं–श्रवणं=सांभळवुं, श्रु धा० सांभळवुं.
सुण्युं–शून=सुझेलुं, फुलेलुं. श्वि धा० सुजवुं.
सुतर–सूत्र, षिव् धा० सिववुं.
सुतळी–सूत्र=सुतर. केटला एक शब्दोना जोडाक्षरमां अ आवे छे; जेम भ्रम=भरम. छत्र=छत्तर. आ नियम प्रमाणे सूत्रशब्दनुं सुतर थई रलयोः सावर्ण्यं आ नियमवडे **र** नो **ल** थयो पछी सुतळीरूप बन्युं.
सुतार– } **सुथार**– } सूत्रधार. **सूत्रधारः** शिल्पभेदे (हेमचंद्र).
सुधरवुं– } **सुधारवुं**– } सूद्धरणं, सु+उत्+हृ धा० तारवुं, बचाववुं (पापमांथी, या भवमांथी), सुधारो, सुधराई विगेरे शब्दोनुं मूळ सूद्धरणं.
सुनकार–शून्याकार. शून शब्द जुवो.
सुनत-ता–सुन्नत=मुसलमान लोकोनो एक संस्कार. (आ.).
सुनागेरु–स्वर्णगैरिक=एक खनिज पदार्थ, लाल चाक. [धन.
सुपडी-डुं–शूर्प=अनाज झाडकवानुं साधन.
सुपुरतकरवुं–सुपुर्दकर्दन=सोपवुं. (फा.) सुपुर्द=हवालो, कर्दन=करवुं.
सुबेदार–सूबादार. सूबा=प्रगणुं, दार=राखनार, कामदार. (आ.).
सुबो–सूबा=प्रगणुं. (आ.).
सुमार–शुमार=गणना. शुमारीदन् धा० गणवुं, (फा.)
सुरई–सुरा=दारु पीवानुं वासण. सुरा चषकमद्ययोः (मेदिनी). हाल पाणी भरी राखवाना एक जातना वासणने अर्थे प्रयोग थाय छे.
सुरंग–सुरंगा=भीतमां अथवा भोयमां पाडेलो दर. **सुरंगा** संधिरुच्यते.

(हलायुधकोश).

सुरज–सूर्य.

सुरजफूल–सूर्य+फुल्ल. सूर्यकमल, सूर्यावर्त एवा शब्दो कोशोमां जडे छे, तेना उपरथी आ शब्द साध्यो छे. सूर्य+आवर्त=सुरज प्रमाणे फरतुं. सूर्य जे दिशाए होय छे ते दिशाभणी आ फूल फूले छे. एवी प्रसिद्धि छे. अ० आ फूल आकारमां सूरज जेवुं होय छे माटे आ नाम. आवर्त=गोल. सुरजमुखी शब्दनी व्युत्पत्ति आजप्रमाणे. सूर्य तरफ जे फूलनुं मों होय छे ते.

सुरजवंशी–सूर्यवंश्य=सूर्यना वंशना.

सुरता–स्मृति=याद. स्मृ धा० याद करवी.

सुरपानजी– } **मूलपाण**– } शूलपाणि=आ नामनुं महादेवनुं स्थानक नर्मदाना किनारा उपर छे. त्यांनी जात्रा चैत्रसुदि अमासने दहाडे भराय छे. आ स्थानक घणुं प्रसिद्ध छे. शूलपाणि=हाथमां त्रिशूल धारण कर्युं छे एवा शिवजी.

सुरवार-ल–शल्वार=पाजामो, (फा.)

सुरीनर–सुरनर=देव तथा माणस.

सुरेख–सुरुच्य, सुरूप=सुंदर. सु=पुष्कळ, रुच्य=फुटडुं, कांतं मनोरमं रुच्यम्, (अमर). सुरुच्य=वधारे सुंदर.

सुरोखार–शूरा, (फा०) क्षार=खार, (सं.) सूर्यक्षार.

सुलाख–सुराख=काणुं, (फा.).

सुलुख–सुलूक=व्यवहार, (आ.)

सुवर–शूकर=भूंड. शूक=सुखरां, र प्रत्यय. सुखरां जेवा वाळ एना शरीर उपर होय छे माटे आ नाम.

सुवा– } **सूवा**– } शतपुष्पा=आ छोडने सो फूल आवे छे माटे आ नाम. **शतपुष्पा** शतच्छत्रा. (अमर).

सुवावडी–सूता+स्त्री=जणेली स्त्री, सूता =जणेली. सू धा० जणवुं. **त** नो **व** तथा **ड** थाय छे. जेम; कंकत=कंगवो; पतनं=पडवुं अथवा सूतिका= सुवावडी.

सूकुं–(सुक्कं) शुष्क=सुकायलुं, शुष् धा० सुकवुं.

सूझ–शोथ, श्वि धा० सुझवुं. शोफस्तु श्वयथुः **शोथः** (अमर).

सूडी–छुरी=छरी. क्षुरी छुरी कृपाणिका. (हेमचंद्र). छुर् धा० कापवुं. हाल सोपारी कातरवाना साधनने अर्थे प्रयोग करवामां आवे छे.

सूडो–शुक=पोपट.

सूद–सुदि. **सुदि** अने **वदि** आ बन्ने शब्दना कोई पण विभक्तिरूप थतां नथी, आज रूपे हमेश रहे छे.

सूध–शुद्धि=भान.

सूनुं–शून्य. शून शब्द जुवो.

सूर–स्वर=ध्वनि.

सूरी-रो–शूरा-र=बहादूर.

सृजवुं–सर्जनं=पेदा करवुं. सृज् धा० उत्पन्न करवुं.

सेंती-थी– } सीमंत=माथाना केशनी व-
सेंतो-थो– } चे स्त्रियो जे लिटी पाडे छे ते. केशेषु वर्त्मे **सीमंतः** (हेमचंद्र).

सेकटो–शिग्रु=एक झाड.

सेज–(सेज्जा) शय्या=बिछानुं. शी धा० सुवुं.

सेजारत–शय्या+आर्तिक्य=ठाकोरजीना सुवाना वखते जे पंचारती उतारे छे ते.

सेतरंजो–शत्रुंजय=जैन लोकोथी पूज्य गणायलो काठियावाडमांनो ए पहाड. **शत्रुंजयो** विमलाद्रिः (हेमचंद्र).

सेतान–शेतान शब्द जुवो.

सेतूर–शेतुर शब्द जुवो.

सेन–सैन्य=फोज.

सेर–सर=कंठीनीसेर.

सेरडी–शेरडी शब्द जुवो.

सेल–शिला=पथरो.

सेल–सैर=हवा खावाने माटे फरवुं,(आ.) स्वैरं=मनमोजीनी पेठे फरवुं, (सं.).

सेलारस–शिलारस=उनाळाना दहाडामां पहाडमांथी निकळतो एक सुगंधीदार पदार्थ.

सेव– } सिबिका=खावानो एक पदार्थ.
सेवई– } सेबिका तर्पणी बल्या (भाव-
सेवै– } मकाश).

सेवती–सेमंती=एक जातना फूलनो छोड.

सेववुं–सेवन, सेव् धा० चाकरी करवी.

सेवाळ–शैवाल, शेवाळ शब्द जुवो.

सेवे–सेबिका=सेव शब्द जुवो.

सेहेज–सहज=सेहेलाईथी.

सेहेनशाह–शहनशाहा=राजानो राजा, (फा०).

सेहेर–शहर=नगर. (फा.)

सेहेल–सेल शब्द जुवो.

सेहेल–सुलभ=सुगम. (सं.) **भ नो ह** थई वर्णव्यत्यय थयो. सलिस, (फा.)

सेहेवुं–सहन. सह् धा० खमवुं.

सै–सौचि=दरजी, सई शब्द जुवो.

सै-सैयर–सहोदरी=बेन. ते मारी सैयर (सहोयरा) छे एटले अमे बे एकज माबापनी छोकरीओनी माफक छीए.

सैंह–सहीं शब्द जुवो.

सोंघुं–स्वर्घ=सस्तुं. सु=थोडुं, अर्घ=मूल, थोडा मूलनुं. महार्घ=मोघुं. महा+अर्घ=मोटी कींमतनुं.

सो–शत.

सोई–सौचि=दरजी. सई शब्द जुवो.

सोईयाणि–सवकारिणी=दाई. षू धा० जणवुं.

सोईयो–सूची=सोय. [करवो.

सोक–शोक=दुःख. शुच् धा० शोक

सोख–शोक=होंस. (आ.).

सोगन–सौगंद=सम, (फा.)

सोच–शोक=दुःख. शुच् धा० दिलगीर थवुं.

सोजो– शोथः=चामडीनुं फूलवुं, श्वि धा० फूलवुं.

सोदागर–सौदागर=वेपारी. (फा.).

सोडम–सौगंध्यम्=सारो वास.

सोदो–सौदा=वेपार. (फा.)

सोनागेरु–स्वर्णगैरिक=लाल चाक.

सोनी–स्वर्णी, स्वर्ण=सोनुं, इन् प्रत्ययनो अर्थ 'पासे छे' एवो थाय छे. धनी शब्द धन+इन् उपरथी थयो छे तेनो अर्थ जेनी पासे धन छे ते. पैसावाळो. तेप्रमाणे सोनी पासे सोनुं होवानो संभव होय छे तेथी तेने स्वर्णी कहेवुं व्याकरणना नियम प्रमाणे बराबर छे.

सोनुं–स्वर्ण=हीम. सु=उत्तम. ऋ धा० होवुं. आ पदार्थ घणो उत्तम छे माटे आ नाम.

सोबत–सुह्बत=समागम. (आ.).

सोभवुं–शोभन=दीपवुं. शुभ् धा० प्रकाशवुं.

सोभा–शोभा=खुबसुरती. शुभ् धा० प्रकाशवुं.

सोभाग–सौभाग्य=सारुं नशीब. **सौभाग्यं** सुभगत्वे स्यात्. (मेदिनी).

सोभागवती वन्ती– सौभाग्यवती=सारा नशीबवाळी. सधवा.

सोमलखार–सम्म-उल-फार=उंदर मारवानुं झेर. सम्म=झेर, फार=उंदर. उलनो कंई अर्थ नथी. (आ.).

सोय–सूची=सीववानुं साधन. प्राकृतमां च नो य थाय छे. जेम; छल्ली तया चुड्डप्पं. (बु. पा. ल.) तया=त्वचा.

सोयम–सीवुम=तीजुं. जमीने सीवुम=तीजा नंबरनी जमीन.

सोरंगी–सुरंगा=एक जातनी वनस्पति जेना मुळाडियानो लाल रंग थाय छे ते.

सोरठ–सौराष्ट्र, सुराष्ट्र=काठियावाडमांनो एक भाग (प्रभासपाटण तरफनो प्रदेश). सोरठी सोमनाथ=सौराष्ट्र सोमनाथ. आ महादेवनुं स्थानक हिंदुस्तानना इतिहासमां प्रसिद्ध छे.

सोवासेण–सुवासिनी=बापना घेर रहेती सधवा स्त्री. सु=सारो, वास=रहेवुं, सधवा स्त्री पोताना बापना त्यां रहे छे त्यारे तेनुं रहेवुं बधाने गमे छे माटे आ नाम. चीरंटी तु **सुवासिनी**. (अमर). सधवा=धणीवाळी स्त्री.

सोस–शोष=सुकुं पडवुं. शुष् धा० सुकवुं.

सोसवुं–शोषणं=चूसीलेवुं. शुष् धा० सुकावुं.

सोसवुं–सहनं=खमवुं. सह् धा० खमवुं.

सोहाग–सौभाग्य=सारुं नशीब.

सोहामणुं–शोभमान=शोभितुं. शुभ् धा० शोभवुं.

सोहावुं–शोभनं=सुंदर देखावुं. शुभ् धा० शोभवुं.

सोहोर–शोर=अवाज. (फा.)

सोळ–षोडश.

सोळंकी–चौलुक्य=रजपूतनी एक जात. **चौलुक्य** नामनो एक मोटो राजा थई गयो छे. आ राजाना वंशना पुरुषोने सोळंकी (चौलुक्य) कहेवानो रिवाज पडयो हशे. कुमारपालश्चौलुक्यो राजर्षिः परमार्हतः. (हेमचंद्रकोश).

सोळुं–सुमंगल=चोखुं.

संकडास– } **संकडावुं**– } संकट=सांकडुं, घणुं पोहोळुं न होय तेवुं. **संकटं** नातु संबाधः (अमर) हाल दुःख अडचण एवे अर्थे प्रयोग कराय छे.

संकष्ट–संकट=सांकडुं. उपरनो शब्द जुवो.

संकोचावुं–संकोचन=टुंकुं करवुं. कुच् धा० टुंकुं करवुं.

संकोरवुं–संस्करणं, सारो करवो (दिवो). सं=सारुं, कृ धा० करवुं.

संख–(संखो) शंख=एक जळजीवनुं घर.

संखेडा–शंखपुर. आ नगर शंखासुरनुं छे एवी दंतकथा छे. आ गाम गायकवाडी इलाकाना डभई (दर्भावती) महालनी पूर्वे छे त्यांहां एक हाडकुं छे तेने शंखासुरनी दाढ कहे छे. ते दाढनी दसेरा उपर पूजा थाय छे.

संगदिल–संगेदिल=पथरा जेवुं मनवाळो. संग=पथरो, दिल=मन, (फा.) पाषाणहृदय.

संगात-थ– } **संगे**– } **संघाथ**– } संगत=मेळाफ, दोस्ती. 'मारगमां संगाथ थयो एटले तेनो मेळाफ थयो.' सं+गम् धा० मळवुं. सौहार्दं साप्तपदीनमैत्र्यजर्य्याणि **संगतं** (हेमचंद्र).

संघरवुं–संग्रहणं=एकठुं करवुं. सं+ग्रह् धा० एकठुं करवुं. [जुवो.

संघरो– संग्रह=संचय. उपरनो शब्द

संचरवुं– } **संचारवुं**– } संचरण. चर् धा० चालवुं, जवुं.

संचळ–सौवर्चल=एक क्षार. सुवर्चल देशमां थयेलो माटे सौवर्चल ए नाम. **सौवर्चलेऽक्षरुचकें**. (अमर).

संजा–संध्या=सांज.

संजाप-ब–संजाफ=डगला विगेरेनी कोर. (फा.)

संजामी–संयमी=साधु, सं+यम् धा० इंद्रियोने कबजामां राखवी.

संजुक्त–संयुक्त=जोडायलुं.

संजुत–संयुत=जोडायलुं. [यलुं.

संजोग-गी–संयोग-गी=मेळाफ, जोडा-

संताडवुं– } **संतावुं**– } संछादन=ढांकवुं. सं+छद् धा० छानुं राखवुं.

संतुखराम–(वि०) संतोषराम. संतोष=आनंद, सं+तुष्=खुशी थवुं.

संतोख– } **संतोखवुं**– } संतोष=आनंद. उपरनो शब्द जुवो.

संधिवा–संधिवात=एक रोग. संधि=साधा, वात=वायु. शरीरना साधामां दरद करनारो एक रोग.

संधे–संदेह=शक.

सन्मुख–संमुख=सामे.

संपत–संपद्=वैभव.

संपादवुं–संपादन=मेळववुं.

संभारणुं–संस्मारणं=याद देवाडे एवुं. स्मृ धा० याद करवी.

संभाळ– } संभरणं=संभाळवुं. सं+भृ
संभाळवुं– } धा० पोषवुं.

सिंघ–(सिंघो) सिंह.

सिंध–सिंधु=एक देश, सिंधु नदीने लगतो देश.

सिंधव–सैंधव=एक खार. सिंधु=समुद्र. समुद्रसंबंधी खार ते सैंधव.

संहारवुं–संहरणं=नाश करवो. सं+हृ धा० नाश करवो.

स्मरवुं–स्मरणं=याद करवी. स्मृ धा० याद करवी.

स्वान–श्वान=कूतरो.

स्वार–अश्ववार. सवार शब्द जुवो.

स्वास–श्वास=दम. श्वस् धा०दम लेवो.

ह.

हंसणी–हंसी=हंसनी मादा.

हक–हक्क=खरुं, न्याय्य. (आ.)

हकताला–हक्कताआला=ईश्वर. (आ०).

हकदार–हकदार=खरो मालक. (आ० फा०).

हकनाहक–हक ना हक्कखरुं या खोटुं (आ. फा.) हाल अवर्थीना अर्थे प्रयोग थाय छे.

हकीगत–हकीकत=हेवाल. (आ०).

हकुमत–हुकूमत=राज्य. (आ.)

हगवुं–हदनं=मलनो त्याग करवो. हद् धा० हगवुं.

हज–हज्ज=मक्कानी जात्रा. (आ०).

हजरत– हज्रत=सरकार, महाराज. (आ०).

हजाम–हज्जाम=वाळंद. (आ.)

हजी-जु–अद्यापि=आजसूधी.

हजुर–हुजूर=समक्ष. (आ.).

हट–हठ=जुलम. प्रसभं तु बलात्कारो **हठो** * * (अमर).

हडखायुं–अलर्क=गांडो कूतरो. शुनको भषकः श्वा स्यादलर्कस्तु सयोगितः. (अमर) **अ** नो **ह** थाय छे. जेम, अर्श=हरस=एक रोग. डलयोः सावर्ण्यं आ नियमप्रमाणे **ल** नो **ड** थयो, **क** नो **ख** पण थाय छे. कीलक=खीलो.

हडताल–हरिताल=एक खनिज पदार्थ.

हडपची–हनु+पीच=आ बन्ने शब्द दाढीना वाचक छे. केटलाएक शब्द बेवडायला होय छे, जेम के चिकणसोपारी. चिकणसोपारी शब्द जुवो.

हडे–हरीतकी=एक ओसडियुं.

हणवुं–हननं=ठार मारवुं. हन् धा०मारवुं.

हत्यारो–हत्याकार=हत्या करनार.

हथेली–हस्ततल=करतल.

हद–हद्द=सीमा. (आ.)

हनमान– } हनुमान्=एक देव.
हरमान– }

हनुवटी–हनु+पीच. हडपची शब्द जुवो.

हपतो–हफ्ता=अठवाडियुं. हफ्त=सात.

तेणे नाणां आपवाना त्रण हपता कर्या छे एटले त्रण अठवाडिए पुरा करी आपवानो ठराव कर्यो छे.

हफसी–हबशी=अबिसीनिया देशनो रहेवासी. (आ.)

हबक–
हबकवुं– } हैबत=बीक (आ.)

हमणां–अधुना=हाल.

हमामखानुं–हम्मामखाना=न्हावानुं मकान. (आ० फा०).

हमामदस्तो–हावन+दस्ता=खाण्णी परायो, हावन=खायणी, दस्ता=परायो. (फा.)

हमाल–हम्माल=वैत्रो. (आ.).

हमियाणी–हिमायानी=पैशा मुकवानी कोथळी (आ.) हाल पुंजीने अर्थे प्रयोग थाय छे.

हमी–हामी=बचावनार, जमान (आ.) फलाणानी हमी आपी छे एटले तेने जमान राख्यो छे.

हमेल–हामिला=गर्भवती. (आ.)

हमेश-शां–
हम्मेश-शा– } हमीशा =सर्वकाळ. (फा०).

हयडा–हार=माळा.

हयात-ती–हैयात=प्राण. (आ.)

हरख–हर्ष=खुशी. हृष् धा०खुशी थवुं.

हरखवुं–हर्षणं=खुशी. हृष् धा० खुशी थवुं.

हरगोवन– (वि०) हरगोविंद=शिव तथा विष्णु.

हरडां–
हरडे–
हैडे– } (हरडई) हरीतकी=एक ओसडियुं. शिवा **हरीतकी** पथ्या. (मदनपालनिघंटु).

हरण–हरिण=एक जानवर.

हरताल–हरिताल=एक खनिज पदार्थ.

हरदास–हरिदास=हरिनो दास.

हरनीश–अहर्निश=दहाडोरात. अहर्+दहाडो, निशा=रात.

हरफ–हर्फ=अक्षर.

हरवुं–हरणं. हृ धा० छिनवी लेवुं.

हरस–अर्श=एक रोग. स्त्रियां दुर्नामकार्शसी. **अर्श**मिति क्लीबमप्यन्यत्र. (अमर, टीका).

हराज–हर्राज. (आ.)

हरिनयणी–
हरिनेणी– } हरिणनयना. जे स्त्रीनी आंखो हरिणनी आंखो जेवी होय छे ते.

हरियाळुं–हरित=लीलुं.

हरिवदनी–हरिवदना=चंद्रमुखी.

हलक–हल्क=कंठ. (आ.)

हलकारो–हरकारा=संदेशो लेई जनार. (फा०).

हलकुं–लघुक=भारवगरनुं. वर्णव्यत्यय. **लघुः** मृकालघ्वसारं. (हेमचंद्र).

हल्लो–हलाकर्दन्=चढाई करवी. शत्रु उपर तुटी पडवुं (फा.) अथवा हम्ला=हुमलो करवो. (आ.)

हवई–हवाई=फोडवानो बाण. हाल बपोरियाने अर्थे प्रयोग थाय छे. (फा.)

हवकव–हव्यकव्य=मंगलकार्य अने श्रा-

द्वादिकार्य. हव्य=देवने माटे यज्ञ करवो ते, कव्य=पितरोने माटे यज्ञ करवो ते. **हव्यकव्ये** दैवपित्र्ये अन्ने. (अमर).

हवणा-डा–अधुना=हाल.

हवस–हव्वस=लोभ. (आ.)

हवाडो–आहावकः=ढोरने पाणी पीवानी जगो. **आहाव**स्तु निपानं स्यात्. (अमर). **अ** नो **ह** थाय छे. हडखायुं शब्द जुवो.

हवाल–एह्वाल=स्थिति. (आ.)

हवेली–हवीली=घर. (आ.)

हवै–हवाई=फोडवानो बाण (फा.) हवई शब्द जुवो.

हसे–हसति. हस् धा० हसवुं.

हसमुखुं–हास्यमुख=हसतांमोनुं.

हसवुं–हसनं. हस् धा० दांत काढवां.

हस्ताखरणदत्वा– हस्तान् खरान् दत्तान्– } हस्ताक्षरेण दत्तवान्= हस्त लेखथी दीधुं.

हळदर– हळध– } (हलिद्दी) हरिद्रा. हरि=विष्णु. द्रृ धा० भाववुं. विष्णुने घणी भावे छे माटे आ नाम.

हळदरवो–हरिद्राभ=एक झाड.

हळवुं-वे–(हलुअं) लघुक=धीमुं. वर्णव्यत्यय.

हळाहळ–हालाहल=झेर.

हळी–शलाका=सळी.

हां– हा– } आं. **आ**मेवं स्वयमात्मना. (अमर). आं कुर्मः=हा करिये छीये. **अ** नो **ह** थाय छे. हडखायुं शब्द जुवो.

हांजा–संधि=सांधा.

हांडली-लुं– हांडी-डो– हांल्ली-ल्लुं– } हण्डिका. हंडी, नानी हांडलीने **हंडिकासुत** कहे छे. कणनो **हंडिकासुतः**. (त्रिकांडशेष).

हांस–हव्वस=लोभ. (आ.)

हांसल–हासिल=फायदो. (आ.)

हांसी–हास=हसवुं, आनंद. हाल फजेतीने अर्थे प्रयोग थाय छे. फजेतीने उपहास कहे छे. हस् धा० हसवुं. हसवाने अर्थे **हासिका** शब्द छे. नियमप्रमाणे अंत्य **क** नो लोप थई **हासि** थयुं हशे. घर्घरो **हासिका** हासः (हेमचंद्र).

हाकम-केम–हाकिम=कामदार. (आ.).

हाजर–हाजिर=तयार. (आ.)

हाजरी–हाजिरी. (आ.)

हाट– हट्ट=बजार. कोट्टारघट्ट**हट्टा**श्च. (अमर).

हाड– हाडकुं– } हड्ड. हड्ड अस्थिन. (शब्दस्तोम०).

हाडो–हार=माळा.

हाण–हानि=नुकसान.

हाथ–(हत्थो) हस्तः=कर.

हाथणी–हस्तिनी=हाथीनी मादा. **हस्तिनी** गजयोषायां. (मेदिनी).

हाथियो–हस्त=एक नक्षत्र.

हाथी–(हत्थी) हस्ती. हस्त=सूंड. मूंडवाळुं जानवर.

हाथेली–हस्ततल=करतल.

हाथो–(हत्थो) हस्तः=कोई पण ओजारनी मूठ. संस्कृत भाषामां मूठना अर्थे **हस्त** शब्द नथी, पण फारसीमां मूठने अर्थे दस्ता शब्द छे, आ दस्ता शब्द हाथनो वाचक छे माटे आपडा लोकोमां पण ते रिवाजने अनुसरीने प्रयोग करता हशे.

हाथ्थी–हाथी शब्द जुवो.

हान–हानि=नुकसान.

हायहाय–हा हा. **हा** ए दुखना उद्गारने अर्थे शब्द छे. '**हाहा**कारो महानासीत्' (भारत) **हा** विषादशुगर्तिषु. (अमर).

हारडो–हार=माळा.

हारद्–हार्द=मनसंबंधी. प्रीति, मेहेरबानी.

हाले–हलति=धुजवुं.

हिंग– } हिंगु=एक जातना झाडनो रस.
हिंगडो– }

हिंगळोक–हिंगुलक=एक रंग.

हिंगोरी–इंगुली=एक जातनुं झाड. एना फळ ते हिंगोरुं.

हिंडवुं–हिंडन=भटकवुं. **हिंडनं** भ्रमणे रते. (मेदिनी).

हिंडोळो–हिन्दोला. दुलू धा० हलवुं. स्याद्दोलिका च **हिंदोला**.(हारावली).

हिंदुस्थान–हिंदुस्तान. हिंदु=काळुं (फा.) स्थानशब्द (सं.) आ बे भिन्न भिन्न भाषाना शब्दोनो समास करवा करतां स्थान शब्दनो वाचक जे फारशी स्तान शब्द छे तेनी जोडे हिंदु शब्दनो समास करवो ए ठीक छे. जेम अबेस्तान, तुर्कस्तान.

हिजडो–धर्षक=नपुंसक, नाचनार. प्राकृत भाषाना नियमप्रमाणे **ध** नो **ह** अने **क** नो **ड** थाय छे. जेम, वधू=वहु; अंत्रक=आंतडा. आ नियमने अनुसरी धर्षकशब्दमांना **ध** नो **ह** अने **क** नो **ड** थयो छे. धर्षकशब्द शब्दकल्पलता कोशमां छे.

हिमजीहैडे–हैमवती+हरीतकी. आ बन्ने शब्दो एकार्थी छे. चिकणसोपारी इत्यादि केटला एक पहेलां कहेलां शब्दोप्रमाणे आ पण द्विरुक्ति छे. **हरीतक्य**भया पथ्या कायस्था पूतनामृता ॥ **हैमवत्य**व्यथा चापि ++++ (भावप्रकाश).

हिराकशी-सी–हरित्कासी. कासी आ मूळ शब्द छे पण आ पदार्थनो रंग लीलो होयछे माटे **हरित्कासी** कहेवानो रिवाज पड्यो छे. **कासी** संधातु कासीसं. (हेमचंद्र).

हीक–हिक्का=हेडकी. हिक्क् धा० हेडकी खावी. सिध्मका सारिका **हिक्का**. (अमर).

हीण-णुं–हीन=नीच.

हीर–हरीर=रेसम. (आ.).

हीरो–हीर. हीरक=सफेद रंगनुं एक रत्न. सूचीमुखं तु **हीरकः**. (हेमचंद्र).

हुं–(हं) अहम्.

हुं–हुम्=हाने अर्थे अव्यय. 'गाम जईश के हुं, जईश' ='ग्रामं यास्यसि किम् हुम्, यास्यामि.'

हुंफ–उष्मा=गरमी.

हुकम–हुक्म=आज्ञा. (आ.)

हुकमडर–हुकम्सदेर=कोण आवे छे. पोलीसना शिपाईने राते कोई आवतो मालम पडेतो ते तेने 'हुकमडर' एम पुछे छे तेनो अर्थ 'कोण आवे छे.' Who comes there. (अं.)

हुकमनामुं–हुक्मनामा. (आ. फा.)

हुनाळो–उष्णकाल=गरमीना दिवस.

हुनुं–उष्ण=गरम.

हुमलो–हम्लाह्. (आ.)

हुलास–उल्लास=आनंद.

हुशियार–हुश्यार=डाह्यो. (फा.)

हेंकार–अहंकार=अभिमान.

हेठे–(हेठं) अधस्=नीचे. अधसो **हेठं** १४१ अ० २ हे० प्रा० व्या०.

हेड–हडिः=लाकडाना जे यंत्रमां अपराधी लोकोनो पग घलावी राखवामां आवे छे ते. लाकडानी बेडी. शब्दमालाकोशमां आ शब्द छे.

हेडकी–हेका. हिक् धा० हिक खावी. हीक शब्द जुवो.

हेतसरी– } हितेच्छु=हित चाहनार.
हेतेश्वरी– }

हेदळ–हयदल=घोडानुं लश्कर.

हेबक–हैबत=देहशत. (आ.)

हेमक–एहेमक=मूर्ख. (आ.)

हेरान–हैरान=दुःखी थवुं. (आ.)

हेवाल–एहवाल=स्थिति. (आ.).

हैडुं– } (हिअयं) हृदयं=अंतःकरण.
हैयुं– }

होज–होझ=पाणीनी टांकी.

होस–हव्वस=इच्छा. (आ.)

होजरी–उदर=जठर. **द** नो **ज** थाय छे. जेम अद्य=आज.

होट–ओष्ठ. **अ** नो **ह** थयो. हडखायलुं शब्द जुवो.

होडकुं– } होड=वहाण. **होड**स्तरांधुर्वहनं. (त्रिकांडशेष).
होडी– }

होद्दो–उहदा=अधिकार. (आ.).

होळ–हल=खेडवानुं साधन. हल् धा० खेडवुं.

होळी–होलिका=एक तेहवार.

होस–असु=प्राण. 'मारा होस उडी गया' एटले प्राण उडी गया. हडकायलुं शब्द जुवो.

हंकोरवुं–(संकारो) संस्कार. दीवो हंकारो=दीपं संस्कुरु=दीवो सारो करो.

हंतोलो–समतोल. सम=बरोबर, तोल=जोख.

कडब–कडंब=जुवार विगेराना सांटा. कलंबश्च **कडंबश्च**. (अमर).

कमोद–ममोद, मुकुंद=एक जातनी डांगेर. **प्रमोद**कमुकुंदकाः (मदनपाल निघंटु).

कांसियो–कास्य=पाणी पीवानुं वासण. हाल वाडकाने अर्थे प्रयोग थाय छे. **कांस्यं** वाद्यांतरे पानपात्रे स्यात्तैजसांतरे. (मेदिनी).

खापरियुं–खर्परी=दुखती आखो माटे एक ओसड.

खोळ–खल=तल अथवा दिवेली इत्यादि पदार्थमांथी तेल काढी लीधा पछी रहेलो कूचो. **खलं** भूस्थानकल्केषु. (मेदिनी).

चुंटवुं–चोटनं=तोडवुं, कापवुं. चुट् धा० कापवुं.

चुंटी–चुट्टी=' चुंटी खणवी.' चुट् धा० कापवुं.

डमणि–डयनं=गाडी. **डयनं** रथगर्भकः (हेमचंद्र). **डयनं** च समं त्रयम्. (अमर).

डोळी–दोला=मांदा माणसने उंचकी लई जवानुं साधन. **दोला** मेंखादिका स्त्रियाम्. (अमर).

नठारो– निष्ठुरः=खराब. **निष्ठुरः** कक्खटः क्रूरः परुषः कर्कशः खरः. (अमर).

पालुं–पल्ल=अनाज राखी मूकवाने करेलुं ठाम. **पल्लः** स्थूलकुसूलके. (मेदिनी).

